

**Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет**

**СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНІ ПІДХОДИ ДО
ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ: НАВЧАЛЬНИЙ
ПОСІБНИК ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ФАХОВОЇ
ПЕРЕДВИЩОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Мукачево – 2024



**Co-funded by
the European Union**



*Рекомендовано до друку Вченою радою Мукачівського державного університету
(Протокол № 8 від 27 грудня 2024 р.)*

Co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Рецензенти :

- Фабіан М.П. Доктор філологічних наук, професор, професор кафедри англійської філології ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
- Ніколаєнко Ю.О. Кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри германської філології та перекладу Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
- Щербан Т.Д. Доктор психологічних наук, професор, в.о. ректора Мукачівського державного університету

Студентоцентровані підходи до змішаного навчання: навчальний посібник для здобувачів фахової передвищої та вищої освіти / За заг. ред. канд. філол. н., доц. Герцовської Н.О. [Автори: канд. пед. н., доц. Маслова А.В., канд. пед. н., доц. Мізюк В.А., канд. філол. н., доц. Герцовська Н.О., канд. філол. н., доц. Шрамко Р.Г., канд. філол. н., доц. Рахно М.Ю., ст.викл. Калашникова Т.С., ст. викл. Варіна Г.Б., д. філософії, доц. Кравченко Т.М., канд. філол. н., доц. Лисак Л.К.]. Мукачево: МДУ, 2024, 240 с.

ISBN 978-617-7495-64-1

Посібник є зібранням теоретичного матеріалу та практичних завдань в межах студентоцентрованого підходу до змішаного навчання, які можуть бути застосовані як у навчальному процесі при вивченні дисциплін педагогічного спрямування, так і в практичній методичній діяльності фахівців галузі освіти.

Видання рекомендоване викладачам, науковцям, методистам, студентам закладів вищої та фахової передвищої освіти.

ISBN 978-617-7495-64-1

© Колектив авторів, 2024

©Мукачівський державний університет, 2024

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА	7
ТЕМА 1. СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНЕ НАВЧАННЯ Й ВИКЛАДАННЯ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД В ОСВІТІ.....	7
ТЕМА 2. ПЛАНУВАННЯ В СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНОМУ ПІДХОДІ НА ОСНОВІ ТАКСОНОМІЇ БЛУМА.....	18
ТЕМА 3. СТВОРЕННЯ СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНОГО СЕРЕДОВИЩА: ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ	37
ТЕМА 4. ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ НАВЧАННЯ	51
ТЕМА 5. ПРИНЦИПИ СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНОГО ПІДХОДУ ТА ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ: ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ.....	70
ТЕМА 6. ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ ЯК СКЛАДНИК СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНОГО НАВЧАННЯ Й ВИКЛАДАННЯ	80
ТЕМА 7. НЕПЕРЕРВНА ОСВІТА ТА ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ (ПЕДАГОГА/ПСИХОЛОГА/АРХІТЕКТОРА)	93
ТЕМА 8. ДИЗАЙН ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ.....	114
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА	127
2.1. Студентоцентроване навчання й викладання як інноваційний підхід в освіті	127
2.2. Теорія емпіричного навчання (навчання через досвід) та її застосування на практиці. Планування у студентоцентрованому підході на основі таксономії Блума.	135
2.3. Викладання та навчання у сприятливому навчальному середовищі: соціальному (безпечному), матеріальному, навчальному.	143

2.4. Академічні успіхи та мотивація в навчанні та викладанні, що орієнтовані на студента.....	153
2.5. Підтримувальна взаємодія в студентоцентрованому підході до навчання.....	160
2.6. Дослідження саморефлексії в студентоцентрованому навчанні	163
2.7. Гнучкість навчального плану в студентоцентрованому підході: мобільність, ECTS, визнання, рамки кваліфікацій	166
2.8. Оцінювання і рефлексія у студентоцентрованому навчанні і розвитку особистості	179
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ.....	183
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	207
ДОДАТОК А.....	208
ДОДАТОК Б	228
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	240

ПЕРЕДМОВА

У сучасній системі освіти концепція студентоцентрованого підходу набуває особливої значущості, стаючи одним із ключових принципів, який відповідає викликам та потребам ХХІ століття. Цей підхід передбачає зосередження освітнього процесу на студентах як активних учасниках, здатних впливати на його зміст, форму та методи. Відхід від традиційної моделі викладання дозволяє адаптувати навчальні практики до індивідуальних особливостей, інтересів і потреб кожного здобувача освіти. Зосередження на розвитку особистісних, професійних та соціальних компетентностей допомагає студентам не лише здобувати знання, але й формувати навички критичного мислення, самостійного прийняття рішень та ефективної взаємодії в суспільстві. У такий спосіб студентоцентроване навчання сприяє становленню нової генерації відповідальних і творчих фахівців, здатних адаптуватися до змін і викликів сучасного світу.

Посібник структуровано у двох основних розділах: теоретичному та практичному. Теоретична частина містить 8 тем: «Навчання та викладання, орієнтоване на студента, як інноваційний підхід в освіті», «Планування в студентоцентрованому підході на основі таксономії Блума», «Створення студентоцентрованого середовища: інноваційні методи навчання», «Цифрові інструменти та технології в студентоцентрованому навчанні», «Принципи студентоцентрованого підходу та змішаного навчання: практичне застосування», «Індивідуалізація як частина студентоцентрованого навчання та викладання», «Неперервна освіта та професійний розвиток майбутнього фахівця (педагога/психолога/архітектора)», «Орієнтований на студента дизайн завдань для змішаного навчання».

Практична частина містить конкретні завдання, рекомендації та приклади впровадження студентоцентрованого підходу в освітню практику в межах таких тем: «Студентоцентроване навчання й викладання як інноваційний підхід в освіті», «Теорія емпіричного навчання (навчання через досвід) та її застосування на практиці», «Викладання та навчання у сприятливому навчальному середовищі: соціальному (безпечному), матеріальному, навчальному», «Академічні успіхи та мотивація в навчанні та викладанні, що орієнтовані на студента», «Підтримувальна взаємодія в студентоцентрованому підході до навчання», «Дослідження саморефлексії в студентоцентрованому навчанні», «Гнучкість навчального плану в студентоцентрованому підході: мобільність, ECTS, визнання, рамки кваліфікацій», «Оцінювання і рефлексія у студентоцентрованому навчанні і розвитку особистості». В цій частині висвітлюються питання емпіричного навчання, підтримувальної взаємодії, оцінювання і рефлексії, а також гнучкості навчального плану; особлива увагу акцентовано на застосуванні отриманих знань у реальних умовах, що сприяє кращому розумінню теоретичних концепцій і їх адаптації до специфічних потреб здобувачів освіти.

Окремо розглянуто критерії оцінювання знань здобувачів, що дозволяє здійснювати справедливе й об'єктивне оцінювання, а також сприяти

формуванню навичок саморефлексії у студентів. Список рекомендованої літератури та додатки забезпечують додаткову інформацію та матеріали, необхідні для поглибленого вивчення теми.

Навчальний посібник «Студентоцентровані підходи до змішаного навчання» призначений для викладачів, науковців, методистів і здобувачів вищої та фахової передвищої освіти, які прагнуть ефективно інтегрувати інноваційні педагогічні підходи в освітній процес.

Навчальний посібник «Студентоцентровані підходи до змішаного навчання» розроблений колективом авторів (к. пед. н., доц. Маслова А.В., к. пед. н., доц. Мізюк В.А., к. філол. н., доц. Герцовська Н.О., к. філол. н., доц. Шрамко Р.Г., к. філол. н., доц. Рахно М.Ю., ст.викл. Калашникова Т.С., ст. викл. Варіна Г.Б., д. філософії, доц. Кравченко Т.М., канд. філол. н., доц. Лисак Л.К.) у рамках імплементації проєкту Erasmus+ KA2 BOOST 101083203 (Bringing Opportunities and Organizational Success to Small Local Universities in Ukraine/Надання можливостей та організаційного успіху регіональним університетам в Україні).

The authors express their gratitude to the lecturers-consultants Oleksandra Golovko, PhD, BOOST project coordinator, the University of Tartu (Estonia), Urve Aja, PhD, Head of the Department of Teacher Education, Narva College of the University of Tartu (Estonia), Sonja Rutar, PhD, Associate Professor University of Primorska (Slovenia), Jerzy Buriak, PhD, Vice-rector State University of Applied Sciences (Poland).

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

ТЕМА 1. СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНЕ НАВЧАННЯ Й ВИКЛАДАННЯ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД В ОСВІТІ

Мета й завдання:

Студенти будуть знати

- основні принципи SCL (студентоцентрованого навчання);
- відмінність між SCL і традиційними підходами

та **вміти**

- пояснити основні підходи до впровадження SCL;
- окреслити можливі виклики, що виникають під час упровадження SCL;
- випрацювати основні кроки на шляху до впровадження SCL у своїй галузі навчання

Результати навчання: в результаті навчання студенти *можуть* назвати основні принципи SCL; пояснити відмінність між SCL і традиційними підходами; знайти й порівняти впровадження SCL у своїй галузі знань; обговорити шляхи впровадження SCL у своїй галузі; проаналізувати можливі виклики при впровадженні SCL; підготувати базовий план стратегії впровадження SCL у межах обраного фаху.

План

1. Визначення та принципи студентоцентрованого навчання.
2. Переваги студентоцентрованого навчання.
3. Упровадження стратегії студентоцентрованого навчання.
4. Виклики та їхні рішення у впровадженні студентоцентрованого навчання.
5. Розвідки з теми й приклади студентоцентрованого навчання.

1. Визначення та принципи студентоцентрованого навчання

Основні принципи студентоцентрованого навчання. Студентоцентроване навчання є основою європейської системи вищої освіти. Воно забазоване на активній участі здобувача на всіх етапах його становлення як фахівця у своїй галузі. Упровадження студентоцентрованого підходу, поза сумнівом, є запорукою формування успішного, упевненого в собі професіонала, що виявляє креативність у професійній діяльності.

Основоположним принципом студентоцентрованого навчання (SCL / СЦН) є студентська активність, що дає змогу долучатися до розвою навчального середовища та впливати на нього, а також на свою – індивідуальну – навчальну траєкторію. Цей принцип має вирішальне значення, оскільки гарантує, що здобувачі освіти не пасивно отримують інформацію, а натомість є невід’ємними учасниками освітнього процесу. На відміну від традиційної

моделі залучення студентів, яка передовсім сфокусована на зацікавленості студентів у навчанні, SCL робить вагоміший акцент на автономії та виборі, тим самим задовольняючи потребу студентів мати контроль над своєю освітньою діяльністю. Крім того, SCL слугує мета-концепцією, яка прагне об'єднати різноманітні застосування та інтерпретації підходів, зорієнтованих на студента, у межах різних освітніх політик і практик. Цей комплексний підхід є особливо актуальним для підвищення якості викладання й навчання у вищій освіті, це засвідчує його важлива роль у європейських освітніх реформах. Надаючи пріоритет таким елементам, як автономія, саморегуляція та вибір, SCL не лише сприяє персоналізованому навчанню, але й готує студентів до того, щоби вони стали активними, самодостатніми здобувачами освіти, здатними зорієнтуватися в складному освітньому та професійному середовищі [8]. Так, успішне впровадження принципів SCL вимагає узгоджених зусиль з опрацювання навчальних планів, педагогічних стратегій та інституційної політики для підтримки й посилення студентської активності на всіх рівнях освіти.

Студентоцентроване навчання – традиційні методи викладання. Студентоцентроване навчання (СЦН) докорінно змінює динаміку навчального процесу в аудиторії, зміщуючи фокус з викладача на студентів. У традиційних методах навчання викладач є основним авторитетом і центральною фігурою, що скеровує потік інформації та діяльність в аудиторії, що часто призводить до того, що студенти стають пасивними отримувачами знань. На противагу цьому, SCL ставить студента в центр освітнього процесу, наголошуючи на його активній участі та залученні до здобування знань. Цей зсув дозволяє студентам взяти під контроль власне навчання, ухвалюючи рішення про те, що і як вони вивчають, що сприяє індивідуалізованій і змістовній освітній програмі. Крім того, SCL адаптується до унікальних потреб, інтересів і навичок кожного студента, створюючи середовище, де навчання пристосоване до індивідуальних відмінностей, а не містить у центрі універсальну модель. Такий персоналізований підхід не лише сприяє глибшому засвоєнню знань, а й розвиває критичне мислення та навички у розв'язанні проблем, оскільки студентів заохочують досліджувати, ставити під сумнів і застосовувати знання в різних контекстах. Отже, навчання впродовж життя вимагає гнучкішої та адаптивної ролі викладачів, які мають сприяти навчанню, а не керувати ним. Така зміна парадигми підкреслює потребу для закладів освіти впроваджувати практики, які надають пріоритет у залученні студентів і розширенні їхніх прав і можливостей, що в підсумку призводить до створення ефективнішого та інклюзивного навчального середовища.

Провідні компоненти студентоцентрованого середовища в аудиторії. Основним аспектом студентоцентрованого навчального середовища є його відповідність конструктивістським поглядам на навчання, які акцентують на потужнішому залученні здобувачів та їхній особистій участі в навчальному процесі. Цей педагогічний підхід дозволяє студентам установлювати власну навчальну мету та обирати засоби для її досягнення, плекаючи почуття власної відповідальності за свою освітню траєкторію. Таке середовище створене з метою мінімізації зовнішніх кордонів, забезпечуючи контекст, де студенти

можуть досліджувати й досягати своїх особистих цілей у найзначущіший для них спосіб. Для підвищення ефективності таких класів / груп необхідні постійні дослідження та вдосконалення підходів до дизайну, оскільки вони допомагають адаптуватися до потреб здобувачів, що змінюються, та інтегрують нові освітні ідеї. Крім того, існує нагальна потреба в переконливих свідченнях ефективності самоврегульованого навчання в таких умовах, що забезпечить належне документування й розуміння переваг середовища, зорієнтованого на учня [4]. Оскільки виникають нові структури, які підкреслюють індивідуальну активність, стає все важливішим підтримувати ці інновації за допомогою надійних досліджень і практичного застосування. Тому розвиток студентоцентрованих класів / груп має бути динамічним процесом, що ґрунтується на постійному зворотному зв'язку і заbazоване на прагненні покращити досвід здобувачів.

2. Переваги студентоцентрованого навчання

Студентоцентроване навчання для підвищення залученості та мотивації студентів. Студентоцентроване навчання значно підвищує залученість і мотивацію студентів, підкреслюючи роль здобувача освіти як майстра своєї навчальної траєкторії. Однією з основних підвалин студентоцентрованого навчання є автономія, яка дозволяє студентам контролювати свій навчальний вибір і траєкторію навчання. Цю автономію часто підтримують за допомогою різних форм підтримки, таких, як метакогнітивна та стратегічна, що ще більше поглиблює їхню залученість [9]. Крім того, створення контенту, зорієнтованого на автентичну аудиторію, а не лише на оцінювання в аудиторії, додає навчанню змістовного наповнення, підвищуючи так мотивацію і залученість. Запропонована концепція «Володій, вивчай і ділись» охоплює мотиваційні, когнітивні, соціальні та афективні аспекти навчання, що робить його цілісним підходом, який сприяє глибшому зв'язку з матеріалом, що вивчають [9]. Загалом ці елементи сукупно сприяють створенню освітнього середовища, яке не лише підвищує академічну успішність, але й прищеплює прихильність до навчання впродовж усього життя.

Довготермінові академічні переваги для студентів у навчальному середовищі, зорієнтованому на студента. Довгострокові академічні переваги студентоцентрованого навчального середовища є багатограними і поширюються на різні аспекти освітнього досвіду студентів. Одним з основних аспектів є значне підвищення мотивації та участі студентів, що каталізується активним залученням і відповідальністю студентів у навчальному процесі. Таке залучення не лише покращує безпосередні академічні результати, але й формує культуру навчання впродовж життя та співпраці, готуючи студентів до майбутніх академічних і професійних звершень. Крім того, студентоцентроване навчання інтегрує різноманітні інструменти взаємодії, такі, як навчання у співпраці, проблемно-зорієнтоване навчання, навчання в малих групах та проектне навчання, які сукупно сприяють цілісному розвитку академічних навичок студентів. Ці методи заохочують їх критично мислити і самостійно вирішувати проблеми, тим самим розвиваючи навички мислення вищого

порядку і сприяючи засвоєнню знань. Крім того, конструктивістські ідеї, закладені в цьому підході, підкреслюють відповідальність та активність студентів, що призводить до послідовнішого та змістовного розвитку знань, оскільки студенти активно працюють над створенням власного розуміння предмета. Цей трансформаційний перехід від пасивного сприймання інформації до активного створення знань підкреслює перевагу студентоцентрованого навчання над традиційними моделями навчальних програм, відкриваючи перед студентами значні довготермінові академічні переваги [1]. Отож, комплексна інтеграція цих елементів у межах студентоцентрованого навчального середовища підкреслює потребу для закладів освіти впроваджувати і підтримувати таку практику, щоби максимізувати академічний потенціал і можливості навчання впродовж усього життя своїх студентів.

Студентоцентроване навчання для розвитку критичного мислення та навичок вирішення проблем. Студентоцентроване навчання принципово зміщує акцент із викладача на студента, даючи можливість учням контролювати свою освітню парадигму і сприяючи глибшому залученню та критичному аналізу. Надаючи студентам автономію у виборі матеріалу для вивчення і способу його засвоєння, вони стають більш зацікавленими у своїй освіті, виховуючи в собі почуття відповідальності, яке має вирішальне значення для розвитку навичок критичного мислення. Такий підхід не лише дозволяє здобувачам взаємодіяти з реальними викликами, але й вимагає від них аналізувати та вирішувати складні питання, тим самим покращуючи їхні здібності до майбутньої роботи за невизначених умов. Завдяки СЦН студенти планують власні дослідження і пропонують рішення, що заохочує їх критично і творчо ставитися до наслідків, із якими вони матимуть справу. Крім того, процес оцінювання власного прогресу і роздумів над своїми підходами до вирішення проблем розвиває навички самоаналізу і критичного оцінювання. Ці аспекти СЦН створюють середовище, де студенти перетворюються на активних учасників навчального середовища, що безпосередньо сприяє розвитку критичного мислення та навичок розв'язання проблем.

3. Упровадження стратегії студентоцентрованого навчання

Ефективні стратегії для викладачів щодо впровадження студентоцентрованого навчання. Важливою стратегією для викладачів у впровадженні студентоцентрованого навчання є інтеграція проєктно-зорієнтованого навчання. СЦН ставить здобувачів на чолі управління проєктами або висловлення дій і рішень, що, логічно, сприяє студентоцентрованому підходу. Цей метод заохочує студентів брати на себе відповідальність за своє навчання, беручи участь у вирішенні реальних проблем, тим самим розвиваючи їхнє критичне мислення та здатність нестандартно діяти в різних ситуаціях. Проєктно-зорієнтоване навчання може слугувати додатковим підходом, коли студенти взаємодіють із різними сценаріями, кейсами чи питаннями, які є менш масштабними, ніж повномасштабні проєкти. Вирішуючи ці проблеми, студенти розвивають навички самостійного навчання та глибше розуміння курсу. Для подальшого

насичення студентоцентрованого навчального середовища можна використовувати адаптивні стратегії викладання. Ці стратегії залучають здобувачів до процесу створення контенту, що не лише робить навчання цікавішим, але й персоналізує освітній досвід відповідно до індивідуальних потреб здобувача. Поєднуючи ці підходи – проєктне навчання, проблемне навчання та адаптивне навчання – викладачі можуть створити динамічне і чуйне середовище в аудиторії, де пріоритетною є роль студента у власній освітній траєкторії.

Інтеграція технологій для підтримки студентоцентрованого навчання. Для ефективної інтеграції технологій у студентоцентроване навчання важливо вийти за межі використання цифрових інструментів винятково для презентаційної мети і натомість використовувати їх для сприяння взаємодії та співпраці між студентами. Викладачі часто використовують технології для підготовки до семінарів або виконання адміністративних завдань, що не дозволяє повністю залучити студентів до процесу навчання [2]. Використовуючи вебдодатки, які сприяють активному навчанню, педагоги можуть створити динамічніше та інтерактивне середовище в аудиторії [12]. Наприклад, платформи, які забезпечують зворотний зв'язок у режимі реального часу та спільні проєкти дозволяють студентам брати активну участь у навчанні, тим самим підвищуючи їхню зацікавленість та участь [2]. Відгуки викладачів показують, що хоча деякі додатки мають значні переваги у сприянні взаємодії студентів, інші можуть створювати проблеми, такі, як технічні труднощі або несподівану зміну в навчанні. Саме тому дуже важливо надати цілеспрямовані рекомендації щодо ефективного впровадження цих інструментів, гарантуючи, що обрані технології відповідають цілям СЦН, підтримують змістовну участь студентів [12]. Зрештою, успішна інтеграція технологій у навчальне середовище залежить від продуманого застосування та постійного оцінювання для усунення будь-яких бар'єрів і максимізації переваг для навчання студентів.

Оцінювання в системі навчання, зорієнтованого на студента. У системі навчання, зорієнтованого на здобувача, оцінювання відіграє вирішальну роль як у спрямуванні, так і в покращенні освітнього досвіду. На відміну від традиційних методів, де оцінювання використовують переважно для характеристики здобутків здобувачів наприкінці навчального періоду, студентоцентроване оцінювання інтегроване в навчальний процес так, щоби постійно вимірювати розуміння і знання учнів. Таке постійне оцінювання дозволяє викладачам коригувати свої навчальні стратегії в режимі реального часу, гарантуючи, що методи викладання відповідають поточним потребам і рівню розуміння студентів. Крім того, оцінювання використовують для визначення розуміння здобувачами навчального матеріалу на різних етапах, одразу формуючи зворотний зв'язок, який допомагає учням визначити свої сильні сторони та сфери, що потребують удосконалення. Таке динамічне використання оцінювання перетворює його на інструмент сприяння навчанню, а не просто на інструмент оцінювання. Діагностуючи попередні знання студента на самому початку, оцінювання також допомагає адаптувати навчальний процес до індивідуальних траєкторій навчання, тим самим

сприяючи створенню персоналізованого та ефективного освітнього середовища. Сукупно ці практики підкреслюють важливість оцінювання для збереження фокусу на навчанні та забезпечення відповідного зворотного зв'язку, що є важливими компонентами підходу, сфокусованого навколо студента [6]. Отже, оцінювання в межах зазначеного вище навчання є не просто оцінкою, а невід'ємною частиною навчального процесу, сприяючи постійному залученню та персоналізованому навчанню.

4. Виклики та рішення у впровадженні студентоцентрованого навчання

Загальні виклики, із якими мають справу освітяни при впровадженні студентоцентрованого навчання. Однією з основних проблем, із якою мають справу викладачі при впровадженні студентоцентрованого навчання, є глибоко вкорінена природа традиційних методів викладання. Багато викладачів схильні відтворювати методи навчання, які вони застосовували на початку професійного шляху і де часто наголошено на підходах, зорієнтованих на викладача. Цей опір змінам посилюється занепокоєнням, пов'язаним з успішністю студентів на стандартизованих іспитах, які зазвичай сприймають як критерії академічного успіху [6]. Викладачі занепокоєні, що відхилення від традиційних методів може негативно вплинути на успішність їхніх студентів, а отже, на їхні оцінки та гарантії зайнятості. Більше того, побоювання щодо управління аудиторією можуть ще більше гальмувати впровадження педагогіки, зорієнтованої на учня. Перехід до більш гнучкого і динамічного навчального середовища вимагає від викладача відмовитися від певного контролю, що може бути травматичним, особливо для тих, хто звик до авторитетнішої ролі. Перейшовши до студентоцентрованого підходу, викладачі також мають справу зі значними труднощами у навчанні, оскільки вони повинні адаптуватися до нових обов'язків і переосмислити свої ролі в аудиторії [6]. Ця рольова трансформація є не лише глобальним викликом, але й зміною ідентичності, що змушує їх переоцінювати свої професійні уявлення про себе [6]. Отже, впровадження студентоцентрованого навчання вимагає не лише педагогічних змін, але й суттєвої підтримки, яка допоможе викладачеві зорієнтуватися в цих складних змінах. Без вирішення цих взаємопов'язаних проблем – опору змінам, тривог через іспити, проблем управління аудиторією і зміни ідентичності – зусилля, спрямовані на просування студентоцентрованого навчання, найвірогідніше, наštтовхнуться на значні перешкоди.

Подолання опору переходу від традиційного до студентоцентрованого навчання. Для ефективного переходу від традиційного навчання до навчання, зорієнтованого на студента, освітяни повинні спочатку побудувати фундамент довіри між викладачами, оскільки це має вирішальне значення у сприйманні нових педагогічних підходів. Довіру можна розвивати за допомогою програм професійного розвитку, які не лише інформують учителів про переваги студентоцентрованого навчання, а й надають їм необхідні навички та впевненість у застосуванні цих методів. Упровадження структурованої моделі студентоцентрованого навчання, яка містить основні стратегії та рекомендації,

може додатково допомогти педагогам ефективно здійснити цей перехід. Така модель має містити практичні рекомендації та передовий досвід, яких вчителі можуть легко дотримуватися, тим самим пом'якшуючи невпевненість і опір, які часто супроводжують значні педагогічні зміни. Крім того, збір відгуків здобувачів за допомогою опитувань та оцінювання може запропонувати цінну інформацію про те, як викладачі можуть адаптувати свої методи викладання для кращого задоволення потреб студентів [7]. Цей цикл зворотного зв'язку не лише розширює можливості здобувачів, залучаючи їх до процесу ухвалення рішень, але й надає викладачам конкретні відомості для вдосконалення їхніх підходів, гарантуючи, що перехід до СЦН буде ефективним і відповідатиме реальним умовам в аудиторії. Зосередившись на цих взаємопов'язаних стратегіях – побудові довіри, упровадженні структурованих моделей та використанні зворотного зв'язку зі студентами – освітяни зможуть ефективніше долати опір і успішно переходити до більш зорієнтованої на учня парадигми навчання.

Ресурси та системи підтримки, необхідні для успішного впровадження.

Для успішного впровадження студентоцентрованого навчання важливо мати всебічну систему підтримки, яка охоплює різні ресурси та навчальні програми для викладачів. Одним з основних чинників є інтеграція технологій у навчальний процес, що вимагає від викладачів навичок ефективного використання цих інструментів [7]. Однак значною проблемою є нестача підготовлених викладачів, що може стати на заваді успішному впровадженню методів, зорієнтованих на студента [там же]. Щоби вирішити цю проблему, необхідна цілеспрямована підтримка та навчання викладачів щодо використання технологій. Таке навчання має зосереджуватися не лише на технічних аспектах, але й на тому, як узгодити ці технології з педагогічною метою, щоби створити цікаве й ефективне навчальне середовище. Крім того, для забезпечення належного функціонування та використання сучасних технологій у контексті дистанційного навчання слід враховувати організаційні та управлінські пропозиції [7]. Такі пропозиції об'єднують розвиток надійної інфраструктури, забезпечення доступу всіх студентів до необхідних технологій та надання постійної підтримки як студентам, так і викладачам. Крім того, якість освітнього контенту має першорядне значення: він повинен бути ретельно дібраним і розробленим, щоби сприяти ефективному дистанційному навчанню. Освітні програми повинні бути адаптовані до конкретних потреб студентів, враховуючи їхні індивідуальні відмінності та стилі навчання [7]. Такий персоналізований підхід допомагає максимально розкрити потенціал кожного студента, забезпечуючи інклюзивність та ефективність навчального процесу. Задовольняючи ці багатогранні потреби – технологічну майстерність, організаційну підтримку, якість контенту та індивідуалізацію навчання – навчальні заклади можуть створити сприятливе середовище для успішного впровадження студентоцентрованого навчання.

5. Розвідки з теми й приклади студентоцентрованого навчання

Один із прикладів успішного студентоцентрованого навчання можна спостерігати в англійському класі, де здобувачам надано автономію у виборі одного з кількох шляхів навчання. У межах тематичного дослідження здобувачам представлено три варіанти навчальної діяльності, що дозволило їм узяти під контроль свою освітню траєкторію і перетворитися на зрілих, незалежних студентів [13]. Цей підхід не лише сприяє більшому залученню студентів, але й гарантує, що навчальний процес буде адаптований до індивідуальних потреб та вподобань кожного студента. Цей метод різко контрастує з традиційними дидактичними методами, оскільки покладає «вагу» навчання на студентів, а не на викладача, тим самим сприяючи більш активному навчальному середовищу [11]. Крім того, успішне впровадження таких студентоцентричних практик вимагає ретельного планування та гнучкості від викладачів, які мають бути готовими адаптувати свої стратегії викладання до потреб своїх студентів, що змінюються [3]. Завдяки таким практикам студентів заохочують до більшої самостійності та відповідальності за власне навчання, що в підсумку покращує їхні освітні результати та готує їх до майбутніх академічних і професійних викликів. Так, інтеграція підходів, зорієнтованих на студента, у різних освітніх середовищах підкреслює важливість розробки адаптивних методів навчання, які ставлять на перше місце активність і залученість студентів [5].

Уплив студентоцентрованого навчання. Звіти про вплив особистісно-зорієнтованого навчання у школах передовсім висвітлює переваги та виклики, із якими мають справу як учні, так і вчителі. Однією з важливих його переваг у межах СЦН є його узгодженість із конструктивістською теорією, яка лежить в основі дослідницького навчання. Доведено, що цей підхід сприяє кращому засвоєнню змісту та технологічних навичок STEM, підвищенню зацікавленості учнів, формуванню позитивного ставлення до науки та розвитку важливих некогнітивних навичок, таких, як розв'язання проблем та критичне мислення [6]. Крім того, дослідження вказують на сприяння розвитку навичок ХІХ століття та оволодінню предметами STEM через особистісно-зорієнтоване навчання, тим самим готуючи учнів до майбутніх викликів у технологічному ландшафті, що швидко розвивається [там же]. Крім того, звіти з конструктивістських класів часто засвідчують підвищення рівня мислення, навчання та мотивації учнів, особливо в STEM-освіті [6]. Ці висновки підкреслюють трансформаційний потенціал СЦН у створенні інтерактивного й динамічного навчального середовища. Однак його впровадження не позбавлене викликів. Викладачі часто висловлюють занепокоєння щодо результатів студентів на зовнішніх іспитах і занепокоєння щодо адекватного охоплення навчальної програми як суттєві бар'єри на шляху до впровадження методів, зорієнтованих на студента [6]. Крім того, опір зміні традиційних методів навчання часто зумовлений тим форматом, за яким учителі самі навчалися, що ще більше ускладнює перехід до СЦН [6]. Незважаючи на ці перешкоди, факти свідчать про те, що переваги такого підходу в освіті, особливо з точки зору залучення здобувачів і розвитку критичних навичок, виявляють його як

доцільний для закладів освіти. Вирішення цих проблем і надання належної підтримки учителям під час переходу до СЦН може сприяти ширшому та ефективнішому впровадженню цього інноваційного підходу в освіті.

Досвід, яким можна скористатися на основі розвідок із теми для покращення майбутніх практик. Перехід від традиційних методів, зорієнтованих на вчителя / викладача, до підходів, сфокусованих навколо студента, може бути особливо складним, скажімо, для окремих учителів / викладачів-предметників, наприклад, учителів історії в середніх та старших класах ЗЗСО на етапі сьогодення, що підкреслює важливість практичних стратегій і рефлексивних практик. Однією з ефективних стратегій є структура «Ідеї, виклики та прогнози», яка допоможе таким майбутнім освітянам досліджувати й ефективно впроваджувати методи навчання, зорієнтовані на студента. Цей підхід має вирішальне значення, ураховуючи, наприклад, що багато кандидатів у вчителі історії мали обмежений досвід роботи з такими методами навчання до того, як вони стали викладати. Долучившись до рефлексивних практик, ці кандидати можуть оцінити як свої ідеї, так і проблеми, із якими вони взаємодіяли під час упровадження студентоцентрованих методів у своїх класах. Рефлексія та саморефлексія з цих роздумів не лише допомагають кандидатам глибше зрозуміти свій досвід викладання, але й скеровують їх у вдосконаленні вибору викладання для майбутньої практики. Крім того, застосування методів, зорієнтованих на студента – робота в малих групах, аналіз первинних джерел, історичні рольові ігри та моделювання – зможе значно підвищити залучення студентів і результати навчання загалом [10]. Щоби забезпечити плавний перехід і більш ефективне викладання, для програм підготовки вчителів / викладачів важливо інтегрувати ці рефлексивні практики та стратегії, зорієнтовані на студента, у свої навчальні програми, готуючи кандидатів до зустрічі та подолання викликів сучасного освітнього середовища.

Питання до самоконтролю:

1. Які основні принципи навчання, зорієнтованого на студента, ви знаєте?
2. Чим студентоцентроване навчання відрізняється від традиційних методів навчання?
3. Якими є основні компоненти освітнього середовища, зорієнтованого на студента?
4. Як навчання, зорієнтоване на студента, підвищує залученість і мотивацію студентів?
5. Які довготермінові академічні переваги для студентів у студентоцентрованому навчальному середовищі?
6. Як навчання, зорієнтоване на студента, сприяє розвитку критичного мислення та навичок вирішення проблем?
7. Які ефективні стратегії для викладачів у реалізації студентоцентрованого навчання ви вкажете?
8. Як можна інтегрувати технології для підтримки навчання, зорієнтованого на студента?

9. Яку роль відіграє оцінювання в системі навчання, зорієнтованого на студента?
10. Із якими загальними труднощами мають справу викладачі під час упровадження навчання, зорієнтованого на студента?
11. Як педагоги можуть подолати опір переходу від традиційного до навчання, зорієнтованого на студента?
12. Які ресурси та системи підтримки необхідні для успішного впровадження?
13. Назвіть успішні приклади навчання, зорієнтованого на студента, у різних закладах освіти?
14. Як школи та вчителі задокументували вплив навчання, зорієнтованого на учня?
15. Які уроки можна винести з цих прикладів для покращення майбутньої практики?

Основна література

1. Abdigapbarova, U., Zhiyenbayeva, N. (2022). Organization of Student-Centered learning within the Professional Training of a future teacher in a Digital Environment. *Education and Information Technologies*, 28, 647–661. <https://doi.org/10.1007/s10639-022-11159-5>.
2. Chen, R.-J. (2010). Investigating models for preservice teachers' use of technology to support student-centered learning. *Computers & Education*, 55(1), 32–42. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2009.11.015>.
3. Garrett, T. (2008). Student-centered and teacher-centered classroom management: A case study of three elementary teachers. *Journal of Classroom Interaction*, 43.1, 34–47. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ829018.pdf>
4. Hannafin, M. J., Hill, J. R., Land, S. M., Lee, E. (2013). Student-Centered, Open Learning Environments: Research, Theory, and Practice. In: *Spector, J., Merrill, M., Elen, J., Bishop, M. (eds). Handbook of Research on Educational Communications and Technology. New York, NY: Springer, 641–651.* https://doi.org/10.1007/978-1-4614-3185-5_51.
5. Kaput, K. (2018). Evidence for Student-Centered Learning. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED581111.pdf>
6. Keiler, L. (2018). Teachers' roles and identities in student-centered classrooms. *International Journal of STEM Education*, 5, 34. <https://doi.org/10.1186/s40594-018-0131-6>
7. Kerimbayev, N., Umirzakova, Z., Shadiev, R. et al. (2023). A student-centered approach using modern technologies in distance learning: a systematic review of the literature. *Smart Learning Environments*, 10, 61. <https://doi.org/10.1186/s40561-023-00280-8>
8. Klemenčič, M. (2017). From Student Engagement to Student Agency: Conceptual Considerations of European Policies on Student-Centered Learning in Higher Education. *Higher Education Policy*, 30(1), 69–85 <https://doi.org/10.1057/s41307-016-0034-4>
9. Lee, E., Hannafin, M. (2016). A design framework for enhancing engagement in student-centered learning: own it, learn it, and share it. *Educational Technology Research and Development*, 64, 707–734. <https://doi.org/10.1007/s11423-015-9422-5>.
10. Maloy, R. W., LaRoche, I. S. (2010). Student-Centered Teaching Methods in the History Classroom: Ideas, Issues, and Insights for New Teachers. *Social Studies Research and Practice*, 5(3), 46–61. DOI:10.1108/SSRP-03-2010-B0004
11. Motschnig-Pitrik, R., Holzinger, A. (2002). Student-centered teaching meets new media: Concept and case study. *Educational Technology & Society*, 5(4), 160–172. URL: <https://www.jstor.org/stable/jeductechsoci.5.4.160>
12. Thiele, A. K., Mai, J. A., Post, S. (2015). The Student-Centered Classroom of the 21st Century: Integrating Web 2.0 Applications and Other Technology to Actively Engage

Students. *Journal of Physical Therapy Education*, 28(1), 80–93. <https://doi.org/10.1097/00001416-201410000-00014>.

13. Wright, G. B. (2011). Student-centered learning in higher education. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 23(3), 92–97. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ938583.pdf>

Додаткова література

1. Швай Р. Конструктивізм та освітній процес. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип. 29, том 4. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/29_2020/part_4/37.pdf
2. Біляковська О. О., Біницька К. М. Студентоцентрований підхід як нова парадигма якості освітнього процесу у закладах вищої освіти. *Гуманітарний форум*. 2023. Том 1, № 1, URL: <https://humanitarian.com.ua/index.php/human/article/download/4/4>
3. Boichenko, M., Churychkanych, I., Kulichenko, A., Shramko, R., & Rakhno, M. (2023). Mind maps to boost the learning of English as L2 at higher education institutions in Ukraine. *Amazonia Investiga*, 12(70), 229-240. <https://doi.org/10.34069/AI/2023.70.10.21>
4. Boichenko, M., Kozlova, T., Kulichenko, A., Shramko, R., & Polyezhayev, Y. (2022). Creative activity at higher education institutions: Ukrainian pedagogical overview. *Amazonia Investiga*, 11(59), 161-171. <https://doi.org/10.34069/AI/2022.59.11.15>.
5. Kabir, F. Student-Centered Methods in Teaching-Learning. URL: <https://educorpus.com/student-centered-methods-in-teaching-learning-2/>
6. Rakhno, M., Shramko, R. (2021). Information technology in language teaching methodology course at pedagogical university. *AD ALTA*. Vol 11. Issue 02. P. 257–262. <http://www.doi.org/10.33543/1102>. <https://doi.org/10.33543/1102257261>
7. Sudderth, A. What Is Student Centered Learning and Why Is It Important? URL: <https://xqsuperschool.org/teaching-learning/what-is-student-centered-learning/>
8. Tang, K. H. D. (2023). Student-centered Approach in Teaching and Learning: What Does It Really Mean? *Acta Pedagogica Asiana*, 2(2), 72–83. <https://doi.org/10.53623/apga.v2i2.218>.

ТЕМА 2. ПЛАНУВАННЯ В СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНОМУ ПІДХОДІ НА ОСНОВІ ТАКСОНОМІЇ БЛУМА

Мета й завдання.

Студенти будуть знати:

- основи таксономії Блума,
- загальні принципи планування уроків у межах студентоцентрованого підходу,
- особливості формулювання цілей, завдань та результатів у межах студентоцентрованого підходу,
- роль таксономії Блума у плануванні уроків

та вміти:

- визначати термінологію, що використовується у таксономії Блума,
- характеризувати 6 рівнів структури таксономії Блума,
- використовувати дієслова для опису діяльності та завдань для мікровикладання з точки зору таксономії Блума,
- пояснювати мету та важливість використання таксономії Блума у плануванні студентоцентрованих уроків,
- порівнювати навчальні цілі та результати, центровані на вчителів та на студентів/учнів,
- розробляти студентоцентровану мету, цілі та результати навчання відповідно до таксономії Блума для мікровикладання за своєю спеціальністю.

Результати навчання: в результаті навчання студенти формулюють навчальні цілі, завдання та результати за своєю спеціальністю, використовуючи таксономію Блума та студентоцентрований підхід.

План

1. Застосування таксономії Блума в освіті.
2. Планування уроку на основі таксономії Блума.
3. Постановка мети, цілей та результатів навчання відповідно до таксономії Блума.

1. Застосування таксономії Блума в освіті.

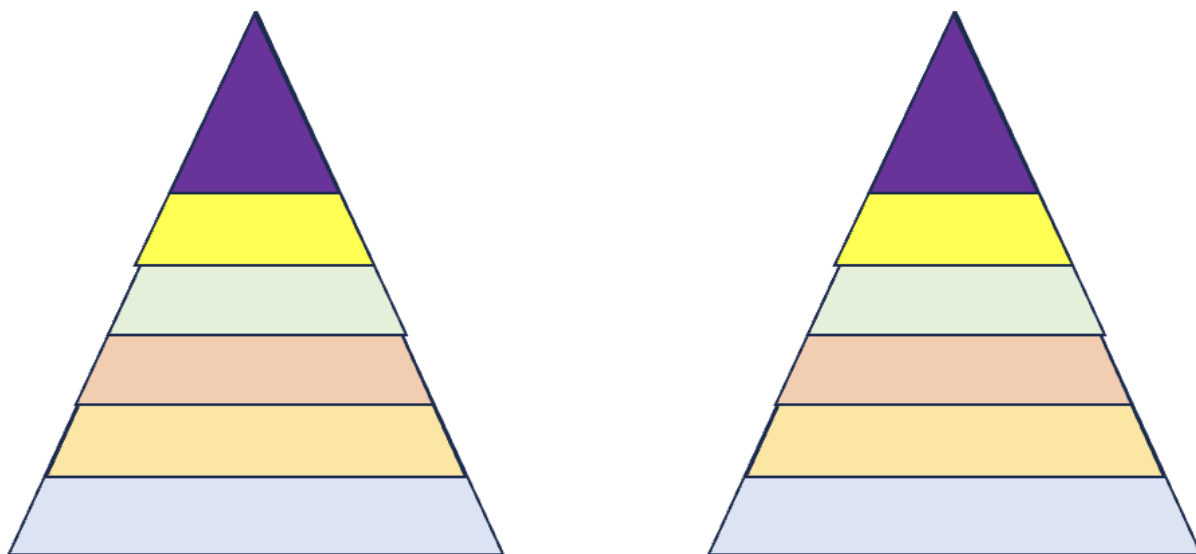
Таксономія Блума є всеохоплюючою структурою, що використовується для класифікації та організації освітньої мети, цілей та результатів (J. Ajaui, 2024). Це ієрархічна структура для навчання та викладання, де кожен рівень базується на попередньому. **Класична таксономія Блума** була розроблена у 1948 році Бенджаміном Блумом (**Benjamin Bloom**), психологом з Чиказького університету, та його колегами Максом Енглхарттом, Едвардом Фурстом, Уолтером Хіллом та Девідом Кратволом (Max Englehart, Edward Furst, Walter Hill, and David Krathwohl) як метод класифікації освітніх цілей за різними рівнями, що можуть краще оцінювати успішність тих, хто навчається.

Таксономія також відома як **таксономія Блума у когнітивній сфері** або **таксономія навчальних цілей та результатів Б. Блума**.

Блум та його колеги опублікували «Таксономію освітніх цілей» у 1956 році. Спочатку вона була призначена для сприяння оцінюванню тих, хто навчається, але потім швидко стала цінним інструментом для вчителів у плануванні навчальних програм, встановленні чітких навчальних цілей та розробці видів навчальної діяльності та способів оцінювання.

Таксономія була створена для охоплення трьох основних сфер навчання: *когнітивної, афективної та психомоторної*. Когнітивна сфера зосереджувалася на відтворенні або впізнаванні знань та розвитку інтелектуальних навичок; афективна сфера включала зміни в інтересах, ставленнях і цінностях, а також розвиток оцінки та відповідного налаштування; психомоторна сфера охоплювала моторні навички. Хоча розробники мали намір охопити всі три сфери, таксономія Блума застосовується виключно до когнітивної сфери, яка зосереджена на розвитку інтелектуальних навичок.

Завдання 1. Перейдіть за посиланням <https://us.utah.edu/learning-outcomes-assessment/resources/videos/blooms-taxonomy.mp4>, перегляньте відео «Таксономія Блума» та підпишіть рівні в трикутниках, що стосуються класичної та переглянутої версій таксономії Блума:



Класична таксономія Блума (1956)
Блума (2001)

(іменники)

Переглянута (Revised) таксономія

(дієслова)

Класична таксономія Блума складалася з шести категорій розвитку: знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез та оцінка (knowledge, comprehension, application, analysis, synthesis, and evaluation). Ці категорії відповідають різним «рівням» навчання.

Перший рівень таксономії зосереджується на здобутті знань, де учні згадують, запам'ятовують, перелічують і повторюють інформацію. На другому рівні - рівні розуміння - учні класифікують, описують, обговорюють, ідентифікують та пояснюють інформацію. Наступний рівень, застосування, включає демонстрацію, інтерпретацію, відтворення того, що вони вивчили, й розв'язання проблем. На подальшому рівні - рівні аналізу – учні порівнюють, протиставляють, розрізняють та досліджують те, що вони вивчили, порівнюючи з іншою інформацією, надаючи можливості для запитань та перевірки цих знань. Після цього йде рівень синтезу, де учні аргументують, захищають, підтримують і оцінюють свої думки щодо інформації. Нарешті, в оригінальній таксономії Блума учні займаються оцінкою, створюючи новий проєкт, продукт або процес.

Категорії, що йдуть після рівня «знання», постають як навички та здібності, у тому розумінні, що знання передують застосуванню цих навичок і здібностей. Існує список вимірюваних дієслів (measurable verbs), розроблений Бенджаміном Блумом для опису та класифікації спостережуваних знань, навичок, відносин, поведінки та здібностей [10], [17].

У 2001 році Девід Кратвол та Лорін Андерсон переглянули таксономію Блума, щоб реорганізувати та підкреслити взаємодію між двома вимірами: когнітивними процесами та змістом знань. У новій (**переглянутій**) версії таксономії Блума когнітивні процеси зображені за допомогою дієслів, тоді як зміст знань зображений за допомогою іменників. Така заміна іменників дієсловами надала тим, хто навчається, більш точну мету та чіткіші очікування від навчання.

Під час зміни рівнів оцінки та синтезу (які було переіменовано на створення/creation), Андерсон і Кратвол по-новому визначили вимір «знання», щоб охопити чотири різні його типи:

- **Фактичні знання:** основні елементи предмету, які учні повинні знати та використовувати для вирішення проблем, включаючи базову термінологію, конкретні деталі та компоненти.
- **Концептуальні знання:** розуміння взаємозв'язків між основними фактичними знаннями, що ілюструють, як різні елементи по'єднуються, такі як класифікації, принципи, узагальнення та теорії.
- **Процедурні знання:** процеси, що беруть участь у виконанні завдань, включаючи методи дослідження, навички, техніки та процедури, необхідні для дослідження, застосування або аналізу інформації.
- **Мета-когнітивні знання:** усвідомлення власних когнітивних процесів, включаючи стратегії навчання, контекстуальні знання для різних когнітивних завдань та самоусвідомлення.

Таксономія часто зображується у вигляді піраміди, яка складається з шести рівнів. Ці рівні є основою для організації навчальних результатів, планування уроків та способів оцінювання. Відповідно до розробленої Блумом піраміди, учні повинні послідовно проходити ці рівні, починаючи з базових знань і рухаючись вгору. Таким чином, навчання на вищих рівнях залежить від набуття необхідних знань і навичок на нижчих рівнях. Кінцевою метою для

учнів є досягнення найвищого рівня, відомого як «створюємо», де вони можуть створювати нові або оригінальні роботи, використовуючи навички, які вони вже розвинули (див. малюнок 1).



Малюнок 1. Рівні таксономії Блума. URL: <https://tips.uark.edu/using-blooms-taxonomy/>

Опис рівнів та приклади ключових дієслів для кожного рівня таксономії наведені у таблиці 1 нижче.

Таблиця 1. Рівні таксономії Блума, їх опис та дієслова, що скеровують мисленнєву діяльність учнів

Рівень	Опис рівня	Приклади дієслів, що скеровують мисленнєву діяльність учнів на різних рівнях таксономії*
Рівень 1. Пам'ятаємо (Remember): впізнавання та пригадування основних фактів/понять	Все, що вивчається в класі (теорія та практика) є знаннями. Знання є фундаментальним елементом, який передбачає відновлення інформації з довготривалої пам'яті,	Перелічить, назвіть, згадайте, повторіть, визначте, опишіть, зіставте, прочитайте, повторіть,

	розпізнавання, пригадування, ідентифікування, запам'ятовування й відтворення фактів, понять, термінів, теорій.	напишіть, знайдіть
Рівень 2. Розуміємо (Understand): розуміння значення, пояснення фактів/ідей/концепцій	Це рівень розуміння інформації. Після того, як учні зрозуміли тему, вони повинні вміти пояснити її своїми словами. Цінність їхньої інтерпретації полягає в здатності зрозуміти те, що вони дізналися.	Схарактеризуйте, класифікуйте, порівняйте, опишіть, обговоріть, поясніть, узагальніть, інтерпретуйте, перефразуйте, перекажіть своїми словами
Рівень 3. Застосовуємо (Apply): використання інформації в нових ситуаціях/контекстах	Учні можуть досягти майстерності на цьому рівні, ефективно застосовуючи набуті раніше знання у новій життєвій ситуації.	Застосуйте, внесіть зміни, класифікуйте, завершіть, продемонструйте, дослідіть, проілюструйте, підготуйте, розрахуйте, покажіть, обчисліть, перекладіть, використайте
Рівень 4. Аналізуємо (Analyze): розподіл інформації на складові частини, порівняння цих частин із встановленням їхніх взаємозв'язків	На цьому рівні учні встановлюють зв'язки, використовують логічне/критичне мислення для аналізу аргументів/фактів, порівнюють, визначають структуру.	Проаналізуйте, схарактеризуйте, класифікуйте, порівняйте, підтвердіть, диференціюйте, визначте, дослідіть, ідентифікуйте, проілюструйте, оптимізуйте, вкажіть, визначте, розставте пріоритети, оберіть,

<p>Рівень 5. Оцінюємо (Evaluate): оцінка інформації</p>	<p>Цей рівень дозволяє учням робити обґрунтовані судження на основі того, що вони вивчили, опанували, застосували та проаналізували на перших 4 етапах. Учні пропонують рішення проблеми або підкріплюють аргументи фактами. Хоча такі дії можуть здатися простими, проте, досягнення цього рівня вимагає від тих, хто навчається, бути добре підготовленим і глибоко володіти матеріалом.</p>	<p>трансформуйте Оцініть, порівняйте, зробіть висновки, прокоментуйте, інтерпретуйте, спрогнозуйте, напишіть рекомендації, підтвердіть, обґрунтуйте</p>
<p>Рівень 6. Створюємо (Create): розробка нової/оригінальної ідеї/ роботи/продукту/ концепції</p>	<p>Це найвищий рівень таксономії Блума, на якому учні мають можливість застосувати свої знання та вміння для створення нового/оригінального продукту, отримання результату, розробки проєкту, вдосконалення існуючого процесу з метою підвищення ефективності.</p>	<p>Упорядкуйте, об'єднайте, створіть, розробіть, покращіть, сформулюйте, згенеруйте, вигадайте, розробіть план, модифікуйте, конкретизуйте, узагальніть</p>

* повний список дієслів, що скеровують мисленнєву діяльність учнів на різних рівнях таксономії, доступний у таблицях за посиланнями нижче:

<https://tips.uark.edu/blooms-taxonomy-verb-chart/> (англ)

http://posibnyk.nus.org.ua/wp-content/uploads/2018/11/HANDOUT-for-trainers_TOT-Sept-2018_corrected-final1-5-dodatok7.pdf (укр)

Впровадження таксономії Блума в освітній процес залишається важливим сьогодні за наступних причин:

- 1. Підвищує академічну успішність:** таксономія Блума підтримує академічний успіх, забезпечуючи структуровану основу для оцінювання та покращення навчальних результатів учнів.
- 2. Сприяє розвитку мисленнєвих операцій високого рівня:** стимулює розвиток критичного мислення та навичок вирішення проблем, необхідних для подальшого розвитку й побудови успішної кар'єри.

3. **Покращує метакогнітивні навички:** заохочує до саморефлексії та коригування навчальних стратегій для досягнення кращих результатів.
4. **Практичне застосування для учнів:** допомагає учням аналізувати, інтерпретувати та ефективно застосовувати академічні концепції.
5. **Спрямовує ефективний дизайн навчання:** допомагає педагогам розробляти уроки та способи оцінювання, що ґрунтуються на когнітивних процесах.
6. **Забезпечує чітку структуру для навчальних результатів:** пропонує структурований підхід для визначення та вимірювання освітніх цілей і прогресу.
7. **Підтримує навчання протягом усього життя:** сприяє формуванню установок для безперервного навчання впродовж усього життя, особистісного зростання та професійного розвитку поза межами класу.

Завдання 2. Розподіліть студентів на групи, учасники яких мають заповнити таблицю нижче (для розподілу на групи та подальшої роботи можливо використовувати сесійні зали (Breakout rooms in Zoom) та роботу в гугл документі або створити завдання за допомогою сервісу <https://www.tricider.com/>):

Таблиця 2. Переваги та недоліки переглянутої таксономії Блума.

Переваги
Недоліки

Потім перейдіть за посиланням https://www.youtube.com/watch?v=2hE_XjCekfs, перегляньте фрагмент відео «Таксономія Блума. Пояснення з прикладами. Переваги та недоліки таксономії Блума» (Bloom's taxonomy explained with example. Advantages and disadvantages of Bloom's taxonomy) (8:43-9:30) та порівняйте свої результати з інформацією, зазначеною у відео фрагменті.

2. Планування уроку на основі таксономії Блума.

Таксономія Блума може бути застосована до планування уроків наступними способами:

- **Використання таксономії Блума як основи для планування уроків**

Таксономія Блума є важливим інструментом для педагогів при складанні планів уроків та розробці курсів. Використовуючи цю таксономію, вчителі можуть гарантувати, що їх уроки охоплюють широкий спектр когнітивних навичок, надаючи ефективний супровід учнів крізь різні етапи навчання. Цей метод допомагає встановити чіткі, цілеспрямовані навчальні цілі, які є ключовими для ефективного навчання.

- **Визначення навчальних результатів**

Першим кроком до інтеграції таксономії Блума у планування уроків є визначення бажаних навчальних результатів уроку. Ці результати є основою

для вибору відповідних дієслів та іменників, які представляють кожен рівень таксономії. Дієслова ілюструють когнітивні завдання, які повинні виконувати учні, тоді як іменники стосуються змісту або концепцій, що викладаються. Наприклад, дієслова такі як "описати", "застосувати" або "критикувати" представляють різні когнітивні процеси, необхідні для досягнення різних навчальних цілей.

- **Структурування плану уроку**

Під час розробки плану уроку важливо структурувати навчальний процес, який має починатись із набуття базових навичок, таких як запам'ятовування та розуміння, та продовжуватись формуванням більш складних навичок, таких як застосування, аналіз, оцінка та створення. Такий підхід допомагає учням поступово розвивати глибоке розуміння матеріалу та критичне мислення.

- **Додавання видів діяльності та завдань**

Також важливо розробляти різноманітні види навчальної діяльності та типи завдань, які відповідають кожному рівню таксономії Блума. Таке різноманіття має враховувати різні стилі навчання та надавати можливість учням вирішувати різні когнітивні завдання. Такі методи, як навчання на основі дослідження/запитань (inquiry-based questioning), вирішення проблемних завдань (problem-solving assignments) і кейсів (case studies), застосування симуляцій, можуть бути використані для збагачення навчального досвіду.

- **Узгодження способів оцінювання з навчальними цілями**

Способи оцінювання повинні відображати навчальні цілі та рівні таксономії, що застосовувалися протягом вивчення курсу/дисципліни. Розробка видів оцінювання, таких як іспити, проєкти або презентації для оцінки конкретних когнітивних навичок, надає цінний зворотний зв'язок як для вчителів, так і для учнів, гарантуючи, що навчальні цілі буде досягнуто.

Інтеграція таксономії Блума у дизайн планування уроків пропонує структурований та цілеспрямований підхід до викладання. Ця методологія підтримує учнів у досягненні та демонстрації різних когнітивних здібностей, покращуючи їх загальний навчальний досвід. Дотримуючись рівнів таксономії, вчителі можуть створити навчальне середовище, що сприяє формуванню критичного мислення, розумінню та оволодінню школярами предметом на різних рівнях когнітивного розвитку.

Розробка навчальних завдань для кожного рівня таксономії

Таксономія Блума пропонує систематичну основу для планування уроків, що дозволяє педагогам розробляти завдання для кожного етапу когнітивного розвитку. Розробляючи завдання, які спрямовані на різні рівні навчання, вчителі можуть сприяти активному залученню та підтримці учнів з метою більш ефективного засвоєння та застосування ними отриманих знань.

Приклади завдань, розроблених згідно таксономії Блума, подані в таблиці нижче.

Таблиця 3. Навчальні завдання згідно рівнів таксономії Блума

Рівень	Функція	Види завдань, інструменти
Рівень 1. Пам'ятаємо (Remember)	Пригадування, запам'ятовування інформації і уточнення понять	Використання робочих аркушів із завданнями (worksheets), тестів, квізів, карток, ігор на запам'ятовування, відповіді на запитання
Рівень 2. Розуміємо (Understand)	Інтерпретація, пояснення, узагальнення вивченого змісту	Написання конспектів, переказ, участь у групових дискусіях, дебатах, відповіді на запитання, використання тестів з множинним вибором відповідей, вікторин, створення ментальних карт/структурно-логічних схем
Рівень 3. Застосовуємо (Apply)	Використання вивченого змісту в новому контексті/на практиці	Використання проблемних завдань, проведення експериментів, дослідів, вистав, симуляцій, ділових та рольових ігор, робота з кейсами, заповнення щоденників/журналів
Рівень 4. Аналізуємо (Analyze)	Вивчення, порівняння фактів/ідей та розподіл на складові частини/елементи	оцінювання інформації, що вивчається/баз даних, виявлення закономірностей, аналіз взаємозв'язків між концепціями/елементами, порівняння та протиставлення концепцій, категоризація елементів, критика аргументів, участь у групових обговореннях, використання робочих аркушів із завданнями, аналіз малюнків, графіків і діаграм, проведення опитувань, написання рефератів, звітів, складання списків, планів
Рівень 5. Оцінюємо (Evaluate)	Оцінювання та обґрунтування цінності теорій, думок, рішень	участь у дебатах, презентаціях або панельних дискусіях, рецензування та ранжування якості роботи/ідеї/джерела, захист власної точки зору на основі доказів, написання критичних оглядів, есе, звітів, промов, висновків, розробка критеріїв оцінювання
Рівень 6. Створюємо (Create)	Генерування нових знань, ідей або розробка оригінальних продуктів, сприяння інноваційному мисленню	використання завдань з розвитку навичок творчого письма, розробка групових проєктів, написання есе, оповідань, розробка ігор/програм, творчих завдань, медіапродуктів, фільмів, рекламних матеріалів

Застосовуючи види діяльності та навчальні завдання, які охоплюють кожен рівень таксономії Блума, вчителі можуть розробляти динамічні плани уроків, що задовольняють різноманітні потреби учнів і сприяють отриманню захоплюючого й комплексного освітнього досвіду. Наприклад, на уроці з біології учням може бути запропоновано позначити частини рослинної клітини (Запам'ятовування), порівняти та протиставити рослинні та тваринні клітини (Розуміння), створити малюнок, що ілюструє поділ клітин (Застосування), і проаналізувати, як генетичні мутації впливають на поділ клітин (Аналіз). На уроці історії учням можуть доручити ідентифікувати ключові події певного історичного періоду (Запам'ятовування), пояснити значення цих подій (Розуміння) та оцінити вплив різних факторів на результати цих подій (Оцінювання).

Колаборативне навчання є важливим елементом інтеграції таксономії Блума в планування уроків. Розробляючи завдання, які заохочують учнів працювати разом і ділитися своїми знаннями, педагоги можуть створити позитивне навчальне середовище, де школярі залучаються до змістовних дискусій і навчаються один у одного. Групові завдання та обговорення є особливо ефективними на рівнях застосування, аналізу та оцінювання таксономії Блума, сприяючи взаємодії та спільному вирішенню проблем.

Кроки, що сприяють інтеграції таксономії Блума у розробку планів уроків:

1. Визначте навчальні цілі, завдання та результати для кожного уроку.
2. Узгодьте ці завдання та результати з відповідними рівнями таксономії Блума, такими як пам'ятаємо, розуміємо, застосовуємо, аналізуємо, оцінюємо або створюємо.
3. Розробіть власний план уроку, починаючи із завдань, що відносяться до нижчого рівня таксономії, та поступово переходячи до завдань вищого рівня, що допоможе учням більш ґрунтовно опанувати навчальний матеріал.
4. Обов'язково включайте різні типи питань і завдань, які враховують різні стилі навчання.

Щоб вибрати відповідний рівень таксономії Блума для кожного етапу уроку, враховуйте наявні знання учнів та цілі курсу/дисципліни. Коли учні стикаються з новим матеріалом, робіть акцент на завданнях нижчого рівня таксономії, таких як запам'ятовування та розуміння. Коли учні стають більш ознайомленими з теорією та впевненими у її практичному використанні, включайте завдання вищого рівня, такі як застосування, аналіз, оцінювання та створення, щоб активувати їх мислення та заохотити свідоме засвоєння навчального матеріалу.

3. Постановка мети, цілей і результатів навчання відповідно до таксономії Блума.

Навчальні мета та цілі є ключовими елементами будь-якої успішної стратегії викладання. Вони конкретизують, що саме учні повинні знати і вміти

робити до кінця уроку, теми, модуля чи курсу. Мета та цілі формують основу планування, керуючи кожним рішенням при розробці уроку. Таксономія Блума є загальноновизнаною основою для створення та оцінки мети та цілей навчання.

Постановка чітких, розроблених на основі компетентностей навчальних цілей має **ряд переваг**. Вони допомагають:

- розставити пріоритети та виділити найважливіший контент,
- розбити контент на змістовні сегменти,
- спроектувати способи оцінювання та інструкції, які відповідають поставленим меті і цілям,
- ефективно передавати очікування вчителя учням,
- зрозуміти поставлену мету та цілі колегам, які викладають той самий курс/дисципліну,
- зрозуміти, як різні курси/дисципліни взаємопов'язані в рамках навчальної програми.

Побудова навчальної мети (aim) та цілей (objectives)

Завдання 3. **Перейдіть за посиланням https://www.youtube.com/watch?v=2hE_XjCekfs і перегляньте фрагмент відео «Таксономія Блума. Пояснення з прикладами. Як формулювати навчальні цілі» (Bloom's taxonomy explained with example. How to write learning objectives) (3:50-5:17).**

Хоча існують різні способи формулювання навчальних мети та цілей, пропонуємо наступну базову структуру речення:

До кінця цього уроку учні будуть

знати _____ (застосувати іменники, що відповідають меті уроку),

вміти _____ (застосувати дієслова, що відповідають цілям уроку),

розуміти _____ .

Приклад 1: *До кінця цього уроку учні будуть знати основні положення студентоцентрованого підходу, будуть вміти формулювати результати навчання, використовуючи рівні таксономії Блума, та розумітимуть різницю між студентоцентрованим підходом та підходом, центрованим на вчителів.* У цьому прикладі:

- Ми починаємо з базового речення: "Наприкінці цього уроку учні знатимуть _____, будуть вміти та розуміти _____".
- іменник = основні положення студентоцентрованого підходу
- дієслово = формулювати
- рівень таксономії Блума = аналіз, оцінка, створення

Зверніть увагу, що мета — це широке твердження про намір, яке вказує напрямок, у якому учні будуть рухатися стосовно того, що вони можуть вивчити, або що навчання забезпечить. З іншого боку, ціль — це конкретне твердження, що деталізує, що саме учні повинні або зможуть робити після навчання.

Приклад 2:

Мета: формулювання навчальної мети та цілей

Завдання:

- встановити різницю між метою та цілями
- ввести базові конструкції речень
- надати список корисних дієслів для використання при формулюванні навчальної мети та цілей
- продемонструвати тим, хто навчається, як розробити вимірювані навчальні цілі
- спрямувати тих, хто навчається, до вибору відповідних методів навчання, які дозволять досягти їх навчальних цілей.

У таблиці 4 наведено приклади цілей, центрованих на вчителів та учнів.

Таблиця 4. Центровані на вчителів та центровані на учнів цілі навчання.

Центровані на вчителів цілі	Центровані на учнів цілі	Різниця
1. На уроці буде розглянуто особливості проектування, тестування та оцінювання цифрових інструментів.	2. До кінця цього уроку учні зможуть проектувати, тестувати та оцінювати цифрові інструменти.	Перша ціль описує те, що вчитель збирається зробити, фокусуючись на його діяльності та позбуваючи учнів безпосередньої відповідальності. Друга ціль, навпаки, є орієнтованою на учнів , детально описує, що вони зможуть зробити в результаті опанування вивченого матеріалу.
1. До кінця цього уроку учні отримають інформацію про те, як різні культури ставляться до стереотипів.	2. До кінця цього уроку учні зможуть пояснити, як різні культури ставляться до стереотипів.	Перша ціль описує пасивну дію, яка відбуватиметься лише під час уроку. Друга ціль спрямована на розвиток активних дій, оскільки описує вміння учнів, яке залишається актуальним навіть після завершення уроку.

На початковому етапі визначення цілей навчання може становити певні труднощі. Ось декілька порад, які допоможуть вам сформулювати навчальні цілі на основі таксономії Блума.

Порада 1: Почніть з дієслів, що скеровують мисленнєву діяльність учнів на різних рівнях таксономії

Важливим аспектом правильно сформульованої навчальної цілі є використання дієслів, що скеровують мисленнєву діяльність учнів. Ці дієслова визначають, що учні зможуть зробити. Під час формулювання навчальних цілей важливо використовувати дієслова, що конкретно визначають дії учнів [10], [17].

Недосконала версія	Покращена версія
Учні зрозуміють концепцію студентоцентрованого підходу.	Учні зможуть пояснити концепцію студентоцентрованого підходу.

Навчальна ціль має бути написаним чітко та зрозуміло. Нижче наведено список неоднозначних дієслів або фраз, яких слід уникати, щоб забезпечити ясність та точність бажаного результату навчання.

Дієслова, яких слід уникати: вірити, чути, усвідомлювати, впізнавати, збагнути, знати, бачити, концептуалізувати, слухати, самоактуалізуватися, пам'ятати, думати, відчувати, сприймати, розуміти.

Фрази, яких слід уникати: цінування (чогоось), пристосування до, обізнаність про, здатний до, насолода від, інтерес до, зацікавлений у*.

* Адаптовано з джерела «Таксономія дієслів Блума. Слова та фрази, яких слід уникати при написанні навчальних цілей і завдань»
<https://www.utica.edu/academic/Assessment/new/Blooms%20Taxonomy%20-%20Best.pdf>

Порада 2. Узгоджуйте цілі навчання з таксономією Блума

Важливо узгоджувати цілі навчання з відповідним рівнем таксономії Блума при їх формулюванні. Таке узгодження гарантуватиме оптимальну складність поставлених цілей і розвиток необхідних компетентностей учнів.

Недосконала версія

Учні дізнаються про стилі навчання.

Покращена версія

Учні зможуть схарактеризувати стилі навчання.

Порада 3: Цілі навчання мають бути сформульовані так, щоб їх можливо було оцінити

Навчальні цілі мають бути конкретними та чітко зазнати, що саме очікується від учнів, і як буде оцінюватися їх прогрес. Чітко сформульовані цілі навчання легше сприймаються як вчителями, так і учнями. Таким чином, відбувається забезпечення того, що всі учасники навчального процесу працюють над досягненням однієї і тієї ж самої мети.

Недосконала версія

Учні дізнаються про таксономію Блума.

Покращена версія

Учні зможуть описати усі 6 рівнів таксономії Блума.

Порада 4: Зосереджуйтесь на результатах навчання, а не на видах діяльності та завданнях

При написанні цілей навчання орієнтуйтеся на результати навчання, а не на завдання, які будуть виконувати учні. Такий підхід гарантує, що мета й цілі навчання залишаються актуальними і значущими для учнів, незалежно від методу навчання.

Недосконала версія

Студенти виконують завдання, спрямоване на перевірку розуміння 6 рівнів таксономії Блума.

Покращена версія

Студенти зможуть ідентифікувати та правильно використовувати 6 рівнів таксономії Блума для формулювання цілей навчання.

Порада 5: Використовуйте чітку та зрозумілу мову

При формулюванні цілей навчання слідкуйте, щоб вони були написані зрозумілою мовою відповідно до рівня розвитку тих, хто навчається. Уникайте надто складної наукової термінології або технічного жаргону, які можуть бути

незрозумілими для учнів. Натомість, використовуйте просту і зрозумілу мову, щоб чітко окреслити бажаний результат навчальної діяльності.

Недосконала версія

Учні зможуть здійснити саморефлексію навчальної діяльності.

Учні синтезують різні джерела для написання оригінального есе.

Покращена версія

Учні зможуть оцінити власну навчальну діяльність з виконання цього завдання.

Учні напишуть есе, використовуючи кілька джерел.

Порада 6: Узгоджуйте цілі навчання з методами оцінювання

Ефективні цілі навчання повинні відповідати способам, що використовуються для оцінювання знань, умінь і навичок учнів. Це означає, що цілі повинні чітко визначати, що учні мають знати або вміти робити, а спосіб оцінювання повинен перевіряти, чи досягли учні цих цілей. Наприклад, якщо навчальна ціль полягає в тому, щоб студенти сформулювали результати навчання, використовуючи студентоцентризований підхід, спосіб оцінювання має включати створення подібних результатів навчання з використанням цього ж підходу.

Порада 7: Переглядайте та уточнюйте цілі за необхідності

Цілі навчання не є сталими. Під час їх виконання та оцінювання прогресу учнів вам може знадобитися скоригувати цілі, що були сформульовані надто широко/вузько, або переглянути їх, щоб вони краще відповідали меті навчання.

Порада 8: Починайте з навичок мислення вищого рівня

Основний принцип таксономії Блума полягає у переході від навичок мислення нижчого рівня (lower order thinking skills - LOTS) до навичок мислення вищого рівня (higher order thinking skills - HOTS). Вчителі повинні заохочувати учнів вирішувати дедалі складніші когнітивні завдання. Формулювання цілей навчання, що починаються з навичок мислення вищого рівня, може сприяти підвищенню зацікавленості учнів і забезпечити глибоке засвоєння ними навчального матеріалу.

Недосконала версія

Надайте визначення терміну/концепції

Створення навчальних цілей на основі вищезгаданих порад сприятиме забезпеченню значущих і довготривалих результатів навчання для учнів.

Покращена версія

Порівняйте терміни/ проаналізуйте концепцію

Результати навчання

Результати навчання визначають, чого мають досягти учні, торкаючись змін у знаннях, вміннях і ставленні тих, хто навчається. Застосування таксономії Блума сприяє покращенню знань (когнітивна сфера), формуванню навичок і умінь (психомоторна сфера) та розвитку емоційного інтелекту (афективна сфера). Результати навчання можуть визначатися зовнішніми стандартами, такими як рекомендації МОН України або обласного департаменту освіти. Таксономія допомагає розробляти більш дрібні цілі та способи оцінювання для досягнення цих цілей. Важливо розуміти, що результати навчання спрямовані на досягнення запланованих цілей і не являють собою діяльність для досягнення цих цілей. Результати навчання можуть бути

довгостроковими, що досягаються протягом декількох років/місяців, та короткостроковими, що відповідають плану конкретного уроку.

Під час формулювання результатів навчання використовуйте той самий список дієслів (див. Таблицю 1). Важливо пам'ятати, що результати навчання мають бути вимірюваними. Список дієслів, представлених у Таблиці 1, допоможе вам уникнути використання дієслів, які не можуть бути кількісно оцінені, таких як «розуміти», «вчитися», «цінувати» або «насолоджуватися». Наведемо наступний приклад:

- **Початкова версія:** *Ознайомитися з рівнями таксономії Блума.* - Цей результат не містить дієслова, що скеровує мисленнєву діяльність учнів. Він також занадто широкий. Щоб скоригувати початкову версію формулювання результату навчання, пропонуємо використати дієслово «схарактеризувати», а також визначити обсяг того, що ми хочемо побачити від учня.
- **Удосконалена версія:** *Схарактеризувати 6 рівнів таксономії Блума, включаючи запам'ятовування, розуміння, застосування, аналіз, оцінювання, створення.*

Наступне речення надає основну структуру для написання результатів навчання:

У результаті навчання на цьому уроці, учні _____ (дієслово / бажана дія + об'єкт).

Кроки для написання ефективних результатів навчання

1. Переконайтеся, що кожен результат навчання містить одне дієслово, яке скеровує мисленнєву діяльність учнів.
2. Кожен результат повинен включати лише одне дієслово з Таблиці 1. Учень або опановує результат, або ні. Якщо результат включає два дієслова (наприклад, «визначити» та «застосувати»), стає незрозуміло, чи досягнуто учнями бажаний результат. Що трапиться у випадку, якщо вони вміють «визначити», але не можуть «застосувати»?
3. Намагайтеся зробити всі результати навчання вимірюваними, чіткими та лаконічними.

Завдання 3. Перегляньте випадок застосування таксономії Блума в процесі навчання іноземної мови (це завдання адаптовано з джерела «Using Bloom's taxonomy in EFL/ESL classroom» <https://bridge.edu/tefl/blog/blooms-taxonomy-esl-efl-classroom/>) та напишіть цілі, завдання та результати для поданого нижче плану уроку.

Уявіть, що ви збираєтеся вивчати з учнями різні види транспорту за допомогою навчального відео. Нижче наведені завдання, які ви можете застосувати відповідно до кожного рівня мислення в таксономії Блума.

1. Пам'ятаємо.

Представте учням вивчені на попередніх уроках лексичні одиниці й вирази, пов'язані з транспортом, використовуючи зображення. Таким чином, учні можуть легко згадати лексику і зможуть розпізнати її у відео.

2. Розуміємо.

Учні дивляться відео, а потім вчитель перевіряє, як вони зрозуміли переглянуте, задавши питання на перевірку розуміння.

3. Застосовуємо.

Після цього учні використовують вивчену лексику та граматичні структури для обговорення видів громадського транспорту у своєму місті або в інших країнах.

4. Аналізуємо.

Потім учні в групах досліджують та обговорюють переваги та недоліки різних видів транспорту.

5. Оцінюємо.

Учні беруть участь у дискусії щодо того, як можна покращити транспортну мобільність у їх місті.

6. Створюємо.

На основі попереднього завдання учням пропонується написати пропозиції щодо покращення транспортної системи в їхньому місті.

Завдання 4. Виконайте короткий тест та перевірте ваші знання.

1. Учень декламує вірш Роберта Фроста "Зупинка біля лісу у сніжний вечір". Якому рівню таксоної Блума відповідає це завдання?

- a) пам'ятаємо
- b) аналізуємо
- c) розуміємо

2. Учитель дає учням 2 класу роздруківку з прикладами з таблиці множення для заповнення. Які домени будуть залучені для виконання цього завдання?

- a) афективний
- b) когнітивний
- c) психомоторний

3. Дошкільнята практикуються у написанні англійського алфавіту за допомогою трафаретів. Який домен залучений для виконання цього завдання?

- a) когнітивний
- b) афективний
- c) психомоторний

4. Учні 10-го класу обговорюють історичне значення роману «Гордість і упередження» Дж. Остін і його важливість для розвитку англійської літератури. Якому рівню таксоної Блума відповідає це завдання?

- a) оцінюємо
- b) створюємо
- c) застосовуємо

5. Учень працює над презентацією за допомогою програмного забезпечення для створення презентацій. Тема презентації «Сталий спосіб життя і зменшення викидів вуглецю». Які домени будуть залучені для виконання цього завдання?

- a) когнітивний

- b) афективний
- c) психомоторний

Ключ: 1-а; 2-в, с; 3-с; 4-а; 5-а,в,с

Пояснення до ключа:

1. Це завдання знаходиться на рівні «Пам'ятаємо», оскільки учень згадує вірш із пам'яті.
2. Когнітивний та психомоторний, оскільки учні згадуватимуть таблицю множення (когнітивний) і використовуватимуть олівець для виконання завдання (психомоторний).
3. Залучено психомоторний домен, оскільки основний акцент робиться на моторних навичках.
4. Це завдання відповідає рівню «Оцінюємо», оскільки учні оцінюють роман за певними критеріями (історичне значення та важливість для розвитку англійської літератури).
5. Залучені когнітивний, афективний та психомоторний домени. Знання, розуміння, аналіз та застосування інформації про сталий спосіб життя (когнітивний); знання, як використовувати програмне забезпечення (когнітивний); усвідомлення необхідності підтримувати сталий спосіб життя (афективний) та використання комп'ютерних пристроїв, таких як миша або тачпад та клавіатура (психомоторний).

Питання для самоконтролю

1. У чому суть таксономії Блума?
2. Чим відрізняється класична таксономія Б. Блума від переглянутої таксономії?
3. Які 6 рівнів включає таксономія Блума?
4. Як інтегрувати таксономію Блума в процес планування уроків?
5. Чому таксономія Блума є важливою для планування уроків?
6. Наведіть приклади цілей навчання, розроблених згідно таксономії Блума.
7. Які дієслова використовуються для формулювання цілей та результатів навчання?
8. У чому різниця між цілями та результатами навчання, орієнтованими на вчителя, та цілями та результатами, орієнтованими на учня?

Основна література

1. Ajayi, J. (2024). Bloom's taxonomy. *Structural Optimization*. Available at: https://www.researchgate.net/publication/380814622_Blooms_taxonomy
2. Anderson, L.W., Krathwohl, D.R., and Bloom, B.S. (2001). *A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives*. New York: Longman.
3. Bloom, B. S. (Ed.), Engelhart, M. D., Furst, E. J., Hill, W. H., & Krathwohl, D. R. (1956). *Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals, Handbook I: Cognitive domain*. Longmans. Available at: <https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/PPP242/Benjamin%20S.%20Bloom%20->

[%20Taxonomy%20of%20Educational%20Objectives%2C%20Handbook%201_%20Cognitive%20Domain-Addison%20Wesley%20Publishing%20Company%20%281956%29.pdf](#)

4. Thomas, K. (2004). Learning taxonomies in the cognitive, affective, and psychomotor domains. Available at: <http://www.rockymountainalchemy.com/whitePapers/rma-wp-learning-taxonomies.pdf>

5. Пометун О., Гупан Н. (2019). Таксономія Б. Блума і розвиток критичного мислення школярів на уроках історії. *Український Педагогічний журнал*, (3), 50–58. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2019-3-50-58>.

Інтернет джерела

6. A guide to implementing Bloom's taxonomy in the classroom. Available at: <https://www.kritik.io/blog-post/blooms-taxonomy>

7. Bloom's taxonomy. Available at: <https://courses.aiu.edu/Constructivism%20and%20Student%20Centered%20Learning/Session%209/CONSTRUCTIVISM%20AND%20STUD-CENTERED%20LEARNING%20-%20SESSION%209.pdf>

8. Bloom's taxonomy <https://fctl.ucf.edu/teaching-resources/course-design/blooms-taxonomy/>

9. Bloom's taxonomy. Available at: https://edtechbooks.org/foundations_of_learn/blooms_taxonomy

10. Bloom's taxonomy of measurable verbs. Available at: <https://www.utica.edu/academic/Assessment/new/Blooms%20Taxonomy%20-%20Best.pdf>

11. Learning objectives basics. Available at: <https://ctl.risepoint.com/learning-objectives-basics/>

12. McNulty, N. (2023). Using Bloom's taxonomy in lesson planning. Available at: <https://www.niallmcnulty.com/2023/07/using-blooms-taxonomy-in-lesson-planning/>

13. Shabatura, J. (2022). Using Bloom's Taxonomy to write effective learning outcomes. Available at: <https://tips.uark.edu/using-blooms-taxonomy/>

14. 8 Tips to Write Effective Learning Objectives Using Bloom's Taxonomy. Available at: <https://educationise.com/post/8-tips-to-write-effective-learning-objectives-using-bloom-s-taxonomy/>

15. What is the difference between an aim and an objective? Available at: https://resources.time.leeds.ac.uk/litebite/litebiteLearningAimsObjectives/page_02.htm

16. Навчаємось разом. Таксономія Блума. С. 1-4. URL: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/05/Navchayemosya-razom_3.pdf

17. Вдосконалена таксономія Блума – категоризація дієслів для навчальних цілей. URL: http://posibnyk.nus.org.ua/wp-content/uploads/2018/11/HANDOUT-for-trainers_TOT-Sept-2018_corrected-final1-5-dodatok7.pdf

Додаткова література

18. Agarwal, P. K. (2019). Retrieval practice & Bloom's taxonomy: Do students need fact knowledge before higher order thinking? *Journal of Educational Psychology*, 111(2), 189–209. <https://doi.org/10.1037/edu0000282>
19. Clark, D. (2020, March 1). Bloom (1913–1999) – Mastery learning. Taxonomy of learning... not a hierarchy.... *Donald Clark Plan B*. <http://donaldclarkplanb.blogspot.com/2020/03/bloom-1913-1999-taxonomy-of-learning.html>
20. Gracey, L. (2021, December 9). Why it may be time to dump Bloom's taxonomy. *TechNotes*. <https://blog.tcea.org/why-it-may-be-time-to-dump-blooms-taxonomy/>

Відео

1. Bloom's taxonomy. Available at: https://us.utah.edu/learning-outcomes-assessment/_resources/videos/blooms-taxonomy.mp4
2. Bloom's taxonomy explained with example. Available at: https://www.youtube.com/watch?v=2hE_XjCekfs
3. How to Write Learning Objectives Using Bloom's Taxonomy. Available at: <https://www.youtube.com/watch?v=4DgkLV9h69Q> (5:23-till the end)

ТЕМА 3. СТВОРЕННЯ СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНОГО СЕРЕДОВИЩА: ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Мета й завдання. Студенти будуть знати:

- основи студентоцентрованого навчального середовища;
- перевага студентоцентрованого навчального середовища;
- основні підходи, які використовуються в студентоцентричному середовищі;
- поняття конструювання (побудови) знань;
- інноваційні методи навчання.

та вміти:

- розрізняти традиційне та студентоцентроване навчальне середовище;
- характеризувати інноваційні методи навчання;
- виокремлювати цінність інноваційних методів навчання;
- порівнювати різноманітні інноваційні методи навчання;
- використовувати в плануванні уроків інноваційні методи навчання.

Результати навчання: в результаті навчання студенти демонструють переваги та недоліки студентоцентрованого підходу та пояснюють студентоцентроване навчання як освітню концепцію

План

1. Основи студентоцентричного навчального середовища
2. Інноваційні методи навчання
 - 2.1. Проектне навчання
 - 2.2. Навчання на основі запиту
 - 2.3. Спільне навчання
 - 2.4. Взаємонавчання
 - 2.5. Навчання на основі ігор
 - 2.6. «Перевернутий» клас
 - 2.7. Пазл-стратегія

1. Основи студентоцентричного навчального середовища.

Навчальне середовище, орієнтоване на студента «забезпечує інтерактивні додаткові види діяльності, які дозволяють особам задовольнити унікальні навчальні інтереси та потреби, вивчати різні рівні складності та поглиблювати розуміння (Hannafin & Land, 1997, p. 168). Ця загальна тенденція, застосовується у вивченні наук для окреслення особистісно орієнтованих методів, які націлені на осмислення через проблемні контексти, використання різноманітних технологічних інструментів та ресурсів та скаффолдингу (стратегії підтримки). Такі середовища покращують студенто-орієнтоване та/або самостійне навчання, дозволяючи студентам продуктивно займатися складними проблемами, які мають безпосереднє практичне значення, пов'язані з культурою чи процесами у відповідній галузі науки чи дослідження.

Протягом останніх двох десятиліть у відповідь на конструктивістські погляди на навчання з'явилися нові рамки для проектування навчального середовища (Jonassen, 1991). Такі погляди підтвердили фундаментальну зміну парадигм навчання та проектування навчання протягом 1990-х років, однак в той час було доступно небагато вказівок щодо створення середовища, орієнтованого на учня. Так само з розвитком технологій розвивалися підходи до інтеграції цифрових ресурсів, інструментів і доступ до набору інструментів для навчання. Ці зрушення у сфері «навчання–дизайн–технології» вимагали відповідних змін у теоретичних і проектних структурах, щоб охопити нові точки зору та технології навчання (Hannafin & Land, 1997).

Епістемологічні зміни спричинили різноманітні інноваційні навчальні середовища. Інтерес до викладання та навчання, орієнтованого на учня, наприклад, породив безліч підходів для надання гнучких і потужних альтернатив у процесі планування навчання (Jonassen, 1991). Середовище, орієнтоване на студента, прямо чи опосередковано, розроблено для підтримки індивідуальних зусиль у процесі активної участі в автентичній діяльності.

Навчальне середовище, орієнтоване на студента базуються на конструктивістському погляді на навчання, де значення визначається особистісно, а не універсально. Такі перспективи значною мірою спираються на психологічні дослідження та теорії, пов'язані з такими сферами, як ситуаційне пізнання (Brown, Collins & Duguid, 1989) із супутніми припущеннями, що наголошують на переплетенні змісту, контексту та розуміння, індивідуальному обговоренні значення та конструюванні знань (Jonassen, 1991). Педагогічно такі навчальні середовища віддають перевагу широким, автентичним навчальним контекстам над ізольованими, деконтекстуалізованими знаннями та навичками, цілеспрямованому дослідженню, що орієнтується на студента над зовнішньо спрямованим навчанням, а також підтримці особистих поглядів над канонічними поглядами. Технологічні інструменти підтримують ідентифікацію особистості та корисне застосування ресурсів та ідей (Iiyoshi, Hannafin, & Wang, 2005).

Обґрунтоване навчальне середовище, орієнтоване на студента, підтримує студентів, коли вони обговорюють численні, а не окремі точки зору, сприяє узгодженню конкуруючих та суперечливих точок зору та переконань та створенню особисте значення та цінності кожного студента.

Ключові припущення та цінності відображаються в різноманітних середовищах. Наприклад, одне середовище може підтримувати спільну діяльність для полегшення спільного значення наукової практики; інші можуть покладатися на індивідуальне опосередковане використання технологічних інструментів для створення, тестування та вдосконалення особистих теорій. Обидва середовища наголошують на навчанні як на цілеспрямованій діяльності, але кожне забезпечує дещо інший контекст для підтримки сконструйованого учнем значення (наприклад, технологічна підтримка та соціальна підтримка). Що важливо з перспективи обґрунтованого планування, так це те, що сплановані рішення, особливості та послідовні кроки у

навчальному середовищі узгоджуються з теоретично обґрунтованими поглядами на навчання та пов'язану з цим педагогічну теорію.

Навчальне середовище, орієнтоване на студента, відображає кілька ключових припущень щодо природи навчання, структури середовища та ролі учня (Hannafin & Land, 1997). Незважаючи на відмінності, які проявляються в різних моделях, орієнтованих на учня, можна виділити кілька основних цінностей і припущень: (а) центральне місце учня у визначенні значення та суті навчання; (б) підтримуюча стратегія участі в автентичних завданнях та соціокультурних практиках; (в) важливість попереднього та щоденного досвіду конструюванні змісту навчання; і (г) доступ до багатьох точок зору, ресурсів і представлень.

У середовищі, орієнтованому на учня, основний фокус зосереджується на тому, щоб підтримати учня в активному створенні сенсу та змісту навчання. Зовнішні цілі навчання можуть бути встановлені, але учень визначає, як діяти далі, виходячи з індивідуальних потреб і питань, які виникають під час формування та перевірки переконань (Hannafin, Land, & Oliver, 1999).

У традиційному навчальному середовищі учні часто позбавлені можливості розвивати навички прийняття рішень, самоконтролю та перевірки уваги, необхідні для оптимізації навчального досвіду (Sawyer, 2006).

Отже, середовище, орієнтоване на студента, формує мислення та дії студентів, щоб полегшити постійне управління та вдосконалення того, що вони знають.

Навчання, орієнтоване на студента, ґрунтується на теорії ситуативного навчання, яка пояснює, що знання, мислення та контексти навчання нерозривно пов'язані та знаходяться на практиці.

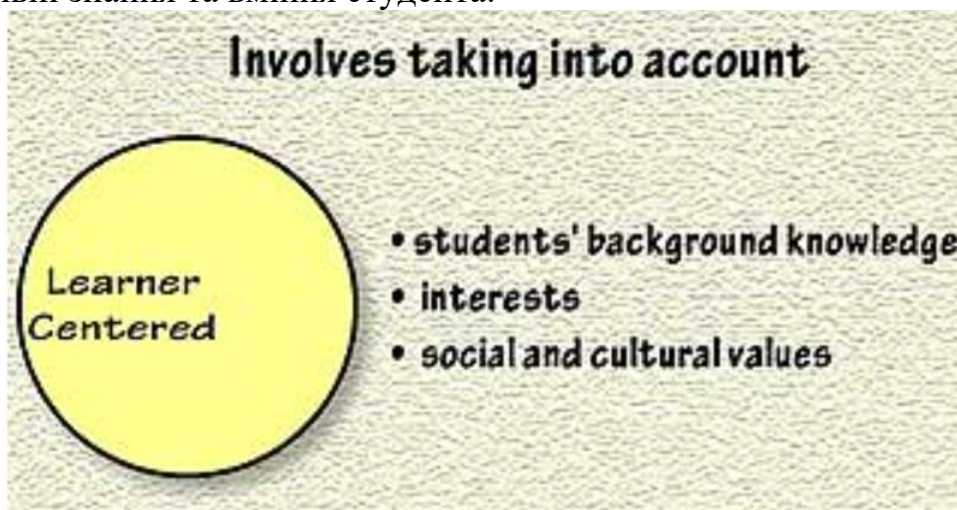
Замість того, щоб розглядати знання як ізольований вміст, який потрібно обробити, опрацювати та отримати, середовище, орієнтоване на студента, сприяє автентичним практикам, які розміщують знання у використанні. У контексті шкільного навчання використовують метафору «поля практики» для опису навчального середовища, яке залучає дітей до «практики» тих проблем і практик, з якими можна зіткнутися в реальному світі, позашкільних ситуаціях та в спільноті (Sawyer, 2006).

Вони визначають кілька стратегій проектування для планування сфер практичної діяльності: (1) студенти повинні виконувати практику, пов'язану з предметною областю, а не просто вивчати її; (2) студенти повинні взяти на себе відповідальність за запит; (3) необхідне навчання та моделювання навичок мислення; (4) учням слід надати чітку можливість для роздумів; (5) дилеми погано структуровані та складні; (6) учням необхідно підтримувати розуміння справжньої складності завдання, а не спрощувати дилему нереалістичними проблемами; (7) студенти працюють у командах для вирішення контекстуальних задач.

Індивідуальні переконання та досвід забезпечують унікальні особисті рамки для нового розуміння. Сучасні погляди на навчання визнають, що попередні знання та досвід формують концептуальний референт, з якого організовуються та засвоюються нові знання, і що попередні знання та

переконання учнів впливають на те, що вони сприймають, організовують та інтерпретують (Bransford et al., 2000).

У середовищі, орієнтованому на студента, викладач повинен створити та використати методи для успішного розкриття знань, навичок, інтересів, ставлень та переконань кожного студента. Такі викладачі розуміють, що учні – це не чисті аркуші; на їхнє розуміння або нерозуміння предмету впливають їхні попередні знання, включаючи їхнє соціальне та культурне походження. Оскільки думки та переконання людей часто неявні, надзвичайно важливо надати численні можливості висвітлити ці переконання та зробити їх видимими для учня, викладача та спільноти в класі, якщо це доречно. Чим більш зрозумілим є мислення студента, тим краще викладач може визначити та виправити неправильні уявлення. Такий підхід дозволяє викладачеві спиратися на наявні знання та вміння студента.



Завдання 1. Перегляньте відео «Fish is fish» та обговоріть поняття конструювання знань

<https://www.youtube.com/watch?v=He0z-3S0dEU>

2. Інноваційні методи навчання

Середовище, орієнтоване на студента – це освітнє середовище, де основна увага приділяється потребам, здібностям, інтересам і стилям навчання студентів. Цей підхід наголошує на активному навчанні, коли студенти беруть участь у практичній діяльності, спільній роботі та вирішують проблеми, що робить їх активними учасниками власного процесу навчання. Середовище, орієнтоване на студента, передбачає персоналізоване навчання, тобто адаптацію навчання відповідно до потреб, уподобань та інтересів студента. Активне навчання також має вирішальне значення для такого типу середовища, оскільки воно заохочує студентів брати активну роль у своїй освіті через дискусії, проекти та практичні заняття.

У студентоцентрованому середовищі сприяють груповій роботі та кооперативному навчанню, щоб допомогти студентам вчитися один у одного та розвивати навички спілкування та командної роботи. Інший важливий фокус – критичне мислення та вирішення проблем, розвиток навичок, які дозволяють

учням аналізувати, оцінювати та створювати рішення для проблем реального світу.

У процесі викладання викладач у студентоцентрованому середовищі повинен дозволити студентам мати право голосу в їх навчальному процесі, включаючи вибір тем, проєктів і методів оцінювання. Таким чином, вчитель діє більше як наставник, полегшуючи навчання, а не просто доносячи зміст. Заохочення студентів розмірковувати про свій досвід навчання та результати для поглиблення розуміння та самосвідомості підвищує цінність такого навчання, а також пов'язування навчання з контекстами та ситуаціями реального світу, щоб зробити освіту більш значущою та цікавою.

У студентоцентрованому середовищі мета полягає в тому, щоб створити більш привабливий, ефективний та персоналізований освітній досвід, який дає студентам можливість брати на себе відповідальність за своє навчання.

Середовище, орієнтоване на студента, має вирішальне значення для сприяння ефективному та цікавому навчанню; фокусує на інтересах і потребах студентів, цей підхід підвищує їхню залученість і внутрішню мотивацію до навчання. Він спрямований на різноманітні стилі та темпи навчання студентів, гарантуючи, що кожен студент може прогресувати відповідно до власних здібностей. Тим часом студенти розвивають основні навички 21-го століття, такі як критичне мислення, вирішення проблем, співпраця та спілкування; студенти готуються до викликів реального життя, сприяючи практичному та актуальному досвіду навчання.

Персоналізований та захоплюючий досвід навчання може призвести до кращих академічних результатів. Середовище, орієнтоване на студента, не тільки покращує академічну успішність, але й готує студентів до навичок і мислення, необхідних для навчання впродовж життя та успіху в особистому та професійному житті.

Середовище, орієнтоване на студента, побудоване на кількох основних принципах, які віддають пріоритет потребам, здібностям, інтересам і стилям навчання студентів, роблячи їх активними учасниками власного освітнього шляху. Ці принципи спрямовані на сприяння більш захоплюючому, ефективнішому та персоналізованому навчанню.

Персоналізоване навчання передбачає адаптацію навчального досвіду відповідно до унікальних потреб, уподобань та інтересів кожного учасника процесу навчання. Цей принцип визнає, що студенти навчаються з різною швидкістю та мають різний досвід, сильні сторони та сфери для вдосконалення. Плануючи навчання, викладачі можуть краще підтримувати індивідуальне зростання та розвиток учнів.

Активне навчання підкреслює важливість залучення студентів через практичні заняття, обговорення та спільні проєкти. Замість пасивного отримання інформації студенти заохочуються до активної участі в процесі навчання, що допомагає поглибити їхнє розуміння та запам'ятати матеріал.

Співпраця є ключовим компонентом середовища, орієнтованого на студента. Це передбачає сприяння груповій роботі та кооперативному навчанню, коли учні працюють разом, щоб вирішувати проблеми, виконувати

проекти та навчатися один у одного. Цей принцип допомагає студентам розвинути важливі соціальні та командні навички, готуючи їх до майбутніх спільних зусиль у особистому та професійному житті.

Навчальне середовище, орієнтоване на студента, базується на різноманітних методах проектування, інструментах, стратегіях підтримки і такі види середовищ часто дуже відрізняються одне від одного. Однак, незважаючи на очевидні відмінності між навчальними середовищами, вони, як правило, впливають із загальної теоретичної основи та набору навчальних цілей.

2.1. Проектне навчання (метод проектів) (Project-based learning, PBL) – це метод навчання в якому учні навчаються, активно беручи участь у реальних і значущих проектах. Ці проекти є складними завданнями, заснованими на питаннях або проблемах, які залучають студентів до вирішення проблем, прийняття рішень або дослідницької діяльності. Метод проектів наголошує на навчанні, керованому учнями, і дозволяє їм розвивати глибші знання змісту, а також критичне мислення, креативність і комунікативні навички. Компонентами цього методу є зв'язок у реальному світі, запити та інновації, голос студента та вибір, зворотній зв'язок та повторення за необхідності.

Однак у процесі навчання за методом проектів студенти вивчають матеріал, працюючи разом над вирішенням проблем. Студентам дають завдання, які змушують їх мислити критично та співпрацювати з іншими. Очікується, що вони прийдуть на заняття підготовленими із запитаннями та відповідями, а не просто слухатимуть лекції. Даний метод заохочує співпрацю та командну роботу, дозволяючи студентам отримати цінний досвід поза аудиторією. Студентам пропонується проект, який вимагає дослідження, планування, виконання, застосування власних суджень та оцінок.

У процесі співпраці студенти будують стосунки та довіру між собою та з викладачем. Ці зв'язки дозволяють студентам обмінюватися ідеями та ресурсами, даючи їм можливість вчитися один в одного, а також вдосконалити навички планування та нести відповідальність за власну освіту. Вони повинні ефективно розпоряджатися своїм часом і належним чином розставляти пріоритети.

Студентоцентризм у цьому методі проявляється саме у тому, що студентів заохочують досліджувати теми та вирішувати проблеми самостійно. Вони відповідають за пошук відповідей і розв'язання складних питань. Очевидно, що метод проектів допомагає учням зрозуміти цінність зворотного зв'язку та роздумів. Викладачі повинні забезпечити постійний зворотний зв'язок під час обговорення в класі та надають індивідуальний відгук після кожного завдання. Потім студенти розмірковують про свій прогрес і оцінюють свою роботу. Завдяки цьому процесу вони вчаться аналізувати свої сильні та слабкі сторони та відповідно коригувати свій підхід.



Завдання 2. Заповніть таблицю. Визначте котре твердження стосується окремого проєкту, а котре – проєктного навчання.

Критерій:

Проєкт/Метод
проєктів

Може бути виконаний самостійно

Вимагає співпраці та супроводу вчителя

Стосується процесу

Студенти роблять вибір, який визначає результат

Результати здаються вчителю

Результати презентуються перед всією групою

Засновані на реальному досвіді та проблемах

Виникають після справжнього навчання

Справжнє навчання виникає через участь у проєкті

2.2. У дослідницькому навчанні учні навчаються, ставлячи запитання, досліджуючи та будуючи власне розуміння. Цей метод заохочує допитливість і сприяє глибокому розумінню. **Навчання на основі запитів (Inquiry-based learning, IBL)** – це освітній підхід, який підкреслює роль студента в процесі навчання, заохочуючи його досліджувати, ставити запитання та відкривати нове розуміння. Замість того, щоб бути пасивними одержувачами інформації, учні є активними учасниками власного навчального шляху, керуючись своєю допитливістю та інтересами. Цей метод сприяє критичному мисленню, вирішенню проблем і глибокому розумінню предмета.

Ось декілька прикладів ефективного використання цього методу в різних сферах:

Наукові дослідження (фізика, хімія): студенти можуть досліджувати наукові явища, проводячи експерименти, записуючи спостереження та роблячи висновки на основі своїх висновків.

Історія: учні можуть досліджувати історичні події чи постаті, аналізуючи першоджерела, відвідуючи музеї чи опитуючи експертів, а потім представляючи свої думки.

Природничі науки (біологія, географія): студенти можуть досліджувати місцеві проблеми навколишнього середовища, збирати дані та пропонувати вирішення таких проблем, як забруднення або руйнування середовища існування.

Математика, фінанси, аналітика: учні можуть досліджувати математичні концепції через реальні проблеми, такі як розрахунок вартості шкільного заходу або аналіз статистичних даних опитування.

Література: учні можуть досліджувати теми, персонажів та історичні контексти в романі, проводячи аналіз літератури та обговорюючи свої інтерпретації з однолітками.

Завдання 3. Перегляньте відео та обговоріть своє розуміння та приклади навчання на основі запитів.

<https://www.youtube.com/watch?v=u84ZsS6niPc>

2.3. Спільне навчання (Collaborative learning) – це освітній підхід, який передбачає спільну роботу студентів у парах або малих групах для досягнення спільної мети, виконання завдань, вирішення проблем або створення проєктів. Цей метод наголошує на взаємодії, взаємній підтримці та обміні ідеями, сприяючи як академічному, так і соціальному розвитку. У спільному навчанні успіх групи залежить від внеску кожного члена, виховання почуття відповідальності та командної роботи. Нижче наведено компоненти спільного навчання.

Групова робота: студенти об'єднуються в малі групи або команди для роботи над завданнями або проєктами. Групи, як правило, різноманітні, учасники мають різні навички та бачення.

Спільні цілі: кожна група має чітку спільну мету або завдання, яке вимагає співпраці та колективних зусиль. Цілі мають бути конкретними, вимірюваними, досяжними, актуальними та обмеженими у часі (SMART).

Індивідуальна відповідальність: поки група працює разом, кожен учасник несе відповідальність за свою частину (свій внесок). Такий формат гарантує, що всі студенти беруть участь і залучаються до матеріалу.

Взаємозалежність: завдання складено таким чином, щоб учні покладалися один на одного у його виконанні. Ця позитивна взаємозалежність заохочує співпрацю та допомагає учням усвідомити цінність спільної роботи.

Взаємодія: студенти беруть участь у значущій взаємодії, наприклад обговоренні ідей, обговоренні точок зору та наданні зворотного зв'язку. Ці взаємодії мають вирішальне значення для поглиблення розуміння та розвитку навичок критичного мислення.

Роль вчителя: вчитель діє як фасилітатор, керуючи групами, надаючи ресурси та втручаючись, коли це необхідно, щоб забезпечити ефективну та продуктивну співпрацю.

2.4. Взаємонавчання (Peer teaching) передбачає, що учні беруть на себе роль вчителя, пояснюючи поняття або допомагаючи своїм однокласникам зрозуміти конкретні теми. Цей підхід зміцнює розуміння через навчання та заохочує співпрацю.

На мовному уроці студенти можуть об'єднуватися в пари, щоб практикувати розмовні навички. Кожна пара відповідає за навчання та виправлення вимови, граматики та словникового запасу один одного. Це не тільки забезпечує додаткову практику для студентів, але й сприяє створенню сприятливої навчальної спільноти, де студенти беруть активну роль у навчанні один одного.

2.5. Навчання, засноване на іграх (Game-based learning, GBL) – це освітній підхід, який включає принципи гри в навчальний процес для підвищення залученості, мотивації та розуміння студентів. Цей метод використовує інтерактивну та захоплюючу природу ігор для створення динамічного навчального середовища, де учні можуть застосовувати свої знання та навички в симульованому контексті. Ігри можуть варіюватися від простих навчальних занять до складних симуляцій і віртуальних світів.

У загальноосвітніх школах ігрове навчання успішно застосовується в:

- математиці та інших науках: ігри, які навчають математичним поняттям, науковим принципам і навичкам вирішення проблем;
- вивчення мови: ігри, які покращують розуміння прочитаного, словниковий запас і граматичні навички;
- історії та соціальних дослідженнях: моделювання та рольові ігри, які втілюють в життя історичні події та соціальні концепції.

Minecraft Education Edition, Kahoot!, Duolingo, SimCityEDU є прикладами ігрових навчальних програм.

Освітня версія популярної гри Minecraft використовується для навчання таких предметів, як математика, природничі науки, історія та мова за допомогою інтерактивних і спільних будівельних проектів.

Kahoot! – це ігрова навчальна платформа, яка дозволяє вчителям створювати тести та інтерактивні уроки. Студенти відповідають на запитання в режимі реального часу за допомогою своїх пристроїв, що сприяє активному залученню та здоровій конкуренції.

Додаток для вивчення мов, який використовує гейміфікацію для навчання нових мов – це добре відомий Doulingo. Користувачі проходять уроки, заробляють бали та просуваються по рівнях, удосконалюючи свої мовні навички.

Освітня версія містобудівної гри SimCity використовується для навчання міському плануванню, науці про навколишнє середовище та вирішенню проблем.

2.6. Перевернутий клас (Flipped classroom) – це навчальна стратегія, яка змінює традиційну модель навчання. Замість того, щоб читати лекції в класі та призначати домашнє завдання для практики, перевернутий клас надає навчальний контент, часто через відео, поза аудиторією. А сам час уроку використовується для участі в діяльності, яка поглиблює розуміння через активне навчання, наприклад, обговорення, вирішення проблем і спільні проекти.

Перевернутий клас – це педагогічний підхід, у якому традиційне уявлення про навчання в класі перевернуто таким чином, що студенти

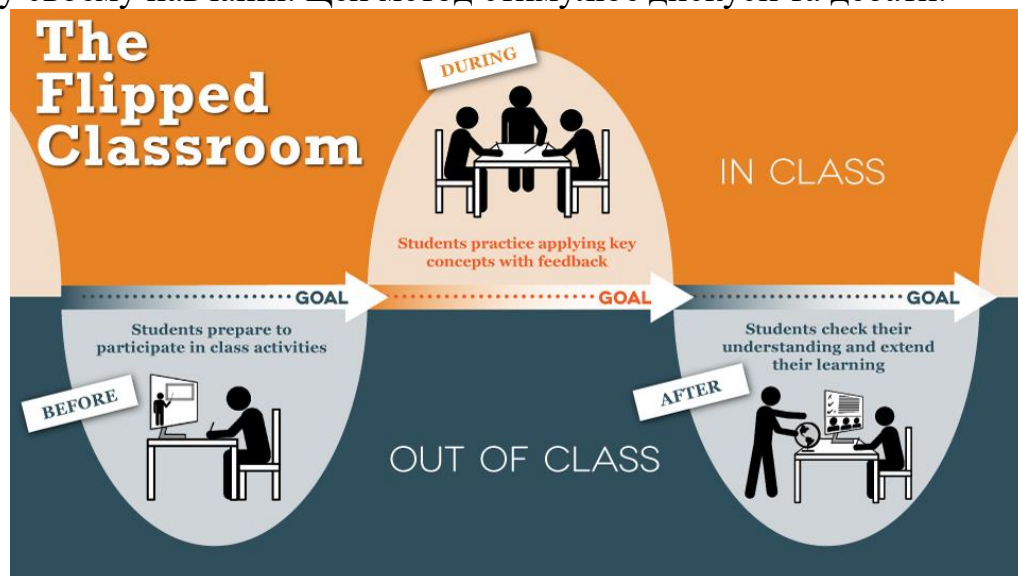
ознайомлюються з навчальним матеріалом перед заняттям, а час у аудиторії потім використовується для поглиблення розуміння шляхом обговорення з однолітками та діяльності з вирішення проблем, якій сприяють викладачі.

Поняття «перевернутий клас» було введено у вживання в середині 2000-х років, коли цю стратегію почали популяризовувати вчителі хімії Джон Бергман і Аарон Семс (Bergmann and Sams 2012) і засновник Академії Хана Салман Хан (TED 2011). Однак концепція перевернутого навчання сягає набагато давнішого минулого.

У 1990-х роках професор Гарвардського університету Ерік Мазур розробив модель «навчання з однолітками», згідно з якою він надавав студентам матеріал для підготовки та обмірковування перед уроком, а потім використовував час уроку для заохочення глибшого когнітивного мислення через взаємодію з однолітками та через завдання ментора. Він назвав це «найбільш вчасним навчанням» (Crouch and Mazur 2001).

Пізніше ця модель була розширена за рахунок технологічних елементів та додатків. На Міжнародній конференції з викладання та навчання в коледжах у 2000 році була представлена презентація «The Classroom Flip: Using Web Course Management Tools to Become a Guide by Side» (Baker 2000). Він розробив концепцію «перевертання» та підкреслив роль систем управління навчанням у доставці матеріалів студентам перед уроком. Важливо, що роль вчителя була сформульована як фасилітатора і тренер або «порадника збоку». Подальші дослідження були зосереджені на понятті «перевернутого класу» як засобу забезпечення інклюзивного навчального середовища, в якому персоналізований коучинг і наставництво були нормою (Lage Platt and Treglia 2000).

Таким чином, у цьому підході до навчання студенти вивчають новий матеріал індивідуально вдома, щоб використовувати час у аудиторії для поглиблення теми під керівництвом наставника. Це можна вважати різноманітною груповою діяльністю, де студенти можуть брати більш активну роль у своєму навчанні. Цей метод стимулює дискусії та дебати.

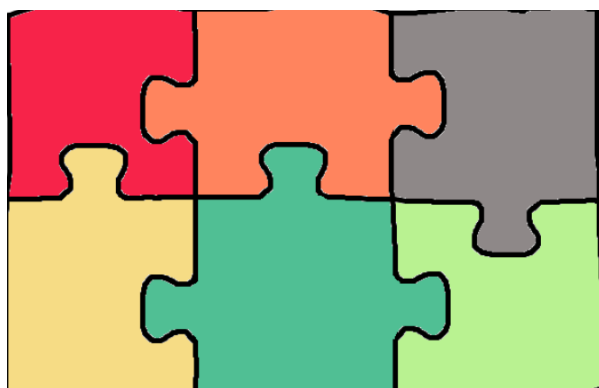


Джерело: <https://ctl.utexas.edu/instructional-strategies/flipped-classroom>

Завдання 4. Перегляньте відео та обговоріть, як технологія перевернутого класу може бути пов'язана з таксономією Блума.

<https://www.youtube.com/watch?v=quoTkqgav1Y>

2.7. Пазл-стратегія (Jigsaw Strategy) – це ефективний спосіб вивчення матеріалу курсу в стилі кооперативного навчання. Принцип пазлу заохочує слухання, залучення та співпереживання, надаючи кожному учаснику групи важливу роль в навчанні. Учасники повинні працювати разом як команда для досягнення спільної мети; Жоден студент не може досягти успіху, якщо всі не будуть працювати як команда. Ця «запланована співпраця» сприяє взаємодії між усіма студентами, заохочує цінувати один одного як учасників спільного завдання. Ця стратегія може бути застосована не зважаючи на рівень студентів та кількість їх у групі.



Стратегія, розроблена Елліотом Аронсоном, передбачає формування домашніх груп для вирішення поставленого завдання. Домашні групи призначають по одному члену для кожної експертної або дослідницької групи для збору даних для повернення до домашньої групи. Наприклад, учні діляться на малі групи по п'ять-шість учнів у кожній. Кожному члену групи призначається частина завдання або дослідницького проекту. Кожен учасник повинен вивчити матеріал, що стосується його розділу проекту, і бути готовим обговорити його зі своїми однокласниками. Пазл-стратегія приділяє велику увагу співпраці та спільній відповідальності в групах. Успіх кожної групи залежить від участі кожної окремої людини у виконанні свого завдання. Це означає, що ця стратегія ефективно збільшує залучення кожного учня до різного виду діяльності.

Розглянемо також поради щодо створення здорового та безпечного навчального середовища, орієнтованого на студента.

1. Створіть позитивне та сприятливе середовище навчання. Це передбачає створення безпечного та комфортного простору для всіх студентів, гарантуючи, що кожен студент відчуває причетність і що їхній голос бути почути.

2. Розширення можливостей вибору та важливість голосу студента. Це означає надання студентам можливості вносити свій внесок у те, що і як вони вивчають. Коли студенти мають право голосу в їхній власній освіті, вони, швидше за все, будуть зацікавлені та мотивовані.

3. Сприяти навчанню під керівництвом студентів. Учні повинні відчувати причетність до своєї освіти. Залучення студентів до навчального процесу та надання їм можливості висловитися підвищує їхню зацікавленість. Один із способів сприяти навчанню під керівництвом студента – це пропонувати вибір, наприклад вибрати тему для наступного проєкту або книгу, яку вони хочуть прочитати для наступного заняття.

4. Заохочуйте до ризику. У здоровому студентоцентрованому середовищі студенти повинні відчувати себе комфортно, ризикуючи. Їм потрібно знати, що вони можуть робити помилки, не боячись насмішок чи покарання. Це сприяє інноваційному мисленню та вирішенню проблем.

5. Забезпечте гнучкість. У класі, орієнтованому на студента важлива гнучкість. Нехай вони впливають на темп і напрямок заняття. Будьте відкритими до змін у планах уроків і будьте готовими імпровізувати, коли це необхідно. Хоча будуть моменти, коли вам потрібно буде взяти на себе контроль, намагайтеся надати студентам якомога більше свободи.

6. Поважайте унікальність кожного учня. В умовах здорового навчального середовища, орієнтованого на студента, поважають унікальність кожного студента. Вчителі визнають, що кожна дитина є різною та має унікальні потреби, відповідно адаптуючи свої методи навчання, щоб задовольнити ці потреби.

7. Заохочуйте співпрацю замість конкуренції. У навчанні, орієнтованому на студента, акцент робиться на співпраці, а не на конкуренції. Студенти працюють разом, щоб підтримувати та допомагати один одному, сприяючи розвитку почуття спільності та приналежності.

Питання для самоконтролю

1. Навчальне середовище, орієнтоване на студента, сприяє...

- а) самостійному навчанню
- б) навчанню, орієнтованому на вчителя
- в) навчанню, орієнтованому на зміст
- г) навчанню, обмеженому в часі

2. Що з наведеного не стосується основних цінностей і припущень студентоцентричного середовища?

- а) центральне місце учня у визначенні змісту навчання
- б) участь в оригінальних завданнях і соціокультурних практиках
- в) відмова від попереднього та повсякденного досвіду конструювання змісту навчання
- г) доступ до багатьох точок зору, ресурсів і представлень

3. На основі чого викладач будує нові знання в учнів за умов студентоцентризму?

- а) досвід викладача
- б) інтуїція викладача
- в) попередні знання студента
- г) навчальний план студента

4. Відео «Fish is fish» найбільше відповідає ідеї:

- а) співпраці
- б) проєктного навчання
- в) конструювання знань
- г) самостійного навчання

5. Що з наведеного не є компонентом проєктного навчання?

- а) зв'язок з реальним світом
- б) запит та інновації
- в) вибір учителя
- г) зворотній зв'язок і перегляд

6. Завдання в проєктному навчанні сприяють ...

- а) конкуренції
- б) співпраці
- в) концентрації
- г) свідомості

7. У дослідницькому навчанні (навчанні на основі запитів) учні навчаються...

- а) відповідаючи на запитання вчителя
- б) ставлячи власні питання та за допомогою проведення власного розслідування
- в) через написання рецензій
- г) через участь у проєктах

8. Який метод передбачає, що учні беруть на себе роль вчителя, пояснюючи поняття або допомагаючи своїм однокласникам зрозуміти конкретні теми?

- а) проблемне навчання
- б) спільне навчання
- в) ігрове навчання
- г) взаємонавчання

9. Який метод використовує час у класі для поглиблення розуміння через обговорення з однолітками та дії з вирішення пробле та завдань запропонованих вчителем?

- а) проєктне навчання
- б) ігрове навчання
- в) взаємонавчання
- г) перевернутий клас

10. Який метод передбачає, що жоден учень не може досягти остаточного успіху, якщо всі добре не працюють разом як команда?

- а) ігрове навчання
- б) пазл-стратегія
- в) взаємонавчання
- г) перевернутий клас

Відповіді: 1а, 2в, 3в, 4в, 5б, 6б, 7б, 8г, 9г, 10а.

Основна література

1. Bransford, J. D., Brown, A. L., & Cocking, R. R. (Eds.). (2000). *How People Learn: Brain, mind, experience, and school*. Washington DC: National Academy Press.
2. Brown, J. S., Collins, A., & Duguid, P. (1989). Situated cognition and the culture of learning. *Educational Researcher*, 18(1), 32–41.
3. Choe, S. W. Tina, (2001) “Analyzing scientific literature using a jigsaw group activity“ *Journal of College Science Teaching* 30(5) p. 328.
4. Crouch, C., & Mazur, E. (2001). Peer Instruction: Ten Years of Experience and Results. *American Journal of Physics*, 69, 970-977.
5. Land, S., Hannafin, M., Oliver, K. Student-Centered Learning Environments: Foundations, Assumptions, and Design. Theoretical Foundations of Learning Environments (pp.3-25). Edition: 2nd. Publisher: Taylor & Francis. Editors: David Jonassen, Susan Land. Available at: https://www.researchgate.net/publication/274836901_Student-Centered_Learning_Environments_Foundations_Assumptions_and_Design
6. Hannafin, M. J., & Land, S. (1997). The foundations and assumptions of technology-enhanced, student-centered learning environments. *Instructional Science*, 25, PP. 167–202
7. Iiyoshi, T., Hannafin, M. J., & Wang, F. (2005). Cognitive tools and student-centered learning: Rethinking tools, functions, and applications. *Educational Media International*, 42(4), 281–296.
8. Lage, M. J., Platt, G. J., & Treglia, M. (2000). Inverting the Classroom: A Gateway to Creating an Inclusive Learning Environment. *The Journal of Economic Education*, 31, 30-43. Available at: <http://dx.doi.org/10.2307/1183338>
9. Sawyer, R. K. (2006). Introduction: The new science of learning. In R. K. Sawyer (Ed.), *The Cambridge Handbook of the Learning Sciences*. Cambridge (pp. 1–18). MA: Cambridge University Press.

Додаткова література

1. Balasubramanian, N., & Wilson, B. G. (2005). Games and simulations. ForeSITE. Available at: <http://site.aace.org/pubs/foresite/>
2. Hirsch, E. D. (2001). Romancing the child: Progressivism’s philosophical roots. *EducationNext*, 1(1). Available at: <http://educationnext.org/romancing-the-child/>
3. Hmelo-Silver, C. E., Duncan, R. G., & Chinn, C. A. (2007). Scaffolding and achievement in problem-based and inquiry learning: A response to Kirschner, Sweller, and Clark (2006). *Educational Psychologist*, 42, 99–107.
4. Scardamalia, M., & Bereiter, C. (2006). Knowledge building: Theory, pedagogy, and technology. In R. K. Sawyer (Ed.), *The Cambridge Handbook of the Learning Sciences* (pp. 97–118). Cambridge, MA: Cambridge University Press

Інтернет ресурси

<https://www.youtube.com/watch?v=WvzVAQkuSqU&t=17s>
https://www.youtube.com/watch?v=rWEwv_qobpU
<https://www.youtube.com/watch?v=ScESS8dueLw>
<https://www.youtube.com/watch?v=pAfnia7-rMk>
<https://www.youtube.com/watch?v=oE8UpkEUWT4>
<https://www.jigsaw.org/>
<https://www.cultofpedagogy.com/jigsaw-teaching-strategy/>

ТЕМА 4. ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ НАВЧАННЯ

Мета й завдання: розкрити значимість формування інформаційно-цифрової компетентності для навчання та майбутньої професійної діяльності у сучасному цифровому суспільстві; ознайомити із різновидом сучасних цифрових інструментів та технологій та вмотивувати на їх оволодіння.

Після лекції студенти **будуть знати:**

- значимість цифрових технологій для розвитку сучасного суспільства,
- поняття «цифрова компетентність» та її складові,
- різноманітність цифрових інструментів та технологій для навчання,

та **вміти:**

- визначати особистий рівень сформованості інформаційно-цифрової компетентності,
- обирати потрібні цифрові інструменти відповідно до поставлених завдань,
- розробляти план саморозвитку з метою вдосконалення своїх навичок роботи з цифровими технологіями.

Результати навчання: вміють пояснити значимість цифрових технологій для їх навчання та особистого розвитку, вміють оцінити особистий рівень сформованості інформаційно-цифрової компетентності, вміють правильно обрати цифрові інструменти для реалізації поставлених завдань.

План

1. Значимість цифрових технологій для розвитку сучасного суспільства
2. Поняття «цифровізація», основні тренди і професії сучасного цифрового суспільства
3. Поняття «цифрова компетентність» та її складові
4. Інструменти для самооцінювання й розвитку інформаційно-цифрової компетентності
 - 4.1. Інструменти для самооцінювання інформаційно-цифрової компетентності
 - 4.2. ТОП цифрових інструментів 2023 для навчання
 - 4.3. Каталог цифрових інструментів для навчання та інструкції до них

1. Значимість цифрових технологій для розвитку сучасного суспільства

Інтенсивний розвиток цифрових технологій змінює різні сфери нашого життя, зокрема, бізнес, охорону здоров'я, комунікації, освіту та багато інших. Цей процес має великий вплив на те, як ми працюємо, навчаємося, спілкуємося та живемо загалом.

Розглянемо кілька прикладів впливу цифрових технологій на розвиток складових сучасного суспільства.

Бізнес

1. **Електронна комерція** – це процес купівлі і продажу товарів та послуг через інтернет-платформи розширює ринки та полегшує процес купівлі-продажу.

2. **Автоматизація процесів бізнесу** - використання технологій для автоматичного виконання рутинних задач і процесів підвищує ефективність і зменшує ймовірність помилок. Наприклад, *CRM-системи* використовують для автоматизації управління взаємовідносинами з клієнтами, відстежуючи комунікацію і керуючи продажами.

3. **Блокчейн** – це децентралізована та розподілена цифрова книга, яка зберігає інформацію про транзакції або події, які відбуваються в інтернеті, у вигляді незмінних, послідовно пов'язаних блоків даних. Кожен блок містить криптографічний хеш попереднього блоку. Цей ланцюжок не можна змінити або видалити, що робить його дуже безпечним, тим самим забезпечуючи захист від несанкціонованих змін та підробок. Завдяки блокчейну люди можуть обмінюватися інформацією або грошима в інтернеті без необхідності довіряти посередникам, таким як банки або компанії.

4. **Біткоїн (Bitcoin)** - перша криптовалюта, яка використовує блокчейн для здійснення і запису транзакцій.



Джерело: Цифрова адженда України – 2020¹

Охорона здоров'я

1. **Телемедицина** – це надання медичних послуг і консультацій через цифрові платформи та інтернет, що дозволяє пацієнтам отримувати медичну допомогу дистанційно.

¹ Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний – 2020»). ГС «ХАЙ-ТЕК ОФІС УКРАЇНА», 2016.
URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-zrozvinutoyucifrovoyu-ekonomikoyu.html>

2. **Електронні медичні записи** – це цифрові системи для зберігання, управління та обміну медичними даними пацієнтів, що забезпечують ефективний доступ до інформації і підвищують якість медичних послуг.

3. **Системи моніторингу здоров'я** (переносні і вбудовані пристрої) використовують технології для збору, аналізу та передачі даних про стан здоров'я пацієнтів в реальному часі, з метою покращення управління здоров'ям і медичної допомоги. Наприклад:

- **Фітнес-трекери** (наприклад, Fitbit, Apple Watch) - відстежують фізичну активність, пульс і якість сну.
- **Медичні монітори** (наприклад, глюкометри або вимірювачі артеріального тиску) - контролюють показники кров'яного тиску та рівень цукру в крові.



Джерело: Цифрова адженда України – 2020²

Комунікації

1. **Соціальні мережі** – цифрові платформи допомагають у спілкуванні, обміні інформацією та новинами. Наприклад, Facebook, Instagram, Twitter, LinkedIn, TikTok.

2. **Месенджери** – дозволяють миттєво обмінюватися повідомленнями, відео та фотографіями. Наприклад, WhatsApp, Telegram, Facebook Messenger, Viber.

3. **Відеоконференції** – цифрові інструменти дозволяють організувати і проводити для зустрічі та наради онлайн. Наприклад, Zoom, Microsoft Teams, Google Meet, Skype.

Розваги

² Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний – 2020»). ГС «ХАЙ-ТЕК ОФІС УКРАЇНА», 2016.
URL: <https://strategy.uifuture.org/krajna-zrozvinutouyucifrovoyu-ekonomikoyu.html>

1. **Стрімінгові платформи** — онлайн-сервіси дозволяють користувачам переглядати відео або слухати музику в режимі реального часу без необхідності завантаження файлів на пристрій. Наприклад, Netflix (відео стрімінг), Spotify (музичний стрімінг), Twitch (стрімінг ігор і живих трансляцій).

2. **Відеоігри** — цифрові розважальні продукти дозволяють гравцям взаємодіяти з віртуальними середовищами і персонажами через інтерактивний ігровий процес. Навіть вже є **кіберспорт** — організоване змагання в відеоіграх, де гравці змагаються за призи і титули на професійних турнірах.

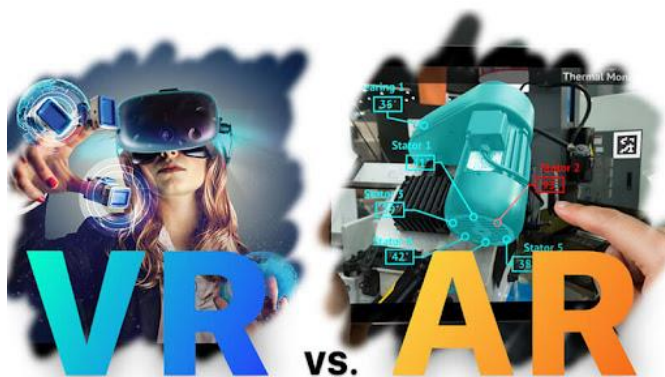
3. **Соціальні медіа та контент-платформи** — цифрові платформи для створення, обміну та споживання різного типу контенту сприяють взаємодії між користувачами. Наприклад, Facebook, Instagram, YouTube, TikTok.



Освіта

1. Віртуальна (VR) та доповнена (AR) реальність у навчанні

Віртуальна реальність дає змогу створювати імерсивні навчальні простори, де учні мають можливість взаємодіяти з різноманітними віртуальними об'єктами та середовищами, для моделювання різних симуляцій та сценаріїв. Це особливо корисно для предметів, де важко забезпечити доступ до реальних експериментів або місць подій, важко експериментувати без реальних наслідків, наприклад, для вивчення історії, хімії, медицини та технічних наук.



Доповнена реальність накладає цифрові елементи на реальний світ, зберігаючи взаємодію з фізичним оточенням, таким чином, AR дають змогу вставляти віртуальні об'єкти в реальний світ, наприклад, за допомогою смартфонів. Наприклад, додатки, що накладають тривимірні моделі на реальні підручники.

3. Штучний інтелект (ШІ)

Штучний інтелект - це технологія, яка використовує алгоритми машинного навчання і велику кількість даних для виконання завдання. Ці завдання, зазвичай, потребують людського інтелекту. Наприклад, ШІ може розмовляти, розпізнавати обличчя на фотографіях, грати у шахи, малювати тощо.

ШІ може навчатися і покращувати свої результати. Для цього машинні алгоритми аналізують дані, виявляють закономірності та використовують ці закономірності для створення моделей, які можуть робити прогнози або приймати рішення.



ШІ вже використовується й у навчанні, і не тільки для написання рефератів і курсових робіт.

ШІ може аналізувати дані про навчання кожного учня, з огляду на його індивідуальні потреби, рівень знань і темп навчання, а потім розробляє персоналізовану навчальну програму та завдання, спрямовані на оптимальний розвиток кожної дитини. За допомогою ШІ можна автоматично перевірити домашні завдання учнів і надати рекомендації на покращення результатів. Ці ж алгоритми можуть вести звітність щодо успішності дитини, її прогресу та слабких сторін.

Ми навели тільки декілька прикладів, які яскраво ілюструють, що світ не просто змінюється, а впевнено рухається у бік усе більшої цифровізації.

Про історичні етапи становлення цифрового суспільства ми можете прочитати у статті «Революції суспільства, що змінили світ, та перспективи майбутнього розвитку» (лінк)

2. Поняття «цифровізація», основні тренди і професії сучасного цифрового суспільства

Поняття «цифровізація» науковці Українського інституту майбутнього тлумачать наступним чином: «... це впровадження цифрових технологій в усі сфери життя: від взаємодії між людьми до промислових виробництв, від предметів побуту до дитячих іграшок, одягу тощо. Це перехід біологічних та фізичних систем у кібербіологічні та кіберфізичні (об'єднання фізичних та обчислювальних компонентів); перехід діяльності з реального світу у світ віртуальний»³.

Міністр з цифрової трансформації Михайло Федоров зауважує: «цифрова трансформація нашої країни – це в першу чергу зручність для громадян. Це антикорупція. Це можливість забезпечити рівний доступ для всіх українців до ресурсів. Це також зміни, спрощення, перетворення і часто ліквідація певних галузей та напрямків»⁴

Про основні характеристики цифрового суспільства ми можемо прочитати у статті «Цифрове суспільство та основні його характеристики» (лінк)

В основі цифрових трансформацій виступають **цифрові тренди**. Розгляньте рисунок і порівняйте, які цифрові тренди вже віднесли у минуле, а які називають сучасними і трендами близького майбутнього.



³ Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний – 2020»). ГС «ХАЙ-ТЕК ОФІС УКРАЇНА», 2016. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-zrozvinutoyucifrovoyu-ekonomikoyu.html>

⁴ Федоров М. Цифровізація – це поступове перетворення усіх державних послуг на зручні онлайн-сервіси. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mihajlo-fedorov-cifrovizacija-cepustupove-peretvorennja-usihderzhavnih-poslug-na-zruchni-onlajn-servisi>

Цифровізація (або діджиталізація) передбачає повну автоматизацію процесів й етапів виробництва, починаючи зі стадії проєктування продукту і закінчуючи доставкою цього продукту до кінцевого споживача, а також подальшим обслуговуванням продукту. У зв'язку з цим, розвиваються нові галузі економіки та створюються нові робочі місця.

Про виклики і загрози цифрового суспільства ми можете прочитати у статті «Виклики і загрози цифрового суспільства» (лінк)

Швидкий розвиток цифровізації у всіх сферах діяльності призводить до збільшення вимог до навичок і компетентностей фахівці. Дедалі більше професій потребують оволодіння високим рівнем цифрових компетентностей і вмінням користуватися новітніми технологіями.



Рис. Ланцюг залежності розвитку цифрових технологій і вимог до професіоналів сучасного суспільства⁵

Давайте розглянемо деякі сучасні професії, де цифрові компетентності мають вирішальне значення:

Сфера діяльності	Назва професії	Які потрібні цифрові вміння й навички
Інформаційні технології	Програмісти та розробники програмного забезпечення	вміння розробляти програмне забезпечення на різних мовах програмування, проводити його тестування і впровадження
	Інженери з кібербезпеки	вміння розробляти і впроваджувати стратегії кіберзахисту на основі знань про мережеві протоколи, шифрування, способи виявлення загроз, захисту даних та виявлення вразливостей
	Адміністратори баз даних	вміння працювати з базами даних, забезпечення їхньої безпеки та оптимізації
Цифровий маркетинг	Менеджери з цифрового маркетингу	Вміння планувати і реалізовувати маркетингові кампанії в інтернеті, використовуючи SEO, SMM та інші інструменти
	Фахівці з контент-маркетингу	Створення і просування контенту для залучення і утримання аудиторії

⁵ Ільїна Т. В. Реалії та особливості цифрової трансформації професійної освіти і педагогіки (аналітичний огляд). Аналітичний вісник у сфері освіти й науки: довідковий бюлетень Випуск 17, 2023 С. 96-109.

Сфера діяльності	Назва професії	Які потрібні цифрові вміння й навички
	Аналітики веб-трафіку	Аналіз даних про відвідування веб-сайтів і ефективність маркетингових кампаній
Виробництво та інженерія	Інженери з автоматизації	Використання робототехніки і автоматизованих систем у виробництві
	Інженери з підтримки Інтернету речей (IoT)	Розробка і підтримка пристроїв Інтернету речей
	Технічні проєктувальники	Використання CAD (Computer-Aided Design) та інших цифрових інструментів для проєктування.
Логістика та управління ланцюгами постачання	Менеджери з ланцюгів постачання	Використання цифрових інструментів для оптимізації ланцюгів постачання
	Аналітики логістики Фахівці з автоматизації складів	Аналіз даних для поліпшення логістичних процесів Впровадження і управління автоматизованими системами складування
***	***	***

Завдання:

1. Дослідження ринку праці.

Проведіть дослідження сучасного ринку праці та додайте до таблиці 2-3 назви професій, що потребують володіння цифровими навичками. Обґрунтуйте свій вибір.

2. Розробіть план особистого розвитку цифрових компетентностей для обраної вами професії.

До плану можна включити такі пункти:

- Назва професії
- Опис необхідних навичок і знань, які на вашу думку важливі для цієї професії,
- Практичні кроки для вдосконалення своїх цифрових компетентностей (наприклад, проєкти, стажування, тренінги).

3. Групове обговорення

Проведіть обговорення в групах на тему: "Які цифрові компетентності є спільними для різних професій і чому вони важливі?". Висновки можна подати у виді постера або інфографіки.

4. На формування критичного мислення

Спробувати спрогнозувати, як розвиватимуться цифрові технології в найближчому майбутньому, і які нові професії можуть з'явитися.

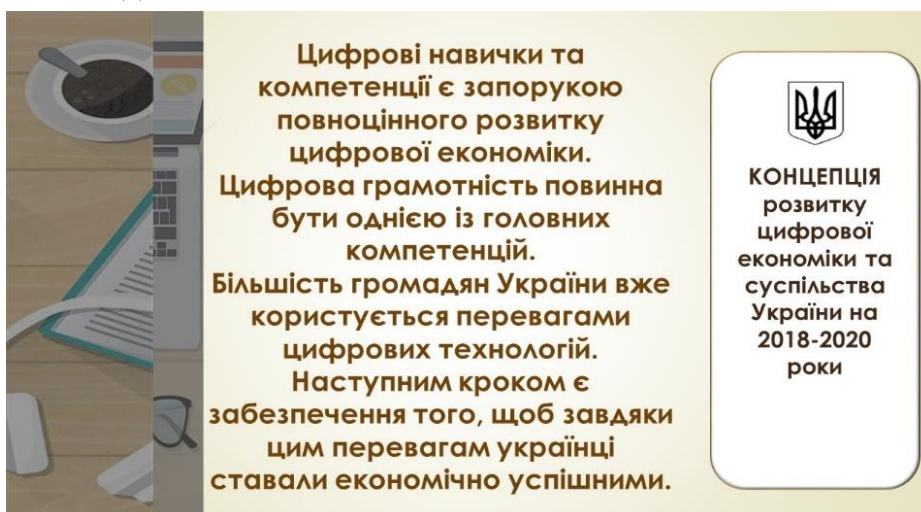
Отже, можемо констатувати, що багато професії вимагають від працівників високого рівня цифрових компетентностей для ефективного виконання своїх обов'язків і адаптації до швидко змінюваних умов.

А тому постійне навчання і розвиток цифрових навичок є ключовими для успішної кар'єри в сучасному світі.

3. Поняття «цифрова компетентність» та її складові

Як ми вже говорили, цифрові технології впливають на спосіб, яким ми сприймаємо знання, спілкуємося та взаємодіємо один з одним у освітньому середовищі. Нам лишається лише здогадуватися, як швидко на заміну касам самообслуговування прийдуть кіборги, а штучний інтелект набуде фізичного

тіла. І у цьому цифровому світі кожен з нас має вміти впевнено використовувати цифрові технології для освіти, спілкування, професійної діяльності та повсякденного життя.



Здатності людини використовувати інформаційно-комунікаційні технології в житті та роботі дослідники визначають різними термінами.

Традиційно поняття «**цифрова грамотність**» тлумачать як уміння людини орієнтуватись у цифровому середовищі, а цифрові навички відносять до базових, поряд із умінням писати, читати та рахувати:

Цифрова грамотність – це набір знань, умінь та навичок, необхідних для ефективного і безпечного використання цифрових технологій та ресурсів інтернету.

Інформаційно-комунікаційна компетентність – набір навичок, необхідних для пошуку, доступу та навігації між різними типами цифрового вмісту (файлів, веб-сайтів тощо), здатність порівнювати різні джерела інформації та розуміти, які з них надійні; здатність зберігати, керувати та впорядковувати папки та різні типи файлів (DigComp 2.1⁶, 2017)

Під цифровою компетентністю розуміють здатність користувача упевнено, ефективно й відповідально обирати і застосовувати цифрові технології для навчання, на роботі та участі в суспільстві та взаємодії з ними⁷.

Інформаційно-цифрова компетентність - впевнене, критичне та творче користування засобами інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для роботи, працевлаштування, навчання, дозвілля, включення та / або участі у суспільстві.⁸

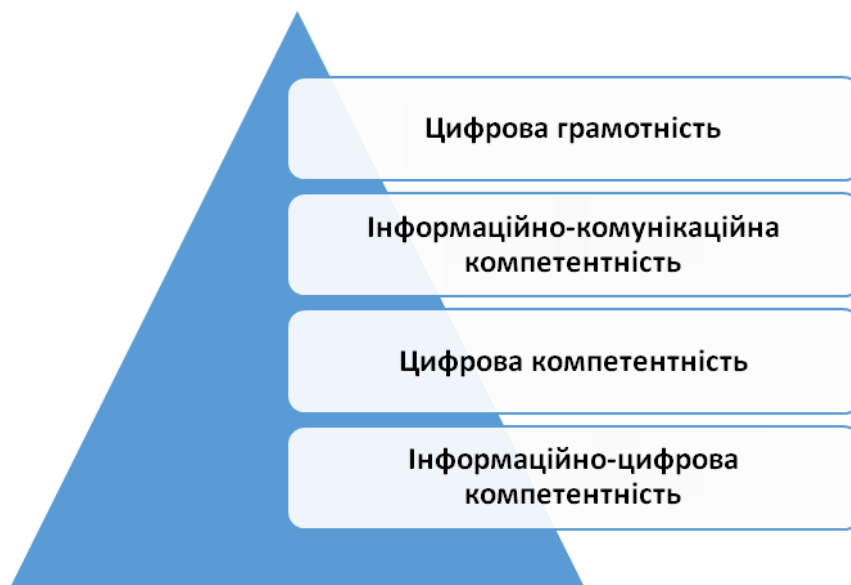
⁶DigComp 2.1: The Digital Competence Framework for Citizens with eight proficiency levels and examples of use <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC106281>

⁷ Спірін О. М., Овчарук О. В. Цифрова компетентність // Енциклопедія освіти / Нац. акад. пед. наук України: 2-ге вид., допов. та перероб. Київ: Юрінком Інтер, 2021. С. 1095-1096.

https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/730767/1/Цифрова%20компетентність_Овчарук_Спірін%20ЕБ.pdf

⁸ Концепція розвитку цифрових компетентностей в суспільстві України та затвердження плану заходів щодо її реалізації. https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/normative_document/2020/11/Проект_Розпорядження_КМУ_КОНЦЕПЦІЯ.pdf

Таким чином, вибудовується наступна ієрархія:



Детально із структурою інформаційно-цифрової компетентності вчителя можна ознайомитися, перейшовши по лінку

4. Інструменти для самооцінювання й розвитку інформаційно-цифрової компетентності

4.1. Інструменти для самооцінювання інформаційно-цифрової компетентності

В останні роки в Україні було проведено значну роботу зі створення потенціалу для цифрової трансформації суспільства.

Була розроблена державна програма «Цифровий порядок денний України 2020» («Digital Agenda for Ukraine 2020»), який був представлений Кабінетом Міністрів України; в цьому документі визначено основні вектори та пріоритетні напрямки розбудови інформаційно-цифрового суспільства в нашій державі на засадах інтеграції у світові процеси «цифровізації».

Починаючи з 2019 р. було розроблено рамки цифрових компетентностей⁹ для:

- підприємців,
- держслужбовців,
- педагогічних і науково-педагогічних працівників,
- працівника охорони здоров'я тощо.

Так, «**Рамка цифрових компетентностей для громадян України**» охоплює такі сфери компетентностей: базові цифрові навички; інформаційна

⁹ Портал «Дія.Цифрова освіта»: <https://osvita.diia.gov.ua/korysni-posylannya?category=digital-competence-framework>

грамотність та уміння працювати з даними; комунікація та взаємодія; створення цифрового контенту; безпека; розв'язання проблем та подальше навчання¹⁰.

В основу рамок цифрової компетентності покладено складові: **знання, уміння та ставлення**¹¹.

Знання й розуміння	<ul style="list-style-type: none">- розуміти, як цифрові технології можуть підтримувати спілкування, творчість та інновації, та бути обізнаною з їх можливостями, обмеженнями, наслідками та ризиками,- розуміти загальні принципи, механізми та логіку, що лежать в основі цифрових технологій, і знати основні функції та умови використання різних пристроїв, програмного забезпечення та мереж,- бути обізнаними з правовими та етичними принципами, пов'язаними із взаємодією з цифровими технологіями
Навички	<ul style="list-style-type: none">- вміти використовувати цифрові технології для підтримки свого активного громадянства та соціального залучення, співпраці з іншими та творчості для досягнення особистих, соціальних та комерційних цілей,- вміти використовувати, отримувати доступ, фільтрувати, оцінювати, створювати, програмувати та ділитися цифровим контентом,- вміти керувати інформацією та захищати її, контент та цифрові персональні дані,- вміти розпізнавати та ефективно взаємодіяти з програмним забезпеченням, пристроями, штучним інтелектом або роботами.
Ставлення	<ul style="list-style-type: none">- відкрите та перспективне ставлення до еволюції технологій,- рефлексивно та критично взаємодіяти з цифровими технологіями та контентом- етично, безпечно та відповідально використовувати цифрові інструменти

З Рамками цифрових компетентностей можете ознайомитися на порталі «Дія.Цифрова освіта»¹²>>>

Зі структурою інформаційно-цифрової компетентності вчителя (згідно з професійним стандартом вчителя¹³) можете ознайомитися за посиланням >>>

Міністерством цифрової інфраструктури України також для було розроблено **національні тести встановлення рівня володіння цифрової компетентності** для

- громадян
- вчителів

¹⁰ Рамка цифрових компетентностей для громадян України (Проект) URL:

<http://fit.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2020/07/DigComp-Framework-UA-for-Citizens.pdf>

¹¹ R. Vuorikari, Y. Punie, S. Carretero Gomez, G. Van den Brande. (2016). DigComp 2.0: The Digital Competence Framework for Citizens. Update Phase 1: The Conceptual Reference Model. Luxembourg Publication Office of the European Union. EUR 27948 EN. doi:10.2791/11517

¹² Дія.Освіта. Рамка цифрової компетентності. Портал «Дія.Цифрова освіта». URL:

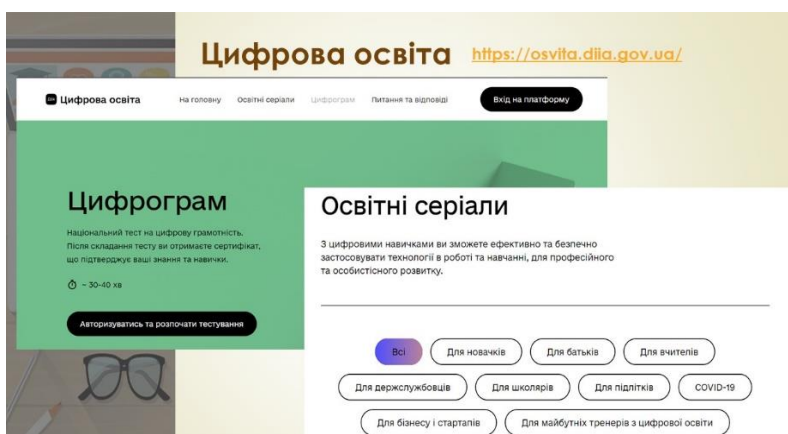
<https://osvita.diiia.gov.ua/korysni-posylannya?category=digital-competence-framework>

¹³ Методичні рекомендації щодо формування інформаційно-цифрової компетентності педагогічних працівників. ДУ «Український інститут розвитку освіти». 2020. <https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2022/07/metodychni-rekomendaciyi-z-rozvytku-cyfrovoyi-kompetentnosti.pdf>

- медичних працівників
- бібліотекарів
- держслужбовців тощо.

Наприклад, **Національний тест на цифрову грамотність громадян «Цифрограм 2.0»¹⁴** (2023 р.), містить 90 запитань з визначення рівня цифрових компетентностей і передбачає перевірку базових знань і навичок із цифрової грамотності в 6 сферах (по 5 цифрових компетентностей на сферу):

- Основи комп'ютерної грамотності.
- Інформаційна й медіаграмотність. Вміння працювати з даними.
- Створення цифрового контенту.
- Комунікація та взаємодія у цифровому суспільстві.
- Безпека у цифровому середовищі.
- Вирішення технічних проблем. Навчання протягом життя у цифровому суспільстві.



Завдання:

Просимо перейти за лінком і перевірити за допомогою тесту «Цифрограм 2.0» свій рівень цифрової грамотності, зрозуміти, які у вас є прогалини і зорієнтуватися, які саме компетенції варто вдосконалити.

4.2. ТОП цифрових інструментів 2023 для навчання

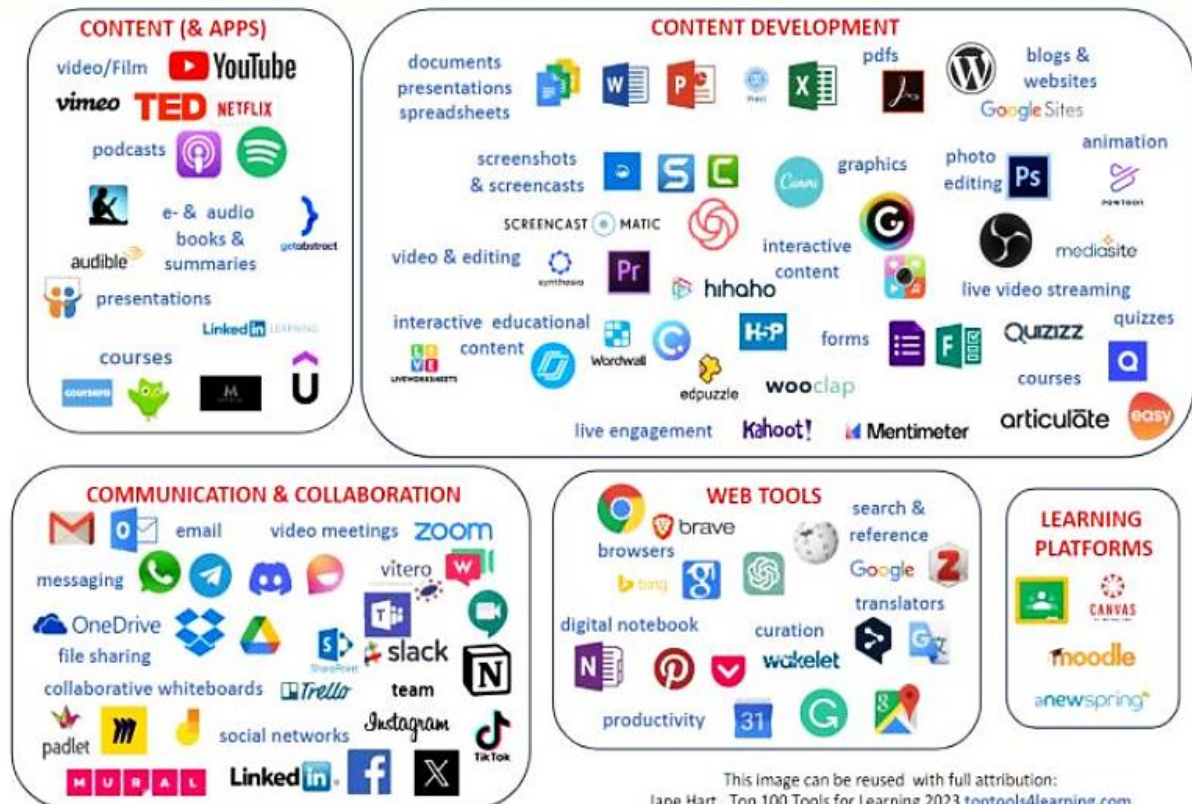
Ми вже з'ясували, що, застосування цифрових технологій у житті та під час виконання робочих завдань є важливим показником освіченості фахівця, зокрема вчителя та викладача.

Які інструменти найбільш часто використовують для навчання?

Один з провідних світових вебсайтів, що присвячений навчальним цифровим трендам, інструментам та технологіям, щороку публікує оновлений список найкращих інструментів для навчання та розвитку за результатами відкритого опитування (<https://toptools4learning.com/>).

На рисунку представлено результати дослідження за 2023 рік

Top Tools for Learning 2023 : Results of the 17th Annual Survey Tools By Category



Для вчителя інформаційно-цифрова компетентність особливо важлива, оскільки сучасна «цифрова дитина» народжується, як часто кажуть, «з мишкою в руках». Для того щоб педагог міг ефективно працювати у сучасному цифровому середовищі, він повинен бути гнучким і добре обізнаним щодо функцій комп'ютерів, цифрових гаджетів і технологій загалом. Важливо усвідомлювати значення цифрового освітнього простору, мати навички аналізу інформації, проектування та створення власного навчального середовища. Крім того, педагог має активно співпрацювати у мережевих професійних спільнотах, враховуючи можливості, обмеження та ризики, пов'язані з використанням мережі Internet.

4.3. Каталог цифрових інструментів для навчання та інструкції до них

Цифрових інструментів для навчання і для особистих потреб дуже багато.

Нижче подані найбільш поширені інструменти, які не лише полегшать процес навчання, але зроблять його більш інтерактивним, ефективним та приємним.

Всі цифрові програми подано за тематикою (інструменти для організації, співпраці, створення контенту тощо). Це допоможе вам швидко знайти потрібну інформацію.

Також, до кожної програми запропоновано відео-інструкції, які допоможуть вам опанувати програмним засобом для подальшого використання у навчанні.

Додатки для створення навчального контенту

Google Docs	Для створення, редагування та спільного використання текстових документів	<ul style="list-style-type: none"> • Як створити гугл документ у Google Docs https://youtu.be/HRUnxCpv86E?si=bytNRAMkMjpszvY9
Microsoft Office 365	Для створення, редагування та спільного використання текстових документів	<ul style="list-style-type: none"> • Microsoft 365: безкоштовний Word, Excel та PowerPoint https://youtu.be/mF3AMTLEt4g?si=32xgUcr4Ib7nspr
YouTube	Відеохостинг, що надає послуги розміщення відеоматеріалів	<ul style="list-style-type: none"> • Залізька К. Як створити YouTube-канал вчителя та користуватися ним у дистанційному навчанні https://youtu.be/kg2wmG3jO8I?si=Gzvj-q_nPFDWSzP5 • Як вчителю створити та розвивати власний YouTube-канал https://www.youtube.com/live/j9fnJu6Y4mU?si=Z-kIACM3ky5pemTi
Google Slides	Для створення, редагування та спільного використання презентацій онлайн.	<ul style="list-style-type: none"> • Огляд можливостей сервісу Google Презентація https://youtu.be/aJgvO9k_4k0?si=qkIBFm_xQfIqEepI • Як зробити гарні слайди в Google Slides Гугл Презентації https://youtu.be/u_GB2kFgxUE?si=CrPY-iCnEFpFr31D
Canva		<ul style="list-style-type: none"> • Canva: створення презентації. Для вчителів та вчительок https://youtu.be/hYK5QNmZG5M?si=OTH85wyjsORVRK7V • Як створити презентацію в Canva. Її відмінності від PowerPoint https://youtu.be/WXGxNss57aA?si=8CaSG5mocnSAwA3q • Чому канва така особлива? Чому варто використовувати блогеру та педагогу? https://youtu.be/x-U163lbnF0?si=dy1Ou-uiEQ37WGJT • Можливості сервісу CANVA https://youtu.be/m3m-W2_1cJg?si=1XlfiaafvET1hyEG • 9 серія. "Canva. Як створити презентацію із текстового документа" https://youtu.be/fj2UyjBe9Es?si=SC645Vw7qw99Jyf
Prezi	Для створення інтерактивних презентацій	<ul style="list-style-type: none"> • Створення презентації в Prezi https://youtu.be/qO59N7CRT2g?si=5ULxTx0Vdr4oPT-c
Sodaphonic	Для запису аудіо	<ul style="list-style-type: none"> • Аудіоредактор – програма для роботи зі звуком https://youtu.be/CLYU3nvbKBc?si=ctqkMGKcVMcyRYF8 • Audacity=гайд українською мовою=Просто і зрозуміло... https://youtu.be/Foo97MwaEgw?si=7bmTizBpcS3Fb3Ok
Vocaroo	Для запису аудіо	<ul style="list-style-type: none"> • How to Use Vocaroo To Record Your Voice Online & Make Audio QR Codes (на англ.) https://youtu.be/oDCTu71aQYo?si=FyrdWjnPvYiklcZA
Wave.video	Для створення, обрізання, поєднання відео та фотографій в	<ul style="list-style-type: none"> • Найпростіша платформа для створення і записувати відео https://wave.video/ua/tools/video-editing/trim-video

Screenity	одне відео (онлайн) Для запису відео для браузера	<ul style="list-style-type: none"> Створення відео засобами розширення для браузера Screenity https://youtu.be/jnOy2hIFO50?si=K-cQOeroaV5bVvyv
Screencast-o'Matic	Для запису відео з екрану	<ul style="list-style-type: none"> Як завантажити та встановити Screencast-o'Matic? [текст UKR] https://drive.google.com/file/d/1Elqje5g_MBMLp5_zvNbHO_FIZh5fONDV/view?usp=sharing Як працювати зі Screencast-o'Matic? [текст UKR] https://drive.google.com/file/d/1M0xCP5TWMDmr6JUcHr-pJyvaSZgq7FBr/view?usp=sharing Як зберегти відеозапис зі Screencast-o'Matic? [текст UKR] https://drive.google.com/file/d/1bYxG6RgAohVZ-bitgJ6yXbZq5zSswkvi/view?usp=sharing

Допоміжні програми для обробки інформації

Для створення QR-коду

MeQR	Створення QR-кодів	<ul style="list-style-type: none"> QR-коди https://youtu.be/y4yi-oyCORU?si=ohhYnspEiIn4PAHx
AI QR Code Generator	для посилення на мультимедійні джерела та ресурси	<ul style="list-style-type: none"> Духно Н. QR-код. Створення та використання. Генератор QR-кодів https://youtu.be/e7RuIvsVSwc?si=af0mHONuIYtBGhM8

Для створення коротких посилань

Bit.ly	Для скорочення довгих URL-адрес на короткі,	Bit.ly https://bitly.com/
Salo	деякі дозволяють створити QR-код	Salo https://salo.li/
Surli		Surli https://surl.li/uk
Is.gd		Is.gd https://is.gd/

Для створення хмаринок слів

WordClouds	Безкоштовний, без реєстрації, можна створювати різноманітні форми, з широким спектром кольорів	<ul style="list-style-type: none"> WordClouds: create una wordcloud https://youtu.be/vyacwDY5TYw?si=vqmd0JfM2Hv5E7w8
Word Art	Кириличні шрифти не спотворюються при відображенні	<ul style="list-style-type: none"> Рогова Н. WordArt - (не)складний ресурс для створення хмаринок слів https://youtu.be/sI7zukXUoR8?si=P82sVdpROiXYwqfX Смирнова І. Створення "хмари слів" у сервісі Word Art https://youtu.be/evKIvmXjiDc?si=szcxl3OIgNYEsj4V Створення хмари слів у WordArt https://youtu.be/t1j3v4xKLKE?si=8j7MFzhdcyHMMF5j
Answergarden	Для створення спільної хмари слів у реальному часі в якості зворотного зв'язку від аудиторії, можна додати QR-код	<ul style="list-style-type: none"> AnswerGarden Створюй живу хмару слів з аудиторією https://youtu.be/BaKmBIHhHB8?si=NWDEkue93wjXwPQv Педагогічні прийоми дистанційного навчання на різних етапах уроку https://youtu.be/P-ygGRi-L9s?si=fMeCIctwt3zaeA_A&t=239

Створення інтелект-карт

Goggle.it	Для створення інтелект-карт	<ul style="list-style-type: none"> Створення інтелект-карт за допомогою сервісу Goggle.it https://youtu.be/sa76kwqsuBI?si=JG0xJVxT9hSB8SZv
---------------------------	-----------------------------	------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

FreeMind	Для створення інтелект-карт	<ul style="list-style-type: none"> • Встановлення FreeMind https://youtu.be/75mFQuvk7Ww • Як працює FreeMind https://youtu.be/Oe871cqjTyg?si=z7nid4_9suVQC99P
XMind	Для створення інтелект-карт	<ul style="list-style-type: none"> • XMind: як завантажити XMind і почати працювати? https://youtu.be/I92T8y-bIgw?si=XeQaRzwsxGDngSGY • XMind: редагування, публікування https://youtu.be/jCCCTGt-vos?si=RH0k14LHN2qe4CR8
Для створення опитувань, тестів, інтерактивних завдань і вікторин		
Google Форми	Для створення онлайн опитувань і тестів з оцінюванням	<ul style="list-style-type: none"> • Парфенюк М. Google Форми1: створення та налаштування https://youtu.be/bkjXsROn3us?si=a3FAG4SSBW-BWNMJ • Парфенюк М. Google Форми2: типи запитань https://youtu.be/f5T1vssQMhM?si=ZO96qF539Zp_MZIB • Парфенюк М. Google Форми3: варіанти поширення форми https://youtu.be/aW3IGTxs-Gs?si=a1cERE8gXrWN3SaT • Парфенюк М. Google Форми4: створення тестів з оцінками https://youtu.be/-6tXc27oN9Q?si=5FFioeNDNIZ2dkZH • Парфенюк М. Google Форми5: тест на основі відео https://youtu.be/LAtDHZvRMaI?si=q0Ob3_KzSTqsdzR • Google Forms - як створити опитувальну форму https://youtu.be/pQ6P1_-FCn8?si=WzqnfRIDuoiEHVBP
Mentimeter	Для створення онлайн опитувань	<ul style="list-style-type: none"> • Mentimeter. Як користуватися? https://youtu.be/JHFpIx1xPlg?si=7dH1kknQfUnst6TX • Сервіс онлайнних опитувань Mentimeter https://youtu.be/H3kJ-ZsvFBQ?si=43e8v3KjQ8Cn8XQb • Осіна Н. Створення опитувань за допомогою сервісу Mentimeter https://youtu.be/mEL40-cDcHM?si=K-XBDFoSZpmC39Oz
Online Test Pad	Онлайн-платформа для створення тестів, вікторин	<ul style="list-style-type: none"> • Осіна Н. Створення тестових завдань за допомогою сервісу Online Test Pad https://youtu.be/kBjABpfmXBs?si=BDu16UXY-nk5X43q&t=9 • Створення он-лайн тестів за допомогою Online Test Pad https://youtu.be/hh99Owsrdok?si=YQLJ540UG_O11YTd
Classtime	Онлайн-платформа для створення опитувань, вікторин та інтерактивних завдань	<ul style="list-style-type: none"> • Як платформа Classtime допомагає на уроках https://youtu.be/_sIPDpTmm6Q?si=YS6r3RSbeofMJMP6 • Плахотя О. Створення тестів на Classtime/Создание тестов на Classtime https://youtu.be/rIQ8u-RpplU?si=7hSyuxRSbEKGmwYH • Осіна Н. Створення тестових завдань за допомогою сервісу Classtime. https://youtu.be/pWfUcw5GNug?si=cqz-XTsjR2wJkcFa
Kahoot!	Для створення інтерактивних тестів	<ul style="list-style-type: none"> • Створення вікторин за допомогою сервісу kahoot https://youtu.be/23jAInvvec?si=Bkp7eYeLI85_U4hi • Створення та використання вікторини Kahoot! https://youtu.be/wmv_toLylco?si=cXgegt5ygxp-7k6R

<u>Quizlet</u>	Допомагає вивчати нову інформацію за допомогою інтерактивних карток	<ul style="list-style-type: none"> • Як створити Kahoot https://youtu.be/kcp10TQbp1c?si=eWxhmz9T1GwBv-3w • Як вчити нові слова з програмою Quizlet. Додаток для вивчення нових слів. https://youtu.be/lbMzjB1GPxI?si=sRkT-ogYkK1POmaq • Рогова Н. Тренажер для запам'ятовування Quizlet https://youtu.be/jUYDRu3s7MU?si=xcUngNfaVQdsX6iY • Quizlet (на англ. мові) https://youtu.be/7oJk0IBynoU?si=8GecQzNwEPtQz3hd
<u>Quizizz</u>	Сервіс для створення вікторин та флеш-карток.	<ul style="list-style-type: none"> • Осіна Н. Створення тестових завдань за допомогою сервісу Quizizz https://youtu.be/nUu8ukjy8RI?si=mb0uDC9zxdEjWy9E https://youtu.be/h5KVDqiECx8?si=O37p_CxqgfH3yLUM https://youtu.be/GV-H5_q8aXE?si=UsJMd3KQav-EGHBs
<u>Ed Puzzle</u>	Для створення інтерактивного навчального відео, під час перегляду якого можна задавати запитання	<ul style="list-style-type: none"> • Осіна Н. Створення інтерактивного відео за допомогою сервісу Edpuzzle https://youtu.be/KMzedaCprs0?si=UzGNwls5PMJXUKU2 • Хімічка Н. Платформа Edpuzzle для створення інтерактивного відео https://youtu.be/xIhnoDdxJ4A?si=CxWt1mp_aKslGwi5 • Створення інтерактивних відео засобами edpuzzle https://youtu.be/JzsCW5yJQpo?si=8e7Q2rkFLauaSEOI
<u>Wordwall</u>	Цифрова платформа, пропонує інструменти для створення тестів та інтерактивних завдань	<ul style="list-style-type: none"> • Куц Д . Огляд платформи Wordwall https://youtu.be/E0M8if7l-64?si=BLDJp1HXy6qGV7hb • Створення тестів у WordWall https://youtu.be/WjRTPMWQVWI?si=SHJ7ZX1jrw-NDT89 • Інтерактивні вправи Wordwall та їх інтеграція в Google Classroom https://youtu.be/QW73ZssIfUc?si=Y0IFu-gX8aqm2jiA • Інструмент Wordwall. Інтерактивні вправи https://youtu.be/86LjATv8wvI?si=BGECXnNqtsXtN4tq
<u>JIGSAW PLANET</u>	Для створення онлайн пазлів	<ul style="list-style-type: none"> • Наталя О. Створення пазлів за допомогою сервісу JIGSAW PLANET https://youtu.be/yIDSC3w64H8?si=PDTiFV_0lwj7BAIh • Рогова Н. Jigsawplanet. Створюємо пазли https://youtu.be/Zau3kX3qUSc?si=ED5nrvToNNL-x7i1
<u>Learning Apps</u>	Для створення навчальних ігор та ігрових вправ	<ul style="list-style-type: none"> • Як створювати вправи LearningApps https://youtu.be/BVbzpt5k53Q?si=d2S9TA1cqZjc6iEk • Як створити інтерактивну вправу (додаток) у LearningApps https://youtu.be/HeIreSwJKOI?si=30NepIZdrnnX-rp2 • Сітькова І. Створення інтерактивного відео на LearningApps https://youtu.be/fc1WX2t6_sM?si=taHX8flG2891jqvF
<u>Rebus1</u>	Для створення ребусів.	<ul style="list-style-type: none"> • Осіна Н. Створення ребусів за допомогою сервісу Rebus1 https://youtu.be/Pnj2j6sUj5Q?si=ubAUuCcPmNnU1Kew • Єфіменко С. Генеруємо ребуси за допомогою сайту Rebus1 https://youtu.be/VhCE4LD-X8s?si=yS4y0fkLTcsltGah

<u>WordMint</u>	Для створення завдань типу філворди, скрамбл, кросворди, бінго	<ul style="list-style-type: none"> • Інтернет - ресурси для створення дидактичних матеріалів: Rebus1, WordMint, Jigsaw Planet https://youtu.be/OV1zuXLGjIs?si=7UeUZuiuNtpEYbLU&t=709
<u>Purpose Games</u>	Для створення для створення дидактичних ігор.	<ul style="list-style-type: none"> • Осіна Н. Створення дидактичних ігор за допомогою сервісу PurposeGames https://youtu.be/XR8fBy7ZBEE?si=x_IKRe-ujomMJ4I92

Онлайн дошки для колективної роботи

<u>Padlet</u>	Для створення, спільного редагування та зберігання інформації	<ul style="list-style-type: none"> • Padlet: починаємо працювати https://youtu.be/LXXdyzaE7Yg?si=Xzi_dwRizoiVbXRX • Padlet: авторизація, рівні доступу, взаємодії та коментування https://youtu.be/pmMM9e5wkKA?si=0ejylhSy_rDfBsEj • Padlet: розміщуємо інформацію https://youtu.be/kZRXcN4KdKI?si=NdOMDEJNZ6qdKZtA
<u>Linoit</u>	Для розміщення та поширення наліпок, нотаток, нагадувань, зображень та відео	<ul style="list-style-type: none"> • Осіна Н. Створення онлайн-дошки за допомогою сервісу Lino https://youtu.be/jTWqWi8XdXA?si=Y6qGTsMXt7GkOfHo • Рогова Наталія. Lino.it. Онлайн-дошка для спільної діяльності https://youtu.be/Ao7vrPvk_yo?si=WXY-yIK6YUnCr2Gx
<u>Classroomscreen</u>	Онлайн дошка. Допомагає ефективно управляти часом, переходами між різними видами діяльності.	<ul style="list-style-type: none"> • Slivinska Olga. Classroomscreen - супер дошка для проведення онлайн та очних уроків https://youtu.be/me-jfw7HJu8?si=Y-I1eseGpHqz29tj • Classroomscreen для організації навчальної діяльності учнів https://youtu.be/NmlYkX8uO_g?si=DxZhKym-P87wJpCV
<u>Miro</u>		<ul style="list-style-type: none"> • Онлайн дошка Miro https://youtu.be/Gkkg6-IOqdw?si=550GQTVouZD-KC_y • Інструкція з використання Miro https://youtu.be/1u4kavzzHS8?si=8e1GgfLISPG_An_M • Онлайн-дошка Miro: створення, редагування, поширення, приклад застосування https://youtu.be/I6eqSxYkvx0?si=G606Vrk0_-BK-nzI
<u>WhiteboardFox</u>		<ul style="list-style-type: none"> • Цифрова онлайн-дошка – Microsoft Whiteboard https://youtu.be/wfwnyrV67NA?si=jeYYABMlnFDbRyz • Одночасна індивідуальна робота з дошкою WhiteBoard https://youtu.be/6PEmeWwzCX0?si=3qo6grgEMrX6BO9-

Питання для самоконтролю

1. Який вплив цифрові технології мають на наше повсякденне життя? Наведіть конкретні приклади.
2. Опишіть, як ви використовуєте цифрові технології у своєму повсякденному житті.
3. Доведіть, що цифрові технології впливають на доступність інформації та освіти?
4. Які, на вашу думку, найбільш перспективні напрямки розвитку цифрових технологій у найближчому майбутньому?
5. Які цифрові інструменти ви вважаєте найбільш корисними для навчання?
6. Які навички в галузі цифрових технологій необхідні для вашої успішної кар'єри?

Основна література

1. DigComp 2.1: The Digital Competence Framework for Citizens with eight proficiency levels and examples of use. URL: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC106281>
2. Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний – 2020»). ГС «ХАЙ-ТЕК ОФІС УКРАЇНА», 2016. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-zrozvintoyucifrovoyu-ekonomikoyu.html>
3. Концепція розвитку цифрових компетентностей в суспільстві України та затвердження плану заходів щодо її реалізації. URL: https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/normative_document/2020/11/Проект_Розпорядження_КМУ_КОНЦЕПЦІЯ.pdf
4. Дія.Освіта. Тести. Портал «Дія.Цифрова освіта». URL: <https://osvita.diiia.gov.ua/tests>
5. Дія.Освіта. Рамка цифрової компетентності. Портал «Дія.Цифрова освіта». URL: <https://osvita.diiia.gov.ua/korysni-posylannya?category=digital-competence-framework>
6. Близнюк Т. Цифрові інструменти для онлайн і офлайн навчання: навч.- метод. посіб. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т імені Василя Стефаника, 2021. 64 с. URL: https://ciot.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/144/2021/05/4-на-друкуЦифрові-інструменти-посібник- edited-ISBN_A5.pdf
7. Михайліченко М.В., Рудик Я.М. Освітні технології: навчальний посібник. К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2016. – 583 с. URL: https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/Mykhaylichenko_Rudyk_Osvitni_tekhnolohii.pdf
8. Осіна Н. А. Дистанційний курс «Цифрові інструменти сучасного педагогічного працівника». *Науково-методичний центр професійно-технічної освіти у Запорізькій області*. URL: <http://nmc-pto.zp.ua/dystantsiynyy-kurs-tsyfroviinstrumenty-suchasnoho-pedahohichnoho-pratsivnyka/>
9. Цифрові інструменти у роботі з творчою молоддю: метод. посіб. / Грабовська О. та ін. Львів : Резонанс, 2020. 66 с. URL: <https://rcfres.org/wpcontent/uploads/2020/12/digitaltools.pdf>

Додаткова література

1. Біляковська О. О. Професійна підготовка майбутніх учителів в умовах цифровізації освіти. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2023. Вип. 210. С. 10–14. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2023-1-210-10-14>
2. Бородкіна І., Бородкін Г. Модель цифрової компетенції студентів. *Цифрова платформа : інформаційні технології в соціокультурній сфері*. 2018. Вип. 1. С. 27–41. DOI: <https://doi.org/10.31866/2617-796x.1.2018.147208>
3. Варяниця Л. О., Шевченко О. М., Петросова В. І. Цифрові інструменти Google для української освіти: використані можливості в умовах війни. *Академічні візії*. 2023. № 17. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/229>
4. Генсерук Г. Р., Бойко М. М., Мартинюк С. В. Цифрові інструменти комунікації в освітньому процесі закладу вищої освіти. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія «Педагогіка»*. 2022. № 1. С. 31–39. DOI: <https://doi.org/10.25128/2415-3605.22.1.4>
5. Гуралюк А. Г. Цифрові педагогічні інструменти (аналітичний огляд). *Аналітичний вісник у сфері освіти й науки: довідковий бюлетень*. Вип. 19, 2024. С.53-66. URL:
6. Іванюк І. В. Цифрові інструменти для навчання: результати зарубіжного та вітчизняного опитувань. *Інформаційний бюлетень*. 2023. № 3. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/734991/>
7. Ільїна Т. В. Реалії та особливості цифрової трансформації професійної освіти і педагогіки (аналітичний огляд). *Аналітичний вісник у сфері освіти й науки: довідковий бюлетень*. Вип. 17, 2023 С. 96-109. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/736359/1/VNIASO-AHSEduSci-RB17-2023-96-109.pdf>
8. Методичні рекомендації щодо формування інформаційно-цифрової компетентності педагогічних працівників. ДУ «Український інститут розвитку освіти». 2020. URL: <https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2022/07/metodychni-rekomendacziyi-z-rozvytku-cyifrovoyi-kompetentnosti.pdf>
9. Спірін О. М., Овчарук О. В. Цифрова компетентність. *Енциклопедія освіти / Нац. акад. пед. наук України: 2-ге вид., допов. та перероб.* Київ: Юрінком Інтер, 2021. С. 1095-1096. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/730767/1/Цифрова%20компетентність_Овчарук_Спірін%20ЕБ.pdf

ТЕМА 5. ПРИНЦИПИ СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНОГО ПІДХОДУ ТА ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ: ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ

Мета й завдання.

Студенти будуть знати:

- сутність студентоцентрованого підходу до навчання;
- принципи студентоцентрованого підходу до навчання в закладах вищої освіти;
- сутність змішаного навчання;
- принципи організації змішаного навчання в закладах освіти

та вміти:

- визначити принципи організації студентоцентрованого підходу до навчання у закладах вищої освіти,
- визначити переваги змішаного навчання,
- охарактеризувати принципи організації змішаного навчання в закладах освіти.

Результати навчання: студенти застосовують принципи студентоцентрованого підходу та змішаного навчання на практиці відповідно до спеціальності (розробляють плани уроків тощо).

План

1. Студентоцентрований підхід до навчання. Принципи студентоцентрованого підходу до навчання в закладах освіти.
2. Змішане навчання. Принципи організації змішаного навчання в закладах освіти.

*Розкажи мені і я забуду. Покажи мені і я запам'ятаю.
Дозволь мені зробити і я зрозумію.
Конфуцій*

1. Студентоцентрований підхід до навчання. Принципи студентоцентрованого підходу до навчання в закладах освіти

Наша вітчизняна освітня система протягом останніх років зазнала нового етапу реформування та наразі заклади вищої освіти (ЗВО) України імплементують у своїй роботі досить нові освітні стандарти, котрі передбачають сучасні методи викладання та навчання. Перехід від традиційного до студентоцентрованого підходу викладання передбачає новітня парадигма освіти, що є основоположним принципом Болонських реформ у ЗВО та зміщує пріоритети в освітньому процесі з викладання (пасивної передачі знань) на навчання (активну освітню діяльність самого студента).

Відповідно до Законів України «Про освіту» (2014), «Про вищу освіту» (2017), Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» (2011), Указів Президента України «Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» (2019), «Про вдосконалення

вищої освіти в Україні» (2020) та ін. важливим завданням вітчизняних закладів вищої освіти є підвищення якості підготовки студентів в умовах екстраполяції міжнародних стандартів професійної освіти, що ґрунтується на студентоцентрованому навчанні, яке передбачає:

1. Заохочення здобувачів вищої освіти до ролі автономних і відповідальних учасників освітнього процесу.

2. Розвиток освітнього середовища, орієнтованого на задоволення потреб та інтересів здобувачів вищої освіти, орієнтування їхніх можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії.

3. Побудову освітнього процесу, який ґрунтується на основах взаємоповаги й партнерства між здобувачами вищої освіти.

Студентоцентроване навчання (СЦН) базується на системі дев'яти принципів:

1) необхідність постійного рефлексивного процесу в ході СЦН, оскільки неможливо мати один стиль, який залишається незмінним і загальноприйнятим;

2) неможливість приведення СЦН до одного рішення, придатного для всіх випадків; натомість організувати створення структур підтримки, адекватних конкретних умов, освоєння різноманітних стилів викладання і навчання;

3) опора студентів на індивідуальний досвід і стиль навчання (шляхом спроб і помилок, занурення в інформаційне середовище тощо);

4) різноманіття інтересів студентів й обставин навчання з погляду здоров'я, психологічних проблем, соціального стану;

5) значущість вибору для ефективності СЦН, що робить необхідним організацію навчання у відповідній формі;

6) необхідність адаптації навчання до життєвого, професійного й когнітивного досвіду учасників освітнього процесу, адже вони мають різний досвід і здобути знання;

7) необхідність контролю студентами свого навчання й можливість брати участь у ролі активних партнерів у проєктуванні навчальних матеріалів й оцінюванні;

8) покладення більшої відповідальності на студентів і заохочення їх думати, аналізувати, синтезувати і критикувати;

9) співпраця між студентами і викладачами у виробленні загального розуміння проблем, які виникають під час освітнього процесу, а також проблем, із якими вони стикаються як зацікавлені сторони навчання.

Необхідність застосування принципів, які орієнтовані на здобувачів освіти, зокрема побудови індивідуальних навчальних планів, є цілком обґрунтованою. Адже кожен учасник освітнього процесу вирізняється серед інших певними індивідуальними особливостями щодо оволодіння навчальним матеріалом, формування відповідних компетентностей тощо. Варто звернути увагу й на те, що є фактори, які суттєво перешкоджають успішному опануванню будь-якої навчальної дисципліни. Нині студенти перебувають у різних побутових умовах через війну. Студентоцентрований підхід до навчання дозволяє не лише виокремлювати індивідуальні особливості учасників

освітнього процесу, насамперед психологічний та емоційний рівень здоров'я, життєві умови, а й надавати їм моральну й психологічну підтримку, що допоможе сформувати більш гнучку траєкторію надання освітніх послуг.

Студентоцентроване навчання орієнтоване на право кожного учасника освітнього процесу обирати навчальні дисципліни в межах освітньої програми обсягом не менше 25 % від загальної кількості кредитів ЄКТС. Це право, яке закріплене в Законі України «Про вищу освіту» (ст. 62), надає студентам можливість обирати дисципліни із врахуванням їхніх зацікавлень і цілей щодо подальшого працевлаштування, підвищує мотивацію до здобуття вищої освіти, сприяє розвитку навичок самостійності, уміння приймати важливі рішення, які стануть міцним підґрунтям для подальшого професійного розвитку й формування портфоліо майбутнього успішного фахівця.

Студентоцентрований підхід до навчання не лише формує партнерські взаємини між викладачем і студентом, а й сприяє оновленню відповідно до сучасних вимог вищої школи навчально-методичного, організаційного й технологічного забезпечення. Освіта, яка орієнтована на здобувача й фокусується на набутті в нього відповідних компетентностей під час навчання в закладі освіти, жодним чином не суперечить сильним сторонам вищої освіти, таким як її базовий характер та універсальність. Той факт, що студентоцентроване навчання передбачає розширення прав і можливостей студентів, розробку нових підходів до викладання і навчання та підготовку навчальних програм, які відображають практичні аспекти впровадження компетентнісного підходу у вищій освіті, можна підтвердити низкою наукових джерел. Студентоцентрована практика в цьому розумінні має бути максимально наближеною до освіти, навчання та розвитку, адаптованих до індивідуальних здібностей та життєвих планів студентів.

Посилення вимог до навчання на основі принципів усвідомленості та активності, суб'єктності та синергії може максимізувати ефективність цього процесу. Розглянемо зазначені принципи.

Принцип усвідомленості та активності ґрунтується на визнанні пріоритетів та активному самоуправлінні здобувачів. Це відображає активну роль особистості учасника освітнього процесу в оволодінні знаннями, що здобуваються шляхом інтенсивної розумової діяльності.

Цей принцип упроваджується через самостійну пізнавальну діяльність – систему самостійних пізнавальних дій, які спрямовані на досягнення окресленої педагогічної мети і реалізуються через напрацювання здобувачем освіти власного комплексу методів менеджменту та їхнє постійне застосування, що значно покращує результати навчання.

Принцип суб'єктності передбачає позицію здобувача освіти, який усвідомлено визначає свої проблеми і перспективи, ставить цілі, які скеровані на самореалізацію, саморозвиток, самовдосконалення тощо. Успішна реалізація цього принципу залежить від:

- 1) активності суб'єкта, адекватного розуміння того, що він пізнає і намагається змінити в навколишньому світі;

2) професійної компетентності суб'єкта (акцентуація на професійній мотивації, її спрямованості, інтересах, засадах тощо);

3) цілісної системи самооцінювання й самовдосконалення, різних способів вирішення будь-яких типових життєвих і кризових проблем.

Принцип синергетичності визначає вагомість усіх структурних елементів студентоцентрованого підходу до навчання: ґрунтовність, самостійність, відповідальність, цілеспрямованість, що сприяє свідомому самовдосконаленню майбутніх фахівців.

Більшість дослідників-новаторів наголошує на тому, що студентоцентризм повинен ґрунтуватися на таких концептуальних принципах:

1) спроможність здобувача освіти виконувати академічні завдання;

2) толерантність і демократичність під час спілкування з іншими;

3) заохочення студентів до належної соціальної поведінки;

4) зворотний зв'язок з учасниками освітнього процесу для формування ними належної моделі поведінки.

Відповідно до студентоцентризму саме здобувач освіти визначає зміст, методи, матеріали і темпи навчання. Таке навчання можна пояснити так: активне навчання, а не пасивне; ґрунтовне вивчення і розуміння змісту навчальної дисципліни; відповідальність і підзвітність, самостійність і незалежність здобувача освіти; партнерські взаємини між викладачем і студентом; рефлексивний підхід до викладання і навчання як від викладача, так і від здобувача.

Студентоцентроване навчання стимулює мотивацію до здобуття знань і пізнавальну активність студентів, адже навчання відбувається під час взаємодії між здобувачем знань і викладачем, що сприяє набуттю певних компетентностей. Студентоцентризм виокремлює здобувача освіти як активного суб'єкта освітньої діяльності, враховуючи його особливості та потреби. Викладач, на основі гнучких навчальних траєкторій, різних інноваційних методів, є порадиником і провідником здобувача освіти в лабіринті знань. Варто зазначити, що викладач має оновлений зміст своєї ролі як керівника і консультанта здобувачів для набуття ними тих чи інших компетентностей, структурування та удосконалення знань.

Основна мета викладача – створити партнерські взаємини зі студентом, які характеризуються ясністю і прозорістю вимог не лише до рівня навчальних досягнень, а й до процедур контролю. Ключовим завданням є також мотивування студентів до набуття необхідного рівня активності, самостійності, підготовки до самонавчання та самовдосконалення для досягнення запланованих результатів освітньої діяльності. Студенти поступово перетворюються з пасивних і контрольованих учасників на активних і зацікавлених суб'єктів освітнього процесу. Здобувачі освіти взаємодіють один з одним і з викладачами, обираючи свої цілі та шляхи їх досягнення, а також шукають найкращий спосіб набуття необхідних компетентностей.

Серед основних принципів студентоцентрованого навчання визначено такі:

- опора на активне навчання;

- акцент на критичному і аналітичному навчанні та розумінні;
- рівноправний, відкритий діалог під час навчання;
- підвищення відповідальності суб'єктів освітнього процесу;
- рефлексивний підхід до навчання і виховання (як з боку студента, так і з боку викладача);
- взаємоповага учасників освітнього процесу; розширення автономії студента; академічна мобільність та ін.

Стратегічним напрямом діяльності закладу вищої освіти є створення умов для безперервної освіти, що зумовлює розгляд проблеми професійного становлення особистості як процес, який триває все життя та виявляється у досягненні «вершин» у професійній майстерності.

У зв'язку з цим принципами впровадження студентоцентрованого підходу в закладі вищої освіти є:

- використання випереджального, компетентнісного, акмеологічного, контекстного, культурологічного та гендерного підходів до оновлення та реалізації освітніх програм;
- поєднання класичних та інноваційних педагогічних методів, форм, методик та технологій у процесі професійної підготовки студентів;
- врахування особливостей регіонального контексту ринку праці, визначення унікальності освітніх програм;
- створення атмосфери академічної доброчесності як основи професійної етики майбутнього юриста, педагога, психолога та ін.;
- активізація педагогічної взаємодії та спілкування педагога зі студентами під час використання технологій дистанційного навчання.

Отже, завдання і принципи студентоцентрованого підходу до навчання і викладання у вишах реалізуються на основі:

- 1) можливості студентів самостійно обирати вибіркові дисципліни й викладачів;
- 2) проведення науково-практичних конференцій, «круглих столів» та інших заходів для підготовки здобувачів освіти до майбутньої професійної діяльності (співпраця з центрами зайнятості, органами місцевого самоврядування тощо);
- 3) доступу до освітніх інформаційних ресурсів закладів освіти через сайт персональних навчальних систем;
- 5) програми співпраці з провідними закладами вищої освіти Європи;
- 6) академічної мобільності учасників освітнього процесу;
- 7) здобуття освіти за різними формами навчання паралельно на різних спеціальностях (освітніх програмах);
- 8) залучення здобувачів освіти до організації освітнього процесу, оновлення змісту освітніх програм, системи оцінювання результатів навчання тощо;
- 9) участі студентів в органах управління ЗВО;
- 10) використання зручних для студента форм та методів надання освітніх послуг;

- 11) використання в освітньому процесі інноваційних технологій навчання;
- 12) наявності регламентованих процедур розгляду апеляцій студентів;
- 13) вивчення навчальних дисциплін іноземними мовами;
- 14) можливості навчання осіб, які мають особливі освітні потреби;
- 15) упровадження ефективної системи наставництва;
- 16) самооцінки й самоконтролю результатів навчання студентів;
- 17) прозорості системи критеріїв оцінювання результатів навчання;
- 18) наявності соціальної інфраструктури для організації та підтримки побуту, відпочинку та оздоровлення учасників освітнього процесу;
- 19) системи внутрішньої нормативної бази ЗВО.

2. Змішане навчання. Принципи організації змішаного навчання в закладах освіти

Сучасні тенденції трансформування системи вищої освіти передбачають упровадження нових державних освітніх стандартів, диджиталізацію закладів освіти, фіксацію методів навчання на самостійній та автономній роботі здобувачів освіти. Усе зазначене потребує вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх фахівців, яке неможливе без опанування та впровадження в освітній процес новітніх технологій навчання, інтернету, електронного навчання (e-learning). Серед широкого різноманіття видів електронного навчання значна роль сьогодні надається змішаному навчанню, яке є одним із трендів сучасної освіти і, згідно з оцінками експертів, залишиться широко розповсюдженим ще не одне десятиріччя. Такий тип організації освітнього процесу уможливорює паралельне використання переваг як очного так електронного навчання.

Традиційне аудиторне навчання має за основу живу взаємодію між викладачами та здобувачами освіти в аудиторії. Дистанційне навчання, навпаки, базується на використанні сучасних цифрових технологій, які надають можливість викладачеві та здобувачам освіти здійснювати свою освітню діяльність незалежно від часу та місця перебування. Взаємовигідне поєднання традиційного та дистанційного навчання називається змішаним навчанням (англ. – blended learning).

Важливість використання технологій змішаного навчання на сучасному етапі розвитку системи освіти обумовлена неможливістю досягнути високих результатів навчання, дотримуючись лише однієї педагогічної технології, і лише одночасне поєднання різних технологій і впровадження змішаного навчання сприяє підвищенню ефективності навчання. Традиційний підхід заснований на односпрямованій передачі знань і вмінь від викладача до студента. Під час застосування технологій змішаного навчання здобувач освіти самостійно опановує знання та набуває необхідних умінь, а викладач має роль помічника-фасилітатора (від англ. «facilitate» – сприяти, полегшувати), і намагається полегшити та підвищити ефективність навчання для студентів шляхом створення сприятливих умов через заохочення та стимулювання освітньої діяльності здобувачів освіти, консультування та надання підтримки у

вирішенні складних завдань. Це сприяє формуванню у студентів навичок управління та планування власного навчального часу, визначення індивідуальної траєкторії навчання, самонавчання, самооцінювання, самоаналізу, критичного мислення, взаємооцінювання.

Існують певні базові принципи, дотримання яких сприяє успішності використання технологій змішаного навчання:

- *Системність*. Цей принцип враховує взаємодоповнювальні функції очного, електронного та дистанційного навчання та їх поєднання в єдину систему. Етапи, починаючи від визначення цілей навчання, розроблення завдань, змісту, відбору освітніх інструментів до контролю результатів навчання, мають бути підпорядковані єдиній меті;

- *Гнучкість*. Цей принцип базується на лабільності освітнього простору, надає можливості для самостійного вибору і реалізації студентом власної освітньої траєкторії з визначенням індивідуального темпу та стилю опрацювання навчального матеріалу, виконання індивідуальних завдань при зручному поєднанні різнофункціональних компонентів навчальної системи та освітніх джерел (навчальний посібник, застосунок у мобільному, симулятор, цифровий інструмент, відео- та аудіоматеріал тощо). Це сприяє узгодженню теоретичних знань і практичних навичок, вихованню відповідальності за процес та результат навчання. Цей принцип передбачає оновлення і налаштування змісту навчального компонента згідно з потребами та пізнавальними можливостями кожного окремого студента, створення різнорівневих завдань і видів контролю знань, методів здійснення зворотного зв'язку. Змішане навчання дозволяє організовувати здобувачів у мікрогрупи, при цьому кожен залишається вільним у виборі навчального матеріалу, завдань курсу та темпу їх виконання;

- *Систематичність та послідовність*. Цей принцип пов'язаний з неперервною освітньою діяльністю викладача (створення системи упорядкування, оновлення навчального матеріалу, перегляд критеріїв оцінювання навчальної діяльності здобувачів), регулярною навчальною активністю здобувачів (регулярне опрацювання теоретичного матеріалу; виконання завдань; здійснення рефлексії та саморефлексії щодо досягнення результатів навчання);

- *Доступність та мобільність*. В основі цього принципу є не лише добір навчального контенту, який відповідає рівню пізнавального розвитку здобувачів, а й відкритість та доступність навчальних ресурсів у будь-якому місці, у будь-який зручний час та з будь-якого пристрою. Дотримання цього принципу вимагає від викладача чіткої регламентації навчального часу, розроблення зручної системи навігації в курсі, наявність зрозумілих пояснень, застосування дієвих інструментів зворотного спілкування. Усе це сприяє тому, що здобувач перетворюється з пасивного слухача на активного співучасника освітнього процесу, а викладач – з транслятора освітнього матеріалу на організатора інтерактивного освітнього середовища;

- *Інтерактивність та інтегрованість*. Цей принцип базується на активній взаємодії між суб'єктами освітнього процесу в освітньому середовищі,

яке поширюється за межі навчальної аудиторії. У змішаному навчанні студенти залучені до різноманітних типів комунікації (взаємодія з викладачем, з іншими студентами, зі змістом навчального матеріалу, з програмним забезпеченням, з автоматизованими системами навчання, з відкритими навчальними платформами тощо). Ефективна організація освітнього процесу вимагає від його учасників відповідних компетентностей, зокрема цифрових та комунікативних. Навчальний матеріал у змішаному навчанні має бути поданий різними видами контенту (текст, відео, звук, зображення, інтерактивні вправи тощо). При цьому ці компоненти взаємодоповнюють один одного, що створює персоналізоване освітнє середовище через навчальну співпрацю;

- *Практичність*. Цей принцип передбачає поєднання змісту лекційних і практичних занять. Реалізація вказаного принципу дозволяє підвищити в процесі активного навчання не лише навички роботи з інформацією, а й розвинути власний стиль професійної діяльності, уміння критично мислити та генерувати нові ідеї.

Саме формат змішаного навчання дозволяє здобувачам вищої освіти поглиблено опрацювати складний матеріал курсу, повторно переглянути навчальне відео чи прослухати аудіолекцію, виконати тренувальні тестові завдання для розвитку професійно зорієнтованих навичок, надавати коментарі до робіт інших студентів, отримувати особисті консультації від викладача або тьютора. Все це уможливорює студентів активно взаємодіяти з матеріалом курсу та усвідомлено його опрацьовувати. Така робота перетворює здобувача освіти на суб'єкта саморозвитку та саморефлексії, що сприяє підтримці позитивного емоційного клімату, інтенсифікує соціалізацію учнів та живе спілкування, сприяє розвитку системи відносин, яка сприятиме зростанню мотивації.

Чітке виконання зазначених принципів гарантує персоналізацію та диференціацію навчання, дозволяючи пристосовувати навчальний контент до індивідуальних потреб здобувачів, таким чином надаючи їм можливість навчатися у зручному темпі, у зручний час та використовувати освітні ресурси у форматі віддаленого навчання. Додаткове використання цифрових технологій полегшує розуміння навчального матеріалу та сприяє налагодженню групової взаємодії учасників освітнього процесу, дозволяє вирішувати навчальні проблеми, моделювати професійні ситуації та практикувати необхідні навички професійної поведінки.

Питання для самоконтролю

1. Що таке студентоцентроване навчання?
2. На яких принципах ґрунтується студентоцентрований підхід до навчання?
3. Яке навчання називається змішаним?
4. У чому полягає актуальність впровадження змішаного навчання в закладах освіти?
5. Назвіть принципи організації змішаного навчання та охарактеризуйте їх.

Основна література

1. ESU. Student-Centered Learning – Toolkit for Students, Staff and Higher Education Institutions. – Brussels, 2010. URL: <https://eua.eu/downloads/publications/background-paper-to-the-eua-bologna-statement-2018.pdf>
2. Гуревич Р. С., Гордійчук Г. Б., Коношевський Л. Л., Коношевський О. Л., Кусій М. І., Драчук М. І. Змішане навчання як сучасна форма побудови навчального процесу. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2023. Вип. 69. С 14–35.
3. Жерновникова О. А., Коваленко О. А., Коваленко Л. М. Принципи і методи організації змішаного навчання в закладах вищої освіти. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика* : матеріали V Міжнар. наук-практ. конф. (31 березня – 2 квітня 2021 р.). Харків : Харк. нац. пед. ун-т імені Г. Сковороди, 2021. С.104–107.
4. Змішане навчання майбутніх кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти у воєнний та повоєнний час: методичний посібник / уклад.: О.Л. Єршова, А.Б. Зуєва, В.А. Кручек, Л.А. Майборода, О.П. Радкевич, О.О. Субіна. Київ : Ін-т проф. освіти НАПН України, 2023. 186 с.
5. Лазаренко Л., Красненко О. Організація студентоцентрованого навчання зі студентами факультету інформаційних технологій. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2021. №2 (30). С. 42–46.
6. Положення про студентоцентроване навчання і викладання у ПВНЗ Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука. Рівне, 2020. 7 с.
7. Савіщенко В.М. Засади та принципи впровадження студентоцентрованого навчання здобувачів вищої освіти у процесі професійної підготовки. *Когнітивно-комунікативні стратегії розвитку здобувачів вищої освіти у процесі професійної підготовки* : зб. тез Всеукр. наук.- практи. семінару (м. Дніпро, 28 верес. 2021 р.). Дніпро: ДДУВС, 2021. С. 103–104.
8. Сосницька Н., Глікман С. Студентоцентрований підхід до професійної освіти в умовах сталого розвитку суспільства. *Науковий вісник Львівської академії; Серія: Педагогічні науки*. 2017. Випуск 1. С. 377–381.
9. Ткачук Г.В. Теоретичні і методичні засади практично-технічної підготовки майбутніх учителів інформатики в умовах змішаного навчання: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 / Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. Київ, 2019. 447 с.

Додаткова література

1. Бойко М.М. Студентоцентроване навчання в процесі управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя. *Journal «ScienceRise: Pedagogical Education»*. 2019. №4 (31) С. 41–45.
2. Дорогань-Писаренко Л., Безкровний О., Лега О., Песцова-Світалка О. Університетська освіта : навч. посіб. Полтава : ПДАА, 2020. 142 с.
3. Заблоцька О.С., Ніколаєва І.М. Студентоцентризм як тренд сучасної освіти. *Наукові записки*. Серія: Педагогічні науки. 2021. Випуск 194. С. 29–33.
4. Змішане навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти : навч.-метод. посіб. / уклад.: О. Пасічник, Ю. Єлфімова, Х. Чушак, О. Шинаровська, А. Донець. Київ, 2021. 92 с.
5. Колот А.М. Студентоцентризм як вектор розвитку економічної освіти та підвищення якості освітніх послуг. Студентоцентризм у системі забезпечення якості освіти в економічному університеті: тези доповідей Всеукраїнської науково-методичної конференції за міжнародною участю (2–3 березня 2016 р.). Київ : КНЕУ, 2016. С. 24–29.
6. Паламарчук О. Викладання в університеті на засадах лідерства : навч. посіб. Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. 40 с.

7. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
8. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
9. Свиридчук О. Зміст змішаного навчання у закладах вищої освіти. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2021. Вип. 4. С. 120–128.
10. Солодчук А. Система змішаного навчання у закладах вищої освіти в умовах воєнного стану в Україні. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. Вип. 68, том 2. С. 265–271.

ТЕМА 6. ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ ЯК СКЛАДНИК СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНОГО НАВЧАННЯ Й ВИКЛАДАННЯ

Мета й завдання.

Студенти будуть знати:

- сутність індивідуалізації в освіті та її ключові аспекти;
- принципи студентоцентрованого навчання та їх зв'язок із індивідуалізацією;
- переваги й потенційні виклики впровадження індивідуалізованого підходу.

та вміти:

- аналізувати стратегії індивідуалізації навчання та адаптувати їх до конкретного класу;
- використовувати технології для підтримки індивідуалізованого навчального процесу;
- оцінювати ефективність індивідуалізації за допомогою відповідних методів аналізу та оцінювання.

Результати навчання: після опрацювання матеріалу студенти зможуть інтегрувати індивідуалізовані стратегії в студентоцентроване навчальне середовище, використовуючи сучасні технології та педагогічні підходи для підвищення ефективності освітнього процесу.

План

1. Поняття індивідуалізації в освіті
2. Основні принципи студентоцентрованого навчання
3. Переваги індивідуалізації в студентоцентрованому навчанні
4. Стратегії впровадження індивідуалізації в класі
5. Роль технологій у впровадженні індивідуалізації
6. Виклики індивідуалізації в студентоцентрованому навчанні
7. Підготовка та професійний розвиток учителя
8. Аналіз та оцінювання в індивідуалізованому навчальному середовищі
9. Дослідження з теми й успішні приклади
10. Майбутні напрямки індивідуалізації в освіті

1. Поняття індивідуалізації в освіті

Концепція індивідуалізації в освіті стосується практики адаптації процесу навчання й викладання до унікальних потреб кожного здобувача, створюючи середовище, де студенти можуть досягати успіху залежно від своїх специфічних здібностей та інтересів. Історично індивідуалізація має свої корені в педагогічних теоріях, які підкреслюють розвиток когнітивних здібностей здобувача через індивідуалізовані освітні досвіди. Цей освітній підхід набрав обертів, коли педагоги усвідомили обмеження традиційних методів навчання на зразок «один розмір для всіх», де не вдавалося ефективно зацікавити або

створити виклик для кожного студента. Перехід до індивідуалізації презентує ширший рух у сфері освіти до гнучкіших, зорієнтованих на учня навчальних практик, де в пріоритеті – активна участь здобувача та індивідуальний розвиток.

Індивідуалізація відіграє провідну роль у створенні персоналізованого навчального досвіду, дозволяючи студентам взаємодіяти з контентом у своєму темпі та відповідно до їхніх унікальних стилів навчання. Цей підхід надає їм можливість активно брати участь у своєму навчанні, заохочуючи досліджувати предмети, які викликають їхню цікавість та інтерес. Завдяки індивідуалізації педагоги можуть розробляти семінари, які не лише відповідають стандартам навчальної програми, але й задовольняють різноманітні потреби здобувачів, тим самим підвищуючи зацікавленість та мотивацію. Зосереджуючись на індивідуальних сильних та слабких сторонах, викладачі можуть створити інклюзивне класне середовище, де кожен студент має можливість досягти успіху. Цей персоналізований підхід є важливим для допомоги в їхньому розвитку глибшого розуміння та оволодіння предметом.

Незважаючи на їхню схожість, індивідуалізація, диференціація та персоналізація є окремими освітніми стратегіями, кожна з яких має унікальні характеристики та цілі. Індивідуалізація зосереджується на регулюванні темпу навчання для кожного учня, зберігаючи при цьому постійні академічні цілі для всієї групи. Диференціація, навпаки, передбачає адаптацію викладання для задоволення різних навчальних потреб та вподобань здобувачів, часто через різноманітні методи та матеріали викладання. Персоналізація є більш зорієнтованою на учня, підкреслюючи активну роль студента в формуванні свого навчального шляху та цілей. На відміну від індивідуалізації та диференціації, якими зазвичай керує викладач, персоналізація вимагає, щоби студенти брали ініціативу та відповідальність за своє навчання, сприяючи почуттю особистої залученості та самонаправленості. Розуміння цих відмінностей допомагає педагогам впроваджувати найефективніші стратегії для підтримки успіху здобувачів.

2. Основні принципи студентоцентрованого навчання

У навчанні, зорієнтованому на студента, акцент на автономії та активності студентів відіграє провідну роль у формуванні освітнього досвіду. Замість дотримання жорсткої навчальної програми, яку визначають винятково педагоги, студентів заохочують брати відповідальність за свій навчальний шлях, активно обираючи, що, як і чому вони вивчають. Це наділення повноваженнями сприяє почуттю незалежності та відповідальності, дозволяючи студентам досліджувати предмети, які відповідають їхнім інтересам і майбутнім цілям. Здійснюючи це, вони не лише глибше взаємодіють із матеріалом, але й розвивають критичне мислення та навички ухвалення рішень, які є важливими для навчання протягом усього життя. Коли студенти проходять цей персоналізований освітній шлях, вони стають більш вмілими в самооцінці, оцінюючи свій прогрес у спосіб, що має для них значення, що виховує внутрішню мотивацію до навчання. Цей перехід від традиційних підходів, зорієнтованих на вчителя, до підходів, де студенти мають більше можливостей,

підкреслює трансформаційний потенціал навчальних середовищ, зорієнтованих на студента.

Адаптація навчальної програми, щоби задовольнити різноманітні потреби студентів, є основою навчання, де фокус – на студентові. Визнаючи, що кожен студент має унікальні здібності, інтереси та стилі навчання, педагоги прагнуть створити гнучку навчальну програму, яка враховує цю різноманітність. Диференційоване навчання є одним з ефективних методів, що застосовують для досягнення цієї мети, за якого викладачі модифікують зміст, процес і продукти навчання, щоби задовольнити індивідуальні вимоги студентів. Цей підхід не тільки підтримує інклюзивність, але й забезпечує рівність у можливостях навчання, оскільки всі студенти, незалежно від їхнього виховання, отримують навчальне середовище, яке поважає та підтримує їхню індивідуальність. Приймаючи такі адаптивні стратегії, освітні установи можуть краще підготувати студентів до процвітання у все більш різноманітному та складному світі.

Важливість співпраці між студентами та вчителями важко переоцінити в межах навчання, зорієнтованого на студента. Ця співпраця трансформує традиційну динаміку *викладач – студент* у більш інтерактивні та взаємні відносини. Викладачі більше не є лише джерелами знань, а стають фасилітаторами та співнавчальниками разом зі своїми студентами. Такий зсув заохочує відкритий діалог, де студенти відчувають себе вповноваженими висловлювати свої ідеї, ставити питання та робити внесок у навчальний процес. Таке середовище не тільки підвищує зацікавленість студентів, але й дозволяє викладачам отримувати уявлення про перспективи своїх студентів, що дозволяє їм ефективніше адаптувати свої методи викладання. Через співпрацю як студенти, так і викладачі роблять внесок у яскраву та динамічну навчальну спільноту, яка підтримує зростання всіх її членів.

3. Переваги індивідуалізації в студентоцентрованому навчанні

Посилення залученості та мотивації студентів є однією з основних переваг індивідуалізації навчання, зорієнтованого на студента. Цей підхід активно залучає студентів до їхньої освітньої подорожі, що значно підвищує їхню мотивацію та рівень залученості. Пристосовуючи навчальний процес до унікальних потреб та інтересів кожного здобувача, викладачі створюють динамічніше й інтерактивне середовище. Така персоналізація заохочує учнів брати на себе відповідальність за своє навчання, перетворюючи їх із пасивних реципієнтів на активних учасників. Крім того, індивідуалізоване навчання підлаштоване під те, що студенти мають різні стилі та темпи навчання, що дозволяє їм розвиватися з власною швидкістю. Це призводить до більш повноцінного та цікавого освітнього досвіду, оскільки студенти з більшою ймовірністю сприймають матеріал, коли він відповідає їхнім особистим інтересам та цілям.

Покращення академічних результатів і особистісне зростання також є помітними результатами індивідуалізованого навчання, зорієнтованого на студента. Цей освітній підхід визнає унікальність кожного учня і відповідно адаптує методи викладання, що може призвести до вищих академічних

досягнень. Зосереджуючись на індивідуальних потребах студентів, викладачі можуть звернути увагу на конкретні сфери, де здобувач може відчувати труднощі, так надаючи цілеспрямовану підтримку, яка може покращити розуміння та запам'ятовування матеріалу. Крім того, така персоналізована увага допомагає студентам розвинути сильніше почуття самосвідомості та впевненості у своїх можливостях. Коли студенти досягають успіху завдяки індивідуальній траєкторії навчання, вони з більшою ймовірністю ставлять і досягають особистого академічного успіху. Це зростання виходить за межі академічних знань, сприяючи розвитку таких навичок, як самодисципліна і тайм-менеджмент, які мають вирішальне значення для навчання впродовж усього життя та особистісного розвитку.

Розвиток критичного мислення та навичок вирішення проблем є ще однією значною перевагою індивідуалізованого навчання, сфокусованого навколо студента. Завдяки створенню навчального середовища, яке заохочує до пошуку та дослідження, здобувачі мотивовані до критичного мислення та самостійного розв'язання проблем. Цей підхід часто інтегрує технології й інтерактивні елементи, такі, як гейміфікація та симуляції, щоби створити виклик здобувачам і стимулювати глибшу когнітивну обробку. Як наслідок, студенти не лише отримують знання, але й вміння застосовувати їх у різних контекстах. Цей набір навичок є безцінним у світі, що швидко змінюється, де адаптивність та інновації є ключем до успіху. Крім того, індивідуалізоване навчання сприяє розвитку культури запитань і допитливості, що дозволяє студентам розвивати проактивний підхід до навчання і вирішення проблем.

4. Стратегії впровадження індивідуалізації в класі

Формувальне оцінювання є провідною стратегією впровадження індивідуалізації в класі. Воно слугує подвійній меті: дає викладачам уявлення про ефективність їхнього викладання, а студентам – зворотний зв'язок про їхнє поточне розуміння. Виявляючи прогалини в знаннях студентів під час навчального процесу, таке оцінювання дає змогу вчасно втрутитися, що може значно покращити результати навчання здобувачів. Викладачі можуть адаптувати свої методи навчання на основі цього негайного зворотного зв'язку, гарантуючи, що унікальні навчальні потреби кожного студента будуть задоволені. Цей процес не лише сприяє більш індивідуалізованому освітньому досвіду, але й заохочує самокероване навчальне середовище, де здобувачі стають активними учасниками своєї освітньої подорожі. Перехід від традиційного оцінювання до формувального підкреслює прихильність до студентоцентрованого навчання, наголошуючи на важливості постійної рефлексії та коригування практик викладання.

Урахування інтересів і вподобань студентів у плануванні занять – ще одна ефективна стратегія сприяння індивідуалізації в аудиторії. Такий підхід визнає різноманітний досвід і захоплення студентів, створюючи більш цікавий і релевантний навчальний процес. Інтегруючи теми та види діяльності, які резонують зі здобувачами, викладачі можуть підвищити мотивацію та участь, що має вирішальне значення для ефективного навчання. Цей метод також дозволяє студентам побачити практичне застосування своїх знань, що робить

процес навчання змістовнішим. Крім того, коли студенти мають право голосу в своєму навчанні, це сприяє розвитку автономії та відповідальності – основних компонентів студентоцентрованого підходу. Залучення учнів через їхні інтереси не лише покращує їхній освітній досвід, але й виховує любов до навчання на все життя.

Гнучке групування та диференційоване навчання є важливими компонентами індивідуалізованих стратегій викладання. Диференціація передбачає пристосування навчання до різноманітних навчальних потреб, уподобань і цілей окремих студентів. Цього можна досягти за допомогою об'єднання за здібностями або групової роботи на основі інтересів студентів, що забезпечує платформу для різноманітних методів навчання. Такі підходи гарантують, що всі здобувачі, незалежно від їхнього початкового рівня, можуть отримати ефективний доступ до навчальної програми та працювати з матеріалом у спосіб, що відповідає їхньому стилю навчання. Ця стратегія не лише підтримує інклюзивність, а й підвищує загальну ефективність викладання завдяки визнанню та врахуванню різноманітних здібностей у класі. Упроваджуючи гнучке групування, викладачі можуть динамічно пристосовуватися до мінливих потреб своїх здобувачів, гарантуючи, що кожен студент отримує підтримку, необхідну для досягнення успіху.

5. Роль технологій у сприянні індивідуалізації

Використання цифрових інструментів для персоналізованого навчання змінює освітній ландшафт, уможлиблюючи більш індивідуальний підхід до викладання і навчання. Ці інструменти використовують алгоритми машинного навчання для створення індивідуальних навчальних маршрутів, адаптуючи контент до унікальних потреб і вподобань кожного здобувача. Завдяки платформам, що пропонують розлогий спектр мультимедійних ресурсів, студенти можуть працювати з матеріалами, які резонують з їхніми особистими стилями навчання, сприяючи більш захопливому й ефективному освітньому досвіду. Така технологічна інтеграція не лише підвищує доступність, а й розширює можливості студентів, надаючи їм більший контроль над своєю освітньою подорожжю. Надаючи здобувачам можливість вивчати предмети у власному темпі і з власною глибиною, цифрові інструменти підтримують підхід, зорієнтований на студента, який визнає індивідуальні відмінності і сприяє навчанню впродовж усього життя.

Інсайти на основі інформації мають вирішальне значення для адаптації освітнього досвіду до конкретних потреб і здібностей здобувачів. Завдяки сучасній аналітиці відомостей освітяни можуть збирати вичерпну інформацію про успішність студентів, яку потім використовують для розробки навчальних стратегій і втручань. Такий підхід дає змогу виявити закономірності й тенденції, які інакше могли б залишитися непоміченими, що дає змогу адаптувати навчальний процес так, щоби він якнайкраще відповідав індивідуальним потребам студентів. Використовуючи ці знання, викладачі можуть створювати персоналізовані навчальні матеріали, які враховують як сильні, так і слабкі сторони здобувачів, підвищуючи так загальну якість викладання. Крім того, системи рекомендацій, засновані на методологіях, що

базуються на інформації, дедалі більше відіграють вирішальну роль у сприянні персоналізованому навчанню, спрямовуючи здобувачів на контент, який відповідає їхнім інтересам і навчальним цілям.

Онлайн-платформи для самостійного та адаптивного навчання революціонізують освіту, надаючи студентам можливість навчатися у власному темпі та відповідно до їхніх унікальних потреб. Ці платформи використовують технології адаптивного навчання, які коригують навчальний контент і методи оцінювання на основі прогресу здобувача, гарантуючи, що кожен із них отримує індивідуальну підтримку. Такі системи розробляють персоналізовані навчальні траєкторії, безперервно оцінюючи успішність учнів і відповідно адаптуючи матеріал. Такий підхід не лише задовольняє різноманітні навчальні вподобання, але й заохочує студентів брати на себе відповідальність за свою освітню подорож, сприяючи створенню захопливішого та ефективнішого навчального середовища.

Отже, адаптивні навчальні платформи слугують потужним інструментом для викладачів у плануванні та забезпеченні індивідуального освітнього процесу для кожного студента.

6. Виклики індивідуалізації в студентоцентрованому навчанні

Балансування між стандартними навчальними програмами та персоналізованими підходами в навчанні, зорієнтованому на студента, є значним викликом в освіті. У той час, коли традиційна навчальна програма забезпечує структуровану основу, необхідну для підтримки освітніх стандартів і забезпечення набуття всіма здобувачами необхідних компетенцій, персоналізоване навчання пристосовує навчання до унікальних потреб та інтересів кожного студента. Ця подвійна спрямованість може створювати напругу, оскільки педагоги намагаються розробляти семінари, які відповідають вимогам навчальної програми, але водночас сприяють більш індивідуалізованому навчанню. Викладачі повинні вміло інтегрувати обидва підходи, щоби покращити самопочуття студентів, їхню академічну успішність та загальний рівень навчання. Однак такого балансу важко досягти, особливо коли стандартизовані тести та оцінювання часто наголошують на відповідності, а не на творчості й особистісному зростанні.

Обмеженість ресурсів і навантаження на викладачів ще більше ускладнюють впровадження індивідуального навчання в аудиторії, зорієнтованій на здобувача. Очікуємо, що викладачі надаватимуть персоналізовану підтримку, і керівництво, що вимагає значного часу і зусиль, щоб зрозуміти і задовольнити потреби кожного здобувача. Це завдання може стати непосильним у ЗЗСО, особливо коли наповнюваність класу є значною або коли ресурси, такі, як навчальні посібники, технології та професійний розвиток, обмежені. Збільшене навантаження може призвести до стресу і зниження задоволеності роботою, що так само впливає на ефективність і результативність роботи вчителя. Викладачі часто потребують додаткової підтримки та ресурсів, щоб ефективно впоратися з цими вимогами, гарантуючи, що вони зможуть підтримувати високий рівень викладання, адаптуючи свої методи до унікальної навчальної траєкторії кожного здобувача.

Забезпечення рівного доступу до індивідуалізованих можливостей навчання є ще одним важливим викликом у навчанні, зорієнтованому на здобувача. Хоча індивідуалізація спрямована на задоволення різноманітних потреб студентів, не всі мають рівний доступ до ресурсів чи підтримки, необхідних для того, щоб скористатися перевагами таких підходів. Такі чинники, як соціально-економічний статус, доступність технологій та підтримка батьків, можуть впливати на ступінь залучення здобувачів до персоналізованого навчання. Щоби зменшити цю нерівність, заклади освіти та освітяни повинні впроваджувати стратегії, які створюють безбар'єрне освітнє середовище, гарантуючи всім здобувачам можливість досягти успіху. Це передбачає не лише надання необхідних ресурсів, а й формування інклюзивної культури, яка цінує і поважає індивідуальний навчальний шлях кожного здобувача.

7. Підготовка та професійний розвиток викладачів

Озброєння викладачів навичками, необхідними для індивідуалізованого навчання, має вирішальне значення в сучасному освітньому ландшафті. Такий підхід відображає унікальний стиль навчання кожного здобувача, його навички та раніше набуті знання, забезпечуючи адаптацію навчання до індивідуальних потреб. Розвиваючи навички диференційованого навчання, викладачі можуть створювати більш інклюзивне та ефективне навчальне середовище. Викладачі, які володіють цими навичками, краще визначають і задовольняють різноманітні потреби своїх студентів, створюючи атмосферу, в якій кожен здобувач має можливість досягти успіху. Крім того, індивідуалізоване навчання дає здобувачам можливість адаптувати свої стратегії викладання, тим самим підвищуючи зацікавленість студентів та їхню успішність. Така адаптивність має важливе значення для створення персоналізованого навчального досвіду, який сприяє глибшому розумінню та запам'ятовуванню матеріалу.

Постійний професійний розвиток і створення спільнот для спільного навчання є важливими компонентами сприяння індивідуалізованому навчанню. Регулярне підвищення кваліфікації дозволяє педагогам бути в курсі новітніх навчальних стратегій і технологічних інструментів, які можуть сприяти персоналізованому навчанню. Ці можливості заохочують викладачів постійно вдосконалювати свої методи та інтегрувати інноваційні підходи в аудиторії. Спільні навчальні спільноти сприяють цьому, надаючи педагогам платформу для обміну думками, викликами та успіхами. Завдяки такій співпраці викладачі можуть колективно досліджувати та впроваджувати найкращі практики в індивідуальному навчанні, що в підсумку приносить користь здобувачам. Крім того, ці спільноти культивують культуру безперервного навчання та професійного зростання, необхідну для адаптації до мінливих вимог освіти, зорієнтованої на здобувача.

Рефлексивні практики є життєво важливими для викладачів, які прагнуть постійно вдосконалювати свої індивідуальні методи викладання. Регулярно аналізуючи й оцінюючи свої методи викладання, взаємодію та освітні результати, педагоги можуть визначити сфери, які потребують вдосконалення, і внести обґрунтовані корективи у свої підходи до викладання. Рефлексивне

викладання спонукає педагогів ставити під сумнів свої припущення і розглядати ефективність своїх стратегій у сприянні навчанню студентів. Такий самоаналіз веде до глибшого розуміння впливу їхнього викладання на прогрес і залученість здобувачів. Крім того, рефлексивні практики підтримують розвиток мислення, спрямованого на зростання, спонукаючи викладачів до змін та інновацій у своїй педагогічній практиці. Унаслідок цього педагоги стають більш вправними у створенні навчального середовища, яке відповідає потребам кожного студента, тим самим підвищуючи загальну ефективність індивідуалізованого навчання.

8. Аналіз та оцінювання в індивідуалізованому навчальному середовищі

Розробка оцінювання, що відображає індивідуальні навчальні цілі, є ключовим аспектом студентоцентрованого навчання. Традиційні методи оцінювання часто не здатні врахувати різноманітні здібності та стилі навчання студентів, що зумовлює необхідність переходу до більш персоналізованих підходів. Пристосовуючи оцінювання до індивідуальних навчальних цілей, викладачі можуть створити можливості для студентів продемонструвати своє розуміння та навички у спосіб, що відповідає їхнім унікальним навчальним траєкторіям. Такий підхід не лише визнає особливі потреби кожного учня, але й дає можливість здобувачам глибоко зануритися в матеріал, що сприяє потужнішому освітньому досвіду. Крім того, індивідуальне оцінювання може містити різноманітні формати (проекти, презентації й рефлексивні журнали), які відповідають різним сильним сторонам та вподобанням. Таке розмаїття методів оцінювання дозволяє студентам демонструвати свою майстерність у найбільш природні та ефективні для них способи, сприяючи глибшому розумінню та вдосконаленню знань.

Використання портфоліо та оцінювання на основі результатів є потужною стратегією в індивідуалізованому навчальному середовищі. Портфоліо надає повну картину прогресу студента впродовж певного часу, дозволяючи як здобувачеві, так і викладачеві відстежувати зростання та визначати сфери для вдосконалення. Вони надають здобувачам платформу для роздумів про свій навчальний шлях і усвідомлення відповідальності за свої освітні результати. З іншого боку, оцінювання на основі результатів діяльності зосереджене на застосуванні знань і навичок у реальних умовах, забезпечуючи достовірніше вимірювання здібностей студентів. Таке оцінювання вимагає від здобувачів виконання завдань, які відображають реальні проблеми, з якими вони можуть зустрітися за межами аудиторії, так готуючи їх до майбутньої діяльності. Упроваджуючи ці методи, педагоги можуть краще підтримувати розвиток критичного мислення, уміння вирішувати проблеми та навичок саморегуляції, які є важливими для навчання впродовж усього життя.

Механізми зворотного зв'язку, які підтримують розвиток студента, є невід'ємною частиною успіху індивідуалізованого навчання. Конструктивний зворотний зв'язок відіграє життєво важливу роль у спрямуванні здобувачів до досягнення їхніх особистих навчальних цілей і підвищення загальної успішності. У підході, зорієнтованому на здобувачів, зворотний зв'язок є не

лише коригувальним, але й розвивальним, заохочуючи їх до рефлексії свого прогресу та визначення стратегій у вдосконаленні. Ефективні механізми зворотного зв'язку передбачають своєчасну, конкретну й дієву інформацію, яка допомагає студентам зрозуміти свої сильні сторони та сфери для зростання. Більше того, упровадження технологій у процеси зворотного зв'язку може ще більше покращити навчальний процес, забезпечуючи миттєвий та інтерактивний зворотний зв'язок через цифрові платформи. Такий безперервний обмін думками сприяє створенню середовища спільного навчання, де студенти відчують підтримку та мотивацію до розкриття свого потенціалу, що в підсумку призводить до більшого академічного успіху та особистісного розвитку.

9. Дослідження з теми й успішні приклади

У різних освітніх середовищах успішні практики індивідуалізації продемонстрували свою ефективність у створенні навчального середовища, зорієнтованого на здобувача. Наприклад, у початковій школі здобувачі можуть адаптувати навчання до унікального стилю й темпу навчання кожного здобувача, що так само може призвести до підвищення зацікавленості й академічної успішності (на продовження цієї позиції рекомендовано ознайомитися з таким матеріалом й підсумувати найосновніше: www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8356521/).

Уплив індивідуалізації на результати студентів і задоволеність здобувачів є глибоким і багатограним. Студенти, які беруть участь в індивідуальних навчальних програмах, часто демонструють кращі академічні досягнення, оскільки індивідуальний підхід враховує їхні конкретні потреби та прогалини в навчанні. Така персоналізована увага допомагає здобувачам набути впевненості в собі та розвинути такі важливі навички, як вирішення проблем і співпраця. І навіть більше, викладачі повідомляють про більшу задоволеність роботою, коли застосовують стратегії, зорієнтовані на здобувача, оскільки вони на власні очі бачать позитивні зміни в навчальному досвіді своїх вихованців. Перейшовши від традиційних методів викладання до більш індивідуалізованих підходів, педагоги можуть створити більш динамічне і чутливе середовище в аудиторії. Ця трансформація не лише приносить користь здобувачам, але й відроджує пристрасть викладачів до сприяння змістовному навчанню. Так, і ті, і ті відчують більшу реалізацію та успіх в освітній подорожі.

У різних освітніх середовищах впроваджені успішні практики індивідуалізації для задоволення різноманітних потреб здобувачів. Наприклад, у Фінляндії ефективно використовують персоналізовані навчальні траєкторії, які дозволяють здобувачам встановлювати власні навчальні цілі і працювати у власному темпі, тим самим сприяючи незалежності і мотивації (на продовження цієї позиції рекомендовано ознайомитися з таким матеріалом й підсумувати найосновніше: <https://thirdspacelearning.com/us/blog/individualized-learning/>).

Крім того, використання технологій сприяло диференціації завдань і методів навчання, що дозволило педагогам адаптувати навчання до індивідуальних здібностей та інтересів здобувачів. Школи Сінгапура

запровадили інтерактивні технології та індивідуальні навчальні програми для підтримки навчання, зорієнтованого на здобувача, що призвело до підвищення зацікавленості студентів та покращення академічних результатів (на продовження цієї позиції рекомендовано ознайомитися з таким матеріалом й підсумувати найосновніше:

https://www.researchgate.net/publication/369563068_Student-centered_Approach_in_Teaching_and_Learning_What_Does_It_Really_Mean).

Ці приклади підкреслюють важливість адаптації умов навчання до унікальних потреб кожного студента, що в підсумку сприяє кращим навчальним досягненням (на продовження цієї позиції рекомендовано ознайомитися з таким матеріалом й підсумувати найосновніше: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8356521/>).

Уроки, винесені з інноваційних моделей студентоцентрованого навчання, підкреслюють трансформаційний потенціал цього підходу за умови його вдумливого впровадження. Одним з основних уроків є важливість надання здобувачам автономії в процесі навчання, що дає їм змогу взяти на себе відповідальність за свою освіту і посилює внутрішню мотивацію. Крім того, інтеграція технологій у навчальний процес виявилася вирішальною у забезпеченні індивідуального підходу до навчання і зворотного зв'язку зі здобувачами в режимі реального часу, що сприяє постійному вдосконаленню і самооцінці. Ще одним важливим висновком є ефективність створення навчального середовища, яке цінує і враховує інтереси і сильні сторони студентів, що призводить до змістовного і релевантного освітнього досвіду. Ці уроки слугують зразком для освітян, які прагнуть застосувати підхід, зорієнтований на учня, що зрештою сприяє формуванню культури навчання впродовж усього життя (на продовження цієї позиції рекомендовано ознайомитися з таким матеріалом й підсумувати найосновніше: https://www.researchgate.net/publication/338921121_Foundations_of_student-centered_learning_and_teaching).

Уплив індивідуалізації на результати студентів і задоволеність викладачів був надзвичайно позитивним, як це спостерігаємо в різних освітніх середовищах. Здобувачі, які навчаються в індивідуалізованому навчальному середовищі, демонструють вищу академічну успішність і зацікавленість, оскільки вони мають змогу навчатися у власному темпі та відповідно до своїх особистих інтересів і потреб. Такий персоналізований підхід не лише покращує результати навчання, а й підвищує впевненість та самоефективність учнів, готуючи їх до майбутньої академічної та професійної діяльності. З іншого боку, викладачі повідомляють про вищий рівень задоволеності роботою, оскільки студентоцентрований підхід дозволяє їм зосередитися на змістовній взаємодії та персоналізованій підтримці, а не на стандартизованих методах викладання. Синергія між покращенням результатів студентів і задоволеністю викладачів підкреслює ефективність індивідуалізації як наріжного каменя сучасної освіти.

10. Майбутні напрямки індивідуалізації в освіті

У швидкозмінному освітньому середовищі новітні тенденції та технології суттєво підтримують індивідуалізоване навчання, прокладаючи шлях до більш

персоналізованого досвіду для студентів. Адаптивні навчальні технології, наприклад, перебувають на вістрі цього тренду, дозволяючи педагогам підлаштовувати навчальний контент під унікальні потреби кожного студента. Ці технології використовують дані для адаптації темпу і складності семінарів, щоб гарантувати, що студенти залишаються залученими та зацікавленими на своєму рівні.

Крім того, поширення платформ для електронного навчання забезпечує гнучкі та доступні можливості навчання, що додатково підтримує індивідуалізацію освіти в різноманітних умовах. Із розвитком цих технологій вони обіцяють зробити освіту більш інклюзивною та ефективною, ураховуючи різноманітні стилі та вподобання навчання студентів.

Перехід до навчання, зорієнтованого на здобувача, потребує суттєвих політичних наслідків і підтримки, щоб забезпечити ефективну реалізацію цього підходу. Політики, які підкреслюють важливість результатів навчання, узгоджених з вимогами сучасного ринку праці, є вирішальними. Ці політики повинні зосереджуватися на розвитку компетенцій, таких, як критичне мислення, розв'язання проблем і адаптивність, які є необхідними в динамічних робочих середовищах сьогодення. Крім того, освітні межі повинні підтримувати інтеграцію технологій в аудиторії, сприяючи дослідженням, взаємодіям, гейміфікації та симуляціям, які є невід'ємною частиною підходу, зорієнтованого на студента. Забезпечення адекватних ресурсів і навчання для педагогів, щоб вони ефективно використовували ці технології, є важливим для створення середовища, сприятливого для індивідуалізованого навчання. Крім того, політики повинні вирішувати питання рівномірного розподілу технологічних ресурсів для подолання цифрового розриву, забезпечуючи всім студентам доступ до інструментів, необхідних для персоналізованого навчального досвіду.

У майбутньому бачення еволюції практик викладання та навчання зосереджене на подальшому розвитку індивідуалізованої та персоналізованої освіти. Майбутні освітні моделі, ймовірно, акцентуватимуть увагу на гнучкості та адаптивності, дозволяючи студентам мати більше контролю над своїми навчальними шляхами. Такий підхід надає студентам можливість досліджувати предмети, які відповідають їхнім інтересам та кар'єрним цілям, сприяючи захопливому та релевантному освітньому досвіду.

Крім цього, роль педагогів продовжуватиме еволюціонувати, переходячи від традиційних носіїв знань до фасилітаторів та наставників, які керують студентами в їхніх персоналізованих навчальних подорожах. Із розвитком практик викладання та навчання важливо інтегрувати різноманітні методи викладання, зорієнтовані на студента, надихаючись з інноваційних педагогічних концепцій. Приймаючи бачення, яке пріоритетно ставить індивідуалізацію та персоналізацію, освітня система може краще підготувати студентів до складнощів сучасного світу.

Отже, індивідуалізація є наріжним каменем навчання, зорієнтованого на студента, що не лише покращує освітній досвід, але й сприяє створенню об'єднувального та ефективного навчального середовища. Розуміючи окремі,

але взаємопов'язані концепції індивідуалізації, диференціації та персоналізації, педагоги можуть краще задовольняти різноманітні потреби своїх вихованців. Наголос на автономії студента, адаптованій навчальній програмі та співпраці між студентами та здобувачами є важливим для просування культури активного навчання. Крім того, переваги індивідуалізації – від підвищеної мотивації до покращення академічної успішності – підкреслюють її важливість у сучасних класах. Хоча такі виклики, як обмеженість ресурсів та необхідність рівного доступу, залишаються, інтеграція технологій та постійне навчання викладачів можуть суттєво зменшити ці проблеми. Подальша еволюція індивідуалізації через інноваційні практики та політики прокладе шлях до більш інклюзивної та ефективної освітньої системи.

Основна література

1. What is individualization? *Renaissance EdWords*. URL: www.renaissance.com/edword/individualization/
2. Hughey, J. (2020). Individual Personalized Learning, Educational Considerations. Vol. 46, № 2. <https://doi.org/10.4148/0146-9282.2237>
3. Hoidn, S. & Reusser, K. (2020). Foundations of student-centered learning and teaching. URL: https://www.researchgate.net/publication/338921121_Foundations_of_student-centered_learning_and_teaching
4. Kuok Ho, D. T. (2023). Student-centered Approach in Teaching and Learning: What Does It Really Mean? *Acta Pedagogica Asiana*, 2. 72-83. DOI:10.53623/apga.v2i2.218. URL: https://www.researchgate.net/publication/369563068_Student-centered_Approach_in_Teaching_and_Learning_What_Does_It_Really_Mean
5. Kaftan, J.M., Buck, G. A., Haack, A. (2006). Using Formative Assessments to Individualize Instruction and Promote Learning. *Middle School Journal*, March, 44-49. URL: files.eric.ed.gov/fulltext/EJ752868.pdf
6. Enhancing Learning: The Power of Formative Assessment. URL: www.classtime.com/en/formative-assessment
7. Tang, K. H. D. (2023). Student-centered Approach in Teaching and Learning: What Does It Really Mean? *Acta Pedagogica Asiana*, 2(2), 72–83. <https://doi.org/10.53623/apga.v2i2.218>.
8. Schmid, R., Pauli, C., Stebler, R., Reusser, K., & Petko, D. (2022). Implementation of technology-supported personalized learning – its impact on instructional quality. *The Journal of Educational Research*, 115(3), 187–198. <https://doi.org/10.1080/00220671.2022.2089086>
9. Tatineni, S. (2020). Recommendation Systems for Personalized Learning: A Data-Driven Approach in Education. 4. 18-31. URL: https://www.researchgate.net/publication/379052592_Recommendation_Systems_for_Personalized_Learning_A_Data-Driven_Approach_in_Education
10. NMC Horizon Report: 2017 Higher Education Edition. The New Media Consortium, Austin. URL: <http://cdn.nmc.org/media/2017-nmc-horizon-report-he-EN.pdf>
11. Stefanic, D. Introduction to Personalized Learning with AI. URL: <https://hyperspace.mv/personalized-learning-2/>
12. Pozas, M., Letzel-Alt, V., Schwab, S. (2023). The effects of differentiated instruction on teachers' stress and job satisfaction. *Teaching and Teacher Education*, Vol. 122. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2022.103962>.
13. Lindner, K. T., & Schwab, S. (2020). Differentiation and individualisation in inclusive education: a systematic review and narrative synthesis. *International Journal of Inclusive Education*. 1–21. <https://doi.org/10.1080/13603116.2020.1813450>

14. Bernard, R. M., Borokhovski, E., Schmid, R. F., Waddington, D. I., Pickup, D. I. Twenty-first century adaptive teaching and individualized learning operationalized as specific blends of student-centered instructional events: A systematic review and meta-analysis. *Campbell Syst Rev.* 2019 Jul 19;15(1-2): e1017. DOI:10.1002/cl2.1017.
15. Cleaver, S. 10 Individualized Learning Strategies to Accelerate Educational Achievement through Individualized Learning. URL: thirdspacelearning.com/us/blog/individualized-learning/
16. Chih-Chan, C., Ya-Ting, C. Y. (2023). Impact of smart classrooms combined with student-centered pedagogies on rural students' learning outcomes: Pedagogy and duration as moderator variables. *Computers & Education.* Vol. 207. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2023.104911>.
17. Klemenčič, M. Successful Design of Student-Centered Learning and Instruction (SCLI) Ecosystems in the European Higher Education Area. A keynote at the XX Anniversary of the Bologna Process. URL: https://bolognaprocess2019.it/wp-content/uploads/2019/07/02-keynote_Klemencic.pdf

ТЕМА 7. НЕПЕРЕРВНА ОСВІТА ТА ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ (ПЕДАГОГА/ПСИХОЛОГА/АРХІТЕКТОРА)

Мета й завдання цілі.

Студенти будуть знати:

- загальні принципи концепції навчання впродовж життя
- основні функції та роль неперервної освіти в процесі саморозвитку та професійного становлення особистості
- функції неперервної освіти та шляхи реалізації концепції навчання впродовж життя в умовах сучасного освітнього простору
- види освіти (навчання) згідно Стандартів формалізації освіти (та відповідного навчання) за глосаріями МСКО та ОЕСР
- основи інтеграції мета когнітивного підходу в систему навчання впродовж життя
- базові форми підвищення кваліфікації та професійного розвитку особистості в умовах неперервної освіти

та **вміти**:

- визначити основні принципи та термінологію неперервної освіти
- описувати та аналізувати канали реалізації неперервної освіти в сучасному освітньому просторі
- характеризувати основні принципи навчання впродовж життя
- виокремлювати основні напрями вдосконалення і розвитку фахівця в умовах системи неперервної освіти
- аналізувати та порівнювати досвід європейських країн та України щодо реалізації принципів неформальної освіти
- аналізувати функції та роль неперервної освіти в процесі професійного становлення та розвитку сучасного фахівця
- порівнювати різні види навчання за ступенем формалізації освіти
- впроваджувати техніки навчання метакогнітивним навичкам в умовах неперервного навчання
- проводити SWOT-аналіз особистості та визначати траєкторію власного професійного зростання в умовах неперервної освіти

Результати навчання: в результаті навчання студенти володіють знаннями та навичками побудови власної траєкторії навчання впродовж життя в процесі професійного становлення та саморозвитку

План

1. Історичні аспекти становлення ідеї неперервної освіти.
2. Концепція навчання впродовж життя.
3. Ключові принципи неперервної освіти.
4. Метакогнітивний супровід навчання впродовж життя

5. Задачі системи неперервної освіти в процесі підвищення кваліфікації та професійного розвитку особистості.

1. Історичні аспекти становлення ідеї неперервної освіти

Концепція навчання впродовж життя бере свій початок із філософських роздумів Платона, висловлених у його праці «Республіка». На думку Платона, представники еліти потребують постійної освіти, щоб стати мудрими правителями. Однак його підхід був обмеженим, адже акцентував увагу лише на навчанні еліти. У XVII столітті Ян Амос Коменський розширив ідеї Платона, стверджуючи, що освіта сприяє розвитку суспільства. Водночас його система була більш прогресивною, оскільки пропонувала зробити освіту доступною для всіх громадян.

Після Французької революції ідею навчання впродовж життя розвинув Кондорсе. У своїй праці він поєднав погляди Платона і Коменського, доповнивши їх новаторським підходом. Кондорсе наголошував на необхідності освіти для практичних і професійних цілей, яка виходить за межі формальної системи. Його концепція охоплювала всі верстви населення незалежно від віку, соціального статусу чи рівня освіти. Цей підхід був глибоко демократичним і гуманістичним, оскільки наголошував на важливості освіти для емансипації, активної участі громадян у суспільному житті та розвитку демократії.

У XX столітті концепція навчання впродовж життя почала набувати політичного та економічного значення, орієнтуючись на широкі маси населення. Ця ідея стала основою для створення й впровадження різноманітних документів, спрямованих на інтеграцію принципів навчання в усі аспекти суспільного життя. Одним із важливих кроків у цьому напрямку стало впровадження ініціатив навчання впродовж життя Організацією Об'єднаних Націй з питань освіти, науки та культури (ЮНЕСКО) у другій половині XX століття. У межах глобальної кампанії «Освіта для всіх» ЮНЕСКО (1976) визначила мету трансформації світової системи освіти через розвиток можливостей поза межами формальної освіти. Значна увага приділялася підтримці неформального навчання, що дозволяло охопити дітей, молодь і дорослих, пропонуючи універсальний доступ до освітніх можливостей. Ця ініціатива спиралася на гуманістичний підхід, наголошуючи на необхідності рівних умов для всіх.

Паралельно Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) акцентувала увагу на соціальному аспекті навчання впродовж життя. У своєму звіті 1996 року ОЕСР зазначила, що навчання протягом усього життя є ключовим інструментом для адаптації до викликів глобалізації, змін на ринку праці та поширення інформаційно-комунікаційних технологій. Воно спрямоване на розвиток знань, вмінь та навичок, які необхідні для успішного працевлаштування, підвищення економічної продуктивності та сприяння соціальній інтеграції.

Глобальні ініціативи, такі як програми ЮНЕСКО та ОЕСР, стали основою для національних стратегій, які трактують освіту як важливий інструмент розвитку суспільства і покращення конкурентоспроможності

держави на міжнародному рівні. Наприклад, у 2020 році Україна посідала 46 місце серед 80 країн за рівнем освіти. Це дослідження, проведене у рамках глобального опитування, враховувало такі критерії, як рівень розвитку системи державної освіти, доступ до університетської освіти та якість вищої освіти.

У 1996 році міністри освіти країн ОЕСР дійшли висновку, що у XXI столітті навчання впродовж життя стане життєво важливим для кожної людини й повинно бути доступним для всіх. Це усвідомлення стало основою для освітніх реформ у наступні роки, що передбачали глибинні зміни у навчальних програмах і педагогіці, а також підвищення значення мотивації до постійного вдосконалення знань.

Документи європейських самітів наголошують на необхідності адаптації освітніх систем до сучасних викликів XXI століття. Безперервна освіта має стати ключовим елементом політики, спрямованої на підтримку громадянського суспільства, соціальної згуртованості та зайнятості. Вона повинна відкривати можливості для всіх і враховувати різноманітні цілі: надання другого чи третього шансу у житті, задоволення інтелектуальних і творчих прагнень, а також вдосконалення професійної підготовки відповідно до вимог ринку праці.

На конференції міністрів освіти європейських країн у Мілані в 2003 році було підкреслено, що соціальне та економічне зростання Європи тісно пов'язане з ефективною освітньою політикою. Окрім традиційних підходів, сучасна освітня політика повинна враховувати новий виклик — швидке застарівання технологій, яке триває близько п'яти років. Розв'язання цих викликів потребує активного заохочення громадян до безперервного навчання.

Значний вплив на розвиток економіки знань мав саміт Європейської Ради в Лісабоні (2000). На ньому серед стратегічних цілей Європейського Союзу до 2010 року було визначено перехід до цифрової економіки та суспільства, заснованого на знаннях. У 2002 році в Парижі пройшов перший форум з економіки знань під назвою «Розбудова економіки знань – можливості та виклики для країн-претендентів на вступ до ЄС». На цьому форумі було виділено чотири основні складові, що формують економіку знань: економічний і інституційний устрій, освічене та кваліфіковане населення, інформаційну інфраструктуру та національну інноваційну систему. Ці напрями стали базою для політики, орієнтованої на інноваційний розвиток.

Саміт Європейської Ради в Барселоні (2002) закликав країни ЄС активізувати наукові дослідження та інновації, збільшуючи фінансування цих сфер. Безперервна освіта була визнана важливою умовою формування економіки знань, яка забезпечує науково-технічний прогрес, економічний розвиток і підвищення конкурентоспроможності держав.

У відповідь на сучасні виклики Європейська Комісія об'єднала існуючі освітні ініціативи в єдину Програму навчання впродовж життя (Lifelong Learning Programme). Ця програма, яка замінила попередні програми професійного і дистанційного навчання, відображає ключові тенденції розвитку суспільства та необхідність модернізації освітньої політики.

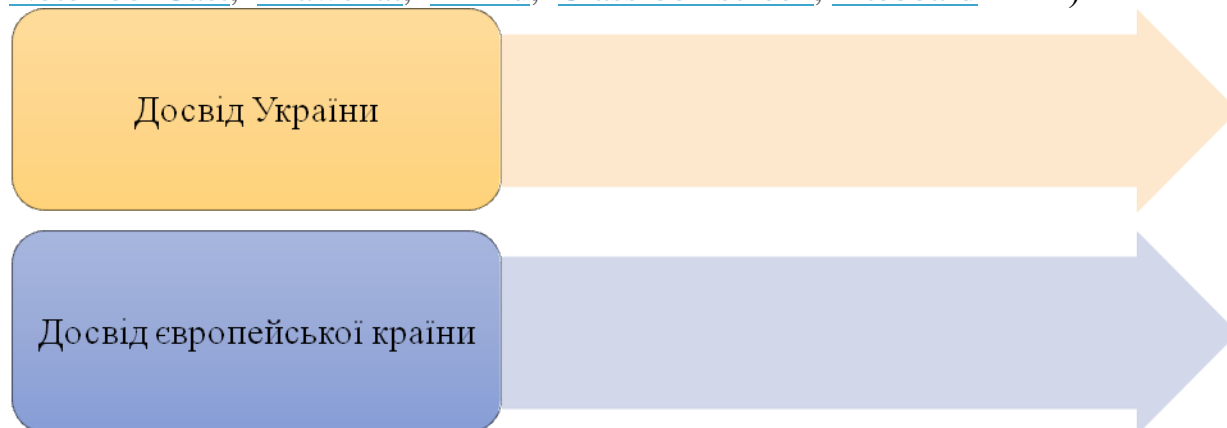
Лісабонський саміт ухвалив «Меморандум освіти протягом життя» (A Memorandum of Lifelong Learning), у якому зазначалося, що освіта протягом життя має стати головною частиною соціальної політики, спрямованої на зміцнення єдності суспільства, громадянської активності та зайнятості.

На початку 2020-х років цифрові технології стали невід'ємним елементом освітнього процесу, що суттєво змінило підходи до навчання. Цифровізація, яка продовжує розвиватися, має великий потенціал вплинути на подальший розвиток навчання впродовж життя. Ці зміни охоплюють різні форми освіти (формальну, неформальну, інформальну) та умови її здобуття. Компетенції, отримані поза межами традиційних навчальних закладів, набувають дедалі більшого значення.

У ретроспективі підходи до навчання впродовж життя розглядають із двох перспектив: консервативної та прогресивної. Консервативний підхід наголошує на базових знаннях, необхідних для всіх, тоді як прогресивний акцентує увагу на індивідуальних траєкторіях навчання, демократичних цінностях, гуманізмі та критичному мисленні. Хоча ці підходи відрізняються, вони об'єднані ідеєю, що навчання впродовж життя слугує як для особистісної емансипації, так і для забезпечення можливостей працевлаштування.

Таким чином, концепція навчання впродовж життя стала важливим елементом як гуманістичного, так і економічного підходу до розвитку освіти, адаптуючи її до сучасних викликів суспільства.

Завдання 1. Проаналізуйте та порівняйте досвід однієї з європейських країн та України щодо реалізації принципів неперервної освіти (робота і мікрогрупах за допомогою інтерактивної дошки на вибір - [Twiddla](#), [MIRO](#), [Awwapp](#), [Whiteboard Fox](#), [Conceptboard](#), [Groupboard](#), [NoteBookCast](#), [Drawchat](#), [Limnu](#), [Classroomscreen](#), [Ziteboard](#) та ін.)



2. Концепція навчання впродовж життя. Розвиток будь-якої теорії можна трактувати як процес, у якому пізнання поступово переходить від спостереження явищ та фактів до формулювання понять, потім концепцій і, врешті-решт, до побудови теорії. Це також стосується формування концепції безперервної педагогічної освіти, яка є відносно новою і виникла як результат еволюції загальної теорії безперервної освіти, обумовленої різноманітними соціальними, економічними та морально-духовними факторами.

За останні десятиліття значно змінився підхід до створення та передачі знань, а обсяг цих знань суттєво збільшився. Сучасний світ вимагає, щоб людина постійно оновлювала свої знання, адже підготувати фахівця на все життя лише за 5 чи 6 років уже неможливо. Щорічно близько 5% теоретичних знань і 20% професійних знань стають застарілими.

За стандартами США існує поняття «періоду напіврозпаду компетентності», що визначає час, протягом якого рівень знань і навичок знижується на 50% через появу нової інформації. Для багатьох професій цей період триває менше ніж 5 років, що означає, що система вищої освіти не встигає підготувати фахівця до змін у професії. Це вимагає переходу до моделі освіти, яка триває все життя. Вища освіта повинна стати лише основою, на якій згодом будуть будуватися програми додаткової освіти, що постійно оновлюються. Випускники вищих навчальних закладів повинні не тільки здобувати глибокі спеціалізовані знання, але й навчатися самостійно продовжувати навчання впродовж всього професійного життя, розвиваючи комунікативні навички, адаптивність, самовдосконалення, а також здатність до ефективної роботи в колективі та організації.

Для визначення поняття безперервної освіти використовуються різні терміни, кожен з яких акцентує увагу на певних аспектах цього явища. У сучасній науковій літературі зустрічаються вирази, такі як «освіта для дорослих» (adult education), «продовжувана освіта» (continuing education), «подаліше навчання» (further education), «відновлювана освіта» (recurrent education) — освіта, що триває протягом життя та поєднує навчання з іншими активностями, головним чином роботою; «перманентне навчання» (permanent education); «освіта протягом всього життя» (lifelong education); «навчання протягом життя» (lifelong learning). Кожен з цих термінів підкреслює різні характеристики цього процесу, але всі вони мають спільну ідею — освіта для дорослих є постійним, безперервним процесом, який не має кінцевої мети.

У 1972 році на конференції ЮНЕСКО було введено концепцію «навчання протягом життя», яка була націлена на реалізацію глобальної стратегії, що включає кілька важливих аспектів:

- потреби і права людей на навчання впродовж життя;
- формування системи комплексної взаємодії між формальним і неформальним контекстами навчання;
- адекватне фінансування для обох вказаних видів навчання;
- охоплення всіх людей, починаючи з наймолодших і закінчуючи найстарішими;
- пошук шляхів демократизації доступу до навчання.

Європейська Комісія об'єднала різноманітні ініціативи в рамках єдиної Програми навчання протягом життя (Lifelong Learning Programme), яка прийшла на зміну попереднім програмам професійного та дистанційного навчання, що діяли до 2006 року.

Основна мета навчання протягом життя полягає в збільшенні інвестицій у розвиток людського потенціалу та знань. Програма передбачає набуття важливих навичок, зокрема цифрової грамотності, та підтримку гнучких і

інноваційних методів навчання. Вона спрямована на забезпечення рівного доступу до якісної освіти для людей усіх вікових груп. Концепція навчання протягом життя охоплює як формальне, так і неформальне навчання, спрямоване на розширення знань і вдосконалення навичок та компетенцій.

Рада Європи визнала навчання протягом життя одним з ключових елементів європейської соціальної моделі. Це навчання є не лише важливим для освітньої сфери, а й відіграє значну роль у відповідних сферах, зокрема професійна зайнятість, соціальне забезпечення, економічний розвиток та конкурентоспроможність.

Європейська стратегія зайнятості, затверджена 22 липня 2003 року, окреслила основні принципи політики щодо розвитку навчання протягом життя. Ці принципи закликають держави-члени ЄС звернути увагу на дефіцит кваліфікованої робочої сили та стимулюють розробку комплексних стратегій навчання протягом життя, щоб забезпечити громадян навичками, необхідними для сучасної економіки. Зокрема, вони акцентують увагу на необхідності збільшення інвестицій у людські ресурси, особливо через програми навчання дорослих, організовані підприємствами.

Підхід до визначення поняття «безперервна освіта» можна трактувати наступним чином:

- це єдина система, що включає всі типи навчальних закладів і сприяє максимальному розвитку потенціалу людини. Вона часто розглядається як «освіта протягом життя» або «продовжене навчання»;

- якісна характеристика освітньої системи, що забезпечує організацію інфраструктури таким чином, щоб не було безвихідних етапів навчання, і кожна людина мала змогу продовжити освіту, орієнтуючись на свої освітні потреби та можливості;

- освіта протягом життя, що базується на єдності та цілісності освітньої системи, створенні умов для самонавчання та всебічного розвитку особистості, а також включає різноманітні освітні програми різних рівнів, що гарантують доступ до загальної освіти, професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації на всіх етапах життя.

Безперервна освіта – це процес навчання, який залежить від особистої ініціативи та спрямований на розвиток інтелектуальних здібностей через різні навчальні установи, приватні послуги та Інтернет-технології. Вона відповідає потребам особистісного і професійного росту, постійно оновлюючи знання для підвищення кваліфікації.

«Освіта протягом життя» допомагає людині адаптуватися до змін у суспільстві та знижує соціальну напругу. Безперервне навчання і саморозвиток є ключем до кар'єрного зростання. Кар'єрні перспективи залежать від підвищення професіоналізму, а право на підготовку та перепідготовку підтримується зацікавленістю роботодавців.

Метою безперервної освіти є розвиток особистості на всіх етапах життя, включаючи компенсацію втрачених можливостей у період старіння.

Освіта протягом життя сприяє всебічному розвитку особистості, підвищенню її адаптації в змінному суспільстві та допомагає досягати постійного самовдосконалення.

Результат – це людина, готова до різних видів діяльності, з розвиненими пізнавальними інтересами і здатністю реалізовувати свої цілі.

Головним завданням безперервної освіти є забезпечення умов для всебічного розвитку кожної людини, незважаючи на її вік, попередню професію чи місце проживання, при цьому враховуючи індивідуальні особливості, інтереси, мотивацію та ціннісні орієнтири.

Залежно від контексту роль безперервної освіти змінюється:

– Для індивіда це процес розвитку його пізнавальних і духовних потреб, вдосконалення здібностей через різноманітні освітні установи та самоосвіту.

– Для держави це важлива частина соціальної політики, спрямована на створення сприятливих умов для всебічного розвитку кожної особистості. – Для суспільства це інструмент збереження та розвитку його професійного та культурного потенціалу, а також необхідна умова для розвитку економіки та прискорення соціально-економічного прогресу.

– Для світового співтовариства це засіб збереження національних культур, взаємозбагачення цінностей та важливий елемент міжнародної співпраці, що сприяє вирішенню глобальних завдань.

Основні компетенції для навчання впродовж життя

спілкування рідною та іноземними мовами;

знання математики та загальні знання у сфері науки і техніки;

навички роботи з цифровими носіями;

навчання заради здобуття нових знань;

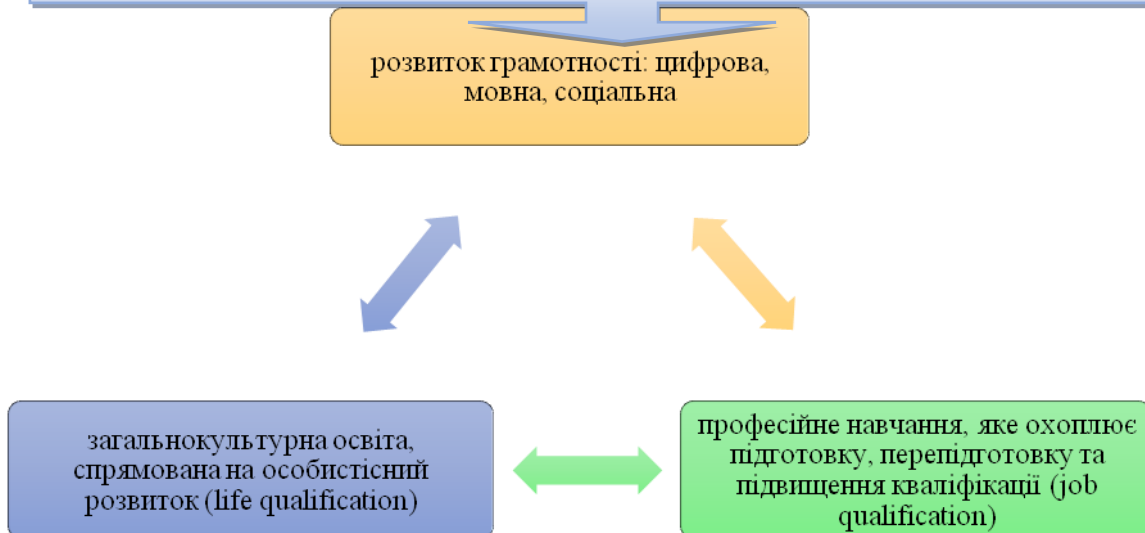
соціальні та громадянські навички;

ініціативність та практичність;

самовираження у сфері культури

Навички навчання впродовж життя охоплюють креативність, ініціативність, критичне мислення, оцінювання ризиків, вирішення проблем, прийняття рішень і емоційну саморегуляцію.

Компоненти неперервної освіти



Неперервна освіта забезпечується через:

- узгодження змісту та наступність навчання на різних рівнях освіти;
- розвиток мотивації та здатності до самостійного навчання;
- удосконалення перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів;
- створення інтегрованих навчальних програм;
- формування навчально-виробничих комплексів для підготовки фахівців;
- впровадження дистанційного навчання;
- розвиток системи освіти для дорослих відповідно до потреб особистості та ринку праці.

Функції неперервної освіти:

1. Адаптивна – допомагає пристосовуватися до змін у суспільстві та нових життєвих умов.
2. Компенсуюча – відновлює втрачені або раніше недоступні освітні можливості.
3. Розвивальна – сприяє розширенню здібностей людини та збагаченню її духовного світу.
4. Аналітична – досліджує фактори, які впливають на потребу в освіті протягом життя.
5. Перетворювальна – забезпечує підвищення освітнього, кваліфікаційного, інтелектуального та культурного рівня особистості й суспільства.
6. Прогностична – прогнозує розвиток особистості та соціуму.
7. Комунікативна – забезпечує передачу соціального досвіду між поколіннями.
8. Мотиваційна – стимулює прагнення людини до навчання.

Процеси неперервної освіти зараз трактуються не лише як «навчання протягом життя», але й як «навчання впродовж життя», що охоплює різні форми освіти: формальну, неформальну та інформальну, які супроводжують усі сфери діяльності людини.

Згідно з довідником CEDEFOP (2008):

- **Формальна освіта** відбувається в організованому середовищі (освітній заклад або робоче місце), має чітко визначені цілі, час та ресурси. Вона веде до отримання документа про освіту.

- **Неформальна освіта** проходить у межах запланованої діяльності, яка не виглядає як навчання в класичному розумінні, але є усвідомленою і важливою для учня.

- **Інформальна освіта** – це навчання, яке відбувається у повсякденній діяльності (робота, сім'я, відпочинок), без структури та цілей, часто мимовільно, без усвідомлення здобувачем.

Довідник Євростату «Класифікація видів навчання» надає такі визначення:

- **Формальна освіта** охоплює навчання в офіційних навчальних закладах, таких як школи, коледжі та університети, і зазвичай включає неперервну систему освіти для дітей та молоді віком від 5 до 7 років до 20-25 років. У деяких країнах ця система включає програми, які поєднують роботу та навчання неповного дня, відомі як «дуальна система».

- **Неформальна освіта** включає організовані види навчальної діяльності, які не відповідають визначенню формальної освіти. Вона може проводитись як у навчальних закладах, так і поза ними, та бути доступною для людей будь-якого віку. Залежно від країни, неформальна освіта може включати програми для дорослих, базову освіту для тих, хто не відвідував школу, а також програми для розвитку життєвих і професійних навичок.

- **Інформальна освіта** – це менш організоване навчання, яке відбувається в повсякденному житті, вдома чи на роботі. Таке навчання є мимовільним і не завжди усвідомлюється як процес навчання. Воно не враховується у статистиці, але є природним механізмом, що відбувається без планування або формальних умов (наприклад, без класної кімнати чи вчителя). Це так зване «випадкове навчання», яке не має чіткої структури і може бути непоміченим учнями.

Неформальна освіта знаходиться з поміж формальною та інформальною, поєднуючи усвідомленість, організованість і певну керованість, але без жорстких вимог, властивих формальній освіті. Вона спрямована на задоволення освітніх потреб різних соціальних, професійних і вікових груп.

Основні характеристики неформальної освіти:

1. Відсутність організації та структур, характерних для формальної освіти.

2. Відбувається поза межами офіційних навчальних програм і закладів.

3. Програми не завжди завершуються сертифікатами, які дають право на професійну діяльність. Це зазвичай аматорські заняття для розвитку інтересів у науці чи мистецтві.

4. Охоплює різні соціальні та етнічні цінності, зокрема права людини, толерантність, мир, солідарність, гендерну рівність і демократичне громадянство.

Неформальна освіта характеризується такими ознаками:

- відсутністю чітких стандартів і вимог щодо навчального середовища;
- різноманітністю учасників з різним соціальним досвідом і віковими групами;
- широким спектром професійних сфер;
- гнучкістю в методах і формах навчання, що дозволяє задовольняти індивідуальні потреби.

Основні типи неформальної освіти:

1. Професійні курси та тренінги — короткострокові програми для підвищення кваліфікації, оплачувані як роботодавцем, так і самими учасниками.

2. Громадська освіта — навчання для розвитку громадянської свідомості, яке може проходити в різних соціальних інститутах, таких як сім'ї, громади, медіа тощо.

3. Онлайн-освіта — інтерактивні інтернет-курси з відкритим доступом і можливістю участі у форумах.

4. Професійні стажування — практичне навчання на робочому місці, що сприяє набуттю необхідних навичок і адаптації до професійних вимог.

Принципи неформальної освіти

«Вчитися в дії» - це набуття навичок через практичний досвід. Принцип реалізується через виконання вправ і вивчення теорії на практиці, зокрема через роботу в групах чи рольові ігри.

«Вчитися взаємодіяти» - навчання ефективній командній роботі та сприяння співпраці з іншими людьми.

«Вчитися вчитися» - розвиток умінь знаходити і обробляти інформацію, а також аналізувати свій досвід і отримувати з нього нові знання.

Інформальна освіта є безперервним процесом, що триває протягом всього життя. У цьому процесі люди набувають навичок, знань і цінностей через повсякденний досвід, отримуючи освітній вплив від різних аспектів свого оточення, таких як сім'я, колеги, сусіди, робоче середовище, спілкування, ігри, бібліотеки та ЗМІ.

Основні принципи інформальної освіти полягають у тому, що навчання повинно відбуватись у будь-якому місці та бути тісно пов'язане з досвідом. Вона часто сприймається як процес, що триває все життя, охоплюючи всі сфери знань та надаючи можливість для повного розвитку особистості. Інформальна

освіта сприяє рівності серед людей і залученню широких верств дорослого населення до освітніх процесів. Інформальна освіта — це свідомий або навмисний процес здобуття знань та навичок, який не відбувається в рамках офіційних навчальних інституцій.

Інформальна освіта має такі ключові характеристики:

- передбачає самостійне навчання, що дає змогу здобувачу зберігати високу ступінь незалежності, зменшуючи вплив зовнішніх чинників, як позитивних, так і негативних.
- це гнучка форма навчання, що дозволяє варіювати час, місце, методи та зміст освітнього процесу.

Для успішної інформальної освіти необхідні такі умови:

- Доступність якісних навчальних матеріалів та ресурсів.
- Здатність здобувачів організувати власне навчання.
- Наявність кваліфікованої підтримки в процесі навчання.

Останнім часом спостерігається тенденція до зближення та інтеграції формальної, неформальної та інформальної освіти, що обумовлено їх інноваційною гнучкістю. Це дає можливість перенесення елементів неформальних та інформальних систем в більш структуроване освітнє середовище, зокрема через технологічні досягнення.

Система неперервної освіти умовно поділяється на три складові:

1. Додаткова професійна освіта – сприяє формуванню кадрового потенціалу для сучасної економіки та орієнтована на соціально адаптованих осіб, які проходять освіту на різних її етапах.
2. Освіта для адаптації – допомагає соціальним та професійним групам, які не можуть самостійно адаптуватися до змін, а також тим, хто не має доступу до формальної освіти, що загрожує їх десоціалізацією.
3. Індивідуальні освітні потреби – задовольняє різноманітні запити громадян, включаючи мовну підготовку, психологічні та культурологічні знання, розвиток комунікативних навичок.

Освіта протягом життя підвищує рівень знань, сприяє активній участі в культурному, соціальному та політичному житті, а також підтримує демократизацію і професіоналізацію суспільства. Вона створює умови для самореалізації та морального вдосконалення особистості через різноманітність освітніх можливостей (Додаток А).

Завдання 2. Аналіз відео матеріалів

а) Продивіться відео за посиланням

<https://www.youtube.com/watch?v=wXFRI08dwAg> (What is Lifelong Learning?)

Перейдіть за QR кодом або посиланням та виконайте завдання.



<https://learningapps.org/display?v=pn3g68ewj24>

б) Продивіться відео за посиланням

<https://www.youtube.com/watch?v=nNk3zW7Stw0> (What is Lifelong Learning?)

Поміркуйте та дайте відповідь на запитання – *Чому впровадження концепції неперервного навчання має важливе значення в сучасному глобалізованому світі?*

Завдання 3. *Перейдіть за посиланням та виконайте вправу*
<https://learningapps.org/display?v=pmmbd3ti524>

Завдання 4. *Наведіть приклади реалізації формальної, неформальної та інформальної освіти у вашому професійному просторі*

3. Ключові принципи неперервної освіти. Нова освітня парадигма в Україні розвивалася через реформи вищої освіти, що відображені в документах Міністерства освіти і науки та Меморандумі ЮНЕСКО (1994). Основний акцент робиться на орієнтації вищої освіти на інтереси особистості, що відповідають сучасним соціальним тенденціям. XIX Генеральна конференція ЮНЕСКО визначила безперервну освіту як процес, що не має обмежень за часом чи місцем і спрямований на розвиток особистості та прогрес суспільства.

У 70-х роках ХХ століття, на тлі технічної революції та зростання наукових і технологічних досягнень у Європі, з'явився термін «суспільство знань» («knowledge society»). До 80-х років концепція «подовженого навчання» стала реальністю, а до середини 90-х років увійшло в обіг поняття «навчання протягом життя» (lifelong learning).

Неперервна освіта базується на таких основних принципах: доступність для всіх, безперервність, інтеграція та взаємозв'язок різних етапів навчання, відкритість до нових цілей і принцип самоосвіти.

- Доступність та демократичність забезпечують відкритість освіти для людей будь-якого віку й рівня підготовки, створюючи альтернативні форми навчання для різних груп населення.

- Безперервність освіти означає інтеграцію всіх рівнів навчання, де кожен етап доповнюється новими знаннями або навичками через різні форми освіти, включаючи самоосвіту, що дозволяє людям постійно вдосконалюватися.

- Інтеграція та наступність визначають поступовий і логічний зв'язок між етапами освіти, що забезпечує послідовне ускладнення навчальних матеріалів і діяльності.

- Відкритість передбачає здатність освітньої системи постійно адаптуватися до нових вимог та змін у суспільстві.

- Самоосвіта є основою неперервного навчання, забезпечуючи безперервний розвиток особистості, що є важливим аспектом сучасної освітньої парадигми.

У «Меморандумі безперервної освіти» Європи (2000 р.) визначено шість основних принципів:

1. Навички для всіх — доступність освіти для набуття необхідних навичок для життя в інформаційному суспільстві, в тому числі базові та соціальні навички, вміння працювати з технологіями та іноземними мовами.

2. Інвестиції в людські ресурси — необхідність інвестувати в освіту для розвитку суспільства знань.

3. Інноваційні методи навчання — застосування новітніх технологій та особистісно-орієнтованих підходів до навчання.

4. Нова система оцінки освіти — заміна підходів до оцінки результатів формальної та неформальної освіти.

5. Розвиток наставництва та консультування — створення служб для консультацій з освітніх і професійних питань.

6. Наближення освіти до дому — створення навчальних та консультаційних пунктів із залученням дистанційних технологій.

У документі Європейської комісії 2001 року пріоритети освіти були перегруповані таким чином:

1. Визнання цінності знань — підвищення важливості участі в навчанні, зокрема неформальному та спонтанному.

2. Інформація, профорієнтація та консультування — забезпечення доступу до якісної інформації та консультацій щодо освітніх можливостей у Європі.

3. Інвестиції в навчання — збільшення інвестицій у людські ресурси для розвитку населення.

4. Наближення можливостей навчання до учнів — максимальне наближення навчальних можливостей до місця проживання, з використанням інформаційних та комунікаційних технологій.

5. Базові уміння — забезпечення постійного доступу до навчання для засвоєння навичок, необхідних для активної участі в знанневому суспільстві.

6. Інноваційна педагогіка — розробка ефективних методів навчання впродовж життя, що включають формальне, неформальне та спонтанне навчання.

На семінарі в Нікопінгу було пояснено шість пріоритетів для розвитку освіти дорослих:

1. Визнання цінності знань — важливо визнавати як традиційне, так і неформальне навчання, включаючи акредитацію раніше отриманих знань. Це забезпечує зрозумілість кваліфікацій для працедавців.

2. Інформація і консультування — потрібно забезпечити доступ до якісної інформації та консультування через ІКТ, орієнтуючись на індивідуальні потреби і вимоги ринку праці.

3. Інвестиції в навчання — необхідно збільшити фінансування освіти, орієнтуючи інвестиції на конкретні цілі, зокрема для соціально незахищених груп і дорослих учнів.

4. Доступність навчання — навчання має бути доступним для всіх, зокрема через дистанційне навчання та ІКТ, що дозволяє вчитися вдома або на роботі.

5. Базові уміння — важливо забезпечити всім громадянам базові навички, включаючи грамотність, ІКТ, соціальні вміння та особистісні якості, такі як критичне мислення та здатність до навчання.

6. Інноваційна педагогіка — потрібно застосовувати нові методи навчання, що фокусується на розвитку компетенцій, і заохочувати самостійне навчання через проекти та використання ІКТ.

Навчання протягом життя є важливим аспектом Європейської зони вищої освіти. У майбутньому, де знання стануть основою суспільства, стратегія безперервного навчання має вирішувати питання конкурентоспроможності, використання нових технологій та покращення соціальної єдності і якості життя.

Зараз паралельно із розвитком європейської системи безперервної освіти відбувається інтеграція вищої освіти з урахуванням національних особливостей. Болонська декларація 1999 року окреслила шість основних цілей вищої освіти:

1. Єдина система вищої освіти.
2. Покращення якості освіти.
3. Єдина система обліку навчальних зусиль.
4. Збільшення мобільності.
5. Підвищення працевлаштування випускників.
6. Залучення до європейської освітньої системи.

Берлінська зустріч 2003 року додала нові цілі, серед яких навчання протягом життя та європеїзація освіти.

Основні шляхи реалізації безперервного навчання включають: стимулювання самонавчання, перепідготовку працівників та розвиток дистанційної освіти. Вищі навчальні заклади повинні стати центром цієї системи безперервного навчання.

Таким чином, в Європі чітко визначено зв'язок між вищою освітою і освітою протягом життя, що відповідає сучасним вимогам модернізації освіти.

***Завдання 5.** Поміркуйте яким чином принципи неперервного навчання реалізуються у вашому професійному та особистісному просторі*

4. Метакогнітивний супровід навчання впродовж життя. Зарубіжні вчені, зокрема G. Schraw, R. S. Dennison, S. G. Paris, P. Winograd і A. Pintrich, визначають метапізнання як знання особистості про свої мисленнєві процеси та здатність до рефлексії, що допомагає визначати проблеми та знаходити рішення. Метапізнання організує пізнавальні процеси і керує розв'язанням педагогічних ситуацій.

Метакогнітивна сфера особистості включає три компоненти: обізнаність, активність і усвідомленість. Обізнаність означає знання власних інтелектуальних особливостей, активність — здатність оцінювати і використовувати ці ресурси, а усвідомленість дає сенс діяльності.

Метакогнітивна інформованість включає:

1. Знання своїх інтелектуальних якостей та основ інтелектуальної діяльності.
2. Уміння оцінювати свої здібності.
3. Готовність використовувати методи стимулювання власних розумових процесів.

Метакогнітизм — це напрям досліджень, що охоплює всі психічні процеси, пов'язані з рефлексією та контролем пізнавальних функцій. Метапізнання стосується уявлень особистості про навчання та активне регулювання цього процесу. Основна увага зосереджена на стратегіях регулювання і психічних моделях навчання. Існують три види навчальної діяльності: когнітивна, емоційна та метакогнітивна (Short & Weisberg-Benchell). Літературний огляд показує, що ці типи навчальної діяльності можна об'єднати в категорії, як показано на рисунку 1 (Vermunt).



Рис. 1. Категорії та типи навчальної діяльності.

Когнітивна діяльність включає обробку навчального матеріалу, що веде до засвоєння знань і вмінь. Приклади: виявлення взаємозв'язків між поняттями, виділення основного, аналіз прикладів, використання знань на практиці.

Емоційна діяльність відображає емоційні реакції в процесі навчання, що можуть впливати на його ефективність. Приклади: самомотивація, оцінка результатів навчання, контроль емоційних блокувань.

Метакогнітивна діяльність регулює когнітивні та емоційні процеси, що покращує результативність навчання. Приклади: концентрація на завданнях, моніторинг прогресу навчання, виявлення і коригування труднощів.

Метакогнітивні навички — це стратегії, які використовуються для управління пізнавальними процесами на різних етапах навчання та діяльності.

Техніки навчання метакогнітивним навичкам

1. Рефлексивні питання та спонукання. Рефлексивні питання допомагають зосередитись на навчальному процесі, розвивати критичне мислення і планування. Вони можуть бути загальними («Що це?») або конкретними («Чи можна змінити твою мету?»). Спонукання ставлять завдання задуматися про свої дії, іноді перефразуючи чи підсумовуючи висловлене для глибшого осмислення.

2. Метакогнітивні "ліси". Ця підтримка допомагає заповнити розрив між тим, що людина може робити сама, і тим, що вона потребує під керівництвом. Важливо правильно оцінити необхідну допомогу, щоб уникнути надмірного втручання. Розрізняють два типи: орієнтовані на проблему і на використання попереднього досвіду для розв'язання задач.

3. **Моделювання.** Моделювання полягає в демонстрації вирішення завдань через висловлювання своїх думок вголос. Це може бути індивідуальна практика або групове обговорення, що допомагає здобувачам інтеріоризувати навички вирішення проблем.

4. **Питання для себе.** Ставити питання собі — це ефективний спосіб самоконтролю в навчанні. Питання на кшталт «Чи не забув я щось важливе?» допомагають спрямувати мислення в правильне русло. Часте використання цієї техніки може стати звичкою і покращити результати навчання.

5. **Обдумування вголос і пояснення для себе.** Ця техніка допомагає виявити помилки та неточності, коли здобувач вимовляє свої думки в процесі виконання завдання. Обговорення в групах або самопояснення також допомагають зрозуміти процес мислення і рішення, що позитивно впливає на навчання та усвідомлення своїх дій.

Метакогнітивні стратегії — це послідовні процеси управління пізнавальною діяльністю, які сприяють досягненню навчальних цілей, таких як розуміння матеріалу. Вони включають планування, моніторинг і перевірку результатів навчання, допомагаючи регулювати процес та забезпечувати осмислення власного мислення. Як зазначає Vinman (2011), правило "WWW & N" (Що робити? Чому це корисно? Коли використовувати? Як застосовувати стратегії?) є основою метакогнітивних стратегій, і включає три принципи:

1. **Інтеграція метакогнітивних стратегій у навчальний матеріал** для забезпечення зв'язку між завданнями та метапізнавальними знаннями.

2. **Оцінка ефективності метакогнітивної діяльності** для стимулювання додаткових зусиль під час виконання завдань.

3. **Розширене навчання для підтримки та розвитку використання метакогнітивних стратегій.**

Однією з важливих стратегій є задавання питань, які сприяють розвитку метапізнання в контексті конструктивізму. Прикладом таких питань можуть бути:

- Що буде наступним кроком?
- Як ви це розумієте?
- Чому ви так вважаєте?
- Як ви можете це довести?

Ці питання є частиною стратегії, яка допомагає формувати звички та здійснювати постійний моніторинг метапізнання, що є важливим аспектом системи безперервної освіти.

***Завдання 6.** Наведіть приклад використання технік навчання метакогнітивним навичкам в неперервній освіті*

5. Задачі системи неперервної освіти в процесі підвищення кваліфікації та професійного розвитку особистості. Концепція навчання впродовж життя (LLL) стає основою для розвитку майбутньої освіти. Вона акцентує увагу на постійному навчанні людини в різних умовах, орієнтуючись на потреби ринку праці та сприяючи активній громадянській позиції. LLL охоплює як формальну,

так і неформальну освіту, вимагаючи від осіб здатності самостійно здобувати нові знання та навички поза навчальними закладами.

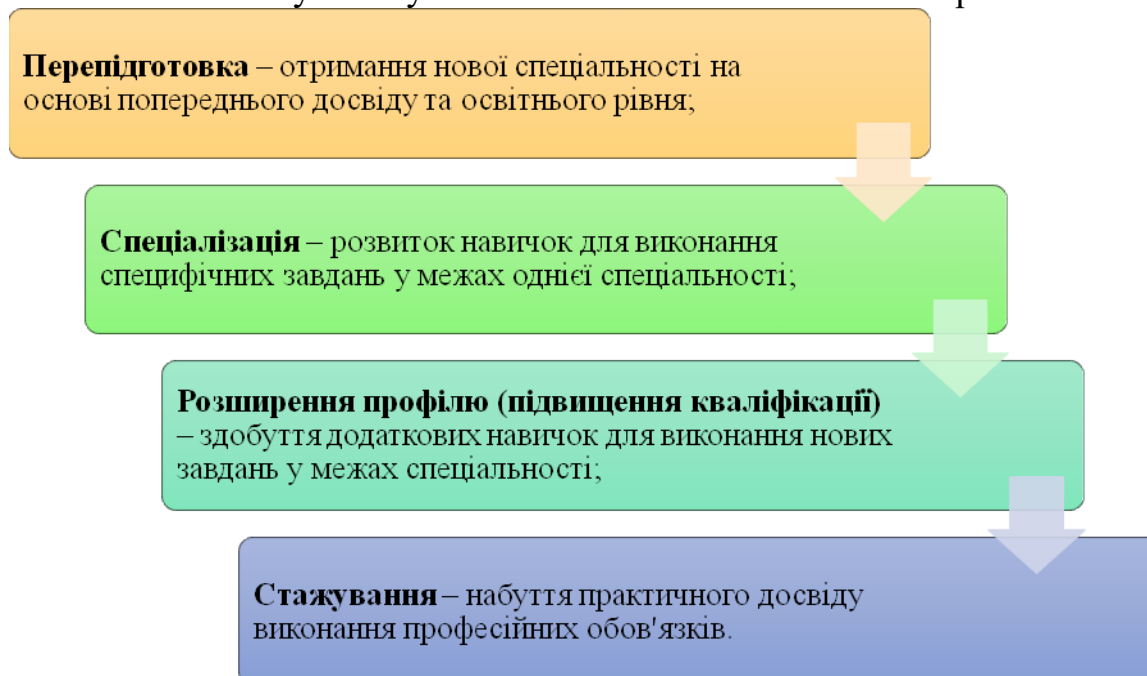
Розвиток концепції LLL передбачає нові підходи до освіти, зокрема:

- активну участь учнів у навчанні з дошкільного віку;
- доступ до інформації про можливості формальної та неформальної освіти;
- системи підтвердження компетенцій, отриманих поза формальною освітою.

Основні складові професійного розвитку включають:

- безперервне оновлення знань і навичок;
- міждисциплінарність;
- реконструкцію професійного досвіду;
- самоосвіту та курси підвищення кваліфікації;
- здобуття нових компетентностей відповідно до вимог ринку праці.

Неперервне навчання є ключовим елементом професійного розвитку, оскільки забезпечує наступність освіти та включає такі напрямки:



Система підвищення кваліфікації сприяє постійному професійному розвитку через засвоєння нових або вдосконалення набутих компетентностей через навчання, стажування та інші форми неформальної освіти та самоосвіти.

Підвищення кваліфікації має на меті:

- стимулювати інтелектуальний розвиток через освоєння сучасних методів наукового пізнання;
- сприяти соціалізації особистості через інтеграцію в культурне та техногенне середовище;
- гармонізувати відносини людини з природою на основі сучасних наукових уявлень;
- навчити ефективно орієнтуватися в інформаційному середовищі та підтримувати безперервне навчання;

- забезпечити наукову грамотність і здатність швидко адаптуватися до змін у професійній діяльності.

Програми підвищення кваліфікації класифікуються за тривалістю, інтенсивністю та змістом:

1. За тривалістю та інтенсивністю:

- ✓ Професійні (сертифікатні) програми: обсяг не менше 2 кредитів ЄКТС.

- ✓ Короткострокові програми: обсяг 0,2–1 кредит ЄКТС.

2. За змістом:

- ✓ Загальні програми: охоплюють ключові аспекти професійної діяльності, з урахуванням змін на ринку праці та вимог до спеціалістів.

- ✓ Спеціальні програми: зосереджені на функціонуванні та основних напрямках діяльності конкретного фахівця.

Форми підвищення кваліфікації включають: очну (денну, вечірню), заочну, дистанційну, мережева, дуальну, а також навчання на робочому місці та на виробництві. Можливе поєднання різних форм.

Основні види підвищення кваліфікації:

- Навчання за програмами підвищення кваліфікації (семінари, тренінги, вебінари, майстер-класи тощо).

- Стажування: проводиться за індивідуальною програмою, що затверджується відповідним суб'єктом ПК, і має чітко визначений обсяг та очікувані результати.

Після завершення програм підвищення кваліфікації працівникам видається документ, що підтверджує підвищення кваліфікації, оформлений відповідно до вимог суб'єкта підвищення кваліфікації.

Документ про підвищення кваліфікації повинен містити:

- Найменування суб'єкта (для юридичних осіб) або прізвище та ініціали фізичної особи, яка надає послуги.

- Тему, обсяг (тривалість) підвищення кваліфікації в годинах або кредитах ЄКТС.

- Прізвище та ініціали особи, яка пройшла підвищення кваліфікації.

- Опис досягнутих результатів навчання.

- Дату видачі та обліковий запис документа.

- Прізвище, ініціали, посаду та підпис особи, яка підписала документ.

Суб'єкт підвищення кваліфікації може бути навчальним закладом, науковою установою або фізичною особою (у тому числі підприємцем). Якщо цей суб'єкт має ліцензію або проводить навчання за акредитованою програмою, результати не потребують додаткового підтвердження.

Результати навчання в інших суб'єктів визнаються рішенням професійного закладу, який проводив підвищення кваліфікації.

Основні функції підвищення кваліфікації:

- Інформаційна: задоволення потреб у знаннях про новітні досягнення науки та досвід.

- Навчальна: організація освітнього процесу.

- Дослідницька: проведення наукових досліджень у сфері педагогічної освіти.
- Експертна: наукова експертиза освітніх програм та оцінка безпеки і доцільності експериментів.

Системи підвищення кваліфікації мають сприяти змінам у суспільстві, підтримувати принципи солідарності та рівності, зберігати наукову точність та оригінальність, що є запорукою якості освіти. Вони повинні враховувати потреби слухачів і допомагати їм інтегруватися у глобальне суспільство майбутнього (Harvard Institute for International Development (HIID), The Institute for International Cooperation and Development (ICD), Institute for Development Studies (IDS) та ін.).

Питання для самоконтролю

1. Визначте та охарактеризуйте канали реалізації неперервної освіти.
2. Як змінилися цілі, функції, форми організації та засоби неформальної освіти дорослих?
3. Назвіть основні напрями вдосконалення і розвитку фахівця в умовах системи неперервної освіти.
4. Розкрийте роль неперервної освіти у сучасних умовах.
5. Визначте чинники, що сприяли розвитку неперервної освіти в Україні.
6. Розкрийте основні цілі та завдання неперервної освіти.
7. Проаналізуйте місце освіти дорослих у структурі неперервної освіти людини.
8. У чому полягає сутність і завдання інформальної освіти?

Основна література

1. Adult education trends and issues in Europe. – http://ec.europa.eu/education/pdf/doc268_en.pdf
2. Best Countries for Education. North American and European countries are seen to provide the best education in the world's future leaders. URL: <https://www.usnews.com/news/best-countries/best-ed-ucation>
3. Brown A. Metacognition, executive control, self-control, and other mysterious mechanisms // In F. Weinert and R. Kluwe (Eds.), Metacognition, Motivation, and Understanding. - Hillsdale, NJ: Erlbaum, 1987. - pp. 65–116.
4. Brown, J. S., Collins, A., & Duguid, P. (1989). Situated cognition and the culture of learning. Educational Researcher, 17(1), 32- 42.
5. Castells, M. (2013). Communication power (2nd ed.). Oxford: Oxford University Press.
6. Comenius, J. A. (1657/ 1896). The great didactic. London: Adam and Charles Black.
7. Condorcet, N. (1792/ 2003). Adress to the national assembly, 1792. In P. Jarvis & C. Griffin (eds.), Adult and continuing education: Major themes in education (Vol. I, Liberal Adult Education (Part 1), pp. 1919).
8. European Employment Strategy. – <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=101&langId=en>.
9. Ghasempour Z., Bakar M. N., Jahanshahloo G .R. Innovation in Teaching and Learning through Problem Posing Tasks and Metacognitive Strategies. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.naturalspublishing.com/files/published/2wh2o22kcq662p.pdf>
10. Jarvis, P. (2007). Globalisation, lifelong learning and the learning society: Sociological perspectives. London: Routledge.

11. Making a European area of lifelong learning a reality. – <http://ec.europa.eu/education/>
12. Malcolm, J., Hodkinson, P., & Colley, H. (2003). Informality and formality in learning: A report for the Learning and Skills Research Centre. Leeds, UK: Lifelong Learning Institute, University of Leeds.
13. Naik, C., & UNESCO. (1994). Education for All Summit of Nine High- Population Countries, New Delhi, India, December 12- 16, 1993 Final Report. Paris: UNESCO.
14. OECD. (1996). Lifelong learning for all: Meeting of the Education Committee at Ministerial level, January 16- 17, 1996. Paris: OECD.
15. Plato. (n.a.). The republic. The Internet Classics Archive Retrieved 2019, URL: <http://classics.mit.edu/Plato/republic.html>
16. Quality Report on the European Union Labour Force Survey 2007. – http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-RA-09-015/EN/KS-RA...
17. Schraw, G., Dennison, R.S. Assessing metacognitive awareness. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.harford.edu/~media/PDF/Student-Services/Tutoring/Metacognition%20Awareness%20Inventory.ashx>
18. Shultz T. Investment in Human Capital / T. Shultz. - New York, 1968. - 316 p.
19. UNESCO. (1976). Recommendation on the development of adult education adopted by the General Conference at its nineteenth session, Nairobi, November 26, 1976 Paris: UNESCO.
20. Vermunt J.D. Metacognitive, cognitive and affective aspects of learning styles and strategies: A phenomenographic analysis – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://link.springer.com/article/10.1007/BF00129106>
21. Williamson, T. (2008). The good society and the good soul: Plato's Republic on leadership. The Leadership Quarterly, 19(4), 397- 408.
22. Литвинюк Г.І. Професійний розвиток педагогів засобами неформальної освіти. дисертація на здобуття ступеня доктора філософії. Тернопіль. 2023. [Електронний ресурс] Режим доступу: https://tnpu.edu.ua/naukova-robota/docaments-download/razovi_rady/Dis_Lytvynyuk.pdf
23. Маркозова, О. 2016 Навчання впродовж життя - необхідна передумова досягнення життєвого успіху. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» № 2 (29) 2016
24. Марчук А. В. Андрагогіка : навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 300 с.
25. Прибора Н. А. Основні принципи неперервної освіти як світової тенденції. Модернізація педагогічної освіти у глобальному вимірі безпеки соціально-турбулентного світу : збірник матеріалів міжнародного форуму / за заг. ред. акад. В. П. Андрущенко. Київ: Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. С.97-98
26. Про освіту. Законодавство України від 16.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
27. Радкевич О. Становлення та розвиток навчання впродовж життя. Pedagogical sciences / «Colloquium-journal». №1(88), 2021. 66-69
28. Світовий рейтинг освіти: Україна стала 38ю. BBC News Україна. URL https://www.bbc.com/news/education-201505150513_vj_education_rankings_it
29. Формування компетентності «Навчання впродовж життя» як ключової вимоги професійної підготовки вчителя ХХІ століття / навчально-методичний посібник / Гирич О.В., Євченко В.В., Жуковська В.В., Калінін В.О., Калініна Л.В. та ін. Житомир, 2018. 168 с.
30. Габрель М., Кайдановська О. Професіоналізація в архітектурній освіті: проблеми підготовки архітекторів до професійної діяльності. Ukrainian professional education. 2017. № 1. 38-51

Відео контент:

- Курс "Новітні технології для навчання і успіху впродовж життя" від State University of New York - <https://www.youtube.com/watch?V=erpizbyfgo8>

- Роздуми про сучасну європейську формулу «Освіта впродовж життя». Онлайн лекція професора Е. Афоніна - <https://www.youtube.com/watch?V=sghiykpo-w>
- LIFELONG LEARNING — НАВЧАННЯ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ - <https://zn.ua/ukr/EDUCATION/long-life-learning-navchannja-vprodovzh-zhittja.html>
- Lifelong learning strategy - <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/ukraine/lifelong-learning-strategy>
- What is lifelong learning?
<https://www.youtube.com/watch?V=wxfri08dwag>
- <https://www.iberdrola.com/talent/lifelong-learning-continue-education>
- <https://www.uaod.org.ua/en/journal/>
- Why is Lifelong Learning Needed?
<https://www.youtube.com/watch?V=nnk3zw7stw0>
- How can we make changes towards lifelong learning?
<https://www.youtube.com/watch?V=crd-uguztlu>
- UNESCO Institute for Lifelong Learning (UIL) - <https://www.uil.unesco.org/en>

ТЕМА 8. ДИЗАЙН ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Мета й завдання: Ознайомити з принципами та методами створення особистісно орієнтованих завдань, які враховують індивідуальні особливості учнів та ефективно поєднуються з форматами змішаного навчання.

Студенти будуть знати:

- Які завдання відносяться до особистісно орієнтованих?
- Які сучасні технології ефективні для реалізації особистісно орієнтованого навчання?
- Послідовність розробки особистісно орієнтованих завдань для змішаного навчання,
- Як обрати критерії оцінювання результатів виконання особистісно орієнтованих завдань?

та вміти:

- розробляти завдання, які враховують різний рівень підготовки, стилі навчання та особисті інтереси студентів.
- адаптувати завдання для онлайн- та офлайн-компонентів змішаного навчання,
- проводити оцінку ефективності особистісно орієнтованих завдань для змішаного навчання
- розробляти методи зворотного зв'язку, які допомагають коригувати та покращувати завдання.

Результати навчання:

- вміють пояснити значимість особистісно орієнтованих завдань підвищення ефективності навчального процесу, мотивації та залученості учнів;
- вміють розробляти особистісно орієнтовані завдання із розумінням методики і процесу,
- вміють правильно обрати цифрові інструменти для реалізації поставлених завдань,
- вміють оцінити якість розроблених особистісно орієнтованих завдань.

План

1. Поняття, мета та важливість особистісно орієнтованих завдань для офлайн та онлайн компонентів змішаного навчання
2. Сучасна дидактика та дизайн розробки особистісно орієнтованих завдань
 - 2.1. Сучасні тренди в дизайні навчальних матеріалів
 - 2.2. Типи завдань особистісно орієнтованих завдань для змішаного навчання
 - 2.3. Дизайн завдань для змішаного навчання
 - 2.4. Стратегії створення ефективних завдань

2.5. Оцінювання результатів навчання

3. Аналіз готових кейсів з розробки особистісно орієнтованих завдань

1. Поняття, мета та важливість особистісно орієнтованих завдань для офлайн та онлайн компонентів змішаного навчання

Особистісно орієнтовані завдання – це навчальні завдання, які фокусуються на розвитку індивідуальних здібностей, потреб і інтересів кожного учня.

Мета особистісно орієнтованих завдань

1) Підвищення мотивації

Особистісно орієнтовані завдання діють як потужний каталізатор для підвищення мотивації учнів. Коли завдання безпосередньо пов'язані з інтересами та потребами учня, це створює відчуття значущості навчання. Коли учень бачить, що завдання безпосередньо стосуються його інтересів, він більш зацікавлений у навчанні.

За рахунок чого це відбувається?

- **Релевантність.** Завдання, що стосуються реального життя учня, наприклад, завдання, пов'язані з хобі або майбутньою професією, мотивують більше, ніж абстрактні вправи.

- **Вибір.** Можливість вибору теми, формату роботи або навіть критеріїв оцінювання дає учням відчуття контролю над власним навчанням, що посилює їхню зацікавленість.

- **Зв'язок з досвідом.** Коли учні можуть пов'язати нову інформацію зі своїм попереднім досвідом, вони краще запам'ятовують матеріал і бачать його практичне застосування.

- **Досягнення успіху.** Якщо завдання розраховано на темп і особливості сприймання інформації конкретного учня, такі завдання дозволяють учням досягати успіху, а це підвищує їхню самооцінку і бажання продовжувати навчання.

- **Відчуття автономії.** Можливість самостійно керувати процесом навчання дає учням відчуття автономії та відповідальності.

- **Соціальна взаємодія.** Спільна робота над проектами створює відчуття приналежності до групи і сприяє розвитку соціальних навичок.

Приклад 1 - учень, який цікавиться екологією

На уроках літератури можна запропонувати дослідження, як різні автори описували природу, екологічні проблеми та відношення людини до довкілля у своїх творах. Наприклад, можна дослідити екологічні мотиви в поезії Тараса Шевченка або прозі Ернеста Хемінгуея.

На уроках історії обрати теми, пов'язані з історією екологічних рухів у світі або в окремій країні, вплив видатних екологічних активістів на суспільство.

На уроках математики – теми, пов'язані з моделюванням екологічних систем, наприклад, використання математичних моделей для вивчення екологічних процесів, таких як популяційна динаміка видів, забруднення водних ресурсів або кліматичні зміни.

Приклад 2 - учень, який цікавиться біологією

На уроках літератури можна запропонувати дослідження, як письменники використовують метафори, пов'язані з біологією (наприклад, життя, смерть, еволюція) для передачі певних ідей чи емоцій. Або аналіз, як природа та біологічні процеси описуються в творах, наприклад, у творчості Джейн Остін.

На уроках історії обрати дослідження, як відкриття у біології вплинули на суспільство й політику, наприклад, розповсюдження теорії еволюції або розробка вакцин. Або дослідження ключових моментів в історії біології, таких як відкриття ДНК, еволюційної теорії Дарвіна чи мікробіології.

2) Глибоке засвоєння матеріалу

Глибоке засвоєння матеріалу через особистісно орієнтовані завдання означає не просто запам'ятовування фактів, а справжнє розуміння, застосування знань на практиці та здатність до критичного мислення.

Як ООЗ сприяють глибокому засвоєнню матеріалу?

- **Релевантність.** Коли учень обирає тему, яка його цікавить, він автоматично налаштовується на глибоке занурення в матеріал. Це як розгадування загадки, де кожен шматочок інформації є ключиком до розкриття таємниці.

- **Активна участь.** На відміну від пасивного сприйняття інформації, ООЗ вимагають активної участі учня: він сам шукає інформацію, аналізує її, будує гіпотези, що стимулює більш глибокі когнітивні процеси.

- **Зв'язок з реальним життям.** Завдання, пов'язані з реальними ситуаціями, допомагають учню побачити практичне застосування знань, що робить навчання більш значущим.

- **Співпраця.** Обговорення завдань з однолітками або вчителем допомагає учням порівнювати різні точки зору, висловлювати свої думки і таким чином глибше розуміти матеріал.

- **Емоційний зв'язок.** Коли учень емоційно залучений у процес навчання, інформація краще запам'ятовується і пов'язується з іншими знаннями.

Приклад 1. Учень, який цікавиться веб-дизайном, може створити веб-сайт, присвячений історичній події, що дозволить йому не тільки вивчити факти, але й проаналізувати причини і наслідки події, порівняти її з іншими подіями.

Приклад 2. Учень, який гарно малює, може оформити до теми інфографіку. Візуалізація інформації допоможе учню краще зрозуміти складні поняття і запам'ятати їх.

3) Розвиток самостійності

Самостійність – це одна з ключових компетентностей, яку ми прагнемо розвинути в учнів. Особистісно орієнтовані завдання створюють ідеальне середовище для цього розвитку. Учні вчать планувати свою роботу, приймати рішення та брати відповідальність за свої результати.

Як ООЗ сприяють розвитку самостійності?

– Від самого початку учень стикається з необхідністю вибору теми, формату роботи, стратегії виконання. Це розвиває вміння самостійно приймати рішення.

– Коли учень сам обирає завдання і працює над ним, він несе відповідальність за результат. Це формує почуття відповідальності та самодисципліни.

– Розробка плану роботи вчить учнів розбивати велике завдання на менші, встановлювати пріоритети та керувати часом.

– Наприкінці роботи учні вчаться оцінювати свою роботу, виявляти сильні сторони та слабкі місця, і на цій основі вносити корективи.

4) Розвиток творчих здібностей

Особистісно орієнтовані завдання дозволяють учням проявити свою індивідуальність і творчий потенціал. Коли учень має свободу вибору теми, формату та підходу до виконання завдання, він:

- відчуває себе вільно експериментувати, адже не має жорстких рамок, що обмежують творчі пошуки,
- генерує оригінальні ідеї, нестандартні рішення та підходи без обмежень,
- використовує власний досвід і знання, і завдання стають більш особистими.

Приклади завдань, що стимулюють творчість:

- Придумати фантастичний світ, розробити його історію, мешканців, закони.
- Придумати новий гаджет або прилад, який би вирішив якусь проблему.
- Створити мультфільм або комікс
- Написання твору в незвичайному жанрі (вірш про предмет).
- Розробити дизайн інтер'єру тощо.

5) Підготовка до реального життя

Особистісно орієнтовані завдання є потужним інструментом для підготовки учнів до викликів реального життя. Вони дозволяють учням розвинути набір навичок, які будуть корисними їм не тільки в навчанні, але й у подальшому житті.

Які саме навички розвивають такі завдання?

▸ *Навички вирішення проблем* - аналізувати ситуації, визначати проблеми, шукати альтернативні рішення та обирати найкращий варіант.

▸ *Критичне мислення* - аналізувати інформацію, оцінювати аргументи, виявляти помилки в міркуваннях та приймати обґрунтовані рішення.

▸ *Креативність* - здатність генерувати нові ідеї, нестандартні підходи до вирішення проблем.

▸ *Комунікативні навички* – вміння спілкуватися, переконувати, працювати в команді.

▸ *Самостійність* - самостійно шукати інформацію, аналізувати її та робити висновки, планувати свою роботу, приймати рішення та брати відповідальність за результати.

▸ *Навички управління часом* – ефективно розподіляти час та визначати пріоритети по ходу виконання завдання.

▸ *Толерантність* – повага, сприйняття та розуміння різноманітності культур, думок і форм самовираження, готовність приймати та поважати відмінності між людьми, що включає їхні погляди, вірування, традиції та спосіб життя.

▸ *Адаптивність* - здатність пристосування до змін у навколишньому середовищі, умовах або вимогах.

Особистісно орієнтовані завдання зазвичай моделюють реальні життєві ситуації, з якими учні можуть зіткнутися в майбутньому (наприклад, створення бізнес-плану, розробка соціального проекту) або пов'язані з майбутньою професійною діяльністю учнів, допомагаючи їм визначити свої інтереси та здібності. Тому ООЗ допомагають розвинути такі **життєві компетентності**, як відповідальність, ініціативність, впевненість у собі.

Приклади завдань, що готують до реального життя:

▸ Створення власного бізнесу від розробки бізнес-плану на основі маркетингових досліджень до створення прототип продукту або послуги.

▸ Розробка соціального проекту від виявлення соціальної проблеми і розробки проекту для її вирішення .

▸ Створення учнями портфоліо, де вони збирають свої кращі роботи та досягнення, відображають їх особистий і професійний розвиток.

Відео: Нестечук Н. Особистісно орієнтоване навчання. Режим доступу: <https://youtu.be/QGATG3eK5-8?si=BxU7jMt46Y4RpUKR>

2. Сучасна дидактика та дизайн розробки особистісно орієнтованих завдань

2.1.Сучасні тренди в дизайні навчальних матеріалів

Дизайн навчальних матеріалів переживає період бурхливого розвитку, що зумовлено технологічним прогресом та змінами в освітніх парадигмах.

Сучасні тренди в дизайні навчальних матеріалів спрямовані на створення більш ефективних і цікавих та доступних навчальних середовищ.

Розглянемо основні з них:

• **Мікронавчання** - розбиття великих обсягів інформації на невеликі, легко засвоювані модулі, що дозволяє учням навчатися в зручному для них темпі та повторювати матеріал за необхідності.

• **Персоналізація** - створення матеріалів, адаптованих до індивідуальних потреб і стилів навчання кожного студента. Використання в системах навчання штучного інтелекту дозволяє створити навчальні матеріали, адаптовані до індивідуальних потреб учня та надання персоналізованої зворотної інформації.

• **Інтерактивність** - залучення студентів до активної взаємодії з навчальним матеріалом за допомогою інтерактивних елементів, таких як симуляції, ігри, вікторини.

• **Мобільність** – можливість перегляду навчальних матеріалів на мобільних пристроях, що дозволяє студентам навчатися в будь-який час і в будь-якому місці.

• **Візуалізація** - використання візуальних елементів, таких як інфографіка, діаграми, відео, для кращого розуміння складних концепцій.

• **Гейміфікація** - впровадження елементів гри в навчальний процес для підвищення мотивації та залученості учнів.

Приклади сучасних навчальних середовищ, в яких можна спостерігати сучасний дизайн навчальних матеріалів

• **Інтерактивні підручники**

Інтерактивні підручники — це електронні навчальні матеріали, які містять інтерактивні елементи, такі як відео, анімації, інтерактивні вправи, тести та інші ресурси, що дозволяють учням активно взаємодіяти з навчальним контентом. Їх можна використовувати як у класі, так і для самостійного навчання.



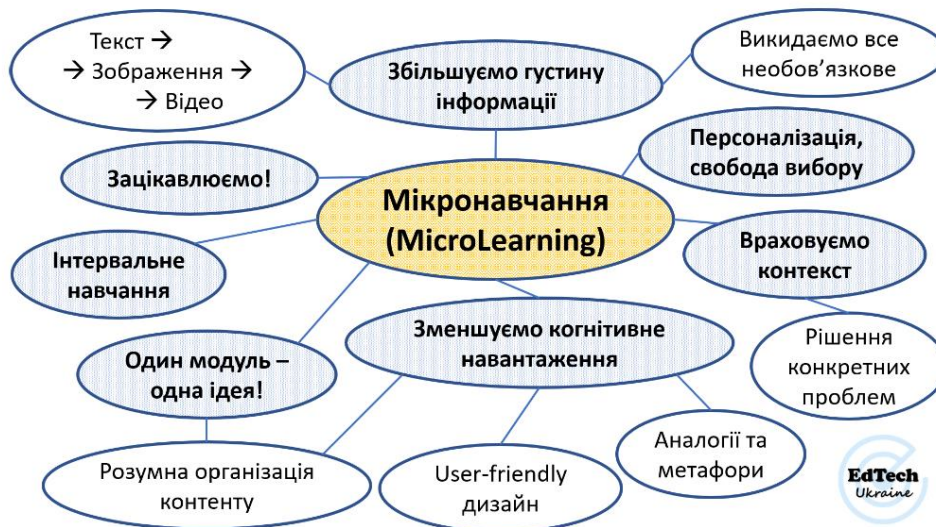
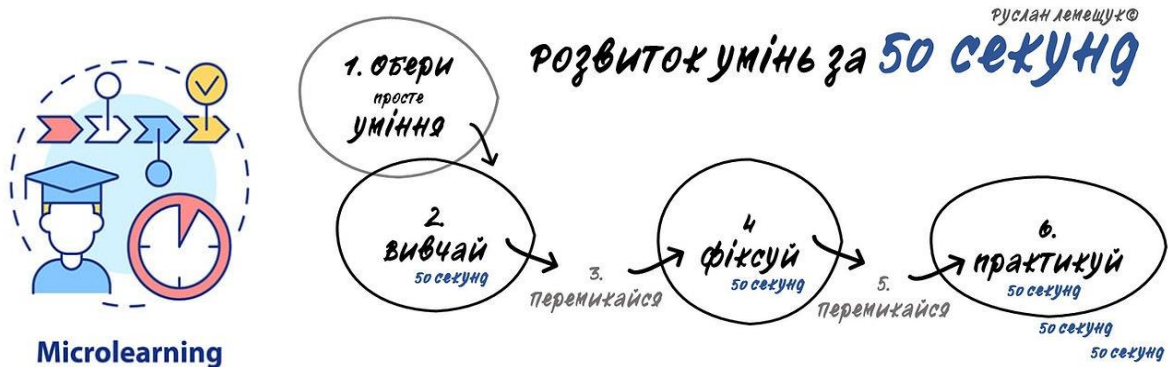
• **Мікронавчальні платформи**

Мікронавчальні платформи фокусується на коротких, концентрованих навчальних модулях, які поєднують текст, відео та зображення для пояснення обсягом від 5 до 15 хвилин. Різні інтерактиви для запам'ятовування (тести, опитування та завдання), які вбудовуються в матеріал і після нього, дозволяють учням перевіряти свої знання та отримувати миттєвий зворотний зв'язок.

Ця технологія ефективна з огляду на схильність людей до кліпового мислення.

Найчастіше застосовуються такі форми подачі матеріалу:

- текстові пояснення;
- невеликі відеоролики;
- фотографії, схеми, ілюстрації, малюнки;
- тести, завдання або вікторини;
- сортування об'єктів у певному порядку;
- вибір із невеликої кількості запропонованих варіантів;
- короткочасна демонстрація картки з ретельно підбраною інформацією;
- нескладні навчальні ігри тощо.



2.2. Типи завдань особистісно орієнтованих завдань для змішаного навчання

Завдання, що поєднують онлайн і офлайн компоненти, є важливою складовою змішаного навчання. Такі завдання дозволяють ефективно інтегрувати переваги обох форматів, створюючи гнучке та адаптивне навчальне середовище.

Для ефективної реалізації змішаного навчання важливо використовувати різноманітні типи завдань, які дозволяють врахувати індивідуальні особливості учнів та забезпечити активне залучення до навчального процесу. Ось кілька основних типів завдань, які можуть бути використані в змішаному навчанні:

1. Завдання для самостійного опрацювання

- Текстові матеріали
- Відео-контент
- Інтерактивні модулі

2. Завдання для групової роботи

- Робота в групах,
- Обговорення, дискусії
- Проекти

3. Практичні завдання

- Лабораторні роботи
- Проектні роботи,
- Кейси,

4. Завдання для оцінювання

- Тести та вікторини
- Портфоліо та самооцінка

5. Завдання, що поєднують онлайн і офлайн

- Відео-лекції з практичними заняттями в класі. Учні переглядають відео-лекції онлайн вдома, а на уроці виконують практичні завдання та вправи в парах або групах

- Онлайн-модулі з офлайн-інструктажем. Вдома учні проходять інтерактивні онлайн-модулі з теоретичним матеріалом, а потім на заняттях отримують додаткові пояснення та інструктаж від викладача.

- Онлайн-тести з груповим обговоренням. Вдома учні виконують тести та вікторини онлайн, а на уроці діляться результатами, обговорюють складні питання та аналізують помилки в групах.

- Онлайн-дослідження з офлайн-презентаціями. Вдома учні проводять дослідження та аналіз даних онлайн, а на заняттях представляють результати у вигляді презентацій на заняттях.

Ефективне поєднання онлайн і офлайн компонентів у завданнях вимагає ретельного планування та узгодження цілей і завдань кожного з форматів. Але це дозволяє створити збалансовану систему, яка максимально використовує переваги обох підходів.

2.3.Методика розробки особистісно орієнтованих завдань для змішаного навчання

Розробка особистісно орієнтованих завдань передбачає глибоке розуміння потреб і інтересів учнів, а також творчий підхід до створення навчальних матеріалів.

Розглянемо загальний алгоритм розробки особистісно орієнтованих завдань для змішаного навчання

1. Визначення мети і цілей завдання

На цьому етапі маєте відповісти на питання:

- Чого ви хочете досягти?
- Які знання, вміння та навички мають здобути учні?
- Які компетентності розвиватимете?

2. Аналіз аудиторії

На цьому етапі маєте виявити:

- Інтереси учнів: Що їх цікавить? Які хобі мають? Які теми їх захоплюють?
- Попередній досвід: Які знання та досвід учні вже мають?
- Стили навчання: Як учні краще засвоюють інформацію (візуально, аудіально, кінестетично)?

3. Вибір контенту

На цьому етапі маєте продумати:

- Реальні життєві проблемами або ситуації, з якими учні можуть зіткнутися.
- За допомогою яких елементів, особисто значущих для учнів, можна персоналізувати завдання

4. Розробка завдання

При розробці завдань можна використовувати різні цифрові ресурси (розглядати в темі 4)

Крім того, обов'язково треба продумати:

- Різноманітність форматів завдань на одну тему: проекти, презентації, ігри, дослідження, творчі роботи тощо.
- Яким чином розробити завдання різного рівня складності, щоб кожен учень міг знайти собі відповідне завдання?
- Як поєднати онлайн-навчання з традиційними класними завданнями?

5. Забезпечення зворотного зв'язку

На цьому етапі маєте змоделювати:

- Яким чином і у який спосіб давати учням конкретні рекомендації і поради щодо покращення їхньої роботи.
- Критерії оцінки виконаного завдання
- Методи рефлексії учнями результатів роботи

2.4. Оцінювання особистісно орієнтованих завдань

Оцінювання особистісно орієнтованих завдань – це складний і багатогранний процес, який вимагає не лише кількісної оцінки результатів, а й якісного аналізу процесу виконання завдання. Оскільки такі завдання часто передбачають розвиток творчих, критичних і комунікативних навичок, традиційні методи оцінювання можуть бути недостатніми.

Основні **принципи оцінювання** особистісно орієнтованих завдань:

Комплексний підхід: Оцінювання має охоплювати не тільки кінцевий результат, а й процес виконання завдання, використання різних навичок, прояв творчості та критичного мислення.

Індивідуальний підхід: Оцінювання має враховувати індивідуальні особливості кожного учня, його початковий рівень знань і навичок, а також темпи розвитку.

Формувальний характер: Оцінювання має бути спрямоване на формування в учнів самостійності, відповідальності та здатності до самооцінки.

Відкритість і прозорість: Критерії оцінювання мають бути відомі учням заздалегідь, а процес оцінювання – прозорим і зрозумілим.

Методи оцінювання:

- Самооцінювання
- Взаємооцінювання
- Оцінювання вчителем
- Портфоліо

Критерії оцінювання

Критерії – це чудовий інструмент для оцінювання завдань. Вони дозволяють оцінити не лише кінцевий результат, а й процес виконання завдання.

Використання критеріїв допомагає учням зрозуміти, що від них очікується, як формується оцінка за роботу, допомагає вчителю надавати зворотний зв'язок.

Критерії оцінювання можуть варіюватися залежно від типу завдання, але загалом вони включають наступні аспекти:

- **Зміст:** глибина дослідження, точність інформації, оригінальність ідеї, актуальність теми.

- **Процес:** використання різних методів і прийомів, здатність до самоорганізації, планування роботи, співпраця з іншими.

- **Результати:** якість виконання завдання, досягнення поставлених цілей, ефективність використання ресурсів.

- **Креативність:** оригінальність підходу, використання нестандартних рішень.

- **Критичне мислення:** здатність аналізувати інформацію, виявляти проблеми, пропонувати рішення.

- **Представлення результатів:** здатність чітко і логічно презентувати свою роботу, відповідати на запитання.

- **Комунікативні навички:** здатність ефективно спілкуватися, працювати в команді.

Важливо пам'ятати:

- Критерії мають бути адаптовані до конкретного завдання
- Критерії мають бути зрозумілими для учнів
- Критерії мають бути обговорені з учнями

Після виконання завдання доцільно провести аналіз його ефективності: чи досягли учні очікуваних результатів, чи були завдання достатньо мотивуючими та цікавими. Рефлексія допоможе вдосконалити структуру і зміст завдання для подальшого використання.

Приклади критеріїв для оцінювання завдань, орієнтованих на розвиток критичного мислення

Приклад критеріїв для оцінювання есе на історичну тему:

Критерій	Відмінно	Добре	Задовільно	Потребує покращення
Знання теми	Демонструє глибоке знання теми, використовує точні факти і аргументи.	Має достатнє знання теми, але можуть бути деякі прогалини.	Знання теми обмежене, аргументи не завжди переконливі.	Знання теми поверхневе.
Логіка міркувань	Аргументи послідовні, логічні, підкріплені фактами.	Аргументи в основному логічні, але можуть бути деякі неточності.	Аргументи не завжди логічні, можуть бути прогалини в міркуваннях.	Аргументи відсутні або нелогічні.
Здатність відповідати на запитання	Швидко і точно відповідає на запитання, виявляє гнучкість мислення.	Відповідає на запитання, але може бути деяка невпевненість.	Відповідає на запитання не завжди точно, може ухилятися від відповіді.	Не може відповісти на запитання.

Комунікативні навички	Говорить чітко, ясно, переконливо. Демонструє впевненість у собі.	Говорить зрозуміло, але може бути деяка невпевненість.	Говорить тихо, невиразно, важко зрозуміти.	Не бере участі в дискусії.
-----------------------	----------------------------------------------------------------------	--------------------------------------------------------	--------------------------------------------	----------------------------

Приклад критеріїв для оцінювання наукового проекту

Критерій	Відмінно	Добре	Задовільно	Потребує покращення
Постановка проблеми	Проблема чітко сформульована, актуальна, має наукову новизну.	Проблема сформульована, але може бути не досить конкретною.	Проблема сформульована загально, не має чіткої мети дослідження.	Проблема не сформульована.
Методика дослідження	Методика дослідження обґрунтована, використана адекватна методологія.	Методика дослідження в цілому адекватна, але можуть бути деякі недоліки.	Методика дослідження не досить обґрунтована, можуть бути суттєві недоліки.	Методика дослідження відсутня.
Аналіз результатів	Результати дослідження детально проаналізовані, зроблені обґрунтовані висновки.	Результати дослідження проаналізовані, але аналіз міг бути більш глибоким.	Аналіз результатів поверхневий, висновки не досить обґрунтовані.	Відсутній аналіз результатів.
Презентація проекту	Презентація яскрава, інформативна, викликає інтерес.	Презентація зрозуміла, але може бути не досить цікавою.	Презентація складна для сприйняття, містить багато помилок.	Презентація відсутня.
Співпраця в команді	Активно брав участь у роботі над проектом, демонстрував високий рівень відповідальності.	Брав участь у роботі над проектом, але не завжди проявляв ініціативу.	Пасивний учасник проекту.	Не брав участі в роботі над проектом.

Приклад критеріїв для оцінювання дебатів

Критерій	Відмінно	Добре	Задовільно	Потребує покращення
Глибина аналізу	Виявляє глибоке розуміння історичних подій, використовує різноманітні джерела, проводить порівняльний аналіз.	Демонструє розуміння основних аспектів теми, використовує кілька джерел інформації.	Має загальне уявлення про тему, але аналіз поверхневий.	Аналіз обмежений, не використовує додаткових джерел.
Логіка міркувань	Аргументи послідовні, логічні, підкріплені фактами.	Аргументи в основному логічні, але можуть бути деякі неточності.	Аргументи не завжди логічні, можуть бути прогалини в міркуваннях.	Аргументи відсутні або нелогічні.
Оригінальність думки	Висуває оригінальні ідеї, нестандартні підходи до аналізу.	Використовує стандартні підходи, але додає власні міркування.	Дотримується загальноприйнятих поглядів, не виявляє ініціативи.	Відсутні власні думки.
Структура есе	Есе має чітку структуру, логічно побудовано.	Структура есе в цілому зрозуміла, але можуть бути деякі недоліки.	Структура есе нечітка, ідеї викладені хаотично.	Відсутня структура.

Мова та стиль	Мова точна, ясна, різноманітна. Стиль відповідає жанру есе.	Мова зрозуміла, але може бути деякі неточності. Стиль в цілому відповідає жанру.	Мова проста, одноманітна. Стиль не завжди відповідає жанру.	Мова невиразна, багато помилок.
---------------	-------------------------------------------------------------	----------------------------------------------------------------------------------	-------------------------------------------------------------	---------------------------------

Питання для самоконтролю

- Що таке особистісно орієнтовані завдання?
- Які ключові характеристики особистісно орієнтованих завдань?
- Чим вони відрізняються особистісно орієнтовані завдання від традиційних?
- Як враховуються індивідуальні особливості учнів при розробці завдань?
- Яким чином особистісно орієнтовані завдання можуть бути інтегровані у змішане навчання?
- Які переваги дає поєднання особистісно орієнтованих завдань і змішаного навчання?
- Які технології можуть бути використані для розробки особистісно орієнтованих завдань?
- Які інструменти дозволяють створювати інтерактивні адаптивні завдання?
- Які методи оцінювання є найбільш доцільними для таких завдань?
- Які критерії можуть бути використані для оцінювання ефективності особистісно орієнтованих завдань?
- Як результати оцінювання можуть бути використані для вдосконалення завдань?

Основна література та Інтернет джерела

1. Гриньова М.В. Особистісно орієнтована технологія навчання та виховання [Електронне видання]. Режим доступу: <http://acup.poltava.ua/wp-content/uploads/2015/03/GrinovaM.pdf>
2. Компетентісно орієнтоване навчання: сутність, форми і методи: навчальний посібник [Електронне видання] / Горошкіна О.М., Доротюк В.І. та ін. Київ: Педагогічна думка, 2022. 221 с. Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/739276/1/Горошкіна%20та%20ін.%20Посібник%20профільне.pdf>
3. Теорія та практика змішаного навчання: монографія / В.М. Кухаренко, С.М. Березенська, К.Л. Бугайчук та ін.; за ред. В.М. Кухаренка. Харків: Міськдрук», НТУ «ХП», 2016. 284 с.

Додаткова література

4. Косарук О. М. Обґрунтування доцільності розробки методичного комплексу щодо розвитку soft-skills майбутніх фахівців інженерних спеціальностей на основі змішаного навчання. 2020. ВНТУ. Режим доступу: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/29286/9639.pdf?sequence=3>
5. Степанишена О. Індивідуалізація змішаного навчання іноземної мови здобувачів освіти у педагогічних коледжах. Вісник ЧНУ імені Богдана Хмельницького. Серія: "Педагогічні науки", 2023, 4. С. 94-100. Режим доступу: <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/download/5053/5294>

6. Павленко О., Мокляк В. Специфіка особистісно орієнтованого навчання іноземним мовам. Педагогічні науки, 2022, 80. С. 94-100. Режим доступу: <https://pednauki.pnpu.edu.ua/article/view/278224/273949>
7. Школяр Н. В. Реалізація особистісно орієнтованого підходу через використання гейміфікації в навчанні іноземної мови. 2020. Режим доступу: <https://elar.khmnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/1e8a926f-9fe6-4133-9a0d-b6943b0c4769/content>
8. Зарецька Л. М. Роль інформаційних технологій в особистісно-орієнтованій організації освітнього процесу. 2021. Режим доступу: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/21631/1/tk_27.05.21%20%E2%80%93%20158-159.pdf
9. Гладких Г. В., Шарова Т. М. Організація самостійної діяльності здобувачів вищої освіти засобами ІКТ. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах, 2020, 2 (69). С. 70-74. Режим доступу: http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/10751/1/Gladkykh_Sharova_2020.pdf

Відео ресурси

10. Тимчина В. Лайфхаки індивідуалізації навчання: генератори практичних завдань від Всеосвіти (на прикладі завдань для початкової школи): <https://www.youtube.com/live/ScInnGavIpM?si=anZK0kg3aGmJH0cx&t=45>

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА

2.1. Студентоцентроване навчання й викладання як інноваційний підхід в освіті

Мета і завдання: Ознайомити з концепцією студентоцентрованого навчання та його важливістю в сучасній освіті. Вивчити інноваційні стратегії навчання, які надають перевагу активній участі й автономії студентів. Озброїти студентів навичками застосування студентозорієнтованих методологій у їхній майбутній діяльності за фахом в освіті.

Результати:

До кінця заняття студенти будуть **знати:**

- ✓ принципи й переваги навчання, зорієнтованого на здобувача освіти; та **вміти:**
- ✓ визначити основні відмінності між традиційним і студентоцентрованим підходами до навчання;
- ✓ розробляти плани занять, що містять методи, зорієнтовані на студента;
- ✓ критично оцінювати різні студентоцентровані методи навчання та їхнє застосування в різних закладах освіти.

По завершенню навчання студенти демонструватимуть глибшу обізнаність і розуміння студентозорієнтованих концепцій навчання, удосконалять навички критичного мислення під час оцінювання освітніх методологій.

Методи:

Лекція й дискусія:

Мета: надати фундаментальні знання та сприяти спільному обміну ідеями.

Інструменти: слайди презентацій, дошка для відкритого обговорення.

Групова робота й кейс-розвідки з теми:

Мета: стимулювати командну роботу й практичне застосування концепцій.

Інструменти: роздаткові матеріали для прикладів, місця для групових обговорень та обладнання для презентацій.

Рольові ігри й симуляції:

Мета: надати можливість навчання на основі досвіду та сприяти співпереживанню.

Інструменти: картки зі сценаріями, інструкції з моделювання, mind maps, журнали рефлексії.

Інтерактивні семінари:

Мета: сприяти творчості та практичному навчанню.

Інструменти: матеріали семінарів, мозковий штурм.

Додаткові інструменти:

Інтерактивні інструменти (додатки для опитування, онлайн-платформи для взаємодії).

План

1. Поняття «студентоцентрованого навчання», історія його вивчення та імплементації: європейський вимір.
2. Концепція студентоцентрованого навчання, його значення в сучасній освіті, відмінність від традиційних методів.
3. Засадничі принципи навчання, зорієнтованого на студента,
4. Методи та стратегії впровадження студентозорієнтованого навчання в аудиторії.
5. Роль технологій у підтримці студентоцентрованого навчання.
6. Роль викладача / учителя у студентоцентрованому середовищі.
7. Переваги навчання, зорієнтованого на студента.
8. Потенційні виклики та перешкоди для впровадження студентоцентрованого навчання. Практичні рішення та стратегії подолання цих проблем.
9. Кейс-розвідки з теми.

Підготовка до семінару

1. Ознайомтеся з лекцією 1.
2. Під час підготовки до питання 1 семінару слід ознайомитися
3. Підготуйтеся до групового обговорення питань семінару та самостійної роботи в аудиторії.
4. За допомогою mind map окресліть ролі викладача і студента в аудиторії, виокреміть переваги й недоліки кожної функції.

Питання для самостійної роботи:

1. Поясніть своїми словами визначення «студентоцентрованого навчання», обґрунтуйте його відмінність від традиційних методів в освіті.
2. Розкрийте специфіку європейського досвіду імплементації студентоцентрованого підходу в освітній процес. Проведіть case study, створивши mind map, та надайте приклади позитивних зрушень.
3. Подумайте про особистий досвід навчання, де використовували підходи, зорієнтовані на студента. Як це вплинуло на вашу активну участь та розуміння матеріалу?
4. Оберіть тему заняття, яка вам знайома, і перебудуйте семінар, використовуючи стратегії, зорієнтовані на здобувача освіти. Які зміни ви б зробили і чому?
5. Вивчіть та узагальніть практичний приклад, де успішно зреалізовано студентоцентроване навчання. Які надасте основні висновки?
6. Визначте цифровий інструмент або платформу, яка може підтримувати навчання, зорієнтоване на студента. Опишіть, як це можна інтегрувати до плану уроку.
7. Розгляньте роль зворотного зв'язку в особистісно-зорієнтованому навчанні. Як можна ефективно використовувати зворотний зв'язок для покращення навчання та мотивації студентів?

8. Обговоріть потенційні труднощі, із якими може зустрітися викладач під час перебудови заняття, зорієнтованого на студента. Як можна мінімізувати ці виклики?
9. Дослідіть вплив студентоцентрованого навчання на здобувачів із різними / особливими навчальними потребами. Як педагоги можуть забезпечити інклюзивність у своїх підходах?
10. Розкрийте довгострокові переваги студентоцентрованого навчання для студентів. Як це готує їх до майбутніх можливостей щодо отримання освіти й кар'єри?
11. Запропонуйте план упровадження методів навчання, зорієнтованих на студента, у вашому поточному закладі освіти (на факультеті, інституті). Які кроки ви б зробили для забезпечення його успіху?

Тест:

Питання з кількома відповідями:

1. Що є основною характеристикою студентоцентрованого навчання?
 - а) навчання під керівництвом викладача;
 - б) автономія студента;
 - в) стандартизоване тестування;
 - г) лекційне навчання.
2. Яка зі стратегій найбільше відповідає навчанню, зорієнтованому на студента?
 - а) механічне запам'ятовування;
 - б) проектне навчання;
 - в) пряме навчання;
 - г) конспект лекцій.
3. В аудиторії, зорієнтованій на студента, роль викладача полягає передовсім у тому, що він є
 - а) джерелом інформації;
 - б) фасилітатором;
 - в) критиком;
 - г) авторитетом.
4. Навчання, зорієнтоване на студента, підкреслює важливість
 - а) контролю з боку вчителя;
 - б) пасивного навчання;
 - в) активного навчання;
 - г) уніфікованості оцінювання.
5. Що з наведеного не є перевагою навчання, зорієнтованого на студента?
 - а) збільшення частки активності;
 - б) покращення критичного мислення;
 - в) більша увага до стандартизованих тестів;
 - г) покращення навичок співпраці.
6. Який метод оцінювання зазвичай використовують у студентоцентрованому навчанні?
 - а) тести з вибором відповідей;

- б) написання есею;
 - в) взаємооцінка;
 - г) правильно / неправильно.
7. У навчанні, зорієнтованому на студента, зворотній зв'язок зазвичай:
 - а) відбувається із запізненням;
 - б) керований викладачем;
 - в) негайний і конструктивний;
 - г) відбувається зрідка.
 8. Підхід, зорієнтований на студента, насамперед зосереджений на потребах
 - а) навчальної програми;
 - б) установи;
 - в) викладача;
 - г) студента.
 9. Що з наведеного нижче є основною метою студентоцентрованого навчання?
 - а) запам'ятовування фактів;
 - б) розвиток самостійного мислення;
 - в) оцінка викладача;
 - г) дисципліна в аудиторії.
 10. В аудиторії, зорієнтованій на здобувача, навчання часто є
 - а) уніфікованим для всіх студентів;
 - б) налаштованим відповідно до індивідуальних потреб;
 - в) зорієнтованим на вчителя;
 - г) зосередженим на іспитах.

Ключі для питань із множинним вибором: 1-В, 2-В, 3-В, 4-С, 5-С, 6-С, 7-С, 8-Д, 9-В, 10-В.

Бінарний тест:

1. Чи є у студентоцентрованому навчанні викладач єдиним авторитетом в аудиторії?
2. Чи навчання, зорієнтоване на студента, зазвичай передбачає спільну діяльність?
3. Чи є пряме навчання основним методом, який використовують у студентоцентрованому середовищі?
4. Чи презентоване оцінювання в студентоцентрованому навчанні переважно стандартизованими тестами?
5. Чи надає зорієнтоване на студента навчання пріоритет індивідуальним інтересам здобувача?
6. Чи є важливим зворотній зв'язок студентів у межах указаного підходу?
7. Чи є запам'ятовування основним компонентом студентоцентрованого навчання?
8. Чи часто зорієнтовані на студента підходи містять технології для покращення навчання?
9. Чи є автономія студента в центрі уваги студентоцентрованого освітнього середовища?

10. Чи є студенти пасивними реципієнтами інформації в навчанні, зорієнтованому на студента?

Відповіді на питання бінарного тесту: 1 – ні, 2 – так, 3 – ні, 4 – ні, 5 – так, 6 – так, 7 – ні, 8 – так, 9 – так, 10 – ні.

Питання зі стислою відповіддю:

1. Опишіть одну з основних переваг студентоцентрованого навчання для залучення студентів.
2. Чим навчання, зорієнтоване на студента, відрізняється від традиційного навчання під керівництвом викладача з точки зору динаміки групи?
3. Якою є роль зворотного зв'язку в навчанні, зорієнтованому на учня, і чому це так важливо?
4. Поясніть, як навчання, зорієнтоване на здобувача, сприяє розвитку навичок критичного мислення.
5. Із якою проблемою можуть мати справу викладачі під час упровадження навчання, зорієнтованого на студента, і як її можна розв'язати?
6. Опишіть приклад діяльності, зорієнтованої на студента, яка сприяє спільному навчанню.
7. Як можна використовувати цифрові технології для покращення студентоцентрованого навчання в освіті?

Ключі до питань зі стислою відповіддю:

1. Навчання, зорієнтоване на студента, підвищує його активну участь, дозволяючи здобувачам вибудовувати свою освіту, що може так само стимулювати мотивацію та інтерес.
2. На відміну від традиційних методів навчання, зорієнтоване на студента, заохочує взаємодію, співпрацю та фокус на потребах студента, а не на порядку денному, запланованому викладачем.
3. Зворотний зв'язок має вирішальне значення, оскільки він допомагає здобувачам зрозуміти свій прогрес і сфери, які потребують удосконалення, сприяючи розвитку творчого та критичного мислення.
4. Він спонукає студентів аналізувати, оцінювати й творити, а не просто запам'ятовувати та розуміти.
5. Однією з проблем є управління різними потребами; це можна вирішити шляхом гнучкого планування аудиторної роботи і диференційованого навчання.
6. Прикладами є групові проекти, де студенти працюють разом, аби розв'язати проблему чи підготувати завдання.
7. Технологія може забезпечити інтерактивне й персоналізоване навчання за допомогою навчальних програм та онлайн-ресурсів, платформ взаємодії.

Питання зі стислою відповіддю:

1. Що є навчанням, зорієнтованим на студента? Чим воно відрізняється від традиційних методів у навчанні?
2. Поясніть, як навчання, зорієнтоване на студента, може покращити навички критичного мислення.
3. Опишіть діяльність в аудиторії, яка є прикладом навчання, зорієнтованого на здобувача.

4. Як навчання, зорієнтоване на студента, відповідає різноманітним стилям навчання?
5. Яку роль відіграють викладачі в навчальному середовищі, зорієнтованому на студента?
6. Обговоріть потенційні проблеми впровадження такого навчання в аудиторії (метод мозкового штурму, проблемних питань, аргументації).
7. Як навчання, зорієнтоване на студента, сприяє розвитку lifelong education та soft skills?
8. Як цифрові технології можуть підтримувати навчання, зорієнтоване на студента?
9. Поясніть важливість зворотного зв'язку в такому навчанні.
10. Як навчання, зорієнтоване на студента, може вплинути на мотивацію та самокорекцію і саморефлексію?

Ключі до питань зі стислою відповіддю:

1. Навчання, зорієнтоване на студента, – підхід, сфокусований на потребах, здібностях, інтересах і стилях навчання студентів. Він відрізняється від традиційних методів навчання тим, що наголошує на автономії студента та його активній участі, а не на пасивному слуханні.
2. Студентоцентроване навчання заохочує студентів досліджувати, ставити запитання та брати участь у діяльності з розв'язання проблем, що вдосконалює навички критичного мислення й «соціального фільтра».
3. Прикладом діяльності, зорієнтованої на студента, є груповий проєкт, де здобувачі обирають свою тему, проводять дослідження та представляють свої висновки в аудиторії, заохочуючи співпрацю та самостійне навчання.
4. Він адаптується до різних стилів навчання, надаючи різноманітні методи та інструменти (наочні посібники, практичні заняття й дискусії), аби задовольнити індивідуальні потреби студентів.
5. Викладачі діють як фасилітатори або провідники, допомагаючи студентам зорієнтуватися в навчальній траєкторії і надаючи підтримку та ресурси, якщо це необхідно.
6. Серед проблем натрапляємо на управління різноманітними потребами студентів, забезпечення того, щоби всі здобувачі стали активними учасниками, і збалансування вимог навчального плану та інтересів студентів.
7. Заохочення студентів брати на себе відповідальність за своє навчання допомагає розвивати такі навички, як саморефлексія, самостійне навчання, критичне мислення, гнучкість в адаптації, які необхідні для навчання впродовж життя.
8. Цифрові технології надають доступ до розлогого спектру ресурсів та інструментів з підтримки спільного навчання, а також пропонують студентам персоналізований досвід в освіті.
9. Зворотній зв'язок має вирішальне значення, оскільки він допомагає здобувачам зрозуміти свій прогрес, визначити сфери, які потребують покращення, і відчутти підтримку на шляху вдосконалення.
10. Коли студенти мають право голосу під час навчання, опановуючи теми, які їх цікавлять, вони, найвірогідніше, будуть мотивовані й соціально активні.

Література:

1. Abdigapbarova, U., Zhiyenbayeva, N. (2022). Organization of Student-Centered learning within the Professional Training of a future teacher in a

- Digital Environment. *Education and Information Technologies*, 28, 647–661. <https://doi.org/10.1007/s10639-022-11159-5>.
2. Chen, R.-J. (2010). Investigating models for preservice teachers' use of technology to support student-centered learning. *Computers & Education*, 55(1), 32–42. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2009.11.015>.
 3. Garrett, T. (2008). Student-centered and teacher-centered classroom management: A case study of three elementary teachers. *Journal of Classroom Interaction*, 43.1, 34–47. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ829018.pdf>
 4. Hannafin, M. J., Hill, J. R., Land, S. M., Lee, E. (2013). Student-Centered, Open Learning Environments: Research, Theory, and Practice. In: *Spector, J., Merrill, M., Elen, J., Bishop, M. (eds). Handbook of Research on Educational Communications and Technology*. New York, NY: Springer, 641–651. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-3185-5_51.
 5. Kaput, K. (2018). Evidence for Student-Centered Learning. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED581111.pdf>
 6. Keiler, L. (2018). Teachers' roles and identities in student-centered classrooms. *International Journal of STEM Education*, 5, 34. <https://doi.org/10.1186/s40594-018-0131-6>
 7. Kerimbayev, N., Umirzakova, Z., Shadiev, R. et al. (2023). A student-centered approach using modern technologies in distance learning: a systematic review of the literature. *Smart Learning Environments*, 10, 61. <https://doi.org/10.1186/s40561-023-00280-8>
 8. Klemenčič, M. (2017). From Student Engagement to Student Agency: Conceptual Considerations of European Policies on Student-Centered Learning in Higher Education. *Higher Education Policy*, 30(1), 69–85. <https://doi.org/10.1057/s41307-016-0034-4>
 9. Lee, E., Hannafin, M. (2016). A design framework for enhancing engagement in student-centered learning: own it, learn it, and share it. *Educational Technology Research and Development*, 64, 707–734. <https://doi.org/10.1007/s11423-015-9422-5>.
 10. Maloy, R. W., LaRoche, I. S. (2010). Student-Centered Teaching Methods in the History Classroom: Ideas, Issues, and Insights for New Teachers. *Social Studies Research and Practice*, 5(3), 46–61. DOI:10.1108/SSRP-03-2010-B0004
 11. Motschnig-Pitrik, R., Holzinger, A. (2002). Student-centered teaching meets new media: Concept and case study. *Educational Technology & Society*, 5(4), 160–172. URL: <https://www.jstor.org/stable/jeductechsoci.5.4.160>
 12. Thiele, A. K., Mai, J. A., Post, S. (2015). The Student-Centered Classroom of the 21st Century: Integrating Web 2.0 Applications and Other Technology to Actively Engage Students. *Journal of Physical Therapy Education*, 28(1), 80–93. <https://doi.org/10.1097/00001416-201410000-00014>.
 13. Wright, G. B. (2011). Student-centered learning in higher education. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 23(3), 92–97. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ938583.pdf>

Додаткові джерела:

1. Швай Р. Конструктивізм та освітній процес. Актуальні питання гуманітарних наук. 2020. Вип. 29, том 4. http://www.aphn-journal.in.ua/archive/29_2020/part_4/37.pdf
2. Біляковська О. О., Біницька К. М. Студентоцентрикований підхід як нова парадигма якості освітнього процесу у закладах вищої освіти. Гуманітарний форум. 2023. Том 1, № 1, <https://humanitarian.com.ua/index.php/human/article/download/4/4>
3. Boichenko, M., Churychkanych, I., Kulichenko, A., Shramko, R., & Rakhno, M. (2023). Mind maps to boost the learning of English as L2 at higher education institutions in Ukraine. *Amazonia Investiga*, 12(70), 229-240. <https://doi.org/10.34069/AI/2023.70.10.21>
4. Boichenko, M., Kozlova, T., Kulichenko, A., Shramko, R., & Polyezhayev, Y. (2022). Creative activity at higher education institutions: Ukrainian pedagogical overview. *Amazonia Investiga*, 11(59), 161-171. <https://doi.org/10.34069/AI/2022.59.11.15>.
5. Kabir, F. Student-Centered Methods in Teaching-Learning. URL <https://educorpus.com/student-centered-methods-in-teaching-learning-2/>
6. Rakhno, M., Shramko, R. (2021). Information technology in language teaching methodology course at pedagogical university. *AD ALTA*. Vol 11. Issue 02. P. 257–262. <https://doi.org/10.33543/1102257261>
7. Sudderth, A. What Is Student Centered Learning and Why Is It Important? URL: <https://xqsuperschool.org/teaching-learning/what-is-student-centered-learning/>
8. Tang, K. H. D. (2023). Student-centered Approach in Teaching and Learning: What Does It Really Mean? *Acta Pedagogica Asiana*, 2(2), 72–83. <https://doi.org/10.53623/apga.v2i2.218>.

2.2.Теорія емпіричного навчання (навчання через досвід) та її застосування на практиці. Планування у студентоцентрованому підході на основі таксономії Блума.

Мета і завдання: Формування розуміння теорії емпіричного навчання (навчання через досвід) та розвиток умінь застосовувати її на практиці, використовуючи студентоцентровані підходи й планування навчального процесу на основі таксономії Блума.

Результати:

До кінця заняття студенти будуть **знати:**

- ✓ основи теорії емпіричного навчання,
- ✓ застосування таксономії Блума у плануванні уроків,
- ✓ особливості формулювання мети, цілей та результатів навчання у студентоцентрованому підході

та **вміти:**

- ✓ трактувати емпіричне навчання як процес, який передбачає навчання студентів через практичний досвід та рефлексію,
- ✓ характеризувати таксономію Блума як модель, що складається з 6 рівнів,
- ✓ формулювати мету, цілі та результати навчання у відповідності до таксономії Блума,
- ✓ розробляти схематичний план уроку/тренінгу, орієнтований на учня, за їх спеціальністю.

В результаті навчання студенти формулюватимуть навчальні цілі, завдання та результати за своєю спеціальністю, використовуючи таксономію Блума та студентоцентрований підхід.

Методи навчання:

Перегорнуте навчання (flipped classroom), проблемне навчання, групова робота.

Інструменти: мозковий штурм, дискусія, метод Волта Діснея.

Спосіб оцінювання:

1. Формувальне оцінювання (1 – тест з вибором правильної відповіді; 2 – розробка секції «Студентоцентроване планування» в Портфоліо зі студентоцентрованого навчання та викладання).
2. Взаємооцінювання (усні відповіді/Migo або будь-яка інша цифрова дошка).
3. Самооцінювання (есе).

План

1. Основні положення теорії емпіричного навчання.
2. Таксономія Блума як один із ефективних інструментів організації освітнього процесу.
3. Планування у студентоцентрованому підході на основі таксономії Блума.

Підготовка до семінару

Для проведення цього практичного заняття буде частково застосовано перегорнуте навчання.

1. Ознайомтесь з Темою 2.

2. Опрацюйте інформацію щодо теорії емпіричного навчання за посиланнями нижче або відшукайте її самостійно. Підготуйтеся до групової дискусії.

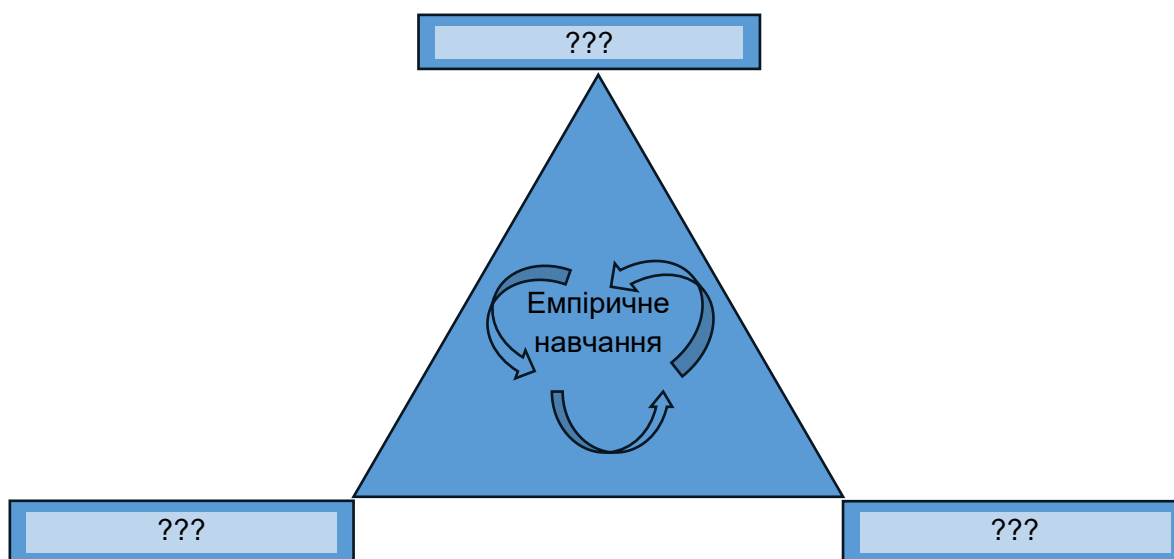
* 1. Experiential Learning Theory (please, do both – read the information and watch the videos attached) <https://openoregon.pressbooks.pub/educationallearningtheories3rd/chapter/chapter-6-experiential-learning-theory-2/>

* 2. BouJaoude, S. (2020). Theoretical foundations and objectives of experiential learning. Kellogg webinar. Presentation notes. P. 1-7. Available at: <https://transforminghigher.education/wp-content/uploads/2020/12/2020-06-02-Saouma%20BouJaoude%20notes.pdf>

Завдання

Завдання 1. (взаємооцінювання). Розподіться на групи. У кожній групі проведіть мозковий штурм щодо наступного:

1. Як би ви підсумували теорію емпіричного навчання?
2. Які чотири етапи циклу емпіричного навчання?
3. Яким є спосіб конструювання знань у межах теорії емпіричного навчання? Заповніть наведену схему*.



4. Що спільного в теорії емпіричного навчання та таксономії Блума?
5. Яку роль відіграє розуміння таксономії Блума у сприянні успішності емпіричного навчання?

Заповніть інформацію на цифровій дошці (наприклад, Miro/Padlet/або інша) та презентуйте результати діяльності своєї групи одногрупникам. Студенти з інших груп коментують і усно оцінюють відповіді інших (взаємооцінювання).

* Приклад завдання на Miro:

https://miro.com/welcomeonboard/YTh3cGFTVUEyajhVdXITNmV3U1p0SDYxVTZiMUFXZFB2OE02SEd1TDZlaHdZYkN5YnhaRVVmY0hrSkIWR3k4RHwzNDU4NzY0NTQ5ODE0MjAzNjk1fDI=?share_link_id=383765953932

* Приклад завдання, розробленого за допомогою Eduplay:

https://www.eduplay.com/learning-resources/19785517-scabl_course_quiz.html

Завдання 2. (формульоване оцінювання у вигляді тесту множинного вибору). Рівень таксономії Блума – Пам'ятаємо, Розуміємо. Згадайте матеріал Лекції 2 та виконайте тест множинного вибору (викладач може створити тест за допомогою таких цифрових інструментів, як Learning apps/Eduplay/Nearpod і т.д.).

Тест

1. Які три основні домени навчання передбачені таксономією Блума?
 - а) когнітивний, емоційний, соціальний
 - б) когнітивний, афективний, психомоторний
 - в) інтелектуальний, фізичний, поведінковий
 - г) знання, навички, ставлення
2. Який з наступних рівнів НЕ входить до шести рівнів класичної таксономії Блума?
 - а) застосування
 - б) аналіз
 - в) створення
 - г) синтез
3. Який рівень таксономії Блума включає порівняння, протиставлення та дослідження інформації?
 - а) розуміємо
 - б) застосовуємо
 - в) аналізуємо
 - г) оцінюємо
4. Який рівень таксономії Блума характеризується демонстрацією, інтерпретацією та вирішенням проблем?
 - а) розуміємо
 - б) застосовуємо
 - в) аналізуємо
 - г) оцінюємо
5. Яке дієслово найбільше пов'язане з рівнем «Розуміємо» в таксономії Блума?
 - а) описувати
 - б) перераховувати
 - в) застосовувати
 - г) створювати
6. Який перший крок у впровадженні таксономії Блума в планування уроку?
 - а) розробка способів оцінювання
 - б) створення групових завдань
 - в) вибір підручників
 - г) формулювання бажаних результатів навчання
7. Який вид діяльності відповідає рівню «Запам'ятовуємо» в таксономії Блума?
 - а) участь у дебатах

- б) проведення симуляцій
 - в) використання карток
 - г) написання критичних відгуків
8. Які завдання будуть відповідати рівню «Створюємо»?
- а) розробка ігор
 - б) конспектування лекції
 - в) позначення частин клітини
 - г) виконання кейсу
9. Чому колаборативне навчання займає важливе місце у таксономії Блума?
- а) воно спрощує планування уроків
 - б) воно сприяє взаємодії та спільному вирішенню проблем
 - в) воно обмежує взаємодію тих, хто навчається
 - г) воно знижує необхідність оцінювання
10. Яке речення є прикладом правильно сформульованої навчальної цілі?
- а) студенти розумітимуть таксономію Блума
 - б) до кінця цього уроку учні будуть уміти пояснити ключові рівні таксономії Блума
 - в) учні дізнаються про таксономію Блума
 - г) цей урок присвячений обговоренню таксономії Блума
11. Якого з наступних дієслів слід уникати при написанні чітких і вимірюваних навчальних цілей?
- а) описувати
 - б) створювати
 - в) оцінювати
 - г) розуміти
12. Яка з наступних цілей є студентоцентрованою?
- а) на цьому уроці буде розглянуто, як розробляти, тестувати та оцінювати цифрові інструменти
 - б) до кінця цього уроку студенти зможуть розробляти, тестувати та оцінювати цифрові інструменти
 - в) студенти отримають інформацію про цифрові інструменти
 - г) на цьому уроці буде опрацьовано цифрові інструменти
- Ключі до тесту:** 1-В, 2-С, 3-С, 4-В, 5-А, 6-Д, 7-С, 8-А, 9-В, 10-В, 11-Д, 12-В

Завдання 3. (взаємооцінювання). *Рівень таксономії Блума – Застосовуємо, Аналізуємо, Оцінюємо. Проблемне навчання за методом Волта Діснея. Студенти розділяються на групи. Кожна група читає, обговорює проблему з точки зору Мрійника, Реаліста та Критика (метод В. Діснея) та заповнює таблицю (можливе виконання в Google документі).*

Творча стратегія Волта Діснея (скорочено):

1. **Мрійник.** «Одягаючи» на себе роль Мрійника на першому етапі, студенти активно застосовують свою фантазію та брейнстормінг ідей. Тут можлива будь-яка версія розвитку подій.

2. **Реаліст.** Студенти мають застосувати реалістичний підхід і вирішити, які з ідей Мрійника є дійсно можливими для виконання/ практичними. Що саме їм потрібно зробити, щоб втілити ідеї Мрійника в життя?
3. **Критик.** Студенти розглядають найкращу обрану пропозицію/ідею та реальні наслідки розвитку подій з критичної точки зору. Вони перевіряють, чи можливо буде втілити обрану пропозицію/ідею в життя. Кожна деталь повинна бути ретельно перевірена та уточнена.

* повний опис творчої стратегії Волта Діснея доступний за посиланням <https://www.mindtools.com/abyeaeab/the-disney-creative-strategy>

Проблемне завдання

Ганна – вчитель-початківець. Вона має розробити схематичний план уроку зі своєї спеціальності, враховуючи студентоцентрований підхід, а також спиратись на приклад – розроблені її колегою студентоцентровані завдання, які мають на меті розвинути навички читання в учнів початкової школи (3 клас) на уроці української літератури. Працюйте в групах, ознайомтеся із наведеною нижче інформацією (Крок 1), заповніть таблицю (у Google формі) та допоможіть Анні виконати її завдання (Крок 2). Під час роботи в групах розглядайте проблемне завдання з точки зору Мрійника, Реаліста та Критика, застосовуючи метод Волта Діснея.

Крок 1. Ознайомтеся з інформацією в прикладі:

Студентоцентровані завдання, які мають на меті розвинути навички читання у учнів початкової школи (3 клас) на уроці української літератури на основі твору Лариси Денисенко “Як Шуша зустрів Гагу” (приклад)*

№	Рівень таксономії Блума	Завдання для учнів
1.	Пам'ятаємо	Назвіть головних героїв оповідання та надайте відповіді на наступні питання: 1. Чи траплялися у вашому житті схожі події? 2. Які ще схожі історії/ історії з подібними головними героями ви читали?
2.	Розуміємо	Напишіть 5 ключових слів до цього оповідання та коротко <i>підсумуйте</i> його зміст своїми словами.
3.	Застосовуємо	<i>Намалюйте</i> хмару слів, вказавши назву, автора, головних героїв оповідання. Використайте для цього ресурс https://wordart.com/ .
4.	Аналізуємо	Заповніть таблицю, де ви маєте <i>порівняти та зіставити</i> дії двох героїв – Шуши та Гаги.
5.	Оцінюємо	<i>Спрогнозуйте</i> , що може статися далі в історії. Чи може оповідання мати інше закінчення?
6.	Створюємо	<i>Складіть</i> план наступної подорожі Шуши та Гаги до річки. <i>Вигадайте</i> нову історію пригод Шуши та Гаги згідно вашого плану.

*адаптовано з джерела “Навчаємось разом. НУШ” (с. 4): https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/05/Navchayemosya-razom_3.pdf

Крок 2. Розробіть схематичний план уроку за вашою спеціальністю та заповніть таблицю (в Google документі):

Схематичний план уроку

Предмет:	Клас:	Тема:		
Мета:	Цілі:	Результати:	Рівень таксономії Блума	Завдання для учнів
	1.	1.	1. Пам'ятаємо	
	2.	2.	2. Розуміємо	
	3.		3. Застосовуємо	
	4.		4. Аналізуємо	
			5. Оцінюємо	
			6. Створюємо	

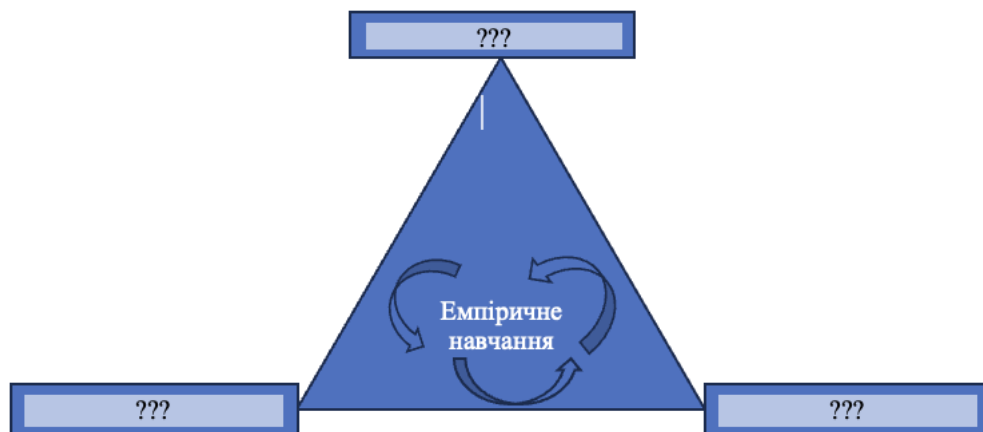
Завдання 4. Рефлексія (самооцінювання, можливо виконувати як частину самостійної роботи над темою). Напишіть коротке рефлексивне есе, відповівши на наведені нижче запитання, і поділіться своїми думками у груповому форумі.

Які рівні навчання (наприклад, нижчі рівні такі, як Пам'ятаємо, Розуміємо, або вищі рівні такі, як Оцінюємо, Створюємо) Ви в основному застосовуєте в процесі власного навчання? Чи охоплює Ваше навчання широкий спектр рівнів, зазначених у таксономії Блума? Які когнітивні домени впливають на Ваше навчання? Яким чином Ви, як майбутній педагог/фахівець, можете успішно застосувати таксономію Блума для розробки студентоцентрованої стратегії викладання? Поділіться своїм власним досвідом емпіричного навчання.

Завдання 5. Домашнє завдання. Рівень таксономії Блума – Створюємо. Своріть презентацію на тему «Розробка плану уроку/тренінгу» з елементами мікро-викладання/мікро-тренінгу (зазначте мету, цілі, результати навчання, завдання) та презентуйте її як частину свого портфоліо в розділі «Студентоцентроване планування».

Відповідь на Завдання 1 (питання 3)*

особистий досвід



досвід діяльності за фахом

навчальний досвід

Література:

1. BouJaoude, S. (2020). Theoretical foundations and objectives of experiential learning. Kellogg webinar. Presentation notes. Pp. 1-7. Available at: <https://transforminghigher.education/wp-content/uploads/2020/12/2020-06-02-Saouma%20BouJaoude%20notes.pdf>
2. Guo, Y. (2021). Application of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives Revised Cognitive Domain in the Flipped Classroom: A Case Study of "History of Foreign Education". Proceedings of the 2021 4th International Conference on Humanities Education and Social Sciences (ICHES 2021). Series: Advances in Social Science, Education and Humanities Research. Atlantis Press. Volume 615. Pp. 1180-1186. Available at: <file:///Users/alina/Downloads/125967098.pdf>
3. Kolb, A.Y., Kolb, D.A. (2012). Experiential learning theory. In book: Encyclopedia of the Sciences of learning. Pp. 1215-1219. Available at: https://www.researchgate.net/publication/302350842_Experiential_Learning_Theory
4. Kolb, A.Y., Kolb, D.A. (2017). Experiential learning theory as a guide for experiential educators in higher education. A Journal for Engaged Educators. Vol. 1 (1), pp. 7-44. Available at: <https://learningfromexperience.com/downloads/research-library/experiential-learning-theory-guide-for-higher-education-educators.pdf>
5. Persaud, C. (2024). Professor's guide to using Bloom's taxonomy. 28 p. Available at: https://tophat.com/wp-content/uploads/Bloom's%20Taxonomy_2023.pdf?_gl=1*rj8tjt*_gcl_au*ODA0LjE3MjE4MjU4MDM.*_ga*MjA1OTE3NjIyMy4xNzIxODI1NDY1*_ga_VKYNX9HS33*MTcyMTgyNTQ2NS4xLjE1MTcyMTgyNTgwNi41Ny4wLjA.

Інтернет джерела:

6. Experiential Learning Theory. Available at: <https://openoregon.pressbooks.pub/educationalllearningtheories3rd/chapter/chapter-6-experiential-learning-theory-2/>
7. Harris, L.L., Clutter, J. What matters in a student-centered approach? Pp. 25-56. Available at: https://samples.jbpub.com/9780763773977/73977_CH02_SEC.pdf
8. Walt Disney creative strategy. Available at: <https://www.mindtools.com/abyeueb/the-disney-creative-strategy>
9. Навчаємось разом. НУШ. Таксономія Блума. С. 2-4. URL: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/05/Navchayemosya-razom_3.pdf

10. Вдосконалена таксономія Блума – категоризація дієслів для навчальних цілей. URL: http://posibnyk.nus.org.ua/wp-content/uploads/2018/11/HANDOUT-for-trainers_TOT-Sept-2018_corrected-final1-5-dodatok7.pdf
11. Емпіричне навчання за Колбом. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%BC%D0%BF%D1%96%D1%80%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B5_%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%B7%D0%B0_%D0%9A%D0%BE%D0%BB%D0%B1%D0%BE%D0%BC

Ігри та інтерактивні завдання:

1. Experiential learning. Quiz. Available at: <https://quizizz.com/admin/quiz/603379b5b5ca15001bd9373d/experiential-learning>
2. Experiential learning. Flash cards. Available at: <https://quizlet.com/au/244829237/experiential-learning-flash-cards/>
3. Bloom's taxonomy. Quiz. Available at: <https://wordwall.net/resource/58324756/blooms-taxonomy>
4. Bloom's Taxonomy. Group sort. Available at: <https://wordwall.net/resource/30169018/blooms-taxonomy>
5. Bloom's Taxonomy. Match up. Available at: <https://wordwall.net/resource/4458863/bloom-taxonomy>
6. Bloom's taxonomy. Quiz. Available at: <https://www.howtopronounce.com/quiz/D29VED-take-this-quiz-on-bloom-s-taxonomy>
7. Bloom's taxonomy (revised version). Test. Available at: <https://quizizz.com/admin/quiz/5ebaf432ebc9c9001b5d8d1c/blooms-taxonomy-revised-version>
8. Bloom's taxonomy. Available at: <https://www.proprofs.com/quiz-school/story.php?title=blooms-taxonomy-quiz>

2.3. Викладання та навчання у сприятливому навчальному середовищі: соціальному (безпечному), матеріальному, навчальному.

Мета і завдання: Вивчити елементи сприятливого навчального середовища та стратегії для підвищення соціальної безпеки, забезпечення достатніх матеріальних ресурсів та вдосконалення практики навчання.

Результати:

До кінця заняття студенти будуть **знати:**

- ✓ основи сприятливого навчального середовища;
- ✓ застосування стратегій підвищення соціальної безпеки;
- ✓ відповідні матеріальні ресурси;

та **вміти:**

- ✓ описати сприятливе навчальне середовище;
- ✓ застосовувати стратегії підвищення соціальної безпеки;
- ✓ покращити практику навчання;
- ✓ розробити план навчання з урахуванням знань про сприятливе навчальне середовище.

В результаті навчання студенти демонструють переваги та недоліки студентоцентрованого підходу та пояснюють студентоцентроване навчання як освітню концепцію

Методи:

Лекція та дискусія:

Мета: познайомити з основами сприятливого навчального середовища та обговорити ключові стратегії.

Інструменти: слайди презентації, тематичні дослідження, відео, що демонструють ефективне навчальне середовище.

Групова діяльність:

Мета: Застосувати стратегії та обговорити їх ефективність у підвищенні соціальної безпеки та забезпеченні належними матеріальними ресурсами.

Інструменти: групові обговорення, сценарії рольових ігор, спільні мозкові штурми.

Майстер-класи:

Мета: на практиці вдосконалювати навчальні практики на основі принципів сприятливого навчального середовища.

Інструменти: практичні вправи, пробні уроки, форми зворотного зв'язку для взаємооцінки.

Панельні дискусії:

Мета: вивчити різноманітні погляди на створення сприятливого навчального середовища та вдосконалення практики викладання.

Інструменти: запрошені експерти або досвідчені педагоги як учасники панелі, модерований формат дискусії.

Тематичні дослідження та проблемне навчання:

Мета: проаналізувати реальні сценарії, у яких застосовуються стратегії підвищення соціальної безпеки та забезпечення відповідними ресурсами.

Інструменти: матеріали для прикладів, рамки вирішення проблем, групові презентації рішень.

Інструменти для впровадження:

Слайди презентації, роздаткові матеріали та ресурси, різноманітні форми зворотнього зв'язку, шаблон плану навчання.

Оцінка результату:

Здатність студентів описувати сприятливе навчальне середовище, застосовувати стратегії соціальної безпеки та вдосконалювати методи навчання за допомогою:

- письмових роздуми або есе.
- практичних вправ, що демонструють застосування стратегій.
- розробки навчального плану з інтеграцією знань семінару.

Додаткові інструменти:

Інтерактивні інструменти, такі як додатки для опитування або онлайн-платформи для взаємодії.

План

1. Ключові компоненти сприятливого навчального середовища
2. Соціальна безпека в навчальному середовищі
3. Розвиток матеріальних ресурсів у навчанні
4. Навчальна практика для сприятливого середовища
5. Тематичні дослідження та практичні ситуації

Підготовка до семінару

1. Ознайомтеся з темою 3.
2. Перейдіть за посиланням нижче та вивчіть інформацію. Підготуйтеся до групового обговорення в аудиторії.

* Роль методів викладання та навчання для підтримки безпечних шкіл

<https://thedocs.worldbank.org/en/doc/367494f81508ad60c93d5ed4ba6b1de7-0200022023/related/The-Role-of-Teaching-and-Learning-Practices-for-Supporting-Safe-Schools-Teachers-Note.pdf>

Завдання

Завдання 1. Розбитись на групи. У кожній групі виконати завдання:

1. Вправа «Криголам»: поділіться коротким досвідом, коли ви відчували підтримку або відсутність підтримки в навчальному середовищі.

2. *Груповий мозковий штурм*: перелічіть ключові компоненти сприятливого навчального середовища. Поділіться списком і обговоріть, щоб скласти повний список.

3. *Сценарії рольової гри*: Представте сценарії, коли соціальна безпека є викликом (наприклад, виключення, залякування). Розіграйте рольову гру, щоб впоратися з такими ситуаціями, а потім обговоріть ефективні стратегії в групі.

4. *Огляд ресурсів*: Оцініть матеріальні ресурси, доступні у вашому власному середовищі викладання чи навчання. Визначте прогалини та обдумайте шляхи покращення цих ресурсів.

5. *Обмін стратегіями навчання*: поділіться однією ефективною стратегією навчання, яку ви використовуєте. Потім об'єднайтеся, щоб обговорити, як ці стратегії можна адаптувати або покращити, щоб краще підтримувати учнів.

6. *Аналіз ситуації*: представити приклад успішного впровадження допоміжних методів навчання. Визначте ключові використані стратегії та обговоріть, як їх можна застосувати у вашому власному контексті.

7. *Консультація з одногрупниками*: запишіть труднощі, з якими ви стикаєтесь у створенні сприятливого навчального середовища. Порадьтеся з групою, щоб отримати поради та потенційні рішення.

8. *Рефлексія та план дій*: поміркуйте над тим, що ви дізналися, і запишіть одну дію, яку ви зробите, щоб створити більш сприятливе навчальне середовище. Поділіться цими діями з групою.

Самостійна робота

Теми для обговорення:

1. Обговоріть стратегії подолання обмеженого доступу до матеріалів і технологій.
2. Вивчіть підходи до задоволення різноманітних потреб учнів у класі.
3. Поділіться порадами щодо управління опором як з боку учнів, так і вчителів під час впровадження нових методів навчання.
4. Обговоріть шляхи залучення спільноти та забезпечення ресурсів.
5. Поділіться ефективними практиками професійного розвитку, які підтримують вчителів у прийнятті нових стратегій.
6. Підкресліть переваги спільного планування та підтримки одногрупників у створенні сприятливого навчального середовища.

Завдання 2. *Перегляньте матеріал лекції 3 та виконайте тест (тест може бути розроблений викладачем за допомогою цифрових сервісів, таких як Learning apps/Educarplay/Nearpod тощо)*

Тест

Частина 1: Завдання з вибором відповідей

1. Що є ключовим компонентом сприятливого навчального середовища?
 - a) Важкі тести
 - b) Жорсткі правила в класі
 - c) Соціальна безпека
 - d) Навчання, орієнтоване на вчителя
2. Яка з наведених нижче стратегій може допомогти створити соціальну безпеку в навчальному середовищі?
 - a) Дотримання суворої дисципліни
 - b) Сприяння інклюзивності та різноманітності
 - c) Обмеження взаємодії учнів
 - d) Доручення лише індивідуальної роботи
3. Яку роль відіграють матеріальні ресурси у сприятливому навчальному середовищі?
 - a) Вони не важливі, якщо вчитель ефективний.
 - b) Вони покращують доступ до навчання та підтримують залучення.
 - c) Вони повинні бути мінімальними, щоб уникнути відволікань.
 - d) Вони важливі лише для просунутих учнів.
4. Що з наведеного нижче є ефективною практикою навчання у сприятливому навчальному середовищі?
 - a) Лише читання лекцій без участі студента
 - b) Диференційоване навчання з урахуванням потреб студентів
 - c) Призначення однакового завдання всім студентам, незалежно від здібностей
 - d) Часті поп-вікторини для підвищення тиску
5. Тематичні дослідження у сприятливому навчальному середовищі є корисними, оскільки:
 - a) Вони надають лише теоретичні знання.
 - b) Вони пропонують практичні приклади та застосування в реальному світі.
 - c) Вони зосереджуються на універсальних рішеннях.
 - d) Вони рідко застосовуються до різних контекстів.

Правильні відповіді: 1 –c, 2 –b, 3-b, 4- b, 5-b

Частина 2: Вірно/Невірно

6. Соціальна безпека в навчальному середовищі стосується лише фізичної безпеки учнів.
7. Технологічна інтеграція є важливим аспектом підвищення матеріальних ресурсів у сучасних навчальних середовищах.
8. Методи активного навчання можуть сприяти створенню більш сприятливого та привабливого навчального середовища.

9. Вирішення конфліктів не є необхідним, якщо навчальне середовище є сприятливим.

10. Практики зворотного зв'язку та оцінювання є ключовими елементами навчальних стратегій для підтримуючого навчання.

Правильні відповіді: 6 - (Невірно) Соціальна безпека також включає емоційну та психологічну безпеку; 7 – Правда; 8 – Правда; 9 - (Невірно) Навіть у сприятливому середовищі можуть виникати конфлікти, які необхідно вирішити, щоб зберегти цю підтримку; 10 – Правда.

Частина 3: Запитання з короткими відповідями

11. Опишіть дві стратегії, які можна використати для сприяння безпечному соціальному середовищу в класі.

12. З якими проблемами ви можете зіткнутися, намагаючись покращити матеріальні ресурси у вашому навчальному середовищі, і як ви можете їх подолати?

13. Наведіть приклад того, як диференційоване навчання може підтримувати учнів із різними потребами в класі.

14. Чому важливо включати тематичні дослідження та практичні приклади в обговорення сприятливого навчального середовища?

15. Поміркуйте над стратегією навчання, яку ви зараз використовуєте. Як ви можете змінити її, щоб створити сприятливіше навчальне середовище?

Правильні відповіді:

11. - Формування довіри та поваги між учнями та між учнями та вчителями.

- Сприяння інклюзивності та різноманітності шляхом забезпечення того, щоб усі голоси були почуті та оцінені.

12. - Проблеми можуть включати обмежене фінансування, застарілі технології або відсутність доступу до навчальних матеріалів.

- Подолання цих проблем може включати пошук грантів, використання безкоштовних або недорогих ресурсів, а також підтримку кращого фінансування чи розподілу ресурсів.

13. - Диференційоване навчання може передбачати надання додаткових матеріалів читання для учнів з високими досягненнями, водночас пропонуючи більш керовану підтримку або альтернативні завдання для тих, хто потребує додаткової допомоги.

14. Тематичні дослідження надають конкретні приклади успішної реалізації, роблячи теоретичні концепції більш пов'язаними та демонструючи, як їх можна застосувати в реальних ситуаціях.

15. - Якщо вчитель використовує групові проекти, він може змінити це, забезпечивши формування різноманітної групи для сприяння інклюзивності, або пропонуючи різні ролі в групі, щоб задовольнити різні стилі навчання.

Завдання 3. Структурована взаємоперевірка – з використанням техніки «Чотири кути». Рівень таксономії Блума: застосувати, проаналізувати, оцінити

Мета:

Учасники використовуватимуть техніку «Чотири кути», щоб спільно досліджувати різні аспекти створення сприятливого навчального середовища. У кожному кутку буде розташований конкретний компонент, що дозволить учасникам проаналізувати та оцінити стратегії для покращення цих аспектів у реальних сценаріях.

Проблема:

Анна, вчитель-початківець, має завдання створити сприятливе навчальне середовище для свого уроку української літератури в 3 класі. Їй потрібно подбати про соціальну безпеку, матеріальні ресурси, навчальний процес та атмосферу загальної підтримки в класі.

Завдання: Допоможіть Анні розробити комплексний план сприятливого навчального середовища, застосовуючи техніку чотирьох кутів.

Крок 1: Збір інформації

Перед виконанням завдання перегляньте:

- Принципи сприятливого навчального середовища.
- Стратегії забезпечення соціальної безпеки, покращення матеріальної бази та впровадження ефективних методів навчання.

Крок 2: Чотири кути

1. Підготовка: Позначте чотири кути кімнати такими темами:

Куток 1: Соціальний захист

Куток 2: Матеріальні ресурси

Куток 3: Навчальний процес

Куток 4: Загальне сприятливе середовище



Розбийтеся на чотири групи, по одній у кожному кутку.

2. Дискусії у кутках:

Обговоріть стратегії створення безпечного соціального середовища для учнів. Подумайте про зміцнення довіри, сприяння інклюзивності та вирішення конфліктів.

- Як Анна може забезпечити соціальну безпеку у своєму класі?

Оцініть, як матеріальні ресурси можуть підтримувати навчання. Обговоріть доступ до матеріалів, інтеграцію технологій і фізичні навчальні простори.

- Які ресурси потрібні Анні, щоб ефективно підтримувати навчання своїх учнів?

Проаналізуйте ефективні стратегії навчання, які сприяють створенню сприятливого середовища. Дослідіть диференційоване навчання, активне навчання та механізми зворотного зв'язку.

- Які методи навчання найкраще підтримають учнів Анни?

Обговоріть, як інтегрувати всі елементи для створення згуртованого сприятливого середовища. Розгляньте, як взаємодіють соціальна безпека, матеріальні ресурси та практика навчання.

- Як Анна може поєднати ці елементи, щоб створити повністю сприятливе навчальне середовище?

Через 15-20 хвилин нехай кожна група перейде до наступного кута. Перегляньте нотатки обговорення попередньої групи та додайте свої думки.

Під час останньої ротації кожна група представляє свої об'єднані ідеї та рекомендації для Анни на основі обговорень з усіх чотирьох сторін.



Крок 3: Синтез та презентація

- **Синтез:** об'єднайте свої висновки в комплексний план створення сприятливого навчального середовища для класу Анни.
- **Презентація:** представте свої остаточні рекомендації та план дій для семінару. Обговоріть, як ці рекомендації стосуються різних компонентів сприятливого середовища.

Необхідні матеріали:

- Ярлики або надписи для кожного кута.
- Паперові або цифрові документи для нотаток.
- Проектор для групових презентацій.

Переваги техніки чотирьох кутів:

- Заохочує цілеспрямоване обговорення конкретних компонентів сприятливого навчального середовища.
- Дозволяє учасникам залучати різні точки зору та інтегрувати різні стратегії.
- Сприяє спільному вирішенню проблем і комплексному плануванню.

Завдання 4. *Рефлексивна діяльність (самооцінка, яка може бути виконана в рамках самотійної роботи)*

Напишіть короткий рефлексивний твір, відповідаючи на запитання подані нижче, і поділіться своєю ідеєю під час групового форуму.

1. Як ви ефективно керуєте учнями різного рівня навчання?
2. Які недорогі способи впровадження диференційованого навчання?
3. Як активне навчання можна інтегрувати в традиційну лекційну програму?
4. Які є ефективні стратегії активного навчання для великих класів?
5. Як ви збалансовуєте формувальне та підсумкове оцінювання, щоб принести користь учням?
6. Назвіть кілька методів надання значущого зворотного зв'язку в найшвидший спосіб?

Завдання 5. *Розділіться на групи. Кожна група читає та аналізує одну ситуацію. Завдання полягає у визначенні ключових методів навчання, які використовуються, викликів, з якими стикається педагог, стратегій, які сприяли або перешкоджали створенню сприятливого середовища.*

Ситуація 1: Сприяння інклюзивності в різноманітному класі

Вчитель середньої школи проводить урок з учнями з різних культурних верств та з різним рівнем володіння англійською мовою. Вчитель використовує диференційоване навчання та враховує культурні особливості методи навчання для створення інклюзивного середовища.

Фокус: як навчальні стратегії були адаптовані для задоволення різноманітних потреб у навчанні, виклики, що виникли, і вплив на залучення та досягнення студентів.

Ситуація 2: Впровадження позитивних поведінкових заходів у початковій школі

Вчитель початкової школи має труднощі щодо поведінки учнів та управління класом. Школа впроваджує структуру позитивних поведінкових втручань і підтримки (PBIS - Positive behavior interventions and supports) для покращення навчального середовища.

Фокус: кроки, вжиті для впровадження PBIS, роль постійного позитивного підкріплення та зміни в поведінці та успішності учнів.

Ситуація 3: Підтримка учнів у навчальному онлайн-середовищі

Під час переходу до онлайн-навчання вчителю середньої школи важко залучити учнів і зберегти сприятливе середовище. Учитель експериментує з різними стратегіями, включаючи синхронні та асинхронні сесії, інтерактивні інструменти та персоналізований зворотний зв'язок.

Фокус: Ефективність різних практик онлайн-навчання у створенні сприятливого та захоплюючого віртуального класу та проблеми, з якими стикаються під час залучення учнів до навчання.

Ситуація 4: Питання психічного здоров'я в класі

Учитель середньої школи помічає, що деякі учні борються з тривогою та стресом, що впливає на їхню успішність. Учитель співпрацює зі шкільним психологом, щоб запровадити практику уважності та створити безпечний простір для обговорення учнями своїх проблем.

Фокус: Роль підтримки психічного здоров'я у створенні сприятливого навчального середовища та вплив цих практик на благополуччя учнів та академічну успішність.

Ситуація 5: Створення сприятливого середовища для учнів з особливими потребами

Вчитель початкових класів працює з учнем, який має розлад аутистичного спектру (РАС). Учитель впроваджує індивідуальні плани навчання і модифікує класну кімнату, сприятливу для чуттів, щоб задовольнити потреби учня.

Фокус: стратегії, які використовувалися для задоволення потреб учня, як ці методи сприяли створенню сприятливого середовища та співпраці між учителями, батьками та спеціалістами.

Ситуація 6: Спільне навчання у вищій освіті

Професор університету заохочує до групової роботи та взаємонавчання у великому курсі лекцій. Професор використовує стратегії спільного навчання для створення сприятливого середовища, зосереджуючись на відгуках студентів і групових проектах.

Фокус: Переваги та проблеми спільного навчання, ефективність оцінювання колегами та те, як ці стратегії покращили загальний досвід навчання.

Приклад 7: Сприяння розвитку мислення на уроках природничих наук у середній школі

Учитель природничих наук середньої школи впроваджує принципи мислення, спрямовані на зростання, щоб заохотити учнів до наполегливості. Учитель надає регулярний зворотний зв'язок, наголошує на зусиллях, а не на вроджених здібностях, і використовує формальне оцінювання, щоб керувати навчанням.

Фокус: Вплив практик мислення зростання на мотивацію студентів, проблеми зміни ставлення студентів та результати з точки зору академічної успішності та культури в класі.

Завдання 5. *Домашнє завдання. Розробіть план уроку, застосовуючи принципи створення сприятливого навчального середовища (включіть принаймні три конкретні стратегії, які сприяють сприятливому навчальному середовищу, наприклад, диференційоване навчання, спільне навчання, позитивне підкріплення, культурно реагуюче навчання).*

Надішліть друкований документ, який містить усі описані вище компоненти. Додайте есе в кінці документу.

Література:

1. Berkowitz, M. W., & Bier, M. C. (2005). *What works in character education: A research-driven approach*. The Journal of Character Education, 2(2), 27-45.
2. Black, P., & Wiliam, D. (1998). *Assessment and classroom learning*. Assessment in Education: Principles, Policy & Practice, 5(1), 7-74.
3. Booth, M., & Glover, D. (2007). *Case studies of successful educational practices*. Routledge.
4. Brophy, J. (2004). *Using research and reason in education*. Educational Psychology Review, 16(4), 403-423.
5. Collins, A., & Halverson, R. (2009). *Rethinking education in the age of technology: The digital revolution and schooling in America*. Teachers College Press.
6. Hargreaves, A., & Fullan, M. (2012). *Professional capital: Transforming teaching in every school*. Teachers College Press.
7. Hattie, J. (2009). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. Routledge.
8. Marzano, R. J. (2007). *The art and science of teaching: A comprehensive framework for effective instruction*. ASCD.
9. Maslow, A. H. (1943). *A theory of human motivation*. Psychological Review, 50(4), 370-396.
10. Parker, W., & Rhoads, R. A. (1999). *Creating a safe learning environment: The role of educational policy*. Educational Policy Analysis Archives, 7(1).
11. Prince, M. (2004). *Does active learning work? A review of the research*. Journal of Engineering Education, 93(3), 223-231.
12. Tomlinson, C. A. (2001). *How to differentiate instruction in mixed-ability classrooms*. ASCD.

2.4. Академічні успіхи та мотивація в навчанні та викладанні, що орієнтовані на студента.

Мета і завдання: Сформувати вміння обирати й використовувати у навчанні й професійній діяльності методи підвищення мотивації студентів/учнів, орієнтовані на академічні успіхи.

Результати:

До кінця заняття студенти будуть **знати:**

- ✓ сутність поняття мотивації, види мотивації, основними теоріями мотивації;
 - ✓ різноманітні інструменти оцінювання, які сприяють розвитку мотивації студентів/учнів;
- та **вміти:**
- ✓ ідентифікувати фактори, що впливають на академічні успіхи студентів/учнів;
 - ✓ аналізувати реальні ситуації та визначати, які фактори мотивації в них діють;
 - ✓ використовувати методи самомотивації для підвищення особистих успіхів у навчанні;
 - ✓ амотійно аналізувати власну мотивацію до навчання та визначати шляхи її підвищення;

розуміти:

- ✓ що академічні успіхи залежать від мотивації,
- ✓ педагог відіграє важливу роль у навчанні студентів/учнів, надаючи підтримку, створюючи сприятливе навчальне середовище та допомагаючи досягати навчальних цілей.

Методи:

Перегорнуте навчання (flipped classroom), групова робота, розв'язання кейсів.

Інструменти: Wordwall, Quizizz, Onlinetestpad, Learningapps, Miro/Падлет

Способи оцінювання:

- Формувальне оцінювання (тестування без оцінювання, самотестування)
- Оцінювання компетенцій (усні відповіді, тестування з оцінюванням, розв'язання кейсів).
- Самооцінювання (рефлексія, самотестування, мотиваційна дошка)

План

1. Поняття мотивації та її роль у досягненні кращих результатів
2. Види мотивації. Мотиви людського прагнення змін
3. Етапи мотивації. Форми прояву мотивів. Ознаки вмотивованих людей

4. Фактори, що впливають на мотивацію студентів. Причини послаблення мотивації.
5. Стратегії і методи навчання і викладання, орієнтовані на підвищення мотивації учня/студента
6. Самомотивація. Методи самомотивації.
7. Інструменти оцінювання рівня мотивації студентів/учнів
8. Основні теорії мотивації на способи їх застосування у навчанні
 - Теорії потреби (Маслоу, Альдерфер).
 - Теорія очікування Врума
 - Когнітивні теорії мотивації
 - Самодетермінаційні теорії мотивації.

Підготовка до семінару

Технологія «Перегорнутий клас»:

1. Перейдіть за посиланням й ознайомтесь з матеріалом, що рекомендований до заняття, або знайдіть відповіді на питання самостійно.
2. Розподіліть між учасниками групи різні теорії мотивації. За обраною вами теорією мотивацією розробіть презентацію на 2-3 слайди або постер і розкрийте основні аспекти теорії (Вітається робота в парі або трійці однокурсників)
3. Пройдіть тести з самооцінювання з автоматичним підрахунком результатів (див.тест з самооцінювання). Підготуйтеся до обговорення результатів. Для цього збережіть результати (запишіть, зробіть фото).

Самостійна робота:

1. Самоаналіз особистісної мотивації

Проаналізуйте власний досвід і навчальні досягнення та пригадайте, які фактори позитивно або негативно впливали на їх мотивацію та результати. Оформіть результати роздумів у виді таблиці, розподіляючи фактори на два стовбця.

2. Мотиваційна дошка

Створіть власну мотиваційну дошку як візуальний інструмент, який буде вас надихати і мотивувати до навчання.

Це може бути плакат, колаж, інтерактивна презентація або будь-який інший формат, який вам подобається. На дошку можна включити такі елементи як мотиваційні цитати, зображення, картинки, які символізують ваші цілі, мрії або успіхи, графіки прогресу, терміни виконання завдань, поради. Додайте щось особисте, що зробить дошку унікальною і особливою саме для вас.

Критерії оцінювання мотиваційної дошки:

- 1) Оригінальність - наскільки дошка унікальна та відображає вашу індивідуальність,
- 2) Креативність - використання нестандартних ідей та підходів до оформлення,
- 3) Зв'язок з навчанням - наскільки дошка пов'язана з навчальним процесом і мотивацією до навчання,

- 4) Ефективність - наскільки дошка допомагає зосередитися на навчанні та досягати своїх цілей.
- 5) Оформлення - якість виконання роботи, естетичність.

Завдання

Завдання 1. *Поняття мотивації та її роль у досягненні кращих результатів. Пройдіть тестування Wordwall (перевірка рівня розуміння поняття «мотивація»). 1.1. Обговорення результатів.*

<https://wordwall.net/uk/resource/76307768>

Питання для обговорення:

1. Як ви розумієте поняття мотивації?
2. Чи впливає мотивація на поведінку людини? Наведіть приклади.
3. Як мотивація впливає на академічні успіхи у навчанні? Наведіть приклади.
4. Назвіть ознаки вмотивованих людей.

1.2. Обговорення результатів самотестування

«Тест 1. Мотивація успіху та страх невдачі»

https://www.eztests.xyz/tests/personality_rean/

Питання для обговорення:

Що показав ваш тест: чи готові ми ставити перед собою важкі завдання, щоб досягнути успіху, або ж вибираєте скромніші цілі, аби не випробувати розчарування?

1.3. Види мотивації. Мотиви людського прагнення змін

Усне опитування. Перевірка рівня розуміння матеріалу, поданого для підготовки до заняття.

Питання для обговорення:

- Назвіть та коротко опишіть основні види мотивації.
- У чому полягає різниця між внутрішньою та зовнішньою мотивацією? Наведіть приклади ситуацій, які ілюструють ці типи мотивації.
- Наведіть приклади, коли внутрішня мотивація може перетворитися на зовнішню, і навпаки.
- Яка різниця між позитивною та негативною мотивацією? Наведіть приклади.
- Чим свідомі мотиви відрізняються від несвідомих?

1.4. Тестування. Перевірка вміння аналізувати приклади і визначати тип мотивації.

Тест «Фактори мотивації»

<https://onlinetestpad.com/2nqjjarfn3vcy>

1.5. Обговорення результатів самотестування «Тест 3. Методика для діагностики навчальної мотивації студентів»

Тест «Методика для діагностики навчальної мотивації студентів»

https://www.eztests.xyz/tests/personality_badmaeva/

Питання для обговорення:

Що показав ваш тест: які мотиви навчання у вас найбільш переважають?

Завдання 2. Фактори, що впливають на мотивацію до навчання

Методи роботи: робота з дошкою (аудиторною, цифровою, віртуальною), групова робота, мозковий штурм.

Технологія: Студенти поділяються на 2-3 групи, отримують листочки, на який написані обговорюють фактори, що впливають на навчання. Потім по черзі заповнюють комірки таблиці та коментують свої відповіді (див. Групова робота «Аналіз факторів мотивації»).

Варіант для виконання – вправа Learningapps

<https://learningapps.org/watch?v=patq8szpt24>

Питання для обговорення після вправи:

1. Назвіть фактори, які, на вашу думку, найбільше впливають на вашу мотивацію до навчання і поясніть чому.
2. Які фактори, на вашу думку, найчастіше демотивують студентів у процесі навчання?
3. Опишіть ситуацію, коли ви відчували найбільшу мотивацію до навчання. Що саме вас мотивувало?

Завдання 3. Стратегії викладання, орієнтовані на студента.

Питання для обговорення:

1. Як ви вважаєте, які методи навчання є найбільш ефективними для підтримки високої мотивації студентів?
2. Яку роль відіграють стосунки між студентом і викладачем у формуванні мотивації до навчання?
3. Які перешкоди можуть виникнути при створенні атмосфери, що стимулює до пізнання, і як їх можна подолати?

Завдання 4. Рефлексія:

- Що вас мотивує досягнення успіху в різних сферах життя?
- Які перешкоди ви зазвичай долаєте завдяки своїй мотивації?

Тести з самооцінювання

Тест 1. Мотивація успіху та страх невдачі (Реан)

https://www.eztests.xyz/tests/personality_rean/

Тест 2. Методика для діагностики навчальної мотивації студентів (Реан, Якунін). https://www.eztests.xyz/tests/personality_badmaeva/

Групова робота «Аналіз факторів мотивації»

Класифікація факторів мотивації

Внутрішній

Зовнішній

Приклади факторів мотивації для класифікації:

- Бажання отримати високу оцінку
- Цікавість до нового матеріалу
- Боязнь покарання
- Похвала батьків
- Конкуренція з однолітками
- Бажання допомогти іншим
- Відчуття самореалізації
- Страх невдачі
- Можливість отримати винагороду
- Бажання бути незалежним

Варіант для виконання – вправа Learningapps

<https://learningapps.org/watch?v=patq8szpt24>

Завдання 4. *Розбір кейсів. Основні теорії мотивації.*

- Яка категорія мотивації найкраще пристосована для навчального процесу? Обґрунтуйте відповідь.

Тест Quizizz «Теорія Маслоу і Альдерфера»

<https://quizizz.com/join?gc=93429959>

Код приєднання 93429959

Кейси до семінару "Академічні успіхи та мотивація в навчанні та викладанні, орієнтованому на студента"

Кейс 1. Студент, який втратив мотивацію

Опис: Студент, який раніше був активним учасником навчального процесу і відмінником, раптово почав пропускати заняття, не виконувати домашні завдання, демонструвати байдужість до навчання.

Завдання на аналіз кейсу:

1. Проаналізуйте кейс. Розгляньте можливі причини втрати мотивації у студента. Обміркуйте разом, як ці причини можуть впливати на його поведінку та результати навчання. В цьому вам допоможуть наступні питання:
 - 1) Які предмети викликають найбільші труднощі у студента?
 - 2) Які емоції він відчуває під час навчання?
 - 3) Чи є у студента якісь хобі або інтереси поза навчанням?
 - 4) Як студент проводить свій вільний час?
 - 5) Чи є у студента друзі, з якими він може поділитися своїми проблемами?
2. Спроектуйте, як можна виявити перші ознаки втрати мотивації у студента?
3. Обговоріть, як допомогти студенту відновити віру в свої сили? Запропонуйте конкретні кроки для відновлення мотивації студента. Розгляньте різні варіанти підтримки, які може надати оточення (сім'я, друзі, викладачі).
4. Проаналізуйте можливі перешкоди та шляхи їх подолання.

Кейс 2: Викладач географії помітив, що студенти на його заняттях почали часто відволікатися і не проявляти інтересу до матеріалу. Раніше заняття проходили цікаво та захоплююче, але зараз студенти виглядають байдужими.

Завдання на аналіз кейсу:

1. Проаналізуйте ситуацію. Припустіть можливі причини втрати інтересу студентів до географії. Які фактори можуть впливати на мотивацію студентів? Які наслідки може мати така ситуація для навчального процесу?
2. Розробіть кілька варіантів рішень, які допоможуть відновити інтерес студентів до географії, оцініть переваги та недоліки кожного варіанту, обґрунтуйте свій вибір найкращого рішення.
3. Розробіть детальний план впровадження обраного рішення. Опишіть, як ви будете оцінювати ефективність запропонованих заходів.

Література:

1. Занюк С. С. Психологія мотивації: навч. посібник. Київ: Либідь, 2002. 304 с.
2. Кісіль З.Р., Швець Д.В. Мотивація діяльності людини: Навчальний посібник у схемах, таблицях, коментарях. Одеса: Вид-во ОДУВС, 2023. 154 с. URL: <https://dspace.oduvs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/fbe3f4b7-dc64-4c92-b17f-b89b1f0ca7f6/content>
3. Климчук В., Горбунова В. Внутрішня мотивації учбової діяльності молоді: теорія, методика, програма розвитку. Монографія. 2012. URL: <https://www.academia.edu/7384758>
4. Нові освітні тренди, які можуть підвищити інтерес та включеність учнів у навчальний процес. Центр професійного розвитку педагогічних працівників м. Києва. URL:

https://znayshov.com/News/Details/novi_osvitni_trendy_Yaki_mozhut_pidvysychyty_interes_ta_vkliuchenist_uchniv_u_navchalnyi_protse

Додаткова:

5. Головська І., Т. Лазоренко, Т. Чернева. Мотивація навчання студентів в умовах дистанційного навчання. *Габітус*. 2020. Вип. 17. С. 57–61. URL: <http://habitus.od.ua/journals/2020/172020/12.pdf>
 6. Кулішов В.С. Дидактика вищої школи: навчально-методичний посібник. Біла Церква, 2022. 142 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/731992/1/Дидактика%20ВШ_посібник.pdf
 7. Лавринюк О., Кириченко В. Мотивація до навчальної діяльності: аналіз сучасних теорій. *Журнал соціальної та практичної психології*. 2023, № 1. DOI: <https://doi.org/10.32782/psy-2023-1-6>
 8. Лук'янова, Л., Добровські, Т., & Валасік, М. Навчально-діяльнісна мотивація дорослої людини: психологічна сутність і структура. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2023, № 24 (2). С. 10-25. [https://doi.org/10.35387/od.2\(24\).2023.10-25](https://doi.org/10.35387/od.2(24).2023.10-25)
- Відео-ресурси:**
9. Наталія Борисенко. Мотивація як вона є. URL: <https://youtu.be/77XZGmPy9xM?si=qeld7UfY75a6kS6B>
 10. Тренінг. Мотивація до навчання та пошуку нового. Як не перегоріти завчасно. URL: <https://youtu.be/aHwF6fPXqt8?si=xvK1UqgY4Dbdoil>
 11. Громовий Віктор. Мотивація учнів до навчання: практичні аспекти. URL: <https://www.youtube.com/playlist?list=PLXjCjuGhvAftLO83QW189WMu4Zv4rr64t>

2.5. Підтримувальна взаємодія в студентоцентрованому підході до навчання

Мета і завдання: Розвинути розуміння значення підтримувальної взаємодії у студентоцентрованому навчанні, сприяти засвоєнню практичних навичок створення підтримувального середовища та ефективної комунікації зі студентами.

Результати:

До кінця заняття студенти будуть **знати:**

- ✓ що таке підтримувальна взаємодія та її значення в студентоцентрованому підході до навчання;
- ✓ основні принципи створення сприятливого середовища для навчання (довіра, підтримка, індивідуальний підхід, зворотний зв'язок);

та **вміти:**

- ✓ аналізувати та вирішувати типові проблеми взаємодії між викладачем і студентами;
 - ✓ формулювати конструктивний зворотний зв'язок для студентів;
 - ✓ застосовувати практичні стратегії підтримувальної взаємодії у різних навчальних ситуаціях;
 - ✓ створювати сценарії підтримувальної взаємодії в складних ситуаціях;
 - ✓ ефективно спілкуватися в ролі викладача або студента, враховуючи потреби співрозмовника;
 - ✓ використовувати групову роботу та обмін ідеями для вирішення навчальних завдань;
- усвідомлять важливість:**
- ✓ емпатії та підтримки в комунікації зі студентами;
 - ✓ врахування індивідуальних особливостей студентів у процесі навчання;
 - ✓ розвитку довіри між учасниками навчального процесу.

По завершенню навчання студенти демонструватимуть глибшу обізнаність і розуміння підтримувальної взаємодії в студентоцентрованому підході до навчання

Методи:

Дискусія:

Мета: надати фундаментальні знання та сприяти спільному обміну ідеями.

Інструменти: слайди презентацій, дошка для відкритого обговорення.

Ресурси:

- Роздаткові матеріали (кейси, методичні рекомендації).
- Дошка або фліпчарт для запису ключових ідей.
- Слайди презентації для міні-лекції.

План

1. Що таке підтримувальна взаємодія?
2. Її роль у студентоцентрованому підході до навчання.
3. Основні принципи: довіра, підтримка, індивідуальний підхід, зворотний зв'язок.

Завдання:

Завдання 1. *Обговорити приклади ситуацій, коли підтримувальна взаємодія між викладачем і студентами сприяла або, навпаки, ускладнювала навчальний процес.*

Питання для обговорення:

1. Як викладач може мотивувати студентів до активної участі?
2. Які форми взаємодії сприяють створенню комфортного навчального середовища?

Питання для дискусії:

1. Які виклики виникають у забезпеченні підтримувальної взаємодії?

Розбір кейсів:

1. Студент не хоче брати участь у груповій роботі.
2. Група студентів висловлює невдоволення форматом занять.
3. Один зі студентів постійно ігнорує завдання.

Завдання : Розробити можливі стратегії дій викладача для кожного кейсу.

Завдання 2. *"Ефективний зворотний зв'язок":*

Студенти у парах аналізують відповіді на завдання (надані викладачем) і формулюють приклади конструктивного зворотного зв'язку.

Завдання 3. *Аналіз реальних ситуацій*

Викладач надає студентам реальні або вигадані ситуації з навчального процесу, де підтримувальна взаємодія була недостатньою або неефективною.

Завдання: Студенти повинні проаналізувати ситуацію та запропонувати стратегії, як підтримувальна взаємодія могла б покращити ситуацію.

Завдання 4: *Рольова гра "Інтерв'ю з викладачем"*

Студенти обирають роль викладача або студента і проводять інтерв'ю, в якому студенти висловлюють свої потреби та очікування від підтримувальної взаємодії в процесі навчання.

Завдання: Після інтерв'ю учасники повинні оцінити, наскільки добре учасники виконали роль підтримки або взаємодії.

Завдання 5: *Створення плану підтримувальної взаємодії*

Студенти повинні створити план підтримувальної взаємодії для певного курсу або групи студентів з урахуванням різних аспектів (зворотний зв'язок, мотивація, групова робота, індивідуальні потреби).

Завдання: Створений план має включати стратегії, методи, ідентифікацію проблем і способи їх вирішення.

Завдання 6: Вправа "Підтримка зворотного зв'язку"

Студенти у парах або малих групах обмінюються зворотним зв'язком щодо певних навчальних завдань або діяльностей.

Завдання: Потрібно зосередитися на конструктивному зворотному зв'язку, щоб студенти могли вдосконалювати свої навички.

Завдання 7: Обговорення "Як впливає підтримувальна взаємодія на навчальні результати?"

Література:

1. Biggs, J., & Tang, C. (2011). *Teaching for Quality Learning at University*. McGraw-Hill Education.
2. Weimer, M. (2013). *Learner-Centered Teaching: Five Key Changes to Practice*. Jossey-Bass.
3. Cornelius-White, J. (2007). *Learner-Centered Instruction: Building Effective Teaching Relationships with Students*. Sage Publications.
4. Hattie, J., & Timperley, H. (2007). *The Power of Feedback*. Review of Educational Research.
5. Kahu, E. R. (2013). *Framing Student Engagement in Higher Education*. Studies in Higher Education.
6. Tinto, V. (1993). *Leaving College: Rethinking the Causes and Cures of Student Attrition*. University of Chicago Press.
7. Ambrose, S. A., Bridges, M. W., DiPietro, M., Lovett, M. C., & Norman, M. K. (2010). *How Learning Works: Seven Research-Based Principles for Smart Teaching*. Jossey-Bass.

2.6. Дослідження саморефлексії в студентоцентрованому навчанні

Мета і завдання: Заохочувати студентів досліджувати та розуміти роль саморефлексії в їхньому власному навчальному процесі, зокрема в рамках навчання, орієнтованого на студента.

Результати:

До кінця заняття студенти будуть знати:

- ✓ концепцію саморефлексії та її роль у студентоцентрованому навчанні;
- ✓ основні методи та інструменти для розвитку саморефлексії у процесі навчання;
- ✓ ключові етапи процесу саморефлексії та їх зв'язок з індивідуальними цілями навчання;
- ✓ переваги й виклики використання саморефлексії для підвищення ефективності навчання;

та вміти:

- ✓ використовувати техніки саморефлексії для оцінювання власних навчальних досягнень і прогресу;
- ✓ формулювати чіткі, конкретні цілі навчання на основі результатів саморефлексії;
- ✓ аналізувати свої сильні та слабкі сторони у навчанні, використовуючи саморефлексію як інструмент самовдосконалення;
- ✓ створювати особистий план розвитку на основі отриманих результатів саморефлексії;
- ✓ ефективно застосовувати щоденники, опитувальники та інші інструменти для регулярного проведення саморефлексії;
- ✓ презентувати результати власної саморефлексії та обговорювати їх із викладачем чи групою.

Методи:

Лекція й дискусія:

Мета: надати фундаментальні знання та сприяти спільному обміну ідеями.

Інструменти: слайди презентацій, дошка для відкритого обговорення.

Групова робота й кейс-розвідки з теми:

Мета: стимулювати командну роботу й практичне застосування концепцій.

Інструменти: роздаткові матеріали для прикладів, місця для групових обговорень та обладнання для презентацій.

Рольові ігри й симуляції:

Мета: надати можливість навчання на основі досвіду та сприяти співпереживанню.

Інструменти: картки зі сценаріями, інструкції з моделювання, mind maps, журнали рефлексії.

Інструменти: матеріали семінарів, мозковий штурм.

Додаткові інструменти:

Інтерактивні інструменти (додатки для опитування, онлайн-платформи для взаємодії, PowerPoint, Prezi).

Щоденники або зошити
Ручки або олівці
Фліп-чарти або дошки
Маркери

План

1. Поняття саморефлексії.
2. Роль у студентоцентрованому навчанні.
3. Методи дослідження саморефлексії.

Підготовка до семінару

1. Ознайомтеся з матеріалом.
2. Підготуйтеся до групового обговорення питань семінару та самостійної роботи в аудиторії.

Завдання 1. *Обговоріть, як саморефлексія дозволяє учням оцінювати свій досвід навчання, визначати сильні сторони та області для вдосконалення та встановлювати особисті навчальні цілі.*

Завдання 2. *10 хвилин рефлексивного запису в щоденнику про недавній досвід навчання:*

- Опишіть конкретну навчальну діяльність або проєкт, який ви нещодавно завершили.
- Які у вас були перші думки та почуття під час заняття?
- З якими труднощами ви зіткнулися, як ви їх долали?
- Що ви дізналися про себе як студента?
- Як ви можете застосувати ці ідеї до майбутнього навчального досвіду?

Завдання 3. *Розділіться на малі групи по 4-5 осіб.*

- Поділяться ключовими думками зі своїх рефлексивних записів у щоденнику.
- Обговоріть загальні теми, відмінності в досвіді та вплив саморефлексії на їхній навчальний шлях.

Завдання 4. *Творча презентація:*

- Кожна група створює коротку презентацію (5-7 хвилин), висвітлюючи свої спільні погляди на саморефлексію в студентоцентрованому навчанні.

Групи повинні зосередитися на наступному:

- Ключові переваги саморефлексії вони визначили.
- Стратегії включення саморефлексії в їхні навчальні процедури.

- Як саморефлексія може бути застосована для покращення навчання, орієнтованого на студента.

Завдання 5. *Обговорення презентацій у класі.*

- Поділіться своїми думками щодо вправи та новими перспективами, які ви отримали.

Література:

1. Brookfield, S. D. (2017). *Becoming a Critically Reflective Teacher*. Jossey-Bass.
2. Kolb, D. A. (2014). *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. Pearson Education.
3. Moon, J. A. (2004). *A Handbook of Reflective and Experiential Learning: Theory and Practice*. Routledge.
4. Mezirow, J. (2000). *Learning as Transformation: Critical Perspectives on a Theory in Progress*. Jossey-Bass.

5. Додаткова література:

6. Schön, D. A. (1983). *The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action*. Basic Books.
7. Biggs, J., & Tang, C. (2011). *Teaching for Quality Learning at University*. McGraw-Hill Education.
8. Gibbs, G. (1988). *Learning by Doing: A Guide to Teaching and Learning Methods*. Oxford Polytechnic.
9. Dewey, J. (1933). *How We Think*. D. C. Heath and Co.

10. Інтернет-ресурси:

11. Centre for Teaching Excellence, University of Waterloo. *Guides for Reflective Writing in Higher Education*.
12. <https://uwaterloo.ca/>
13. Vanderbilt University Center for Teaching. *Reflective Teaching*.
14. <https://cft.vanderbilt.edu/>
15. OpenLearn (The Open University). *Learning to Learn: Reflecting Back and Looking Forward*.
16. <https://www.open.edu/openlearn/>

2.7. Гнучкість навчального плану в студентоцентрованому підході: мобільність, ECTS, визнання, рамки кваліфікацій

Мета і завдання: Розкрити сутність гнучкості навчального плану в студентоцентрованому підході через аналіз ключових аспектів: мобільність студентів, використання системи ECTS, механізми визнання результатів навчання та рамки кваліфікацій, а також підкреслити їх роль у підвищенні якості освіти та персоналізації навчального процесу.

Результати:

До кінця заняття студенти будуть **знати:**

- ✓ основи концепції студентоцентрованого підходу;
- ✓ як адаптація навчальних планів під індивідуальні потреби студента сприяє розвитку автономності у навчанні;
- ✓ особливості побудови гнучкого навчального плану;
- ✓ як створення гнучких навчальних планів дозволяє студентам самостійно вибирати курси та модулі відповідно до їхніх інтересів, кар'єрних цілей та академічних потреб;
- ✓ як гнучкі навчальні плани адаптуються під індивідуальні потреби студентів, забезпечуючи різні траєкторії навчання;
- ✓ основні аспекти Європейської системи трансферу та накопичення кредитів (ECTS);
- ✓ механізми визнання академічних кредитів між навчальними закладами різних країн;
- ✓ як система ECTS забезпечує мобільність студентів та визнання їхніх досягнень;
- ✓ переваги та виклики академічної мобільності для студентів та навчальних закладів;
- ✓ основні принципи Європейської рамки кваліфікацій (EQF) та Національної рамки кваліфікацій (НРК);
- ✓ рівні кваліфікацій та їх відповідність освітнім програмам.

та **вміти:**

- ✓ аналізувати та обирати навчальні курси;
- ✓ оцінювати та вибирати навчальні курси, що відповідають їхнім інтересам та кар'єрним планам, на основі принципів гнучкого навчального плану.
- ✓ самостійно створювати індивідуальну освітню траєкторію.
- ✓ планувати академічну мобільність:
- ✓ Оцінювати можливості участі у програмах мобільності, таких як Erasmus+, та інтегрувати їх у свій навчальний план.
- ✓ визначати свій освітній рівень відповідно до рамки кваліфікацій.
- ✓ оцінювати компетенції, які необхідно здобути на різних рівнях

Методи:

Перегорнуте навчання (flipped classroom), проблемне навчання, проєктне навчання, групова робота.

Інструменти: мозковий штурм, дискусія, проєкт.

Спосіб оцінювання:

- Формувальне оцінювання (1 – тест з вибором правильної відповіді; 2 – розробка секції «Студентоцентроване планування» в Портфоліо зі студентоцентрованого навчання та викладання).
- Взаємооцінювання (усні відповіді/Miro або будь-яка інша цифрова дошка).
- Самооцінювання (саморефлексія).

План

1. Ключові особливості ECTS в конструюванні гнучкого навчального плану в студентоцентрованому підході
2. Індивідуальна освітня траєкторія в системі студентоцентрованого підходу та неперервної освіти
3. Академічна мобільність та визнання кредитів в студентоцентрованому підході
4. Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя
5. Національна рамка кваліфікацій України

Підготовка до семінару

1. Ознайомтесь з темою 7. Неперервна освіта та професійний розвиток майбутнього педагога/психолога/архітектора.
2. Опрацюйте інформацію – «Гнучкість навчального плану в межах студентоцентрованого підходу», яка представлена в теоретичному блоці» (додаток Б)

Завдання

Завдання 1. *Аналіз індивідуальної освітньої траєкторії (ІОТ) має на меті оцінити ефективність індивідуального навчання та його відповідність потребам студента, з огляду на його цілі, здібності та плани на майбутнє. Нижче наведено приклад плану аналізу ІОТ:*

1. Вступна інформація про студента

- Особисті дані (без вказання конфіденційних даних): вік, рівень підготовки, академічні досягнення.
- Мотивація до навчання: які особисті чи професійні цілі прагне досягти студент за допомогою індивідуальної освітньої траєкторії.

2. Цілі та очікування студента

- Які академічні чи професійні компетенції студент планує розвинути?
- Короткострокові та довгострокові цілі (наприклад, отримання конкретної кваліфікації, підготовка до працевлаштування).

3. Вибір навчальних курсів та модулів

- Які курси або модулі були обрані для реалізації ІОТ?
- Наскільки вони відповідають загальним цілям і потребам студента?
- Гнучкість у виборі дисциплін: чи є можливість адаптації плану під зміни у навчальних або життєвих обставинах студента?

4. *Методи та інструменти навчання*

- Які форми навчання використовуються: очні заняття, дистанційне навчання, самостійне навчання?
- Чи забезпечується доступ до відповідних ресурсів та інструментів (бібліотек, онлайн-платформ)?
- Використання інноваційних технологій, цифрових інструментів та мультимедіа у процесі навчання.

5. *Моніторинг та оцінювання*

- Як здійснюється контроль прогресу студента?
- Які інструменти оцінювання (тести, проекти, практичні завдання) використовуються для моніторингу досягнень?
- Чи коригується ІОТ на основі результатів оцінювання?

6. *Підтримка та супровід*

- Роль наставника або куратора в організації індивідуального процесу навчання.
- Наявність додаткової підтримки (психологічної, академічної) для досягнення цілей ІОТ.
- Чи була передбачена консультативна підтримка з боку викладачів або адміністрації?

7. *Адаптивність та гнучкість*

- Наскільки легко студенту вносити зміни до свого навчального плану за потреби?
- Оцінка можливості адаптації ІОТ до нових умов (перехід на інший рівень освіти, зміна спеціалізації).
- Як навчальний план реагує на особисті та професійні зміни у житті студента?

8. *Результати та досягнення*

- Оцінка досягнутих результатів відповідно до початкових цілей студента.
- Чи були досягнуті ключові компетенції, які планував розвинути студент?
- Наскільки студент задоволений своїм прогресом і процесом навчання?

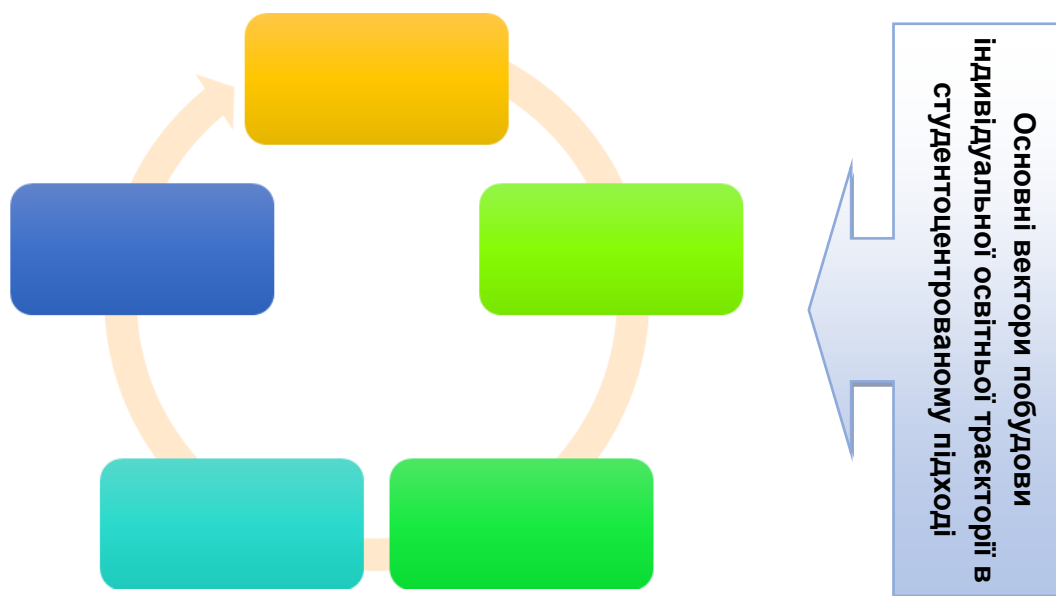
9. *Рекомендації для подальшого навчання*

- Оцінка перспектив подальшого навчання або професійного розвитку.
- Рекомендації щодо коригування ІОТ на наступний період навчання (врахування нових інтересів чи кар'єрних планів).
- Визначення нових цілей або напрямів для розвитку.

Аналіз індивідуальної освітньої траєкторії дозволяє оцінити її відповідність потребам студента та допомогти у плануванні наступних етапів навчання.

Завдання:

- проаналізуйте за планом власну індивідуальну освітню траєкторію. Поміркуйте над рівнем гнучкості у вашій ІОТ.
- обговоріть у підгрупах результати аналізу.
- презентуйте результати та відобразіть на інтерактивній дошці (Miro або Padlet) схематично – «Основні напрями побудови індивідуальної освітньої траєкторії в межах студентоцентрованого підходу»



Завдання 2. *Ознайомтеся з додатковими матеріалами за посиланням:*

- **Гнучкість навчальних планів у сучасному освітньому процесі** - статті та матеріали, що детально описують підходи до гнучкості навчальних планів.

- **Практичні рекомендації для викладачів** - ресурс з корисними порадами для впровадження гнучких стратегій у навчальний процес.

Завдання: Поділити студентів на невеликі групи. Кожна група отримує конкретний сценарій (наприклад, студента з особливими потребами, студента, який працює, або студента з інтересом до певної професії).

Сценарій: Вам дано групу студентів з різними потребами, інтересами та стилями навчання. Студенти повинні скласти гнучкий навчальний план, який враховує ці різноманітні аспекти.

Кроки:

1. Оцінка потреб студентів:

Проведіть опитування, щоб з'ясувати, які предмети цікавлять студентів, які стилі навчання (візуальний, слуховий, кінестетичний) вони віддають перевагу, а також їхні кар'єрні цілі.

2. Визначення предметів:

Створіть список можливих курсів, які можуть бути включені до навчального плану. Цей список може включати як обов'язкові, так і вибіркові курси, а також можливості для самостійного навчання або проектної роботи.

3. Створення індивідуальних навчальних траєкторій:

Кожен студент повинен розробити свій власний навчальний план на основі зібраних даних. Він може включати:

- Вибір курсів (які з обов'язкових, які з вибіркових).
- Формат навчання (онлайн, офлайн, змішане).
- Спеціальні проекти або дослідження.

4. Обговорення та зворотний зв'язок:

Групи розробляють індивідуальний навчальний план для свого студента, включаючи предмети, формати навчання (онлайн, офлайн, змішане), можливості для практики та проекти. Кожна група презентує свій навчальний план, пояснюючи, чому вони обрали саме ці предмети і формати навчання. Обговорення викликів, з якими можуть зіштовхнутися викладачі під час впровадження гнучких навчальних планів. Висновки: як студентоцентризований підхід може покращити навчальний процес.

Аналіз та вдосконалення:

Проведіть аналіз результатів. Які курси були найбільш популярними? Які стилі навчання виявилися найбільш ефективними? Використайте ці дані для корекції навчального плану на наступний семестр.

Завдання 3. Проектне завдання

Розробка програми академічної мобільності

Сценарій:

Вам доручено створити програму академічної мобільності для студентів, яка інтегрує принципи гнучких навчальних планів. Ви повинні врахувати різні потреби студентів, їхні інтереси та цілі.

Кроки:

1. Дослідження потреб студентів:

Зберіть інформацію через опитування або фокус-групи, щоб з'ясувати, які країни або університети їх цікавлять, а також які курси вони б хотіли пройти під час мобільності.

2. Вибір партнерських університетів:

Визначте університети-партнери, з якими ваша установа має угоди про обмін студентами. Або визначте програми академічної мобільності та стажування за вашим профілем. Зверніть увагу на курси, які вони пропонують, та наявність гнучких програм навчання.

3. Розробка гнучкої програми мобільності:

Створіть програму, яка включає:

- *Можливість вибору курсів:* Дозвольте студентам обирати курси з різних дисциплін або факультетів.
- *Формати навчання:* Запропонуйте різні формати (онлайн, офлайн, змішане навчання) для забезпечення гнучкості.
- *Кредити ECTS:* Визначте, скільки кредитів ECTS може отримати студент за навчання в рамках програми.

4. Підтримка студентів:

Розробіть механізми підтримки для студентів, які беруть участь у програмі мобільності, такі як:

- Консультації з академічних питань.
- Інформаційні сесії про культурну адаптацію.
- Менторські програми для нових студентів.

5. Презентація програми:

Підготуйте презентацію для студентів, у якій представте вашу програму, її переваги та механізми підтримки.

6. Отримання зворотного зв'язку:

Проведіть обговорення з учасниками програми, щоб отримати зворотний зв'язок і вдосконалити програму на основі їхніх думок та пропозицій.

Додаткові ресурси:

- [Erasmus+ Programme Guide](#) - ресурс з інформацією про академічну мобільність.
- [International Student Mobility: Opportunities and Challenges](#) - статті про можливості і виклики мобільності студентів.

Завдання 4. Домашнє завдання:

Презентація варіантів академічного обміну, доступних для студентів (студенти повинні надати детальну інформацію про попередні умови, процес подання заявки та очікувані результати академічного обміну).

Знайдіть і візьміть участь у короткому (до 10 академічних годин) курсі MOOC / семінарі, пов'язаному з вашою спеціальністю/основним предметом. Поділіться своїм досвідом на форумі (на базі Moodle) обговорення курсів/семінарів MOOC для навчання впродовж життя (Coursera, Prometheus тощо), зосереджуючись на перевагах і недоліках конкретних курсів, пов'язаних із спеціальністю студента.

Поміркуйте над тим, як цей курс може покращити професійний розвиток студента.

Тест

Формувальне оцінювання

1. Що таке гнучкість навчального плану?
 - a) Статичність навчальних програм
 - b) Можливість адаптувати навчальний план відповідно до потреб студентів
 - c) Відсутність змін у навчальних програмах
 - d) Визначеність усіх курсів для студентів
2. Яка з наступних характеристик є основною для студентоцентрованого підходу?
 - a) Викладання з акцентом на викладача
 - b) Оцінка студентів виключно за тестами
 - c) Орієнтація на потреби та інтереси студентів
 - d) Фіксований навчальний план без змін
3. Яка роль ECTS у забезпеченні гнучкості навчальних планів?

- a) Визначення єдиного стандарту для всіх навчальних планів
 - b) Підтримка визнання кредитів між різними навчальними закладами
 - c) Зниження кількості курсів, які студенти можуть обрати
 - d) Створення жорсткої системи оцінювання
4. Яка з нижче наведених стратегій допомагає забезпечити гнучкість навчального плану?
- a) Запровадження обов'язкових предметів для всіх студентів
 - b) Створення модульних курсів, що дозволяють вибір
 - c) Використання одних і тих же методів навчання для всіх дисциплін
 - d) Підготовка викладачів до роботи тільки в одному форматі
5. Який з аспектів є ключовим для успішної реалізації гнучкості навчальних планів?
- a) Відсутність зворотного зв'язку від студентів
 - b) Викладачі, які не хочуть змінювати свій підхід
 - c) Гнучкість у виборі курсів та форм навчання
 - d) Визначення усіх курсів на початку навчального року
6. Яка мета студентських програм мобільності в контексті гнучкого навчального плану?
- a) Обмежити можливості навчання
 - b) Розширити можливості для отримання міжнародного досвіду
 - c) Зменшити кількість курсів, що пропонуються
 - d) Уникати міжнародних стандартів
7. Яка з наступних характеристик не є ознакою студентоцентрованого підходу?
- a) Активне навчання
 - b) Переважання лекцій над практичними заняттями
 - c) Індивідуалізація навчання
 - d) Залучення студентів до прийняття рішень
8. Що таке академічна мобільність у контексті студентоцентрованого підходу?
- a) Можливість змінювати спеціальність під час навчання.
 - b) Можливість студента навчатись в іншому закладі або країні з перенесенням результатів навчання.
 - c) Заміна викладачів у навчальному процесі.
 - d) Організація обов'язкових додаткових курсів для всіх студентів.
9. Яка з програм найбільше сприяє академічній мобільності студентів у Європі?
- a) Erasmus+
 - b) Fulbright
 - c) Horizon 2020
 - d) Tempus
10. Що таке ECTS (Європейська система трансферу та накопичення кредитів)?
- a) Система оцінювання навчальних закладів.
 - b) Система, що полегшує визнання академічних кредитів та сприяє академічній мобільності.

- c) Програма, що фінансує студентів для навчання за кордоном.
 - d) Оцінювальний тест для вступу до університетів Європи.
11. Яка кількість кредитів ECTS зазвичай відповідає одному академічному року навчання?
- a) 30 кредитів
 - b) 60 кредитів
 - c) 120 кредитів
 - d) 45 кредитів
12. Як академічна мобільність впливає на студентоцентроване навчання?
- a) Дає можливість студентам вибирати курси та програми відповідно до їхніх інтересів і потреб.
 - b) Зобов'язує студентів проходити однакові курси у всіх університетах.
 - c) Обмежує доступ до міжнародного досвіду.
 - d) Робить навчальний план жорсткішим.
13. Які основні переваги визнання кредитів для студентів у контексті академічної мобільності?
- a) Студенти можуть отримати диплом лише від університету, де почали навчання.
 - b) Студенти можуть переносити результати навчання з одного університету до іншого.
 - c) Не потрібно проходити екзамени після повернення з навчання за кордоном.
 - d) Студенти можуть уникати практичних занять у своїх університетах.
14. Який документ використовується для формального визнання навчальних досягнень у системі ECTS?
- a) Заява про перенесення кредитів.
 - b) Додаток до диплома.
 - c) Академічна довідка.
 - d) Сертифікат відповідності.
15. Яка з наведених ситуацій сприяє академічній мобільності студентів?
- a) Жорстка фіксація курсів і предметів, які студент має пройти.
 - b) Гнучкість у виборі навчальних програм і можливість визнання кредитів.
 - c) Обмежена кількість місць для участі в міжнародних програмах.
 - d) Відсутність системи оцінювання кредитів.
16. Як визнання кредитів підтримує принципи студентоцентрованого навчання?
- a) Дозволяє студентам самостійно обирати, де і як вони хочуть здобувати певні знання та компетенції.
 - b) Зобов'язує студентів проходити однакові навчальні курси.
 - c) Вимагає від студентів пройти додаткові курси після повернення до рідного університету.
 - d) Забороняє змінювати академічну траєкторію під час навчання за кордоном.

17. Що означає термін "learning outcomes" у системі ECTS?
- a) Результати фінальних екзаменів.
 - b) Компетенції, які студент має отримати після завершення курсу чи програми.
 - c) Кількість годин, проведених на лекціях.
 - d) Кількість отриманих балів за всі дисципліни.
18. Яка основна мета Європейської рамки кваліфікацій (EQF)?
- a) Уніфікація освітніх програм у країнах ЄС.
 - b) Підвищення академічних стандартів в університетах.
 - c) Полегшення визнання кваліфікацій та сертифікатів у різних країнах.
 - d) Підвищення рівня працевлаштування серед випускників.
19. Яка з наступних цілей є однією з основних для Національної рамки кваліфікацій України?
- a) Забезпечення рівня безробіття серед випускників.
 - b) Впровадження міжнародних стандартів оцінювання викладачів.
 - c) Сприяння академічній мобільності та визнанню кваліфікацій.
 - d) Фіксація жорстких освітніх програм.
20. Як рамка кваліфікацій сприяє навчанню впродовж життя?
- a) Вона забезпечує лише обов'язкову освіту.
 - b) Визначає рівні, на яких можна визнати попередній досвід або неформальне навчання.
 - c) Фіксує навчальні плани на початковому рівні.
 - d) Встановлює жорсткі вимоги для кожного рівня освіти без можливості змін.

Ключі: 1-b, 2-с, 3-b, 4-b, 5-с, 6-b, 7-b, 8-b, 9-а, 10-b, 11-b, 12-а, 13-b, 14-b, 15-b, 16-а, 17-b, 18-с, 19-с, 20-b

Документи щодо Болонського процесу

1. Рамка кваліфікацій для Європейського простору вищої освіти; Робоча група Болонського процесу з рамок кваліфікацій: опубліковано Міністерством науки, технологій та інновацій [Електронний ресурс]. – Копенгаген, лютий 2005. – Режим доступу: http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/050218_QF_EHEA.pdf.

2. Болонська конференція. Використання результатів навчання – Единбург, 1-2 липня 2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ehea.info/article-details.aspx?ArticleId=119>.

3. Болонські рамка і сертифікація (2008) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ehea.info/Uploads/QF/Bologna_Framework_and_Certification_revised_29_02_08.pdf.

4. Берлінське комюніке. Розуміючи Європейський простір вищої освіти: Комюніке Конференції міністрів вищої освіти в Берліні 19 вересня 2003 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ehea.info/Uploads/about/Berlin_Communique1.pdf.

5. Бухарестське комюніке. Повне використання нашого потенціалу: консолідація Європейського простору вищої освіти: Комюніке Конференції міністрів вищої освіти в Бухаресті 26-27 квітня 2012 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://www.ehea.info/Uploads/\(1\)/Bucharest%20Communique%202012\(1\).pdf](http://www.ehea.info/Uploads/(1)/Bucharest%20Communique%202012(1).pdf).

6. Європейські стандарти та рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ehea.info/news-details.aspx?ArticleId=355>.

7. Європейський підхід до забезпечення якості спільних програм [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eqar.eu/projects/joint-programmes.html>.

8. Доповідь Робочої групи зі структурних реформ в VFUG / Робоча група із структурних реформ [Електронний ресурс]. – Страсбург, Брюссель, Ватикан, Варшава, 8 грудня 2014 р. – Режим доступу: http://www.ehea.info/Uploads/SubmittedFiles/12_2014/154923.pdf

Офіційні документи Європейського Союзу

1. Рекомендація Ради (2012/С 398/01) від 20 грудня 2012 р. щодо валідації неформального і інформального навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:398:0001:0005:EN:PDF>.

2. Комюніке Комісії (COM 2001 678) від 21 листопада 2001 р.: Створення європейського простору навчання впродовж життя в реальності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2001:0678:FIN:EN:PDF>.

3. Директива Європейського парламенту та Ради (2005/36 / EC) від 7 вересня 2005 р. про визнання професійних кваліфікацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02005L0036-20140117&from=EN>.

4. Рекомендація Європейського парламенту та Ради від 23 квітня 2008 р. про створення Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008H0506\(01\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008H0506(01)&from=EN).

5. Постанова Європейського парламенту та Ради (ЄС) 1288/2013 від 11 грудня 2013 р. Створення Програми ЄС Еразмус+ з питань освіти, підготовки, молоді та спорту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:347:0050:0073:EN:PDF>.

Список літератури

1. Bergan S. (2007). Qualifications – Introduction to a concept (Council of Europe higher education series No.6) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://book.coe.int/eur/en/higher-education-and-research/3794-qualifications-introduction-to-a-concept-council-of-europe-higher-education-series-no6.html>

2. Bergan S., Rauhvargers A. (eds.) (2005). Standards for recognition: the Lisbon recognition convention and its subsidiary texts (Council of Europe higher education series No. 3) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.coe.int/t/dg4/highereducation/resources/heseries_en.asp

3. Biggs J. (2003). Aligning teaching for constructing learning. Higher Education Academy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.heacademy.ac.uk/aligning-teaching-constructing-learning>

4. Bingham (1999). Guide to Developing Learning Outcomes

5. Cedefop (2009) [Електронний ресурс]. European guidelines for Validating Non-formal and Informal learning; Luxembourg. – Режим доступу: http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/4054_en.pdf

6. Cedefop (2011) [Електронний ресурс]. Using learning outcomes: European Qualifications Framework Series: Note 4. – Режим доступу: http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/Using_learning_outcomes.pdf

7. Colucci E., Davies H., Korhonen J., Gaebel M. (2012). Mobility: Closing the gap between policy and practice / Асоціація Європейських університетів [Електронний ресурс]. – Брюссель. – Режим доступу: http://www.maunimo.be/images/0slo/eua%20maunimo_web.pdf

8. Euridyce (2012). Recognition of Prior Non-Formal and Informal Learning in Higher Education. Огляд [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/focus-on/152.pdf>
9. Ferencz I., Hauschildt K., Garam (eds.) (2013). Mobility Windows: From Concept to Practice, Bonn: Lemmens Medien GmbH [Електронний ресурс] (Звіти АСА щодо міжнародного співробітництва в сфері освіти). – Режим доступу: http://www.aca-secretariat.be/fileadmin/aca_docs/images/members/ACA_2013_Mobility_windows.pdf
10. Gosling D. and Moon J. (2002). How to use learning outcomes and assessment criteria [Електронний ресурс]. – 3-тє видання. – Лондон: SEEC. – Режим доступу: [http://www.aec-music.eu/userfiles/File/goslingmoon-learningoutcomesassessmentcriteria\(2\).pdf](http://www.aec-music.eu/userfiles/File/goslingmoon-learningoutcomesassessmentcriteria(2).pdf)
11. Hunt E. S. Bergan S. (eds.) (2010). Developing attitudes to recognition. Substantial differences in an age of globalisation (Strasbourg: Council of Europe Publishing. Council of Europe Higher Education Series No 13).
12. Lockhoff J., Wegejis B., Durkin K., Wagenaar R., González J., Dalla Rosa L., & Gobbi M. (2011). A guide to formulating degree programme profiles. Including programme competences and programme learning outcomes. University of Deusto [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://core-project.eu/documents/Tuning%20G%20Formulating%20Degree%20PR4.pdf>
13. Moon J. (2002). The Module and Programme Development Handbook, Лондон: Kogan Page Limited [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://books.google.co.uk/books?id=1uKQAgAAQBAJ&printsec=frontcover&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false
14. Moon J. (2004). Linking levels, learning outcomes and assessment criteria [Електронний ресурс]. – Единбург. Режим доступу: http://www.ehea.info/Uploads/Seminars/040701-02Linking_Levels_plus_ass_crit-Moon.pdf
15. Moon J. (2004). Some thoughts on learning outcomes – their roles and use in higher education in the UK; Presentation slides from the 'Using Learning Outcomes' Conference [Електронний ресурс]. – Единбург. – Режим доступу: <http://www.ehea.info/Uploads/Seminars/04070102Moon.pdf>
16. Vlasceanu L., et al. (2004). Quality Assurance and Accreditation: A Glossary of Basic Terms and Definitions, Papers on Higher Education, UNESCO-CEPES [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://siteresources.worldbank.org/INTAFRREGTOPTEIA/Resources/UNESCO_Glossary_of_QA_and_Accreditation.pdf

Веб-сайти

1. Мережа ENIC-NARIC [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.enic-naric.net/>
2. Європейська асоціація університетів (EUA). тематичні документи про масові відкриті онлайн-курси (МООС) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.eua.be/Libraries/Publication/MOOCs_Update_January_2014.sflb.ashx
3. Знайомство із ECVET: Питання і відповіді [Електронний ресурс]. – Брюссель, 2011. – Режим доступу: <http://www.ecvetteam.eu/en/system/files/documents/14/questions-answers-aboutecvet-21/04/2010.pdf>
4. Глосарій Шотландської ради фінансування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sfc.ac.uk/housekeeping/glossary/glossary.aspx>
5. Європейська кредитна система для професійної (професійнотехнічної) освіти та підготовки (ECVET) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/education/policy/vocational-policy/ecvet_en.htm
6. ЮНЕСКО (2014), МСКО: Міжнародна стандартна класифікація освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uis.unesco.org/Education/Pages/international-standard-classification-of-education.aspx>

2.8. Оцінювання і рефлексія у студентоцентрованому навчанні і розвитку особистості

Мета і завдання: ознайомити з принципами оцінювання у студентоцентрованому навчанні, навчити створювати прозорі, зрозумілі та справедливі критерії оцінювання, що сприяють мотивації до навчання та підвищують якість засвоєння матеріалу; розглянути практичні приклади застосування критеріїв для оцінювання роботи учнів/студентів, набути навичок саморефлексії за допомогою карти контентів.

Результати:

До кінця заняття студенти будуть **знати:**

- ✓ основні поняття та принципи оцінювання в студентоцентрованому навчанні;
- ✓ види та методи оцінювання, які сприяють розвитку особистості (формувальне, підсумкове, автентичне оцінювання);
- ✓ роль рефлексії як інструменту самоаналізу та вдосконалення навчального процесу;
- ✓ показники ефективного оцінювання у студентоцентрованому підході;
- ✓ механізми зворотного зв'язку у навчальному процесі;
- ✓ взаємозв'язок між оцінюванням, рефлексією та формуванням ключових компетентностей;

та **вміти:**

- ✓ застосовувати різні методи оцінювання (наприклад, самооцінювання, взаємооцінювання, портфоліо);
- ✓ проводити рефлексивний аналіз власної навчальної діяльності;
- ✓ давати конструктивний зворотний зв'язок одногрупникам у процесі взаємооцінювання;
- ✓ розробляти критерії оцінювання, орієнтовані на індивідуальні потреби студентів;
- ✓ використовувати інструменти для стимулювання рефлексії (рефлексивні журнали, опитувальники, дискусії);
- ✓ інтегрувати результати оцінювання та рефлексії у планування подальшого навчання.

Методи:

Лекція й дискусія:

Мета: надати фундаментальні знання та сприяти спільному обміну ідеями.

Інструменти: слайди презентацій, дошка для відкритого обговорення.

Групова робота й кейс-розвідки з теми:

Мета: стимулювати командну роботу й практичне застосування концепцій.

Інструменти: роздаткові матеріали для прикладів, місця для групових обговорень та обладнання для презентацій.

Рольові ігри й симуляції:

Мета: надати можливість навчання на основі досвіду та сприяти співпереживанню.

Інструменти: картки зі сценаріями, інструкції з моделювання, mind maps, журнали рефлексії.

Інтерактивні семінари:

Мета: сприяти творчості та практичному навчанню.

Інструменти: матеріали семінарів, мозковий штурм.

Додаткові інструменти:

Інтерактивні інструменти (додатки для опитування, онлайн-платформи для взаємодії).

План

1. Оцінювання в студентоцентрованому навчанні: основні принципи та підходи.
2. Роль оцінювання у розвитку особистості.
3. Види оцінювання: формувальне, підсумкове, автентичне.
4. Важливість рефлексії в навчанні та розвитку студентів.

Питання для обговорення

1. Що таке особистісно орієнтовані завдання? Як вони відрізняються від традиційних завдань?
2. Чому важливо оцінювати саме особистісний зріст, а не тільки кінцевий результат? Які переваги такого підходу?
3. Які основні принципи слід враховувати при оцінюванні особистісно орієнтованих завдань?
4. Які методи оцінювання ви можете назвати? Які з них найбільш ефективні для оцінки особистісного зростання?
5. Яку роль відіграють самооцінка та взаємооцінка в процесі оцінювання? Які переваги і недоліки цих методів?
6. Які критерії оцінювання є найбільш важливими для оцінки особистісного зростання? Як їх сформулювати?
7. Як можна забезпечити об'єктивність оцінювання, якщо критерії є досить суб'єктивними?
8. Як можна використовувати портфоліо для оцінки особистісного зростання студента? Які критерії слід враховувати при формуванні портфоліо?
9. Що таке рефлексія і чому вона важлива для особистісного зростання?
10. Які форми рефлексії можна використовувати в навчальному процесі?

Питання для дискусії:

- Які перешкоди можуть виникнути при впровадженні оцінювання особистісно орієнтованих завдань? Як їх подолати?
- Як оцінювання особистісного зростання може вплинути на мотивацію студентів?

- Які зміни в організації навчального процесу необхідні для ефективного оцінювання особистісно орієнтованих завдань?

Завдання 1. *«Розпізнай принцип оцінювання»*

1. *Знайомство з принципами студентоцентрованого оцінювання*

2. *Групова робота*

Групи по 3-4 особи. Проаналізувати приклади ситуацій з процесу навчання.

– Визначте, який принцип студентоцентрованого оцінювання порушено або реалізовано.

– Запропонуйте спосіб, як вдосконалити ситуацію для дотримання принципів.

Приклади ситуацій:

1. Викладач оголосив підсумкові оцінки, але студенти не знають, за якими критеріями їх оцінено.

2. Один із студентів отримує додатковий час на виконання завдання через індивідуальні потреби, але це викликало обурення інших.

3. Студенти не знають про свої прогалини у знаннях, бо не отримали зворотного зв'язку після тестування.

4. Студенти проводять взаємооцінювання, але їм не пояснили, як це робити об'єктивно.

3. Презентація. Кожна група представляє свої ідеї, пояснюючи, який принцип вони визначили та як вдосконалили ситуацію.

4. Рефлексія. Кожен учасник записує у кількох реченнях: Що нового він дізнався про принципи студентоцентрованого оцінювання; як ці принципи можна застосувати у власній практиці.

Завдання 2. *Розробка критеріїв оцінювання*

Розглянь приклади критеріїв для оцінювання завдань, орієнтованих на розвиток критичного мислення, що подано у лекції 8 (для оцінювання есе на історичну тему, наукового проєкту, дебатів)

Групова робота. Оберіть одне з ваших навчальних завдань (наприклад, розповідь презентація, аналіз кейсу, аналіз наукового джерела, лабораторна робота тощо). Для цього завдання розробіть детальні критерії оцінювання. Для кожного критерію необхідно розробити декілька рівнів виконання: виконано на «відмінно», «добре», «задовільно», «потребує покращення».

Презентація. Кожна група представляє свої ідеї, пояснюючи, який принцип вони визначили та як вдосконалили ситуацію.

Рефлексія. Порівняйте свої критерії з критеріями інших студентів, внесіть необхідні корективи у свої критерії. Покажіть результати корективи.

Завдання 3. *Саморефлексія «Карта концептів».*

Метод «Карта концептів» використовуються для візуалізації та організації ідей, і що цей метод допоможе структурувати думки про самих себе.

Приклади карт концептів



Цей метод підтримується сучасними інформаційними засобами для різних платформ: наприклад, SimpleMind для Android, FreeMind для Windows, iMindMap

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

Підходи до оцінювання та зворотного зв'язку		
Вид роботи, діяльності, завдання	Макс балів	Додаткова інформація
Оцінювання вчителем		
Участь студента в: - обговорення в класі та/або онлайн; - аналіз кейсів, проекти, презентації, есе, портфоліо, план уроку тощо.	Всього: 16 (8*2)	За кожену тему з 8 тем програми курсу нараховується максимум 2 бали Під час занять регулярно дається зворотній зв'язок. <i>* Регулярне відвідування є дуже важливим і буде включено у визначення оцінки курсу</i>
Тест	Всього: 9 (3*3)	*3 протягом курсу Тест онлайн складається з 10 питань з чотирма варіантами відповідей. Кожна правильна відповідь 0,3 бала. Питання представляють собою теоретичні та практичні питання, представлені в рамках курсу. Пояснення до кожного питання вбудовано в тестовий автоматичний зворотний зв'язок.
Взаємооцінка		
Есе	Всього: 12 (3 * 4)	* 3 протягом курсу Комплексне аргументоване есе обсягом до 250 слів. На кожне есе дається письмовий відгук.
Презентація класу / проект	Всього: 12 (3 * 4)	*3 протягом курсу Усна індивідуальна/групова доповідь до 10 – 15 хв. На кожену презентацію надається усний/ письмовий відгук.
План уроку	Всього: 5 (1 *5)	1 протягом курсу. До плану уроку надається усний/ письмовий відгук
Портфоліо	Всього: 6 (1*6)	Перед/під час заключного семінару/наради
Підсумкова оцінка курсу		
Тест із множинним вибором	Всього: 20 (1*20)	Комплексне тестування онлайн. Тест складається з 40 питань з чотирма варіантами відповідей. Кожна правильна відповідь 0,5 бала. Питання представляють

		собою теоретичні та практичні питання, представлені в рамках курсу. Пояснення до кожного питання вбудовано в тестовий автоматичний зворотний зв'язок.
Кінець нашого проекту	Всього: 20 (1*20)	Проект базується на навчальному досвіді, під час якого студенти синтезують знання з різних сфер навчання та критично та творчо застосовують їх у реальних життєвих ситуаціях. Він включає наступні етапи: планування, збір даних, аналіз даних і звітність. На кожен презентацію проекту надається усний/ письмовий відгук.
Всього	100 балів	

Контрольний лист для усних/письмових відповідей		
№	Контрольний список	Вимоги
1.	Чіткість і зрозумілість	Відповідь повинна бути короткою і чіткою. Чи розуміє студент питання? Відповідь зрозуміла?
2.	Відповідь на питання:	Чи відповідає учень на запитання? Чи відповідає він/вона на всі аспекти запитання?
3.	Глибина знань	Чи демонструє студент глибокі знання теми? Чи може він/вона розширити свою відповідь?
4.	Логічність і послідовність	Чи є логічна послідовність у відповіді учня? Чи подана інформація в логічному порядку?
5.	Аргументація	Чи може студент аргументувати свою думку? Чи має він/вона аргументи на підтримку своєї відповіді?
6.	Використання прикладів	Чи наводить учень приклади чи ілюстрації на підтримку своєї точки зору?
7.	Знання фактів:	Чи демонструє студент знання фактів, теорій, даних тощо, що стосуються питання?
8.	Активність і впевненість:	Чи впевнений учень у своїй презентації? Чи активний він/вона під час обговорення теми?
9.	Мовні навички	Оцінка правильності мовлення, лексики, граматики.
10.	Креативність і оригінальність	Чи може студент представити оригінальну думку чи підхід до запитання?
11.	Реакція на питання	Як учень реагує на додаткові запитання чи коментарі вчителя чи співрозмовника?
12.	Загальне враження	Оцінка загального враження від відповіді: наприклад, активний слухач, здатність до спілкування тощо.
13.	Підсумкова оцінка:	Встановлення оцінки відповідей на основі всіх вищевказаних критеріїв.

Критерії оцінювання усної/письмової відповіді			
Шкали оцінювання			Критерії
Шкала ЕСТS	100-бальна шкала	національного масштабу	
A	100	5 Чудово	<ul style="list-style-type: none"> дає повну та вичерпну відповідь чітко розмежує досліджувані терміни та поняття, дає повні визначення перелічує методи навчання, характерні для підходів, орієнтованих на вчителя та студента висловлює власне ставлення до обговорюваного питання/проблеми демонструє елементи творчого мислення аналізує та узагальнює інформацію, робить логічні висновки
	90		<ul style="list-style-type: none"> дає повну та вичерпну відповідь чітко розмежує досліджувані терміни та поняття, дає повні визначення перелічує методи навчання, характерні для підходів, орієнтованих на вчителя та студента висловлює власне ставлення до обговорюваного питання/проблеми аналізує та узагальнює інформацію, робить логічні висновки
B	89	4 Добре	<ul style="list-style-type: none"> дає логічну та структуровану відповідь розрізняє основні терміни та поняття, що вивчаються, дає основні визначення, допускаючи незначні помилки перелічує методи навчання, характерні для підходів, орієнтованих на вчителя та студента висловлює власне ставлення до обговорюваного питання/проблеми аналізує та узагальнює інформацію, робить логічні висновки допускає незначні граматичні/вимовні помилки
	83		<ul style="list-style-type: none"> дає логічну та структуровану відповідь розрізняє основні терміни та поняття, що вивчаються, дає основні визначення, допускаючи незначні помилки перелічує методи навчання, характерні для підходів, орієнтованих на вчителя та студента аналізує та узагальнює інформацію, робить логічні висновки допускає незначні граматичні/вимовні помилки
C	81	4 Добре	<ul style="list-style-type: none"> дає логічну, але неповну відповідь розрізняє основні терміни та поняття, що вивчаються, дає основні визначення, допускаючи помилки перелічує лише ключові методи навчання, характерні для підходів, орієнтованих на вчителя та студента

			<ul style="list-style-type: none"> аналізує та узагальнює інформацію, робить логічні висновки допускає незначні граматичні/вимовні помилки
	74		<ul style="list-style-type: none"> дає логічну, але неповну відповідь розрізняє основні терміни та поняття, що вивчаються, дає основні визначення, допускаючи помилки перелічує лише ключові методи навчання, характерні для підходів, орієнтованих на вчителя та студента аналізує та узагальнює інформацію допускає незначні граматичні/вимовні помилки
Д	73	3 Задовільно	<ul style="list-style-type: none"> дає коротку, але структуровану відповідь подає інформацію зрозуміло і примітивно відчуває труднощі під час узагальнення інформації, висновків, розмежування основних термінів і понять, що вивчаються допускає логічні помилки, помилки граматики/вимови змішує ключові методи навчання, характерні для підходів, орієнтованих на вчителя та студента
	64		<ul style="list-style-type: none"> дає коротку відповідь подає інформацію зрозуміло і примітивно відчуває труднощі під час узагальнення інформації, висновків, розмежування основних термінів і понять, що вивчаються допускає логічні помилки, помилки граматики/вимови змішує ключові методи навчання
Е	63	3 Задовільно	<ul style="list-style-type: none"> дає коротку неповну відповідь подає інформацію примітивно відчуває труднощі під час узагальнення інформації, висновків, розмежування основних термінів і понять, що вивчаються допускає логічні, лексичні, граматичні/вимовні помилки
	60		<ul style="list-style-type: none"> дає коротку неповну відповідь подає інформацію примітивно відчуває труднощі під час узагальнення інформації, розмежування основних термінів і понять, що вивчаються робить значні логічні, лексичні, граматичні/вимовні помилки висновків не дає
FХ	59	2 Незадовільно	<ul style="list-style-type: none"> дає коротку неповну відповідь, яка не відповідає суті робить логічні значні логічні, лексичні, граматичні/вимовні помилки не узагальнює і не робить висновків
	35		<ul style="list-style-type: none"> дає коротку неповну відповідь, яка не відповідає суті робить логічні значні логічні, лексичні, граматичні/вимовні помилки не узагальнює і не робить висновків не дає чіткого розуміння обговорюваної теми/проблеми

X	1–34	2 Незадовіль но	<ul style="list-style-type: none"> Відповідь не надається.
---	------	-----------------------	---------------------------------------------------------------------------

Контрольний список для презентації		
№	Контрольний список	Вимоги
1.	Перший слайд	Вказується назва доповіді, автор(и), їхня група, рік навчання, спеціальність.
2.	Фінальний слайд	Підбиває підсумки та робить індивідуальні висновки, висловлює власне ставлення до проблеми/питання, що обговорюється.
3.	Тіло/Зміст	Презентація повна, відповідає завданню та цільовій аудиторії, має чітку конкретну мету та центральну ідею, демонструє чудову глибину дослідження. Розкриваються всі аспекти обговорюваної теми. Інформація подається логічно, точно, доречно, об'єктивно, достатньо, цікаво та в доступній формі. Усі слайди представлені в логічній послідовності. Додається докладний план, написаний у належному форматі. Ідеї підтверджуються доказами та прикладами з реального життя з відповідним використанням фактів і статистики.
4.	Дизайн	Використовуються відповідні шрифти, дизайн, анімація та кольори фону. Презентація містить малюнки, рисунки, таблиці, схеми, фотографії, відео/аудіофайли. Дизайн не переобтяжений зайвими візуальними ефектами. Важлива інформація підкреслюється належним чином.
5.	Творчість	Дизайн і наповнення оригінальні. Презентація містить творчі приклади.
6.	Орфографія, лексика, пунктуація	Текст на слайдах добре читається. Інформація не містить серйозних помилок у граматиці, лексиці, пунктуації та слововживанні.
5.	Список літератури/ розділ бібліографії	Якщо інформація, представлена на слайдах, не є власними даними доповідачів, відповідні посилання надаються в списку літератури. Список літератури містить усі використані ресурси. Він організований в алфавітному порядку, стиль АРА/будь-який інший призначений стиль.
6.	Усна доставка	Доповідач енергійно подає інформацію, безпосередньо взаємодіючи з аудиторією та підтримуючи сильний зоровий контакт. Доповідач демонструє володіння темою. Його подача проста, плавна та природна. Інформація подається у встановлені терміни. Доповідач має змогу відповідати на запитання аудиторії (якщо такі є).
7.	Дедлайн	Презентація представлена до/в призначений день.

Критерії оцінювання презентації			
Шкали оцінювання			Критерії
Шкала ECTS	100-бальна шкала	національного масштабу	
A	100	5 Чудово	<ul style="list-style-type: none"> • будує презентацію з глибоким розумінням і усвідомленням матеріалу, творчо підходить до виконання завдання • проводить значний аналіз літератури перед тим, як розробляти презентацію • подає матеріал у доступній формі • розташовує слайди в логічній послідовності • висловлює власне ставлення до обговорюваної проблеми/питання, робить самостійні висновки • використовує малюнки, звуки, фотографії, анімацію в обсязі, виправданому змістом презентації; • виявляє оригінальність в оформленні та підборі прикладів • творчо та самостійно оформлює презентацію • надає бібліографію зі списком усіх використаних ресурсів.
	90		<ul style="list-style-type: none"> • будує презентацію з глибоким розумінням і усвідомленням матеріалу, творчо підходить до виконання завдання • проводить значний аналіз літератури перед тим, як розробляти презентацію • подає матеріал у доступній формі • розташовує слайди в логічній послідовності • висловлює власне ставлення до обговорюваної проблеми/питання, робить самостійні висновки • використовує малюнки, звуки, фотографії, анімацію в обсязі, виправданому змістом презентації; • виявляє оригінальність у оформленні та підборі прикладів • творчо та самостійно оформляє презентацію • подається бібліографія зі списком усіх використаних ресурсів. • допускає несуттєві помилки під час усного викладу матеріалу
B	89	4 добре	<ul style="list-style-type: none"> • відповідає всім критеріям, висунутим для оформлення презентації • чітко представляє зміст • проводить значний аналіз літератури перед тим, як розробити презентацію • розташовує слайди в логічній послідовності, робить висновки на підсумковому слайді • виявляє глибоке розуміння теми шляхом застосування графіків, малюнків, схем • розкриває всі аспекти теми

			<ul style="list-style-type: none"> робить помилки в оформленні розділу «Посилання». допускає лексичні помилки на слайдах
	83		<ul style="list-style-type: none"> відповідає всім критеріям, висунутим для оформлення презентації чітко представляє зміст розташовує слайди в логічній послідовності, робить висновки на підсумковому слайді виявляє глибоке розуміння теми, застосовуючи графіки, малюнки, схеми, допускає несуттєві помилки розкриває всі аспекти теми допускає помилки в оформленні розділу Бібліографії допускає лексичні помилки на слайдах
С	81	4 добре	<ul style="list-style-type: none"> оформляє презентацію строго відповідно до теми розташовує слайди в логічній послідовності, робить висновки на підсумковому слайді описує зміст, узагальнюючи інформацію з різних джерел використовує графіки, малюнки, діаграми відповідно до вимог містить посилання на всі згадані ресурси в розділі Бібліографії проектую презентацію для загального користування, а не лише для студентів, які її створили
	74		<ul style="list-style-type: none"> оформляє презентацію відповідно до теми розташовує слайди в логічній послідовності, робить висновки на підсумковому слайді описує зміст, узагальнюючи інформацію з різних джерел використовує графіки, малюнки, схеми містить посилання не на всі згадані ресурси в розділі «Бібліографія». проектую презентацію для загального користування, а не лише для студентів, які її створили
Д	73	3 Задовільно	<ul style="list-style-type: none"> подає інформацію стисло у вигляді резюме розташовує слайди в логічній послідовності, не робить висновків на підсумковому слайді подає інформацію чітко, але примітивно акцентує увагу на важливих питаннях, які відображаються в графіках, малюнках і схемах містить посилання не на всі згадані ресурси в розділі Бібліографія допускає граматичні помилки в текстах слайдів
	64		<ul style="list-style-type: none"> подає інформацію стисло у вигляді резюме часто розташовує слайди в нелогічній послідовності, не робить висновків на підсумковому слайді чітко подає інформацію, але не використовує правильну термінологію акцентує увагу на важливих питаннях, які відображаються в графіках, малюнках і схемах містить посилання не на всі згадані ресурси в розділі «Бібліографія».

			<ul style="list-style-type: none"> допускає граматичні та лексичні помилки в текстах слайдів
Е	63	3 Задовільно	<ul style="list-style-type: none"> створює презентацію в основному на задану тему, але не охоплює тему повністю дотримується певної структури презентації не робить висновків на фінальному слайді містить посилання на не малу кількість згаданих ресурсів у розділі Бібліографія робить значні помилки в слайдах
	60		<ul style="list-style-type: none"> створює презентацію в основному на задану тему, але не охоплює тему повністю дотримується певної структури презентації не робить висновків на фінальному слайді не містить посилань на згадані ресурси в розділі Бібліографія робить багато суттєвих помилок у слайдах, надає інформацію, яку важко зрозуміти
FХ	59	2 Незадовільно	<ul style="list-style-type: none"> демонструє презентацію, у якій відсутні кінцеві слайди/є незавершеною не передбачає логічної послідовності слайдів у презентації, не робить висновків робить багато суттєвих помилок у слайдах, надає інформацію, яку важко зрозуміти демонструє двозначність і нерозуміння обговорюваної теми не дотримується правил академічної доброчесності
	35		<ul style="list-style-type: none"> демонструє презентацію, у якій відсутні кінцеві слайди/є незавершеною не передбачає логічної послідовності слайдів у презентації, не робить висновків робить багато суттєвих помилок у слайдах, надає інформацію, яку важко зрозуміти не демонструє чіткого розуміння теми в цілому не дотримується правил академічної доброчесності
х	1–34	2 Незадовільно	<ul style="list-style-type: none"> Відповідь не надається.

Контрольний список портфоліо		
№	Контрольний список	Вимоги
1.	Відповідність темі.	Ступінь відповідності портфоліо даній темі, концепції чи ідеї. Важливо, щоб результати дослідження відповідали темі курсу.
2.	Творчий підхід до створення портфоліо.	Творче ставлення до портфоліо – чудовий спосіб продемонструвати свою унікальність і таланти. Замість традиційних рішень ви можете експериментувати з дизайном, медіаконтентом і структурою.
3.	Глибина та	Глибина та практична значущість матеріалів. Глибина та

	практична значущість матеріалів.	практична значущість охоплює такі аспекти: Демонстрація розвитку: показує, як навички та професійний досвід розвивалися з часом. Проблемно-орієнтований підхід: наголошується на вирішенні конкретних проблем або завдань у проектах. Практичні приклади: показує, як робота вплинула на ситуації або процеси в реальному житті. Аналіз результатів – це покаже вміння критично та самокритично мислити. Глибина та практична актуальність матеріалів демонструє вміння творчо мислити та вирішувати складні завдання.
4.	Методика викладу матеріалів.	Чітка організація портфолію. Поділений на категорії або розділи. Вибір правильного формату. Це може бути веб-сайт, PDF-файл, презентація, інтерактивна програма або навіть фізичний зразок вашої роботи.
5.	Дизайн портфолію та ін.	Звернення до цільової аудиторії. Використання мультимедіа. Професійний дизайн і контент. Чистий і сучасний дизайн, який відповідає темі. Зміст має бути ясным, лаконічним і актуальним.
6.	Наявність яскраво вираженої авторської позиції в розробці матеріалів.	Єдиний візуальний стиль. Унікальний контент. Це можуть бути проекти, які здійснювалися на основі власної ідеології чи особистих переконань. Оригінальні ідеї та концепції. Створення особистого бренду - це може включати створення власного логотипу, слогану або ідентифікаційних елементів.

Критерії оцінки портфолію

Шкали оцінювання			Критерії
Шкала ECTS	100-бальна шкала	національного масштабу	
A	100	5 Чудово	<ul style="list-style-type: none"> • відповідає всім критеріям, висунутим до портфолію; • чітко ставить цілі щодо складання портфолію; • створює портфолію після ретельного аналізу особистих досягнень і прогресу з часом; • розташовує матеріал у логічній послідовності, демонструючи особистий прогрес у заробітку з часом; • надає чітке розповідне пояснення кожного елемента, демонструючи зв'язок між частинами та описуючи те, що було вивчено; • демонструє чітке усвідомлення прогресу власного навчання з часом; • висловлює власну оцінку досягнутого, робить самостійні висновки; • містить скан-копії, фотографії, різні колажі власних робіт в обсязі, виправданому цілями портфолію; • подає матеріал в оперативній та інформативній формі;

			<ul style="list-style-type: none"> • виявляє оригінальність і творчість в оформленні та підборі прикладів робіт.
	90		<ul style="list-style-type: none"> • відповідає всім критеріям, висунутим до портфолію; • ставить цілі щодо складання портфолію; • створює портфолію після аналізу особистих досягнень і прогресу з часом; • розташовує матеріал у логічній послідовності, демонструючи особистий прогрес у заробітку з часом; • надає коротке розповідне пояснення кожного елемента, демонструючи зв'язок між частинами та описуючи те, що було вивчено; • демонструє усвідомлення власного прогресу в навчанні з часом; • висловлює власну оцінку досягнутого, робить висновки; • містить скан-копії, фотографії, різні колажі власних робіт в обсязі, достатньому для цілей портфолію; • подає матеріал в інформаційній формі; • виявляє елементи оригінальності та креативності в оформленні та підборі прикладів робіт.
В	89	4 добре	<ul style="list-style-type: none"> • в достатній мірі відповідає всім критеріям, висунутим до портфолію; • ставить цілі щодо складання портфолію; • створює портфолію після огляду особистих досягнень і прогресу з часом; • розташовує більшу частину матеріалу в логічній послідовності, демонструючи особистий прогрес у заробітку з часом; • надає коротке розповідне пояснення до більшості елементів, демонструючи зв'язок між частинами та описуючи те, що було вивчено; • демонструє достатню обізнаність про власний прогрес у навчанні з часом; • дає достатню оцінку досягнутому, робить короткі висновки; • містить скан-копії, фотографії, різні колажі власних робіт в обсязі, достатньому для цілей портфолію; • подає матеріал в інформаційній формі; • виявляє елементи оригінальності та креативності в оформленні та підборі прикладів робіт.
	83		<ul style="list-style-type: none"> • певною мірою відповідає всім критеріям, висунутим до портфолію; • ставить мету складання портфолію; • створює портфолію після огляду достатньої кількості особистих досягнень і прогресу з часом; • розташовує більшу частину матеріалу в логічній послідовності, демонструючи особистий прогрес у заробітку з часом; • надає певне розповідне пояснення до деяких елементів, демонструючи зв'язок між частинами або описуючи те, що було вивчено;

			<ul style="list-style-type: none"> • демонструє достатню обізнаність про власний прогрес у навчанні з часом; • дає певну оцінку досягнутому, робить висновки; • містить скан-копії , фотографії, різні колажі власних робіт в обсязі, достатньому для мети портфоліо; • подає матеріал в інформаційній формі ; • виявляє деякі елементи оригінальності та креативності в оформленні та підборі прикладів робіт.
С	81	4 добре	<ul style="list-style-type: none"> • відповідає більшості критеріїв, висунутих для портфоліо; • ставить перед собою мету складання портфоліо, але іноді ухиляється від неї; • створює портфоліо після огляду певної кількості особистих досягнень і прогресу за певний період часу; • має тенденцію розташовувати більшість матеріалу в логічній послідовності, демонструючи особистий прогрес у заробітку з часом; • надає розповідне пояснення до більшості елементів, демонструючи деякі докази зв'язку між частинами або описуючи те, що було вивчено; • демонструє певне усвідомлення прогресу власного навчання з часом; • дає певну оцінку досягнутому, робить висновки; • включає скан-копії , фотографії, різноманітні колажі власних робіт в кількості, достатній для мети портфоліо; • викладає матеріал в інформаційній формі, достатній для загального розуміння; • виявляє деякі елементи оригінальності та креативності в оформленні та підборі прикладів робіт.
	74		<ul style="list-style-type: none"> • відповідає більшості критеріїв, висунутих для портфоліо; • ставить перед собою мету складання портфоліо, але не завжди її дотримується; • створює портфоліо після вивчення певної кількості особистих досягнень і прогресу за певний період часу; • розташовує більшу частину матеріалу в логічній послідовності, не завжди чітко демонструючи особистий прогрес у заробітку з часом; • надає розповідне пояснення до деяких елементів, не завжди демонструючи зв'язки між частинами або описуючи те, що було вивчено; • демонструє певне усвідомлення особистого прогресу навчання з часом; • не дає чіткої оцінки досягнутого, робить певні висновки; • містить скан-копії , фотографії, різні колажі власних робіт в обсязі, достатньому для підтримки мети портфоліо; • викладає матеріал у достатній для загального

			розуміння формі;
Д	73	3 Задовільно	<ul style="list-style-type: none"> • відповідає деяким критеріям, висунутим для портфолію; • ставить перед собою мету складання портфолію, але не завжди її дотримується; • створює портфолію випадковим чином, не включаючи достатньої кількості особистих досягнень і демонструючи явний прогрес протягом певного періоду часу; • не завжди розташовує матеріал у логічній послідовності, щоб чітко продемонструвати особистий прогрес у заробітку з часом; • не вистачає розповідного пояснення до деяких елементів, не завжди демонструє зв'язки між частинами або описує те, що було вивчено; • брак демонстрації чіткого усвідомлення особистого прогресу навчання з часом; • не дає оцінки досягнутого прогресу, не робить достатньо висновків; • містить скан-копії , фотографії, різні колажі власних робіт в обсязі, достатньому для підтримки мети портфолію; • викладає матеріал у достатній для загального розуміння формі;
	64		<ul style="list-style-type: none"> • відповідає деяким критеріям, висунутим для портфолію; • ставить перед собою мету складання портфолію, але не завжди її дотримується; • не містить достатньої кількості особистих досягнень і недоліків, щоб чітко продемонструвати прогрес за певний період часу; • не завжди розташовує матеріал у логічній послідовності, щоб продемонструвати особистий прогрес у заробітку з часом; • не вистачає розповідного пояснення щодо деяких елементів, не завжди демонструє зв'язки між частинами або описує те, що було вивчено; • брак демонстрації чіткого усвідомлення особистого прогресу навчання з часом; • не дає чіткої оцінки досягнутого прогресу, не робить достатньо висновків; • містить скан-копії , фотографії, різні колажі власних робіт в обсязі, достатньому для підтримки мети портфолію;
Е	63	3 Задовільно	<ul style="list-style-type: none"> • певним чином відповідає більшості критеріїв, висунутих для портфолію; • не ставить чіткої мети щодо складання портфолію; • приклади особистих досягнень, включені в портфолію, не чітко демонструють прогрес за певний період часу; • бракує розташування матеріалу в логічній послідовності, щоб продемонструвати особистий прогрес у заробітку з часом;

			<ul style="list-style-type: none"> • не завжди демонструє зв'язки між частинами або описує вивчене; • брак демонстрації чіткого усвідомлення особистого прогресу навчання з часом; • не дає жодної оцінки досягнутого прогресу, не робить достатньо висновків; • включає скан-копії/ фото, різноманітні колажі власних робіт у задовільному обсязі, щоб певною мірою продемонструвати особистий прогрес;
	60		<ul style="list-style-type: none"> • певним чином відповідає деяким критеріям, висунутим для портфоліо; • не ставить чіткої мети щодо складання портфоліо; • приклади особистих досягнень, включені в портфоліо, не чітко демонструють прогрес за певний період часу; • бракує розташування матеріалу в логічній послідовності, щоб продемонструвати особистий прогрес у заробітку з часом; • не завжди демонструє зв'язки між частинами або описує вивчене; • брак демонстрації чіткого усвідомлення особистого прогресу навчання з часом; • не дає жодної оцінки досягнутого прогресу, не робить достатньо висновків; • включає скан-копії/ фото, різноманітні колажі власних робіт у задовільному обсязі, щоб певною мірою продемонструвати особистий прогрес;
FX	59	2 Незадовільно	<ul style="list-style-type: none"> • не відповідає більшості критеріїв, висунутих для портфоліо; • не ставить перед собою мету складання портфоліо; • відсутність прикладів особистих досягнень у портфоліо; • не розташовує матеріал у логічній послідовності за часом; • не демонструє зв'язки між частинами та не описує вивчене; • не демонструє жодного усвідомлення особистого прогресу в навчанні з часом; • не використовує фотокопії, скани для демонстрації особистого прогресу
	35		<ul style="list-style-type: none"> • не відповідає жодному з критеріїв, висунутих для портфоліо; • не ставить перед собою мету складання портфоліо; • майже не наводить прикладів особистих досягнень у портфоліо; • не демонструє жодного усвідомлення особистого прогресу в навчанні з часом
X	1-34	2 Незадовільно	<ul style="list-style-type: none"> • Завдання не виконано
Контрольний список есе			

№	Контрольний список	Вимоги	
1.	Вступ	Почніть з відповідних початкових речень; констатувати важливість предмета; згадати попередню роботу над темою; вказати на відсутність конкретного дослідження, яке ви запропонуєте; покажчик послідовності матеріалу.	
2	Тіло	Розвивайте аргументи; переконайтеся, що кожен абзац починається з тематичного речення; надати достатньо допоміжних деталей; ілюстрації та приклади мають бути короткими та по суті; плавно переходити від одного твердження до іншого; використовувати відповідні дискурсивні маркери; спробуйте включити матеріали з прочитаного в есе (перефразуйте та використовуйте короткі цитати; довгі цитати слід використовувати, лише якщо вони дійсно важливі); визнати всі посилання, зроблені в тексті.	
3	Висновок	Зробіть дієвий висновок; повторити та завершити ідеї, згадані у вступі; підбивати підсумки розслідування/досліджень, зазначених у вступі; робити коментарі або пропозиції на основі висновків/проблем, які обговорюються в основному тексті.	
4	Граматика та редагування	Використовуйте правильні часи (теперішній час зазвичай використовується для згадування думок та ідей з інших досліджень); правильно використовувати структури речення («хоча» і «але» не вживаються разом в одному реченні);	
5	Словниковий запас і коректура	Подумайте про ретельний вибір іменників, займенників, прикметників (академічне письмо має тенденцію бути досить формальним і зазвичай уникає неофіційних прикметників, таких як «гарний» і «фантастичний», наприклад), прислівників (щоб бути точним, академічне письмо має тенденцію уникати надмірних узагальнень і часто використовує такі прислівники, як «часто, зазвичай, рідко тощо», щоб висловити застереження щодо висловлювань), дієслова (наукове письмо зазвичай уникає неофіційних фразових дієслів і часто використовує досить формальні латинські дієслова), можливі синоніми; речення (баланс між довгими та короткими реченнями/баланс між простими та складними реченнями. Перевірте весь твір і переконайтеся, що немає друкарських чи орфографічних помилок; встановіть усі посилання у відповідному форматі.	
Критерії оцінювання есе			
Шкали оцінювання			
Шкала ECTS	100-бальна шкала	національного масштабу	Критерії
A	100	5	

		Чудово	<ul style="list-style-type: none"> сторінок та дизайну • проводить поглиблене вивчення першоджерел та супутньої літератури, самостійно розробляє тему • чітко визначає проблему, переконливо вказує на її актуальність і новизну • проводить аналіз різних точок зору вчених на проблему • формулює новий аспект аналізованої проблеми та обґрунтовує власну точку зору • дає повний опис теми, викладає думки грамотно, лаконічно та послідовно відповідно до плану есе • робить логічні висновки, узагальнює інформацію • демонструє повноту і глибину знань з теми • дає правильні відповіді на додаткові запитання
	90		<ul style="list-style-type: none"> • відповідає всім вимогам до написання есе та презентації щодо формату, структури, кількості сторінок та дизайну • проводить поглиблене вивчення першоджерел та супутньої літератури, самостійно розробляє тему • чітко визначає проблему, переконливо вказує на її актуальність і новизну • проводить аналіз різних точок зору вчених на проблему • формулює новий аспект аналізованої проблеми та обґрунтовує власну точку зору • дає повний опис теми, викладає думки грамотно, стисло й послідовно • робить логічні висновки, узагальнює інформацію • демонструє повноту і глибину знань з теми • допускає незначні помилки, відповідаючи на додаткові запитання
В	89	4 добре	<ul style="list-style-type: none"> • Виконує всі вимоги до написання есе та презентації • вимоги щодо кількості сторінок дотримано, вимоги до зовнішнього оформлення реферату дотримано • чітко визначає проблему, переконливо вказує на її актуальність • демонструє вміння відбирати найважливіший матеріал, пов'язаний з темою • здійснює короткий аналіз різних точок зору науковців на проблему та окреслює власну позицію • дає повну характеристику теми та робить розгорнуті висновки • демонструє повноту знань з теми • достатньо повно дає правильні відповіді на додаткові запитання
	83		<ul style="list-style-type: none"> • Виконує всі вимоги до написання есе та презентації • вимоги щодо кількості сторінок дотримано, вимоги до зовнішнього оформлення реферату дотримано • чітко визначає проблему, переконливо вказує на її актуальність • демонструє вміння відбирати найважливіший матеріал, пов'язаний з темою

			<ul style="list-style-type: none"> • здійснює короткий аналіз різних точок зору науковців на проблему та окреслює власну позицію • дає повну характеристику теми та робить розгорнуті висновки • демонструє повноту знань з теми • допускає мовленнєві помилки під час викладу інформації та відповідей на додаткові запитання
С	81	4 добре	<ul style="list-style-type: none"> • Виконує всі вимоги до написання есе та презентації, але при цьому допускає незначні помилки • вказує на актуальність проблеми, але не доводить її новизни • викладає інформацію стисло, чітко, послідовно, але допускає незначні граматичні помилки • робить правильні висновки й узагальнення, але послідовність їх викладу порушується • є певні неточності у викладі матеріалу • допускає незначні помилки в мовленнєвому викладі есе
	74		<ul style="list-style-type: none"> • Виконує всі вимоги до написання есе та презентації, але при цьому допускає незначні помилки • вказує на актуальність проблеми, але не доводить її новизни • викладає твір стисло, чітко, послідовно, але допускає незначні граматичні помилки • робить правильні узагальнення, але послідовність їх викладу порушується • є певні неточності у викладі матеріалу • висновки не зрозумілі • допускає незначні помилки в мовленнєвому викладі есе.
Д	73	3 Задовільно	<ul style="list-style-type: none"> • Виконує всі вимоги до написання есе та презентації, але при цьому допускає помилки • є неточності у викладі матеріалу, порушуються зв'язки між його частинами • порушується логічна послідовність у судженнях і висновках • не дотримані вимоги щодо кількості сторінок • допускає граматичні помилки в мовному викладі есе • дає неповні відповіді на додаткові питання під час захисту
	64		<ul style="list-style-type: none"> • Виконує всі вимоги до написання есе, але при цьому допускає помилки • є неточності у викладі матеріалу, порушуються зв'язки між його частинами • відсутня логічна послідовність у судженнях і висновках • не дотримані вимоги щодо кількості сторінок • є помилки у викладі есе • є граматичні помилки в мовному викладі есе • дає неповні відповіді на додаткові запитання під час захисту
Е	63	3	<ul style="list-style-type: none"> • Вимоги до написання есе та презентації виконано не

		Задовільно	<ul style="list-style-type: none"> повністю не доводить новизни, не представляє актуальності проблеми допускає помилки у змісті та мовному викладі есе допускає істотні недоліки у викладі інформації та її послідовності розкриває тему лише частково допускає суттєві помилки у змісті реферату або під час відповіді на додаткові запитання захисту не робить висновків
	60		<ul style="list-style-type: none"> Робить відступи від вимог до написання та захисту реферату допускає помилки у змісті та мовному викладі есе не визначає актуальність і новизна є суттєві недоліки у викладі інформації та її послідовності розкриває тему лише частково допускає суттєві помилки у змісті реферату або під час відповіді на додаткові запитання захисту не робить висновків допускає мовні та мовленнєві помилки робить відступи від вимог до реферування
FX	59	2 Незадовільно	<ul style="list-style-type: none"> Не розкриває тему реферату виявляється суттєве нерозуміння досліджуваної проблеми не відповідає основним вимогам до написання есе та презентації
	35		
x	1–34	2 Незадовільно	<ul style="list-style-type: none"> Відповідь не надається.

Контрольний лист до плану уроку

№	Контрольний список	Вимоги
1.	Мета навчання	цілі чітко визначають, що учні повинні знати або вміти робити до кінця уроку. Цілі узгоджуються з потребами та інтересами учнів.
2.	Студент фону	Забезпечується привчання – розпізнаються попередні знання, інтереси, стилі навчання
3.	Стратегії залучення	План уроку орієнтований на різноманітні методи навчання, щоб задовольнити різні стилі навчання. Включіть інтерактивні елементи, такі як групові дискусії, практичні заняття, проекти або інтеграція технологій, які заохочують до активної участі.
4.	Оцінка та відгук:	Завдання для оцінювання розроблені так, що дозволяють учням продемонструвати своє розуміння різними способами. Зворотній зв'язок і можливості для однолітків і самооцінки включені в плани уроків для підтримки навчання та особистісного зростання – саморегулюючого навчання.

5.	Вибір і голос студента	Включено елементи, за допомогою яких студенти можуть робити вибір щодо свого навчання. Це може бути вибір тем, тип проекту, над яким вони хочуть працювати, або те, як вони хочуть представити свої знання. Заохочення голосу студента сприяє розвитку почуття власності та мотивації.
6.	Спільне навчання	Плануються заходи, які сприяють співпраці між учнями. Групова робота або навчання «рівний-рівний» сприяє розвитку соціальних навичок, критичного мислення та глибшого розуміння змісту.
7.	Реальні зв'язки	Вміст актуальний і пов'язаний із реальними сценаріями. Це допомагає учням побачити цінність того, що вони вивчають, і те, як це можна застосовувати поза класом.
8.	Рефлексія	Надається можливість для студентів обміркувати свій процес навчання та результати, а також розвивати свої метакогнітивні навички та глибше розуміти свої власні навчальні переваги та проблеми.
9.	Гнучкість	План можна коригувати на основі відповідей і потреб учнів.
10.	Інтеграція технологій	Технологічні засоби надають студентам творчі способи роботи з матеріалом і різноманітними інструментами
11.	Безпечне середовище навчання	Клас – це безпечне місце, де всі учні відчувають, що їх цінують і поважають. Позитивне навчальне середовище сприяє ризику та експерименту, ключовим компонентам навчання, орієнтованого на студента.
12.	Терміни подання	Учні подають плани уроків до закінчення терміну

Критерії оцінювання плану уроку

Шкали оцінювання			Критерії
Шкала ЕСТS	100-бальна шкала	національного масштабу	
A	100	5 Чудово	<ul style="list-style-type: none"> • Виконуються всі критерії, встановлені для плану уроку; • Цілі уроку чітко визначені та відповідають інтересам і потребам учнів; • Урок чітко спланований, усі етапи логічно пов'язані між собою, час оптимально розподілений; • Етапи уроку плануються в логічній послідовності з урахуванням часу, який учні витратять на кожен етап; • Методи відповідають різним стилям навчання, демонструючи глибоке розуміння індивідуальних потреб студента; • Методи сприяють активній участі студентів через різноманітні інтерактивні завдання, групову роботу, дискусії та проекти; • Методика включає в себе сучасні технології та

		<p>креативні підходи, що робить навчання цікавим та мотивуючим;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Для стимулювання активної участі учнів розроблено різноманітні інтерактивні завдання; • Завдання підбираються для спільної, групової та індивідуальної роботи з інтеграцією по різних предметах; • Дидактичні матеріали (презентації, відеоролики, аркуші для індивідуальної роботи) підібрано так, щоб забезпечити активність учнів під час уроку; • Використання технічних засобів під час виконання завдань продумано планується, включаючи відведений для них час; • Для кожної форми роботи та завдання продумані критерії та системи оцінювання роботи учнів; • Методи рефлексії та самооцінки різноманітні, цікаві, відповідають віковим особливостям учнів.
	90	<ul style="list-style-type: none"> • Виконуються всі критерії, встановлені для плану уроку; • Цілі уроку чітко визначені, узгоджені з інтересами та потребами учнів; • Урок планується чітко, всі етапи логічно пов'язані між собою, час розподілено оптимально, хоча на окремих етапах можливі незначні перевищення часу; • Методи відповідають різним стилям навчання, демонструючи глибоке розуміння індивідуальних потреб студента; • Методи сприяють активній участі студентів через різні інтерактивні завдання, групову роботу, дискусії та проекти; • Методика включає сучасні технології та креативні підходи, що робить навчання цікавим та мотивуючим; • Розроблено різноманітні інтерактивні завдання, які стимулюють активну участь учнів; • Вибрано завдання для спільної, групової та індивідуальної роботи, хоча в окремих завданнях недостатня інтеграція з різними предметами; • Підібрано дидактичні матеріали (презентації, відеоролики, аркуші для індивідуальної роботи), які забезпечують активність учнів під час уроку; • Використання технічних засобів під час виконання завдання ретельно планується, включаючи час, витрачений на роботу з ними; • Для кожної форми роботи та завдання ретельно продумано критерії та систему оцінювання роботи учнів; • Методи рефлексії та самооцінки різноманітні, цікаві та в цілому відповідають віковим особливостям учнів.
В	89	<p>4 добре</p> <ul style="list-style-type: none"> • Більшість критеріїв, встановлених для плану уроку, виконано; • Цілі уроку чітко визначені, узгоджені з інтересами та потребами учнів;

			<ul style="list-style-type: none"> • Урок планується чітко, всі етапи логічно пов'язані між собою, час розподілено оптимально, хоча на окремих етапах можливі незначні перевищення часу; • Методи добре відповідають стилям навчання більшості студентів, але можуть бути не настільки ефективними для деяких осіб; • Методи сприяють активному залученню учнів, хоча менша різноманітність форм і методів діяльності; • Інтерактивні елементи включені для заохочення участі студентів; • Вибрано завдання для спільної, групової та індивідуальної роботи, але інтеграція з різними предметами в завдання не включена; • Підібрано дидактичні матеріали (презентації, відеоролики, аркуші для індивідуальної роботи), які забезпечують активність учнів під час уроку; • Використання технічних засобів під час виконання завдання ретельно розглядається, але час роботи з ними не вказується; • Для кожної форми та завдання розглянуто критерії та систему оцінювання роботи студентів; • Недостатньо продумані методи рефлексії та самоконтролю роботи учнів на уроці, які відповідають віковим особливостям учнів.
	83		<ul style="list-style-type: none"> • Більшість критеріїв, встановлених для плану уроку, виконано; • Цілі уроку визначені, але вони не повністю відповідають інтересам і потребам учнів; • Етапи уроку здебільшого взаємопов'язані, але час, відведений на роботу учнів на кожному етапі, сплановано з помилками, не всі переходи між етапами продумані; • Методи відповідають основним стилям навчання, але можуть не охоплювати всіх учнів; • Методи взаємодії учнів знаходяться на прийнятному рівні, але недостатньо різноманітні; • Інтерактивні елементи включені для заохочення участі студентів; • Підібрано завдання для спільної, групової та індивідуальної роботи, але в них недостатньо передбачена інтеграція з різними предметами; • Підібрано дидактичні матеріали (презентації, відеоролики, аркуші для індивідуальної роботи), які забезпечують активність учнів під час уроку; • Розглянуто використання технічних засобів під час виконання завдання, але час роботи з ними не вказано; • Для кожної форми та завдання розглянуто критерії та систему оцінювання роботи студентів; • Недостатньо продумані методи рефлексії та самоконтролю роботи учнів на уроці, які відповідають віковим особливостям учнів.
С	81	4	<ul style="list-style-type: none"> • Більшість критеріїв, встановлених для плану уроку,

	добре	<p>виконано;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Цілі уроку визначені, але вони не повністю відповідають інтересам і потребам учнів; • Етапи уроку здебільшого взаємопов'язані, але час, відведений на роботу учнів на кожному етапі, сплановано з помилками, не всі переходи між етапами продумані; • Методи враховують лише основні стилі навчання і не адаптовані для всіх учнів; • Методи взаємодії учнів обмежені, а завдання одноманітні; • Деякі окремі інтерактивні елементи включені для заохочення участі студентів; • Підібрано завдання як для спільної, так і для індивідуальної роботи, але не передбачено завдань для групової роботи; • У завданнях недостатня інтеграція з різними предметами; • Не зазначено необхідні дидактичні матеріали для полегшення роботи учнів під час уроку; • Використання технічних засобів під час уроку не ретельно сплановано; • Критерії та система оцінювання роботи учнів визначені не для всіх форм роботи та завдань учнів; • Недостатньо продумані методи рефлексії та самоконтролю роботи учнів на уроці, які відповідають віковим особливостям учнів.
74		<ul style="list-style-type: none"> • Більшість критеріїв, встановлених для плану уроку, виконано; • Цілі уроку визначені, але вони здебільшого не відповідають інтересам і потребам учнів; • Етапи уроку сплановані з невеликим порушенням логічної послідовності, не продумані переходи між етапами, не розрахований час, відведений на роботу учнів на кожному етапі; • Методи враховують лише основні стилі навчання і не адаптовані для всіх учнів; • Методи взаємодії учнів обмежені, а завдання одноманітні; • Деякі окремі інтерактивні елементи включені для заохочення участі студентів; • Підібрано завдання як для спільної, так і для індивідуальної роботи, але не передбачено завдань для групової роботи; • Інтеграція з різними предметами в завданнях не передбачена; • Не зазначено необхідні дидактичні матеріали для полегшення роботи учнів під час уроку; • Використання технічних засобів під час уроку не планується ретельно; • Методи відпочинку під час уроку не розглядаються; • Критерії та система оцінювання роботи учнів визначені не для всіх форм роботи та завдань учнів;

			<ul style="list-style-type: none"> • Використовуються базові методи рефлексії та самооцінки.
Д	73	3 Задовільно	<ul style="list-style-type: none"> • Деякі критерії, встановлені для плану уроку, виконані; • Цілі уроку визначені, але вони здебільшого не відповідають інтересам і потребам учнів; • Слабка логіка планування етапів уроку, на багатьох етапах не врахований час, не продумані переходи між етапами; • Методи не враховують стилі навчання більшості студентів; • Методи взаємодії учнів обмежені, а завдання одноманітні; • Деякі окремі інтерактивні елементи включені для заохочення участі студентів; • Підібрано завдання для індивідуальної роботи, але не передбачено завдань для спільної та групової роботи; • Інтеграція з різними предметами в завданнях не передбачена; • Не зазначено необхідні дидактичні матеріали для полегшення роботи учнів під час уроку; • Використання технічних засобів під час уроку не планується ретельно; • Критерії та система оцінювання роботи учнів визначені не для всіх форм роботи та завдань учнів; • Не продумані методи рефлексії та самоконтролю роботи учнів на уроці.
	64		<ul style="list-style-type: none"> • Деякі критерії, встановлені для плану уроку, виконані; • Мета уроку не чітка, не конкретизована відповідно до інтересів і потреб учнів, не враховує індивідуальних особливостей учнів, не стимулює їх активну участь; • Етапи уроку сплановані з порушенням логічної послідовності, більшість етапів сплановано з перевищенням часу, а переходи між етапами не продумані; • Вибрані методи частково відповідають різним стилям навчання студентів і забезпечують максимальну взаємодію та залучення; • Деякі окремі інтерактивні елементи включені для заохочення активної участі студентів; • Підібрано завдання для індивідуальної роботи, але не передбачено завдань для спільної та групової роботи; • Інтеграція з різними предметами в завданнях не передбачена; • Не зазначено необхідні дидактичні матеріали для полегшення роботи учнів під час уроку; • Використання технічних засобів під час уроку не планується ретельно; • Критерії та система оцінювання роботи учнів не продумані для всіх форм роботи та завдань учнів; • Не ретельно розглядаються методи рефлексії та самоконтролю роботи учнів на уроці.
Е	63	3	<ul style="list-style-type: none"> • Деякі критерії, встановлені для плану уроку, виконані;

		Задовільно	<ul style="list-style-type: none"> • Мета уроку не чітка, не конкретизована відповідно до інтересів і потреб учнів, не враховує індивідуальних особливостей учнів, не стимулює їх активну участь; • Етапи уроку сплановані з порушенням логічної послідовності, більшість етапів сплановано з перевищенням часу, а переходи між етапами не продумані; • Вибрані методи частково відповідають різним стилям навчання студентів і забезпечують максимальну взаємодію та залучення; • Жодних інтерактивних елементів не вибрано для заохочення активної участі студентів; • Підібрано завдання для індивідуальної роботи, але не передбачено завдань для спільної та групової роботи; • Інтеграція з різними предметами в завданнях не передбачена; • Не зазначено необхідні дидактичні матеріали для полегшення роботи учнів під час уроку; • Використання технічних засобів під час уроку не планується ретельно; • Критерії та система оцінювання роботи учнів не продумані для всіх форм роботи та завдань учнів; • Не ретельно розглядаються методи рефлексії та самоконтролю роботи учнів на уроці.
	60		<ul style="list-style-type: none"> • Деякі критерії, встановлені для плану уроку, виконані; • Мета уроку не чітка, не конкретизована відповідно до інтересів і потреб учнів, не враховує індивідуальних особливостей учнів, не стимулює їх активну участь; • Етапи уроку сплановані з порушенням логічної послідовності, час переходів між етапами значно перевищує оптимальний; • Обрані методи не відповідають різним стилям навчання студентів і не забезпечують максимальної взаємодії та залучення; • Добираються лише базові завдання для індивідуальної роботи, не передбачається спільна та групова робота учнів; • Жодних інтерактивних елементів не вибрано для заохочення активної участі студентів; • Інтеграція з різними предметами в завданнях не передбачена; • Не зазначено необхідні дидактичні матеріали для полегшення роботи учнів під час уроку; • Використання технічних засобів під час уроку не планується ретельно; • Критерії та система оцінювання роботи учнів не продумані для всіх форм роботи та завдань учнів; • Не ретельно розглядаються методи рефлексії та самоконтролю роботи учнів на уроці.
FX	59	2	<ul style="list-style-type: none"> • Не відповідає більшості критеріїв, викладених у плані уроку; • Цілі уроку формулюються без урахування інтересів і
	35	Незадовільно	

			<p>потреб учнів, не враховуються індивідуальні особливості учнів, не стимулюється їх активна участь;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Цілі уроку визначені, але вони не узгоджуються з інтересами та потребами учнів; • Етапи уроку сплановані з порушенням логічної послідовності, а час переходів між етапами значно перевищує оптимальний; • Обрані методи не відповідають різним стилям навчання студентів і не забезпечують максимальної взаємодії та залучення; • Не продумані чіткі завдання для виконання учнями на уроці; • Жодних інтерактивних елементів не вибрано для заохочення активної участі студентів; • Інтеграція з різними предметами в завданнях не передбачена; • Не зазначено необхідні дидактичні матеріали для полегшення роботи учнів під час уроку; • Використання технічних засобів під час уроку не планується ретельно; • Критерії та система оцінювання роботи учнів не продумані для всіх форм роботи та завдань учнів; • Не ретельно розглядаються методи рефлексії та самоконтролю роботи учнів на уроці.
х	1–34	2 Незадовільно	<ul style="list-style-type: none"> • План уроку не складено.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Carloni, G., Fotheringham, C., Virga, A., Zuccala, B. (Eds.) (2021). Blended learning and the Global South: Virtual Exchanges in Higher Education. Venezia: Fondazione Universita Ca' Foscari. Available at: https://edizionicafoscari.unive.it/media/pdf/books/978-88-6969-529-2/978-88-6969-529-2_PXKXQIW.pdf
2. Conrad, D., Openo, J. (2018). Assessment strategies for online learning: engagement and authenticity. Edmonton: Athabasca University Press. Available at: <https://www.aupress.ca/books/120279-assessment-strategies-for-online-learning/>
3. Li, Ming; Han, Xibin; Cheng, Jiangan (2024). Handbook of Educational Reform Through Blended Learning. Singapore: Springer Nature. Available at: <https://library.oapen.org/bitstream/20.500.12657/85103/1/978-981-99-6269-3.pdf>
4. Lin, Hao-Chiang Koong (Ed.) (2023). Sustainable E-learning and Education with Intelligence. MDPI. <https://mdpi.com/books/pdfview/book/7836>
5. Llevot-Calvet, N, Bernad Caverro, O. (Eds.) (2018). Advanced Learning and Teaching Environments - Innovation, Contents and Methods. <http://dx.doi.org/10.5772/intechopen.68354>. London: Intechopen. Available at: https://mts.intechopen.com/storage/books/6161/authors_book/authors_book.pdf
6. Mentz, Elsa, Oliver, J. et al (2020). Self-directed multimodal learning in higher education. Durbanville: AOSIS. Available at: <https://library.oapen.org/bitstream/20.500.12657/48738/1/9781928523420.pdf>
7. Tarnopolsky, O. (2012). Constructivist Blended Learning Approach to Teaching English for Specific Purposes. Available at: <https://www.degruyter.com/document/doi/10.2478/9788376560014/html>
8. The Blended Learning Toolkit. Available at: <https://blended.online.ucf.edu/blendkit-course/>
9. Van Wyk, M. (Ed.) (2023). Technology in Learning. London: IntechOpen. Available at: https://mts.intechopen.com/storage/books/12731/authors_book/authors_book.pdf
10. Vaughan, N. D., Dell, D., Cleveland-Innes, M., Garrison D. R. (2023). Principles of Blended Learning. Shared Metacognition and Communities of inquiry. Available at: <https://www.aupress.ca/books/120324-principles-of-blended-learning/>
11. Willison, J. (2020). The Models of Engaged Learning and Teaching: Connecting Sophisticated Thinking from Early Childhood to Phd. Singapore: Springer Nature. Available at: https://library.oapen.org/bitstream/20.500.12657/37702/1/2020_Book_TheModelsOfEngagedLearningAndT.pdf

Професійний розвиток майбутнього фахівця

Проблемно-пошукове завдання

1. Чи згодні Ви з висловленням: «Неперервна освіта – ключ до ХХІ століття»? Свою позицію представте у вигляді інтелект карти або колажу.

2. У практиці освіти дорослих на Заході широко застосовують різні поняття, які стосуються неперервної освіти:

- освіта дорослих – adult education;
- перманентна освіта – permanent education;
- тривала освіта – continuing education;
- освіта впродовж життя (довічна освіта) – lifelong learning;
- освіта, що відновлюється, – recurrent education;
- подальше навчання – further education;
- післядипломне навчання – postgraduate education;
- компенсаторне навчання – remedial education.

Запропонуйте своє тлумачення кожному поняттю. Що в них спільного? Чим, на ваш погляд, різняться ці поняття?

Науково-пошукове завдання

Доберіть необхідні джерела та віднайдіть інформацію для розкриття теми «Розвиток неперервної освіти в Україні у контексті реалізації міжнародних програм». Оформіть у вигляді статті / тез до збірника наукових праць.

Завдання саморефлексії:

Напишіть есе на тему: «Аналіз ресурсів неперервної освіти для професійної діяльності». На основі особливостей вашої спеціалізації визначте в есе основні шляхи неперервної освіти на шляху професійного становлення та зростання.

Особистісно орієнтоване завдання. Саморефлексія

Кейс

Якою має бути точка старту в неперервній освіті та професійному зростанні? Для побудови власної кар'єри, професійного розвитку варто знати «напрямок руху», розуміти свої сильні та слабкі сторони, вміти вдосконалюватись.

Перегляньте відео лекцію - «Як недоліки перетворити на свої переваги?» - https://www.youtube.com/watch?v=FT_ASq9z998&t=558s

АНАЛІЗ СЕБЕ ЯК ПРОФЕСІОНАЛА/ПРОФЕСІОНАЛКИ

У сучасному світі ми змагаємося не лише з компаніями, але й з іншими людьми. Щоб бути успішним, потрібно розуміти свої сильні та слабкі сторони, а також можливості для розвитку. Рекомендується виконати вправу «Мої переваги та зони розвитку»: розділіть аркуш на два стовпці — «Переваги» та «Зони розвитку», визначте свої сильні та слабкі якості, а потім пріоритезуйте їх.

SWOT-аналіз особистості

Для глибокого самоаналізу варто застосувати SWOT-аналіз, який дозволяє оцінити сильні й слабкі сторони, можливості та загрози. Сучасний професіонал має розвивати не тільки знання, а й "м'які" компетенції, такі як комунікація та взаємодія з людьми.

План професійного розвитку

1. Визначте свої сильні та слабкі сторони, а також можливості й загрози за допомогою SWOT-аналізу. Це допоможе сформулювати чіткий план розвитку.

2. Постановка цілей за SMART-методикою (конкретні, вимірні, досяжні, актуальні та обмежені в часі).

3. Розробіть план саморозвитку, враховуючи вимоги до професії та ваші здібності.

SWOT-аналіз допоможе побачити ваші сильні та слабкі сторони, а також зрозуміти, як зовнішні фактори можуть впливати на досягнення мети.

SWOT-аналіз особистості допомагає визначити сильні та слабкі сторони, можливості й загрози для досягнення мети. Це важливий інструмент для планування, оскільки дозволяє оцінити як внутрішні, так і зовнішні фактори.

Сильні сторони (Strengths):

- Які навички, знання або зв'язки виділяють вас серед інших?
- У чому ви найбільше успішні?
- Які досягнення ви можете похвалитися?
- Які ресурси доступні для досягнення мети?

Слабкі сторони (Weaknesses):

- Які завдання вам даються важко?
- Які риси чи звички вас обмежують у досягненні мети?
- Які навички чи якості варто покращити?

Можливості (Opportunities):

- Які тенденції в вашій галузі можуть вам допомогти?
- Які інновації чи контакти можуть прискорити ваш розвиток?
- Як зміни в індустрії можуть бути використані на вашу користь?

Загрози (Threats):

- Які зовнішні труднощі або конкуренти можуть перешкодити вашому успіху?
- Як ваші слабкі сторони можуть стати перешкодою?

Аналіз цих складових допомагає створити оптимальний план для особистого та професійного розвитку.

Постановка правильних цілей

Для успішного розвитку в кар'єрі важливо дотримуватися двох основних правил:

1. Виконувати завдання керівника в першу чергу — ваш розвиток залежить від нього.

2. Вміло ставити та досягати власних цілей — ваш прогрес залежить від вашого вміння формулювати цілі.

Завдання:

1. **Самоаналіз:** визначте свої сильні та слабкі сторони, пропишіть їх на аркуші А4 (за методикою відео).
2. **SWOT-аналіз особистості:**
 - **Сильні сторони (Strengths)** — якості, знання чи вміння, що дають перевагу.
 - **Слабкі сторони (Weaknesses)** — вразливості, над якими варто працювати.
 - **Можливості (Opportunities)** — зовнішні чинники, які можна використати на свою користь.
 - **Загрози (Threats)** — загрози, до яких варто бути готовими.
3. **Постановка мети за SMART:** сформулюйте чітку ціль, яка є конкретною, вимірною, досяжною, актуальною та обмеженою в часі.
4. **План саморозвитку:** аналізуйте свої здібності та вимоги до професії, розробіть план розвитку.

КАРТКА ЗДІБНОСТЕЙ. ПЛАН РОЗВИТКУ НАВИЧОК

Карта здібностей		
<i>Професія:</i>		
	<i>Навички</i>	<i>Примітка</i>
Мої Hard skills		
Мої Soft skills		
Вимоги до спеціаліста на ринку праці		
Hard skills		
Soft skills		

План розвитку навичок		
1.		
2.		
3.		
4.		

Професійний розвиток майбутнього педагога

У наш час надто активізувалася проблема професійного розвитку педагогів через потребу висококваліфікованих фахівців, які зможуть надавати якісні освітні послуги для здобувачів освіти. У зв'язку з цим майбутній педагог сам усвідомлює необхідність свого професійного перезавантаження. Зміст процесу перезавантаження педагога фокусується на внутрішньому рівні свого усвідомлення і полягає у методології пізнання, методології практичної діяльності та методології оцінки. Методологічна складова має цілісну основу для бачення професійного розвитку педагога в сучасному вимірі

Використання персоніфікованих, студентоцентрованих, акмеологічних підходів дає змогу виокремити сім інноваційних драйверів, які є невід'ємними у професійному розвитку майбутнього вчителя:

1) знання, навички, вміння, компетентності, майстерність у підборі підходів, які дадуть змогу створювати нові методичні продукти для виконання професійних завдань;

2) креативність, яка базується на знаннях педагогів у здатності комбінувати несхожі поняття, внаслідок чого виникають нові мотиви та способи сприйняття інформації;

3) формування розумових операційних навичок, які створюють оригінальні ідеї й корисні водночас;

4) вміння розв'язувати свої мотиваційні борги, які сприяють професійному зростанню вчителя та його кар'єрі;

5) монотехнологія сталої підтримки професійного розвитку педагогів;

6) цілісність у проєктуванні компонентів методичної архітектури для побудови свого професійного середовища на фундаменті методології з урахуванням причинно-наслідкових зв'язків;

7) володіння майбутнім педагогом алгоритмами самоорганізованості, яка покращить його педагогічну продуктивність та допоможе створити інновації, які стануть професійним ключем у його удосконаленні.

Освітні програми підготовки майбутніх педагогічних працівників в узгоджені із складниками та рівнями освіти, кваліфікаційними вимогами до фахівців педагогічної сфери (Національна рамка кваліфікацій (2011 р.),

Галузева система кваліфікацій), що дозволяє реалізувати європейські стандарти і принципи забезпечення якості освіти з урахуванням вимог ринку праці до компетентностей педагогів. Цільове призначення неперервної педагогічної освіти є забезпечення багаторівневої, варіативної підготовки кадрів, удосконалення змісту і засобів її організації, подолання лінійного підходу до побудови фахової педагогічної освіти. За своєю логікою неперервна педагогічна освіта має наскрізний характер і за своєю цільовою спрямованістю передбачає декілька етапів: допрофесійний, адаптаційно-професійний, системно-професійний, акме-професійний.

Відповідно до зазначених етапів, неперервна педагогічна освіта може бути гнучкою і мати такі різновиди:

- початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти;
- пролонгована неперервна педагогічна освіта;
- пролонгована педагогічна освіта варіативного характеру;
- педагогічна освіта як спеціалізація до основного фаху;
- педагогічна освіта як доповнення до вищої непедагогічної освіти повного циклу;
- педагогічна освіта як підвищення кваліфікації або перепідготовка;
- неформальна та інформальна педагогічна освіта як безперервний професійний розвиток;
- наукова педагогічна освіта.

Реалізація кожного з етапів може відбуватися у варіативних формах та забезпечувати підготовку фахівців на різних рівнях педагогічної освіти, зберігаючи баланс між теоретичною та практичною складовими. Особливістю такого поетапного сходження вчителя до педагогічної професії є постійне набуття ним нових професійних навичок і досвіду. Освітні програми на різних етапах неперервної педагогічної освіти мають узгоджений, цілісний, комплексний, адаптивний характер. Нарощування педагогічного змісту в них відбувається системно за принципом спірально-концентричного сходження та спрямовано на розвиток компетентностей педагога. Такий підхід забезпечує сприятливі умови для професійно-особистісного становлення педагога на усіх стадіях цього процесу: визначення професійних намірів, професійна підготовка, професіоналізація, педагогічна майстерність; уможливорює побудову особистістю своєї освітньої траєкторії від ситуативно-обумовленого до ціннісно-обумовленого визначення у педагогічній професії.

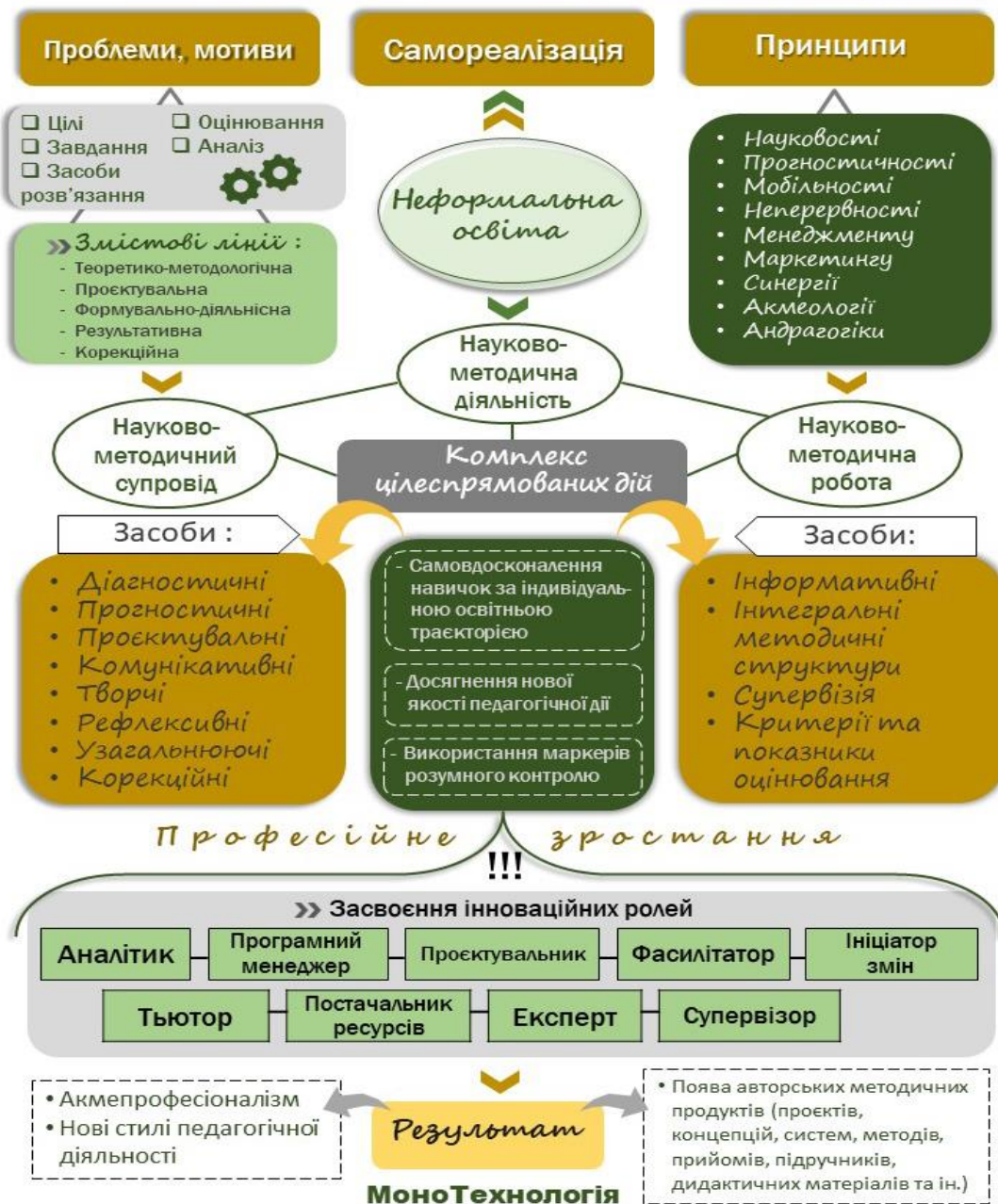
Кожен з етапів неперервної педагогічної освіти має своє змістове наповнення. Університет, спираючись на базові засади державної політики в сфері вищої освіти, яка спрямована на її модернізацію, визначає зміст освітніх програм неперервної педагогічної освіти з урахуванням сучасних освітніх трендів:

- впровадження компетентнісного та особистісно-орієнтованого, діяльнісного підходів;
- опанування сучасних технологій, в тому числі інформаційних;
- забезпечення поєднання психолого-педагогічної та методичної підготовки з практичною діяльністю;

- розвиток інноваційного мислення та лідерського потенціалу педагога;
- набуття навичок дослідницького характеру;
- створення умов для інклюзивного та спеціального навчання;
- формування та розвиток громадянської ідентичності, толерування полікультурності та гендерної рівності тощо.

Науково-методичний супровід як комплекс цілеспрямованих дій науково-методичної діяльності та супроводу професійного розвитку педагогів відбувається через: вибір шляхів підвищення фахової майстерності педагогічних і керівних кадрів закладів освіти; реформування методичного інструментарію в структурі освітнього процесу закладів; відбір працівників з урахуванням їхніх здібностей і можливостей для досягнення ними необхідних стандартів, норм; визначення системи планування свого саморозвитку; визначення комплексу принципів, методів, форм роботи; створення мотивації для педпрацівників і контроль за реалізацією їх цілей; забезпечення ефективного функціонування профільного навчання (рання профілізація, допрофільна підготовка, профільне навчання); розширення партнерських зв'язків з закладами вищої освіти громади; підвищення ефективності освітнього процесу завдяки розвитку творчого потенціалу педагогів, виявлення, вивчення, узагальнення й упровадження нових стилів педагогічної діяльності учителів громади; створення умов для здобуття якісної освіти дітьми з особливими освітніми потребами; оптимізацію пошуку нових форм підтримки обдарованих дітей та сприяння розвитку в учнів компетентностей для самореалізації у різних видах діяльності.

АДАПТИВНА МОДЕЛЬ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО СУПРОВОДУ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІВ



Реалізація змістового компонента неформальної освіти створює належні умови для професійного становлення особистості сучасного компонентного фахівця, вмотивованого вчителя, готового стати агентом завтрішніх змін, реалізувати нові ролі педагога. На сьогодні існує безліч освітніх платформ, які пропонують різні види неформальної освіти для майбутніх вчителів та вчителів, що вже працюють. Коротка їх характеристика представлена у таблиці.

Освітні платформи неформальної освіти для вчителів

№	Назва	Веб-адреса	Опис
1.	EdEra	https://www.ed-era.com/	Студія онлайн-освіти, яка займається виробництвом власних онлайн-курсів.
2.	Prometheus	https://prometheus.org.ua/	Громадська онлайн-платформа, на якій зібрані курси від українських науковців та переклади іноземних курсів.
3.	ВУМ (Відкритий Університет Майдану)	http://online.vum.org.ua/	Освітня ініціатива, яка поширює ідеї і сприяє розвитку громадянського суспільства в Україні. Курси для покращення педагогічної майстерності: креативного мислення, теорії поколінь, верифікації в інтернеті, мови жестів, інформаційної безпеки.
4.	Інша освіта	https://insha-osvita.org/	Некомерційна організація, яка займається розвитком неформальної освіти в Україні.
5.	Критичне мислення	https://www.criticalthinking.expert/najblyzhchipodiyi/	Освітня платформа, яка проводить тренінги для вчителів початкової, основної і старшої школи, викладачів ВНЗ з методики розвитку критичного мислення учнів і студентів; з педагогіки партнерства, дебатів, освіти для сталого
6.	Навчай для України	https://teachforukraine.org/	Програма для молодих спеціалістів, які тільки-но закінчили виші.
7.	Міжнародний освітній центр	https://www.facebook.com/insight.net/	Платформа для проведення майстер-класів, присвячених методикам викладання: допомога смартфонів у вивченні STEM-предметів, дослідницька діяльність на уроках, математичний сторітелінг, кейси як метод інтеграції тощо.

8.	Learning Passport	https://ukraine.learningpassport.unicef.org/	Онлайн-платформа неформальної освіти, де представлено освітній контент, який не систематизується з погляду формальної освіти, але є корисним для освітніх цілей.
9.	Освіторія	https://osvitoria.media/tag/onlajn-kurs/	Неприбуткова громадська спілка, яка допомагає змінювати і розвивати освіту в Україні.
10.	Академія талановитих керівників	http://gohigher.org/	Майданчик для активного спілкування, обміну ідеями, досвідом, знаннями людей, які небайдужі до змін в освітній сфері в Україні.
11.	ВИЩЕ	http://gohigher.org/	Спільнота для навчання та викладання, що організовує проведення тренінгів для викладачів.
12.	Асоціація музичних педагогів України	https://www.facebook.com/musicmastersukraine/	Простір спілкування, натхнення, підтримки, навчання музичних педагогів і всіх кому важлива і цікава тема виховання музикою.
13.	Орф Шульверк Асоціація України	http://www.orffua.com/index.html	Мета Орф-асоціації України - популяризація активного орф-підходу в дії.
14.	ЦОІТ «Гармонія»	https://www.harmoniya.kiev.ua/ukr	Організація, що сприяє підвищенню професійної компетентності фахівців освітньої ланки та мистецько-творчого становлення
15.	Прогресильні	https://www.facebook.com/progresylni/ https://progresylni.org/	Об'єднання освітян, громадських діячів та студентів, які прагнуть якісних змін в освіті.

16.	Центр неформальної освіти	https://www.facebook.com/%D0%A6%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%80-	Громадська організація, місія якої: сприяння розвитку освіти дорослих в Україні, створення конкурентного середовища в сфері неформальної освіти.
17.	Онлайн платформа неформальної освіти	https://learnlifelong.net/	Мета: усвідомлення цінності та розвитку культури освіти впродовж життя; сприяння інформованості населення щодо освітніх програм, які реалізуються в Україні; створення умов для всебічної реалізації потенціалу особистості та підвищення її соціальної, громадянської активності та відповідальності.
18.	EdCamp Ukraine.	https://www.edcamp.org.ua/miniedcamps20192020	Спільнота відповідального вчителства, платформа для підтримки практикуючих і майбутніх педагогів у партисипативному підвищенні кваліфікації впродовж життя. (Не)конференції для професійного зростання шкільних педагогів
19.	АХАЛАР	http://ahalar.org/	Освітні програми для розвитку лідерства, соціальної відповідальності, підтримки молодих талантів.
20.	TEDx	https://m.facebook.com/TEDxChernihiv/about	Програма для локальних, незалежно організованих заходів, які об'єднують людей, щоб поділитися досвідом в стилі TED.
21	Простір ідей	https://www.facebook.com/prostir.idey/photos/	Територія для роботи, творчості та зустрічей

Отже, на сьогодні існує безліч можливостей задоволення освітніх потреб у саморозвитку та самоосвіті майбутніх вчителів. Вчитель є менеджером власного професійного становлення та удосконалення, має достатньо можливостей для вибудови індивідуальної траєкторії підвищення кваліфікації, становлення професійної успішності відповідно до професійних потреб та інтересів.

Професійний розвиток майбутнього психолога

При дослідженні особливостей професійного розвитку психолога ми визначили ми прийшли до таких висновків:

1. Професійний розвиток психолога характеризується нелінійністю, здатністю до самоорганізації.

2. Умовою професійного розвитку психолога є сукупність особистісних якостей.

3. Професійний розвиток психолога проявляється у нерозривності з внутрішніми і зовнішніми факторами, при взаємодії яких він є ефективним.

4. Професійний розвиток психолога є динамічною, процесуальною системою, в якій виокремлюються певні етапи.

В. Г. Панок у змісті професійної підготовки психологів виділяє три напрямки: загально психологічна підготовка, спеціально психологічна підготовка та спеціалізація у певному виді практичної психології. Напрямки професійної підготовки психологів різняться між собою специфічним способом організації та подання знань. Так, на рівні спеціалізації основою навчання науковець визначає життєву ситуацію, а результатом – певні практичні навички і вміння, володіння набором технік, технологій та професійних дій. Академік Н. В. Чепелева запропонувала трирівневу структуру системи професійної підготовки психолога. Перший рівень – світоглядний – забезпечує формування стійкої системи цінностей, засвоєння норм, зразків та правил поведінки відповідно до Етичного кодексу психолога. Другий рівень – професійний – передбачає оволодіння необхідною системою знань, технологією майбутньої практичної діяльності, формування психологічної культури. Третій рівень – особистісний – формування професійно значущих якостей особистості, її гуманістичної спрямованості, «діалогічності», здатності до професійної ідентифікації.

Важливим компонентом розвитку майбутнього психолога є професійна мобільність. Глосарій психології професійного розвитку трактує професійну мобільність як «можливість і здатність успішно переключатися на іншу діяльність або змінювати вид праці. Така мобільність передбачає володіння системою узагальнених професійних прийомів і вміння ефективно їх застосовувати для виконання будь-яких завдань у суміжних галузях виробництва, а також високий рівень професійних знань, готовність до оперативного відбору та реалізації оптимальних способів розв'язання завдань у сфері своєї професії». У межах компетентнісного підходу сформульовано вимоги до випускника професійного навчального закладу. У набір компетенцій мобільного фахівця входять соціально-комунікативні, освітні, загальнонаукові, ціннісно-сміслові та загальнокультурні компетенції. Ці компетенції є основною складовою професійної мобільності фахівця, здатного вирішувати різноманітні завдання без психологічного збитку для себе. Мобільна особистість – це відкрита психологічна система, що володіє особистісними характеристиками, що змінюються (пластичність, активність, та ін), які забезпечують зміну структури особистості на вимогу

ситуації без деструктивних змін. Зміна стає можливою завдяки системній організації людини.

До ознак професійної мобільності майбутнього психолога належать такі: активність в освоєнні нових форм діяльності, спрямованість на власний професійний та особистісний розвиток, активне цілепокладання, збереження свого фізичного та психічного здоров'я та цілісності. В змісті професійної мобільності майбутнього психолога нами визначено чотири компоненти: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, особистісний та поведінковий. Мотиваційно-ціннісний компонент професійної мобільності майбутнього психолога передбачає:

- формування позитивної мотивації здобувачів вищої освіти до навчального процесу, майбутньої професійної діяльності, професійної мобільності;

- здатність самостійно набувати нові знання і уміння за фахом;
- узгодженість знань та практичних умінь із реальною поведінкою;
- формування системи особистісних цінностей.
- пізнавальна активність;
- прагнення до самовдосконалення;

Когнітивний компонент професійної мобільності майбутнього психолога охоплює:

- систему знань, що є основою для вибору оптимальних дій;
- постійне прагнення до набуття якісно нових знань, необхідних майбутньому психологу для виконання професійних функцій;
- володіння системою знань про людину як суб'єкта навчального процесу, її вікові, індивідуальні особливості.

Особистісний компонент професійної мобільності майбутнього психолога передбачає: активність; делікатність; емпатію; здатність до професійної рефлексії; здатність проєктувати свій подальший професійний розвиток; здатність до подолання професійних криз і професійних деформацій; прагнення до досконалості професійної діяльності й адекватна її самооцінка.

До поведінкового компонента належать:

- наявність системи наукових знань із психології й готовність до її застосування;
- вміння використати наявні знання у професійній діяльності, в організації взаємодії з клієнтами;
- уміння висловлювати й обґрунтовувати свою позицію;
- володіння професійною термінологією і відповідними прийомами професійного спілкування, готовність до їх застосування на практиці;
- здатність застосовувати знання й інформаційну грамотність.

Онлайн-курси для неформальної освіти з метою підвищення кваліфікації з фаху

Перелік носить виключно орієнтовний характер, студент може обрати інші курси, свідомо формуючи індивідуальну освітню траєкторію

✓ Онлайн-курс «Школа для всіх» (про організацію інклюзивного освітнього середовища) - <https://study.ed-era.com/uk/courses/course/409>

✓ Ознайомчий онлайн-курс «Знати як допомогти» (про базові принципи психології для роботи з травмами дітей та дорослих) - <https://study.ed-era.com/uk/courses/course/1785>

✓ Онлайн-курс «Безпечний простір» (про організацію безпечного психосоціального освітнього простору для вчителів і дітей, створений на основі матеріалів-посібників за рекомендаціями МОН) - <https://study.ed-era.com/uk/courses/course/636>

✓ Онлайн-курс «Раннє втручання» для фахівців, які хочуть надавати послугу раннього втручання або вже її надають, для батьків дітей із порушеннями розвитку та для всіх зацікавлених у цій темі - https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:EarlyIntervention+EI_101+2020/about

✓ Як втілювати проекти <https://osvita.diia.gov.ua/courses/project-manager>

✓ Оперативна допомога при ПТСР <https://osvita.diia.gov.ua/guides/operativna-dopomoga-pri-ptsr>

✓ Кризові комунікації (як спілкуватися з людьми, які роздратовані, як приборкати стрес та злість) <https://osvita.diia.gov.ua/courses/crisis-communications>

✓ Управління людьми в кризу: як вирішувати сварки, обговорювати проблеми і давати співробітникам відчуття опори - <https://osvita.diia.gov.ua/courses/crisis-communications-in-personnel-management>

✓ Як створити безпечну онлайн-комунікацію з учнями та розпізнавати загрози для дітей в інтернеті <https://osvita.diia.gov.ua/simulators/onlajn-bezpeka-dla-osvitan>

✓ Безпека дітей в інтернеті — це відповідальність не лише батьків, а й учителів. Чи знаєте ви, як покращити свої цифрові навички або звідки взяти матеріали для проведення уроку про безпеку дітей в інтернеті? <https://osvita.diia.gov.ua/guides/onlajn-bezpeka-dla-osvitan>

✓ Як протистояти булінгу в інтернеті <https://osvita.diia.gov.ua/courses/cyberbullying>

✓ Як запобігти цькуванню: поради та стратегії для батьків <https://osvita.diia.gov.ua/courses/skola-bez-ckuvan-castina-2-batkam>

✓ Як запобігти цькуванню: поради та стратегії для вчителів <https://osvita.diia.gov.ua/courses/skola-bez-ckuvan-castina-1-ucitelu>

✓ Інструменти для навчання учнів онлайн: презентації, Google calendar, Youtube, хмарні сховища, розсилки і тестування учнів <https://osvita.diia.gov.ua/courses/serial-iz-tsyfrovoi-hramotnosti-dlia-vchyteliv>

✓ Травмообізнані: практики для вихователів і вчителів - https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+TI_T101+2023_T3

- ✓ Стрес-менеджмент для освітян - https://prometheus.org.ua/course/course-v1:CARITAS+STRESS101+2023_T2
- ✓ Травматичний досвід і ПТСР: інструментарій для психотерапевта -
- ✓ https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+PTSD101+2023_T1
- ✓ Психологія стресу та способи боротьби з ним - https://prometheus.org.ua/course/course-v1:KUBG+Psy101+2014_T1
- ✓ Критичне мислення в українському контексті - https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+СТИUC101+2022_T2_3
- ✓ Академічна доброчесність - https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+AI101+2021_T2
- ✓ Дизайн-мислення – це найуспішніша світова методика для створення інновацій - https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+DTI101+2017_T3
- ✓ Реабілітація в умовах катастроф і конфліктів - <https://members.physio-pedia.com/uk/learn-page-uk/>
- ✓ Розуміння реабілітаційних потреб переміщених осіб - <https://members.physio-pedia.com/uk/learn-page-uk/>
- ✓ Базова психологічна допомога в умовах війни - https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+BPA101+2022_T2
- ✓ Життєстійкість молоді в умовах криз - https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+RESILIENCE101+2022_T3
- ✓ Стратегічна інформація у сфері громадського здоров'я - https://prometheus.org.ua/course/course-v1:APH+SIPH101+2018_T3
- ✓ Перша психологічна допомога - https://prometheus.org.ua/course/course-v1:JohnsHopkinsUniversity+PFA101+2023_T3
- ✓ Сам собі терапевт. Інструменти психологічної допомоги для ветеранів та ветеранок - https://prometheus.org.ua/course/course-v1:VETERAN_HUB+TM101+2022_T3
- ✓ Ознайомчий онлайн-курс «Знати як допомогти» (про базові принципи психології для роботи з травмами дітей та дорослих) - <https://study.ed-era.com/uk/courses/course/1785>
- ✓ Онлайн-курс «Раннє втручання» для фахівців, які хочуть надавати послугу раннього втручання або вже її надають, для батьків дітей із порушеннями розвитку та для всіх зацікавлених у цій темі - https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:EarlyIntervention+EI_101+2020/about
- ✓ Діалоги без тривоги - <https://study.ed-era.com/uk/courses/course/#1265>
- ✓ Оперативна допомога при ПТСР <https://osvita.diia.gov.ua/guides/operativna-dopomoga-pri-ptsr>
- ✓ Кризові комунікації (як спілкуватися з людьми, які роздратовані, як приборкати стрес та злість) <https://osvita.diia.gov.ua/courses/crisis-communications>
- ✓ Управління людьми в кризу: як вирішувати сварки, обговорювати проблеми і давати співробітникам відчуття опори - <https://osvita.diia.gov.ua/courses/crisis-communications-in-personnel-management>
- ✓ Травмообізнані: практики для вихователів і вчителів - https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+TI_T101+2023_T3

✓ Травматичний досвід і ПТСР: інструментарій для психотерапевта - https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+PTSD101+2023_T1

✓ Психологія стресу та способи боротьби з ним - https://prometheus.org.ua/course/course-v1:KUBG+Psy101+2014_T1

Професійний розвиток майбутнього архітектора

Своєрідність професійної підготовки сучасних архітекторів обумовлюється, перш за все, змістом поняття архітектура, що визначається як система будівель і споруд, які формують просторове середовище для життя і діяльності людей, а також як саме мистецтво створювати гармонійний архітектурний простір у відповідності до законів краси. Характеризуючи архітектуру як підсистему та ресурс гармонії суспільного життя, зазначимо, що при створенні просторової інфраструктури соціуму спеціалісти мають розуміти свою професійну відповідальність та екологічну етику, додержуватись стратегії якості та корисності, що виходить зі специфіки професії – «особливого виду творчої діяльності людини, що має за мету створення сприятливих і естетичних умов суспільного життя, задоволення культурних і духовних потреб соціуму». Професіоналізм архітектора базується на глибоких знаннях соціальних і культурних потреб суспільства, розумінні функціональних процесів міського середовища і споруди, досконалому володінні сучасною будівельною справою і високому рівні художніх здібностей. Архітектурна діяльність, що законодавчо визначена як діяльність зі створення об'єктів архітектури, яка містить творчий процес пошуку архітектурного рішення та його втілення, координацію дій учасників проектування, здійснення авторського нагляду, науково-дослідної та викладацької роботи у цій сфері, синтезує естетичний, соціально-економічний, психологічний, професійний аспекти праці, здійснюється на засадах творчості, враховує комплекс вимог до фахівця та міжнародні перспективи розвитку спеціальності, передбачає «особливу освіченість, професійну особну культуру і, найголовніше, особисте бачення й усвідомлення архітектурного цілого». Проектна архітектурна діяльність, що є основною у професії, спрямована на вирішення архітектурних проблем певного напрямку за спеціалізаціями: містобудування, архітектурне проектування будівель і споруд, ландшафтна архітектура, реконструкція та реставрація архітектурних об'єктів, дизайн середовища. Важливими постають стратегічні пріоритети, окреслені у деклараціях Міжнародної Співпраці Архітекторів (МСА), ООН, ЮНЕСКО та інших організацій, матеріалах Співпраці архітекторів України, законодавчих документах, які стосуються регламентації професійних вимог до сучасного архітектора. У Хартії МСА/ЮНЕСКО не тільки підкреслено вагомість професії архітектора у суспільстві, але й визначено місце сучасної архітектурної освіти, мультидисциплінарність її цілей, акцентовано на актуальності інноваційних підходів, чому значно сприятиме практика багатомовності, програми обміну студентами та викладачами, міжнародні зв'язки університетів щодо інтелектуального та наукового співробітництва. Також названо обов'язки, межі, організаційні вимоги та зміст фахової освіти на різних рівнях. Сформульовано контексти архітектурної освіти: соціальні, культурні, політичні; професійні,

технологічні, всесвітні (місцеві, глобальні, екологічні); академічні, інтернаціональні, що передбачають значний внесок архітектурної діяльності у соціально-культурний розвиток суспільства у національному та глобальному масштабах.

Зміст і характер професійної підготовки та розвитку майбутнього архітектора обумовлюється реаліями архітектурного виробництва, враховує запити та потреби будівельної галузі, актуальні вимоги до фахівця, потенційні місця працевлаштування випускників. Випускники повинні бути готовими до повноцінного виконання професійних обов'язків у різноманітних сферах професійної діяльності – розробленні найбільш доцільних містобудівних та архітектурно-планувальних рішень, розв'язанні інженерних питань у відповідності з нормативно-методичними матеріалами, здійсненні авторського нагляду за будівництвом проєктованих об'єктів; проведенні навчальних занять, науково-педагогічних досліджень та експериментів, впровадженні результатів; оцінці існуючих технологій та запровадженні перспективних напрямків архітектурного проєктування. Сучасним архітекторам необхідно оволодіти методологією обґрунтування рішень і вибору стратегії діяльності з урахуванням загальнолюдських цінностей, особистісних, суспільних, державних та виробничих інтересів.

Високий рівень професійної компетентності дає змогу випускникові ефективно виконувати виробничі функції, спираючись на важливі компетенції загального характеру: соціально-культурну (здатність до системного розуміння соціальних та фахових проблем, готовність берегти культурні цінності, нести відповідальність за їхнє збереження, усвідомлення соціального призначення фахівця у розвитку суспільства, культури та науки); професійну (висока мотивація до підвищення професійної майстерності; здатність до ділового спілкування у науковій, соціальній та виробничій сферах, уміння адаптуватись до зміни профілю професійної діяльності, знання рідної та іноземних мов, здатність до конструктивної співпраці в умовах культурних, мовних і релігійних відмінностей; здатність ефективно використовувати інформаційні технології у роботі та самонавчанні); творчу (здатність організовувати власну трудову діяльність і працю колективу; пристосовуватись до нових потреб ринку праці; трансформувати набуті знання, знаходити альтернативні підходи, конструктивне мислення, креативність, лідерські якості, самостійність та ініціативність; готовність вирішувати проблемні ситуації, здатність до саморозвитку, критичного аналізу своїх можливостей).

Більшою мірою фахово вагомі знання та вміння майбутнього архітектора відображено у групі спеціальних компетенцій, зокрема:

– проєктно-композиційна (вміння розробляти та керувати розробленням архітектурних проєктів згідно функціональних, естетичних та інших вимог, у тому числі інноваційних, концептуальних, спеціалізованих та міждисциплінарних проєктів; генерувати творчі проєктні ідеї, формувати та представляти концепцію, теоретичну модель, проєктні пропозиції; володіня професійними методами архітектурного формотворення, прийомами моделювання і гармонізації оточуючого середовища при розробленні проєктів);

– науково-аналітична (володіння науковою методологією, вміння здійснювати систематизацію та класифікацію матеріалу, аналізувати, критично оцінювати дані, проводити фундаментальні та прикладні дослідження в архітектурі, обґрунтовувати нові проектні ідеї, визначати та досліджувати наукові проблеми; вміння здійснювати логічні операції, порівнювати та зіставляти, аналізувати, синтезувати, класифікувати, узагальнювати, критично оцінювати художні рішення; вміння інтегрувати різноманітні знання і навички при опрацюванні проектних рішень);

– комунікативна (вміння творчо та різнобічно представляти архітектурні задуми та проекти за сучасними технологіями, здатність вивчати, коригувати, формалізувати та видозмінювати їх під час спільної діяльності засобами усної та письмової мови, макетування, ручної та комп'ютерної графіки, вміння продуктивно спілкуватись у професійній та громадській спільнотах; уміння враховувати національні культурно-художні традиції, регіональні особливості);

– організаційна (здатність організовувати проектний процес; виробляти стратегію дій творчого колективу, здійснювати моніторинг ситуації; вміння програмувати структуру власної художньої діяльності при розв'язанні виробничих завдань, ефективно здійснювати та планувати самостійну роботу);

– освітня (знання історичних прецедентів світової культури, суміжних сфер просторових мистецтв; здатність транслювати архітектурні знання та досвід, здійснювати педагогічну діяльність в освітніх програмах різного рівня; знання інноваційних методів навчання та виховання творчості, готовність підвищувати професійну кваліфікацію та продовжувати освіту).

Всі означені компетенції є складниками міжнародних стандартів програм підготовки фахівців архітектури. Отже, професійна компетентність архітектора є складною, інтегрованою, постадійно сформованою синергетичною системою знань, умінь, особистісних якостей, досвіду, загальнолюдських і професійних цінностей, що становлять основу його фахової культури, професійної та особистісної готовності до творчої праці, здатності до креативного застосування набутих знань та умінь у конкретній сфері діяльності. Це дає змогу майбутньому фахівцеві архітектури продуктивно діяти; отримувати й обробляти інформацію; критично аналізувати факти й приймати рішення; оцінювати соціальні наслідки дій; працювати в команді; розробляти й виконувати контракти; включатись у проекти, організовувати роботу, використовуючи нові інформаційні технології, проявляти стійкість перед труднощами, знаходити нові нестандартні проектні рішення; реалізовувати індивідуальний творчий метод роботи; проектувати перспективи професійної самореалізації та саморозвитку.

Враховуючи визнані цілі архітектурної освіти (в контексті інтеграції формальної та неформальної освіти) щодо підготовки компетентних, творчих, критично налаштованих і етично професійних фахівців, що мають високу загальну культуру, інтелектуальну зрілість, екологічну та соціальну відповідальність, відзначимо творчий аспект професії, який сьогодні є суспільно важливим на світовому ринку праці, що актуалізує виховання творчої індивідуальності архітектора шляхом «втільнення емоційно-інтуїтивних та

інтелектуальних особливостей художнього мислення, неповторної своєрідності архітектурного задуму», «постійної потреби у творчості та перетворювальних змін у всьому, у першу чергу – побудові себе як креативної особистості, що неперервно розвивається і постійно вимагає перебудови соціальних просторів». Зважаємо на чотири основоположних цілі професійного розвитку майбутнього архітектора:

1) мотивація як потяг увійти у професію та присвятити себе їй, чому сприяють

2) активізація просторової фантазії студентів, опанування художніх засобів зображення своїх думок;

3) навчання проектній мові у комплексному тлумаченні змісту завдань як умови засвоєння основ професійного творення;

4) виховання вмінь концептуального усвідомлення проблеми на світоглядному рівні через філософію, психологію, соціологію архітектури при формуванні образу та композиції споруди та простору. Це вимагає переосмислення системи професійних цінностей, нової структуризації архітектурно-просторових завдань та запровадження ефективних педагогічних методик підготовки майбутніх архітекторів, спрямованих на розвиток системного мислення студентів, володіння сучасними методами багатofакторного аналізу просторових ситуацій.

Платформи онлайн-курсів (МООС) для майбутніх архітекторів

Масові відкриті [онлайн-курси](#) (Massive open online course - MOOC) дозволяють пройти навчання у викладачів провідних світових університетів – людей, які мають вагу в академічному світі, влитися у мультинаціональну студентську групу (на дискус-форумах), отримати документ, що підтверджує успішне проходження всього курсу. Найбільші онлайн-платформи викладають відеоматеріали та проводять оцінювання отриманих знань. Різниця в тому, які саме курси пропонуються, хто і як їх читає.

Coursera – масштабна (www.coursera.org)

Онлайн-платформа «Coursera» почала роботу у 2012 році, у цьому ж році в розділі «Освіта» рейтингу веб-сайтів журналу «Time» Coursera посіла перше місце. Лідуючу позицію платформа забезпечила багато в чому завдяки динаміці розвитку: список організацій-партнерів постійно розширюється, кількість курсів, а з ними і студентів зростає. З Coursera співпрацюють не тільки освітні установи США (Стенфорд, Принстон, Каліфорнійський, Колумбійський університети), університети окремих штатів (Теннессі, Нью-Йорк, Небраска), а й провідні культурні організації (наприклад, Музей природознавства США).

Khan Academy – інтерактивна (www.khanacademy.org)

Khan Academy – «відкрита» онлайн-платформа, це означає, що для початку занять не потрібна реєстрація безпосередньо на ресурсі, вистачить облікового запису Google або Facebook. На сайті представлені короткі (5–15 хвилин) відеоуроки з різних дисциплін. У роликах у доступній формі (швидше навіть в ігровій) пояснюються матеріали з біології, фізики, алгебри, економіки,

астрономії. Існує можливість не просто прослухати матеріал, а і пройти тести для закріплення отриманих знань. Відео дозволяє вивчити будь-яку дисципліну з самих азів. Уроки проводяться англійською, але доповнюються субтитрами на багатьох мовах.

EdX – професійна (www.edx.org)

EdX – спільний проект Гарвардського університету й МТІ, що пропонує пройти онлайн-навчання за наступними напрямками: комп'ютерні технології, дизайнер, проектування. Онлайн-курси повторюють реальні лекції, які читаються в Гарварді, університеті Корнуелла, Федеральній політехнічній школі Лозанни, Гонконгському, Кіотському, Пекінському університетах, тому ті, хто навчається, повинні мати відповідні базові знання. Деякі курси зараховуються в академічні години та можуть враховуватися при розгляді заявки на отримання стипендії в університетах-партнерах.

Курси на edX діляться на модулі. У ході вивчення студентам даються домашні завдання (результати виконання робіт зараховуються до загального бала). Для контролю знань проводяться іспити (один курс може містити кілька іспитів, кожний з яких також впливає на кінцеву оцінку). Успішні студенти після закінчення курсу отримують сертифікат.

На допомогу студентам до кожного курсу додаються онлайн-підручники, дається можливість обговорювати матеріали та завдання на форумі. Швидкість відеолекцій можна регулювати (при незадовільному рівні англійської можна уповільнити темп мови і зрозуміти, що каже лектор).

Прогрес й отримані бали можна відслідковувати у спеціальному розділі сайту.

Udacity – спеціалізована (www.udacity.com)

Платформа Udacity – приватна розробка, орієнтована скоріше на вивчення матеріалів ІТ-тематики (інформатика, програмування). Створила її група вчених на чолі із Себастьяном Труном, інженером Google, яка займається робототехнікою.

Кількість напрямів і курсів цієї платформи невелика. В окремі розділи виділені матеріали з математики, бізнесу, дизайну, інших наук (фізика, біологія). Усього Udacity пропонує близько трьох десятків курсів.

Курси діляться за рівнем складності: новачок, досвідчений, профі. На першому рівні пропонується введення в яку-небудь науку. Подальші ж мають швидше прикладний характер. Школярі за допомогою Udacity можуть заробити кредити для коледжу, студенти – розширити знання з певної проблематики, професіонали – наблизити наявні навички до сучасних тенденцій.

Відеоряд складається зі слайдів, схем, формул (лектор залишається за кадром). Навчання ведеться англійською, до деяких курсів є субтитри на інших мовах. Дивитись лекції можна в будь-який час («дедлайни» при проходженні навчання відсутні). У ході навчання студентам пропонуються вікторини та тести, що дозволяють перевірити отримані знання. Про успішне закінчення курсів свідчить сертифікат. PDF-файл висилається на пошту безкоштовно, але можна отримати «живий» документ, склавши іспити в одному із центрів сертифікації. Деякі роботодавці розглядають такий диплом.

За допомогою Udacity можна отримати роботу. Інформація про учнів (за згодою) передається роботодавцям, які уклали договір з компанією. На даний момент платформа співпрацює з корпорацією «Google», фінансовим гігантом «Bank of America», соціальною мережею Facebook та іншими компаніями.

Проект Canvas Network відрізняється великою різноманітністю курсів, які проводять абсолютно різні за рівнем підготовки та напрямом діяльності люди: доктори наук, менеджери, письменники. Курси не мають єдиного підходу до викладання. Матеріал можуть пояснювати виключно в коротких відеолекціях, доповнювати можливістю обговорювати прослухане на форумі з викладачем та іншими студентами, сертифікат по закінченню курсу можуть видавати чи ні. Особливості конкретного курсу містяться в описі. Крім вищевикладеної інформації у анонсах можна дізнатися, для кого розроблена конкретна програма (доступна для всіх, орієнтована виключно на професіоналів у тій чи іншій галузі). Курси можуть мати вікове обмеження.

Canvas Network пропонує безкоштовні, умовно безкоштовні та платні курси. Умовно безкоштовні передбачають придбання додаткових навчальних матеріалів (посібників, літератури), платні дозволяють заробити кредити в системі безперервної освіти (актуально для професій, де необхідно постійно підтверджувати свою кваліфікацію – учителів, архітекторів, медичних працівників тощо).

Курси тривають 2–3 тижні, анонсуються за місяць і раніше, що дозволяє бажаним попередньо записатися на них. Оскільки кількість місць на курс обмежена, краще реєструватись якомога раніше.

Udemy – різноманітна (www.udemy.com)

Освітні проекти розподілені на 16 категорій, серед яких є комп'ютерні, гуманітарні дисципліни, а також хобі та рукоділля, мистецтво та фотозйомка.

Курси Udemy читають інструктори, які мають практичний досвід у бізнесі, менеджменті, фінансах, технологіях. Один з найпопулярніших курсів розроблений Джеком Уелчем, генеральним директором General Electric, топ-менеджером з колосальним управлінським досвідом.

Всі матеріали на сайті платні, вартість може варіюватися від 10 до 500 доларів. Отримати знижку можна, скориставшись купоном.

Після закінчення курсів студенти отримують сертифікат. Деякі курси пропонують унікальну можливість підтвердити свої знання у спеціальному центрі й отримати сертифікат, завірений великими компаніями – Cisco Systems, Microsoft Corporation, Financial Industry Regulatory Authority та іншими.

Поняття гнучкості навчального плану

Гнучкість навчального плану в студентоцентрованому підході — це ключовий компонент сучасної вищої освіти, який дозволяє адаптувати освітній процес до індивідуальних потреб та інтересів студентів. В основі цього підходу лежить ідея, що студенти є активними учасниками свого навчання, а не просто пасивними споживачами інформації. Вони мають змогу обирати власні траєкторії навчання, що дає їм більше контролю над тим, що і як вони вивчають.

Гнучкість навчального плану означає можливість коригувати зміст та структуру освітніх програм на основі індивідуальних інтересів студентів, ринкових потреб та актуальних освітніх тенденцій. Це дозволяє студентам вибирати не тільки обов'язкові, але й додаткові, факультативні курси, а також змінювати навчальний шлях відповідно до своїх цілей.

Гнучка структура плану та програми необхідна для надання вибору студентам і задоволення різних потреб, наприклад, має бути надана можливість для розвитку індивідуальних траєкторій навчання, запропоновані вибіркові заходи. Гнучка організація діяльності з навчання, викладання та оцінювання, із забезпеченням гнучкості в розкладі та більших можливостей для самостійного навчання, потрібна для адаптації різних стилів навчання. Це розширює вибір матеріалів і заходів для навчання та викладання, відкриває можливості для студентів з різними профілями або потребами (наприклад, людей з обов'язками піклування або людей з обмеженими можливостями). Інтеграція цифрових технологій у систему вищої освіти істотно впливає на навчальні та викладацькі підходи. Призначення кредитів за результати навчання, досягнуті за допомогою нових моделей реалізації освітніх програм, доступних завдяки технологіям, ґрунтується на тих самих принципах, що і призначення кредитів за результати навчання для традиційних освітніх компонентів.

Основні характеристики гнучкості:

- **Варіативність курсів:** Програми дозволяють студентам вибирати курси з переліку обов'язкових та вибіркових дисциплін.
- **Модульність:** Навчальні програми розбиваються на окремі модулі, кожен з яких може мати свою власну цінність і бути завершеним етапом навчання.
- **Індивідуальні освітні траєкторії:** Студенти можуть обирати різні комбінації курсів і практичних завдань відповідно до своїх професійних інтересів і майбутніх кар'єрних цілей.
- **Академічна мобільність:** Можливість навчання в різних університетах або обміну курсами за програмами академічної мобільності.

Основні елементи гнучкості:

- **Вибіркові курси та модулі:** Студенти можуть обирати дисципліни з певного переліку або навіть з різних факультетів та програм. Це дозволяє їм отримати міждисциплінарну освіту, комбінуючи різні галузі знань.
- **Модульність:** Навчання розбивається на менші блоки — модулі, кожен з яких має свою мету і може бути завершеним сам по собі. Це дозволяє студентам самостійно обирати, які модулі вони хочуть пройти, що робить навчальний план більш варіативним.
- **Гнучке планування:** Студенти можуть самі планувати своє навчальне навантаження та графік. Це особливо важливо для тих, хто поєднує навчання з роботою або іншими обов'язками.
- **Академічна мобільність:** Студенти мають можливість навчатися за кордоном або в інших навчальних закладах в рамках програм академічної мобільності, таких як **Erasmus+**, та використовувати отримані знання і кредити у своїй основній програмі.

Роль модульного підходу

Модульна система забезпечує гнучкість навчання, розділяючи освітні програми на окремі блоки або модулі. Кожен модуль може мати самостійне навчальне навантаження і надавати конкретні знання та навички. Це дозволяє студентам комбінувати модулі різних дисциплін або напрямків для отримання багатопрофільних знань. Модульний підхід є важливою складовою гнучких навчальних планів. Він полягає у тому, що навчальна програма розбивається на окремі блоки (модулі), кожен з яких має конкретну мету, чітко визначені результати навчання та обсяг навчального навантаження.

Переваги модульної системи:

- **Завершеність кожного етапу:** Студенти можуть завершувати окремі модулі, які дають їм конкретні компетенції або кваліфікації.
- **Інтердисциплінарність:** Модульна система полегшує інтеграцію різних напрямків навчання, дозволяючи студентам вибирати курси з інших спеціальностей.
- **Зменшення втрат часу:** Студенти можуть навчатися за гнучким графіком, який адаптується під їхні потреби або зайнятість (наприклад, робота чи інші зобов'язання).
- **Індивідуальний темп навчання:** Студенти можуть проходити модулі у власному темпі, що дозволяє краще адаптувати процес навчання до своїх можливостей і потреб.
- **Можливість вибору:** Оскільки кожен модуль є окремим етапом навчання, студенти можуть обирати ті, що найбільше відповідають їхнім цілям, інтересам або вимогам ринку праці.
- **Компетентнісне навчання:** Кожен модуль фокусується на розвитку конкретних навичок і компетенцій, що дозволяє студентам краще підготуватися до професійної діяльності.

- **Оцінка на основі результатів:** Оцінювання знань та вмінь студентів відбувається по завершенні кожного модуля, що дозволяє своєчасно оцінювати прогрес і досягнення.

Індивідуальні освітні траєкторії

Індивідуальні освітні траєкторії — це варіативний підхід до побудови власного навчального шляху, коли студенти можуть вибирати предмети та напрямки навчання відповідно до своїх інтересів. У цьому контексті навчальний план не є строго визначеним набором курсів, а радше "меню", з якого можна обрати оптимальні для себе курси. **Індивідуальна освітня траєкторія** — це персоналізований план навчання, який враховує освітні, професійні та особистісні потреби студента. Це динамічний процес, де студент є головним суб'єктом, що визначає, які курси, дисципліни чи практичні заняття обирати для досягнення своїх цілей.

Мета ІОТ — надати студентам можливість адаптувати своє навчання під конкретні потреби та інтереси, забезпечуючи більш глибоке занурення в тему та розвиток індивідуальних компетенцій. Цей підхід сприяє розвитку таких якостей, як автономність, відповідальність за власне навчання, здатність до ухвалення рішень та критичне мислення.

Основними елементами індивідуальної освітньої траєкторії є:

- **Освітній план:** Це загальний план навчання, який включає обов'язкові курси та дисципліни, необхідні для здобуття певного рівня освіти. Однак, у межах студентоцентрованого підходу студенти мають можливість обирати вибіркові курси, які відповідають їхнім інтересам та майбутнім професійним цілям.

- **Міждисциплінарність:** Студенти можуть обирати дисципліни з різних галузей знань, що сприяє розвитку міждисциплінарних компетенцій.

- **Практичні заняття та дослідницька робота:** Індивідуальна траєкторія передбачає активну участь студентів у практичних проєктах, стажуваннях або наукових дослідженнях, що дозволяє закріпити знання та розвивати професійні навички.

- **Оцінка та моніторинг:** Регулярна оцінка знань та навичок допомагає студентам адаптувати свою траєкторію в залежності від результатів.

Переваги індивідуальних траєкторій:

- **Особисті інтереси:** Студенти можуть зосередитися на темах, що найбільше їх цікавлять або мають значення для їхньої кар'єри.

- **Реалізація потенціалу:** Можливість побудови гнучкої траєкторії підвищує мотивацію та задоволення навчанням, сприяє кращій реалізації академічного та професійного потенціалу студентів.

- **Професійна орієнтація:** Студенти можуть обирати курси, що відповідають вимогам конкретної професії або ринку праці, формуючи унікальний набір компетенцій.

- **Особиста відповідальність:** Студенти беруть на себе більше відповідальності за своє навчання, оскільки самі визначають, що і як вони вивчатимуть.

- **Мотивація до навчання:** Оскільки студенти можуть обирати курси, які їх цікавлять, вони мають вищу мотивацію до навчання і краще залучаються до процесу.

- **Розвиток особистих навичок:** Індивідуалізація навчання дозволяє студентам розвивати навички самостійного планування, ухвалення рішень та управління часом, що є важливими як в академічному, так і професійному житті.

Індивідуальна освітня траєкторія у векторі навчання впродовжиття є ефективним інструментом, оскільки вона дозволяє:

- **Адаптувати освіту до вимог ринку праці:** Студенти можуть самостійно обирати курси, що відповідають новим професійним вимогам, що виникають у ході їхньої кар'єри.

- **Гнучко оновлювати знання:** Індивідуальна траєкторія дозволяє швидко оновлювати чи здобувати нові навички відповідно до змін у професійній діяльності.

- **Персоналізувати навчання:** Людина може самостійно вирішувати, які навички їй потрібно розвивати для досягнення своїх професійних чи особистісних цілей.

Індивідуальні освітні траєкторії активно впроваджуються у вищих навчальних закладах для підвищення якості освіти та задоволення потреб сучасних студентів. Університети пропонують студентам:

- **Індивідуальні плани навчання:** Студенти разом з академічними радниками формують план навчання на основі власних інтересів та академічних результатів.

- **Можливість обирати факультативні курси:** Це дозволяє студентам адаптувати свій навчальний план під власні інтереси або професійну спеціалізацію.

- **Гнучкі формати навчання:** Включають онлайн-курси, змішане навчання та можливість стажування чи проходження практики під час навчання.

- **Програми академічної мобільності:** Студенти мають можливість навчатися за програмами обміну, отримуючи знання та досвід в інших країнах.

ECTS як механізм підтримки гнучкості

ECTS (European Credit Transfer and Accumulation System) — це система, яка робить можливим гнучке накопичення кредитів протягом навчання і перенесення їх між різними університетами або програмами. Один кредит ECTS зазвичай відповідає 25-30 годинам навчання (включаючи лекції, семінари, самостійну роботу тощо). Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система (ЄКТС) є інструментом Європейського простору вищої освіти (ЄПВО), що допомагає зробити навчання та навчальні курси прозорішими, сприяючи цим поліпшенню якості вищої освіти.

Як ECTS підтримує гнучкість:

- **Накопичення кредитів:** Студенти можуть поступово накопичувати кредити в різних університетах, комбінуючи навчання в різних установах.
- **Мобільність:** ECTS сприяє мобільності між університетами, забезпечуючи визнання курсів, пройдених за кордоном або в іншому навчальному закладі.
- **Гнучке планування:** Система дозволяє студентам навчатися за індивідуальними графіками, що особливо важливо для студентів, які паралельно працюють або мають інші зобов'язання.

Основні переваги ECTS:

- **Можливість накопичення кредитів:** Студенти можуть поступово накопичувати кредити в різних університетах і зараховувати їх до свого навчального плану.
- **Полегшення мобільності:** Студенти можуть навчатись у кількох університетах, отримуючи кредити, які легко трансферуються в рамках їх основної програми.
- **Прозорість та порівняння:** ECTS забезпечує стандартизацію навчальних програм і дозволяє порівнювати досягнення студентів з різних університетів.

Виклики гнучкості навчальних планів

Хоча гнучкість навчальних планів має безліч переваг, вона також створює певні виклики для університетів та студентів.

Виклики:

- **Контроль якості:** Важливо зберегти стандарти якості освіти в умовах, коли студенти мають свободу вибору курсів. Курси мають бути не лише цікавими, але й відповідати вимогам кваліфікацій.
- **Адміністративна складність:** Координація між різними установами може бути складною, особливо при обміні студентами або зарахуванні кредитів із різних програм.
- **Надмірна свобода:** Деякі студенти можуть відчувати труднощі у виборі відповідних курсів або можуть відкладати навчання, користуючись гнучкістю.

Гнучкість навчальних планів є ключовим елементом сучасної системи вищої освіти, яка спрямована на забезпечення можливостей для індивідуального розвитку, мобільності та міждисциплінарності. Використання модульної системи, ECTS і індивідуальних освітніх траєкторій дозволяє студентам адаптувати своє навчання до особистих і професійних потреб, забезпечуючи високий рівень конкурентоспроможності на ринку праці.

Мобільність студентів у рамках гнучких навчальних планів

Гнучкі навчальні плани полегшують участь студентів у програмах академічної мобільності, таких як **Erasmus+** або національні програми обміну. Студенти можуть обирати курси в інших університетах, зокрема за кордоном, і зараховувати отримані кредити у свій навчальний план.

Основні елементи мобільності:

Європейська кредитна трансферна система (ECTS): Вона забезпечує визнання курсів, пройдених в інших закладах, і полегшує трансфер кредитів між університетами. **Перезарахування (трансфер) кредитів** є процесом одержання кредитів, присвоєних в одному формальному контексті (освітня програма, вищий навчальний заклад) та визнаних в іншому формальному контексті з метою отримання кваліфікації. Кредити, присвоєні студентам у межах однієї освітньої програми певного закладу, можна перевести для накопичування в іншій програмі, запропонованій тим самим або іншим закладом. Трансфер кредитів є ключем для успішності академічної мобільності. Вищі навчальні заклади, факультети, департаменти можуть укласти угоди, які гарантують автоматичне визнання і перезарахування (трансфер) кредитів. ЄКТС розроблена, щоб сприяти академічній мобільності між вищими навчальними закладами для короткотермінових періодів підготовки («кредитна мобільність»). У цьому Довіднику роз'яснено, що ЄКТС розроблена та адаптована також і для цілей, пов'язаних з накопиченням кредитів, але, як і раніше, ЄКТС відіграє важливу роль у мобільності студентів, уможливорюючи перезарахування (трансфер) і визнання досягнень студента за результатами мобільності.

У ЄКТС такі допоміжні документи сприяють визнанню кредитів для цілей мобільності:

Каталог курсу;

- Угода про навчання;

- Академічна довідка;

- Свідоцтво/сертифікат про практику/стажування.

Ці документи містять інформацію про досягнуті результати навчання, на основі чого вищий навчальний заклад, що присуджує кваліфікацію, може прийняти рішення про визнання та перезарахування (трансфер) кредитів. **Золоте правило визнання кредитної мобільності в межах міжінституційних угод:**

Усі кредити, отримані під час періоду підготовки за кордоном або під час віртуальної мобільності, як погоджено в Угоді про навчання та підтверджено Академічною довідкою, – повинні бути перезараховані без затримки та входити до ступеневої кваліфікації студента без будь-якої додаткової роботи чи оцінювання студента.

- **Програми обміну:** Вищі навчальні заклади часто мають двосторонні угоди або участь у великих міжнародних програмах, що дозволяє студентам навчатися в іншій країні або установі протягом одного або двох семестрів.

- **Визнання:** Гнучкість навчальних планів дозволяє зараховувати кредити, отримані в рамках академічної мобільності, у свій основний план навчання без необхідності повторного проходження курсів.

- Нові моделі навчання на основі ІКТ дають студентам змогу отримати доступ і проходити курси за межами свого вищого навчального закладу («**віртуальна мобільність**»). Таким студентам має бути забезпечена належна методична допомога, а Угоду про навчання повинні підписати заклад, що скеровує, і студент. У **спільних програмах** заклади-партнери запроваджують узгоджені схеми мобільності, що містять правила визнання кредитів. Угоди про навчання не обов'язково використовувати в процесі реалізації спільних програм: кредити, отримані в закладі-партнері, визнаються автоматично в разі дотримання узгоджених правил і виконання всіх умов. Але запланована траєкторія навчання повинна бути зрозумілою для студента, а підписання Угоди про навчання – належною практикою.

Мобільність дає можливість студентам:

- Отримати досвід навчання в іншому культурному і освітньому середовищі.

- Розширити свої знання та навички, взаємодіючи з викладачами і студентами з інших країн.

- Підвищити рівень володіння іноземними мовами.

- Підготуватися до роботи в міжнародних командах та організаціях.

Мобільність також дозволяє студентам досліджувати інші освітні системи, використовуючи їхній унікальний досвід і знання для досягнення своїх індивідуальних освітніх цілей.

Академічна мобільність може відбуватися на різних рівнях і в різних формах:

- **Короткострокова мобільність** (від кількох тижнів до одного семестру): включає програми обміну, літні школи, стажування або спеціалізовані тренінги. Такі програми спрямовані на здобуття додаткових знань або практичного досвіду.

- **Довгострокова мобільність** (до одного навчального року або більше): передбачає навчання або викладання протягом тривалого періоду в іншому університеті або країні, зазвичай із можливістю отримання повного або часткового ступеня.

- **Програми подвійних або спільних дипломів:** такі програми дозволяють студентам одночасно отримувати два дипломи в двох різних навчальних закладах.

Мобільність може бути як внутрішньою (у межах однієї країни), так і зовнішньою (у міжнародному контексті).

Студентоцентрикований підхід в освітній мобільності означає, що процес навчання має бути максимально адаптований до індивідуальних потреб та інтересів студента. У такому підході мобільність стає важливим інструментом для:

- **Розвитку міждисциплінарних компетенцій:** Навчаючись у різних закладах, студенти отримують доступ до різноманітних дисциплін, що дозволяє розвивати навички в кількох напрямках одночасно.

- **Збагачення освітнього досвіду:** Мобільність дозволяє студентам використовувати освітні ресурси, доступні в різних університетах, які можуть бути відсутні в їхньому рідному закладі.

- **Персоналізація освітньої траєкторії:** Студенти мають можливість обирати курси та програми, які відповідають їхнім освітнім інтересам і професійним цілям, тим самим підвищуючи ефективність їхнього навчання.

У контексті студентоцентрованого підходу мобільність є також способом адаптації освіти до сучасних потреб ринку праці, оскільки вона сприяє розвитку таких якостей, як культурна адаптивність, комунікаційні навички, вміння працювати в багатонаціональному середовищі.

Європейська система перенесення і накопичення кредитів (ECTS) — це інструмент, який використовується для спрощення визнання періодів навчання в різних університетах. Основними принципами цієї системи є:

- **Переносність кредитів:** Студенти можуть переносити кредити, отримані в іншому навчальному закладі, до свого рідного університету.

- **Прозорість навчального процесу:** ECTS робить систему оцінювання та структуру курсів прозорою, полегшуючи процес визнання навчальних результатів.

- **Гнучкість у виборі дисциплін:** Студенти мають можливість вибирати курси з різних дисциплін і університетів, що сприяє гнучкості їхньої освітньої траєкторії.

У межах ECTS один академічний рік навчання еквівалентний 60 кредитам, які можуть бути розподілені між різними навчальними модулями. Це забезпечує студентам можливість часткового або повного навчання в іншому закладі з подальшим визнанням отриманих результатів.

Визнання кредитів є ключовим аспектом мобільності студентів. Існує декілька механізмів, що полегшують цей процес:

- **Двосторонні угоди між університетами:** Заклади вищої освіти можуть укладати угоди про взаємне визнання кредитів, що дозволяє студентам легше планувати свою освітню траєкторію.

- **Програми обміну:** Програми на зразок Erasmus+ підтримують мобільність студентів і забезпечують автоматичне визнання кредитів між учасниками.

- **Академічні консультанти:** Студенти можуть працювати з академічними радниками для вибору курсів, які будуть визнані їхнім рідним університетом після повернення.

Окрім ECTS, існують інші системи кредитів, що функціонують на національному або регіональному рівні, і процес визнання може включати взаємну оцінку курсів між університетами.

Визнання кваліфікацій і рамки кваліфікацій

Гнучкість навчальних планів також базується на взаємному визнанні кваліфікацій. Це особливо важливо в умовах глобалізації освіти та ринку праці, де студенти можуть навчатися в різних країнах або навіть в декількох університетах.

Основні системи визнання кваліфікацій:

- **Європейська рамка кваліфікацій (EQF):** Ця рамка дозволяє порівнювати кваліфікації різних країн Європи, що полегшує міжнародне визнання дипломів і сертифікатів. **Європейська рамка кваліфікацій (European Qualifications Framework, EQF)** є ключовим інструментом для забезпечення прозорості, порівнянності та визнання кваліфікацій у європейському просторі освіти та ринку праці. EQF сприяє мобільності та безперервному навчанню громадян Європи, дозволяючи їм легше переміщатися між країнами та освітніми системами, адаптуючи свої знання та навички до вимог сучасного суспільства. EQF була прийнята Європейською Комісією в 2008 році для створення спільної основи, яка б дозволяла легше порівнювати кваліфікації та дипломи на міжнародному рівні.

Основні цілі EQF:

- **Прозорість кваліфікацій:** Кваліфікації з різних країн стають більш зрозумілими для роботодавців, освітніх установ та студентів.
- **Мобільність:** Студенти та працівники отримують змогу легше переміщатися між країнами Європи для навчання або роботи.
- **Безперервне навчання:** EQF підтримує концепцію навчання впродовж життя, сприяючи розвитку компетенцій і навичок на різних етапах кар'єри.

EQF сприяє **визнанню кваліфікацій** як у межах Європейського Союзу, так і за його межами. Це є важливим аспектом у контексті зростання мобільності студентів та працівників.

Основні механізми визнання кваліфікацій у рамках EQF:

- **Європейський простір вищої освіти (EHEA):** Програма Болонського процесу сприяє гармонізації систем вищої освіти в Європі, роблячи кваліфікації взаємозамінними через стандарти EQF.

- **ECTS (Європейська система кредитів):** Сприяє визнанню періодів навчання між університетами і країнами, полегшуючи мобільність студентів.

- **Europass:** Це інструмент, що допомагає громадянам зрозуміло представити свої кваліфікації, знання і досвід, щоб полегшити їх визнання за кордоном.

- Кожна країна-член ЄС розробила свою **Національну рамку кваліфікацій (NQF)**, яка узгоджується з рівнями EQF. Це дозволяє більш точно інтегрувати національні системи освіти в загальноєвропейський контекст.

Основні етапи узгодження NQF з EQF:

- Кожна країна розробляє свою національну систему кваліфікацій, враховуючи особливості своєї освітньої та професійної системи.
- Ця система узгоджується з рівнями EQF через описання національних кваліфікацій у термінах результатів навчання.
- Після завершення процесу узгодження національні кваліфікації автоматично відповідають рівням EQF.

- **Визнання міжнародних кваліфікацій:** Наприклад, через систему ECTS студенти можуть легко трансферувати кредити, що вони отримали в іншій країні, і зараховувати їх до своєї кваліфікації в рідному університеті.

Існують дві європейські рамки кваліфікацій: Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (РК ЄПВО) та Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя (ЄРК). Обидві метарамки використовують результати навчання для опису кваліфікації (наприклад, бакалавр, магістр, доктор), сумісні між собою щодо рівнів вищої освіти (перший, другий та третій цикли РК-ЄПВО відповідають 6-8 рівням ЄРК) та охоплюють кваліфікації за 6-8 рівнями Міжнародної стандартної класифікації освіти (МСКО).

РК ЄПВО містить три основні цикли, а також короткий цикл, які визначені та описані так званими Дублінськими дескрипторами на підставі таких понять: застосування знань і розуміння, формування суджень, навичок спілкування та вміння навчатися. Короткий, перший і другий цикли також характеризуються кредитними діапазонами:

- кваліфікації короткого циклу, як правило, потребують 120 кредитів ЄКТС;

- кваліфікації першого циклу, як правило, передбачають 180 або 240 кредитів ЄКТС;

- кваліфікації другого циклу, як правило, містять 90 або 120 кредитів ЄКТ, при цьому мінімум 60 кредитів ЄКТС повинні відповідати рівню другого циклу;

- на третьому циклі ЄКТС використовуються по-різному.

ЄРК описує «рівні кваліфікації» (без зазначення будь-яких кредитних діапазонів), що забезпечують спільну відповідну рамку, яка допомагає порівнювати національні системи кваліфікацій, рамки та їх рівні. ЄРК основана на восьми рівнях.

- Як інструмент для розвитку навчання впродовж життя ЄРК охоплює загальну освіту й освіту дорослих, професійну (професійно-технічну) освіту та підготовку, а також вищу освіту.

- Вісім рівнів охоплюють весь діапазон кваліфікацій, починаючи від тих, які отримують після завершення обов'язкової освіти, до тих, які присвоюють на найвищому рівні академічної, професійної або професійнотехнічної освіти та підготовки.

- Кожен рівень повинен бути в принципі досяжним за рахунок різноманітності освітніх і кар'єрних траєкторій.

- Результати навчання розподіляються на три категорії – знання, навички та компетентності. Це означає, що кваліфікації у різних комбінаціях охоплюють широкий спектр результатів навчання, зокрема теоретичні знання, практичні та технічні навички, соціальні компетентності, серед яких здатність працювати з іншими матиме вирішальне значення.

Різні цикли РК ЄПВО пов'язані з рівнями ЄРК так:

- кваліфікації короткого циклу вищої освіти – на рівні 5;
- кваліфікації першого циклу – на рівні 6;
- кваліфікації другого циклу – на рівні 7;
- кваліфікації третього циклу – на рівні 8.

Національні системи освіти можуть містити інші рівні, ніж ті, що входять у всеосяжні метарамки, доки національні рамки є самосертифікованими та відповідними РК ЄПВО та ЄРК. Наприклад, ЄРК містить вісім рівнів, а кількість рівнів у національних рамках коливається від 7 до 12. Отже, те, що кваліфікації короткого циклу входять у РК ЄПВО, не зобов'язує країни вводити такі кваліфікації у свої національні рамки, але явно визнано, що багато національних рамок містять кваліфікації короткого циклу.

Національні кваліфікаційні рамки (NQF): В кожній країні визначаються рівні кваліфікацій, які дозволяють стандартизувати знання та навички студентів, що вони здобувають під час навчання. Національна рамка кваліфікацій України (НРК) — це систематизована структура, що описує кваліфікації в освіті та професійній діяльності в Україні. Вона забезпечує основи для визнання та порівняння кваліфікацій на національному та міжнародному рівнях, що є важливим для розвитку освітньої системи та адаптації до європейських стандартів. Національна рамка кваліфікацій має декілька ключових цілей:

- **Підвищення прозорості:** Забезпечення ясності та зрозумілості системи кваліфікацій для всіх учасників освітнього процесу.
- **Адаптація до європейських стандартів:** Узгодження національних кваліфікацій з Європейською рамкою кваліфікацій (EQF).
- **Створення умов для безперервної освіти:** Сприяння навчанню впродовж життя, підтримка переходу між різними рівнями освіти та професійної підготовки.
- **Забезпечення мобільності:** Полегшення академічної та професійної мобільності студентів та працівників на ринку праці.

Національна рамка кваліфікацій України складається з **дев'яти рівнів** кваліфікацій, кожен з яких характеризується певними результатами навчання. Кожен рівень відображає знання, навички та компетенції, необхідні для виконання професійних обов'язків у відповідних сферах.

- **Рівень 1:** Кваліфікація з базовими знаннями і навичками, що відповідає основній загальноосвітній школі.
- **Рівень 2:** Кваліфікація, що передбачає знання і навички для виконання простих професійних завдань.

- **Рівень 3:** Кваліфікація середньої спеціалізації (професійно-технічна освіта).
- **Рівень 4:** Бакалавр — здатність до самостійного виконання професійних завдань.
- **Рівень 5:** Магістр — спеціалізовані знання в певній галузі.
- **Рівень 6:** Доктор філософії — дослідження і інновації в конкретній науковій галузі.
- **Рівень 7:** Доктор наук — найвищий рівень кваліфікації, що передбачає оригінальні дослідження і внесок у розвиток науки.
- **Рівень 8-9:** Кваліфікації для наукових та педагогічних працівників. Національна рамка кваліфікацій базується на таких основних принципах:
 - **Результати навчання:** Кваліфікації визначаються через конкретні результати навчання, що включають знання, навички та компетенції.
 - **Гнучкість:** НРК дозволяє студентам легко переходити між різними рівнями освіти та професійної підготовки.
 - **Системність:** Всі рівні кваліфікацій узгоджуються між собою, що забезпечує цілісність освітньої системи.
 - **Визнання:** НРК сприяє визнанню національних кваліфікацій на міжнародному рівні.

Національна рамка кваліфікацій підтримує концепцію навчання впродовж життя, яка стає все більш актуальною в умовах швидких змін на ринку праці. Основні аспекти впливу НРК на безперервне навчання:

- **Структурована система:** НРК надає чітку структуру для розвитку навичок і знань у різних професійних сферах.
- **Можливості для дорослих:** НРК створює можливості для дорослих отримувати нові кваліфікації та переходити до нових професій.
- **Гнучкість у навчанні:** НРК дозволяє організовувати навчання таким чином, щоб враховувати індивідуальні потреби та обставини навчання. Завдяки НРК України, громадяни можуть отримувати визнання своїх кваліфікацій в інших країнах. Основні механізми визнання включають:
 - **Системи сертифікації:** Створення механізмів для підтвердження кваліфікацій на міжнародному рівні.
 - **Співпраця з міжнародними організаціями:** Взаємодія з європейськими та світовими освітніми структурами для полегшення визнання.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Маслова Аліна Вікторівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри германської філології та методики викладання германських мов, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Мізюк Вікторія Анатоліївна, кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності, Ізмаїльський державний педагогічний університет

Герцовська Наталія Олексіївна, кандидат філологічних наук, доцент, декан гуманітарного факультету, Мукачівський державний університет

Шрамко Руслана Григорівна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської та німецької філології, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Рахно Михайло Юрійович, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської та німецької філології, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Калашникова Тетяна Сергіївна, старший викладач кафедри гуманітарної підготовки Донбаської національної академії будівництва та архітектури

Варіна Ганна Борисівна, старший викладач кафедри психології, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Кравченко Тетяна Миколаївна, доктор філософії, доцент, доцент кафедри англійської мови, літератури з методиками навчання, Мукачівський державний університет

Лисак Лариса Костянтинівна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарної підготовки Донбаської національної академії будівництва і архітектури



МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>